IO. BODINI ANDEGAVENSIS

DE MAGORVM DÆMONOMANIA LIBRI IV.

NVNC PRIMVM E GALLICO in Latinum translati

PER

LOTARIVM PHILOPONVM.

[i.e. Franciscus Junius = François Le Jon]

Ex Bibliotheca Jo. H. Hadermanni.

BASILEÆ

Per Thomam Guarinum,

M. D. LXXXI.

CORNELL UNIVERSITY LIBRARY

A517005

30/-

CLARISSIMO VIRO ET DOMINO CONSVLTISSIMO, D. CHRISTOPHORO THVLLENSI, Equiti, Domino Cœliano, primo Præsidi Parisiensis Parlamenti, & Consiliario in priuato consilio Regis.

QVòd tibi, clarißime vir, hoc munus exhibeo, non ideò facio, vt mea erga te obligatione solutus sim, sed potiùs vt hoc documẽto testatum faciam quantum in summa illa Iustitiæ schola, cuius tu caput es, & in qua optimam meæ ætatis consumpsi partem, didicerim: vbi melius quàm vsquã alibi vera legum iurisq; peritia & iustus decisionum quas omnes à seculo Doctores tradiderunt vsus videtur, auditur, atq; cognoscitur ex principũ qui in Europa sunt oratorum concertationibus, summorum Iurecoß. collationibus, sententijsq; optimorum iudicum: quibus planè modis germana iustitiæ species velut meridiana luce aperitur, cum voluptate eorum & vtilitate incredibili qui ita discunt narrare doctè, sapienter expendere, & sublimes quæstiones iuris in singulis causis argutè soluere cùm in hoc aut in illo foro, tum in toto cõsessu Iudicum & cau-

ſidicorum illius Parlamenti, omnium quæ Sol in omnibus orbis terrarum imperijs & Rebuspubl. viderit illuſtriſsimi. Nam in eo demum vera prudentia (quam optimè ducem lucemque humanæ vitæ appellaueris) perdiſcitur, quum digito commonſtrantur & oculis tanquam in excelſo theatro ſpectandæ proponuntur actiones abſtruſiſsimæ, πραξικοπίαι, arteſq; hominum vel aſtutiſsimorum, quas nulla hominis vita (vt fuerit longiſsima omneſque terras peragrauerit) fuiſſet compertura. Et quamquam in elegante illo Iuſtitiæ templo ſpectatiſsimus eſt ſplendor atq; amplitudo ſingularum ipſius partium, refulget tamen in capite ipſius maximè: vt quod alios ad tantum honoris faſtigium prouectos ſuperauerit literaturæ humanæ ſcientia, infinita memoria hiſtoriarum omnium, & diligentia ad iudicandas partium lites incredibili, quæ certiſsima ſingulorum Iuriſprudentiæ capitum peritia coniunctæ ſunt. Hæc autem non eo dico, vir clariſsime, vt decantem laudes tuas, cùm iam in alio argumento verſer: Etſi lex ait Præſidem prouinciæ non grauatè ſuas laudes audire oportere, & plurimum quoq; intereſt Reipub. vt veræ illuſtrium virorum laudes paſsim exarentur incidanturq́; ad horum exemplum, illorum incitamentum, & imitationem omnium: cùm alioqui eorum honor qui virtutem colunt minimè flagitet vt ad illuſtrationem ſui laudibus extollatur. Atq; hoc quidem ipſum de te fuiſſem facturus, cùm quia me honoris leges religioq; obſtringunt propter ſingularia tua in me beneficia (officia enim cur dixerim? quæ apud te non ſum promeritus) tum quia bonos

omneis

omneis qui literas humaniores colunt singulari studio semper prosequutus es. Sed hoc in alium locum reijcio, & dignius argumentum. Mihi satis est in præsentia, si munusculum hoc tibi obtulero: quod si grato animo acceperis, confido si quis adhuc mihi restabit maleuolus, eum maiore saltem vsurum cautione atq; prudentia quàm ille nuper vsus est (nomen reticeo vt honori ipsius consulam) qui libellum suum cõtra libros de Republica à me in lucem editos dicauit Regi. Nam simulatq; animaduertit Rex hominis calumnias, in vincula rapi iussit, decretum subscripsit manu sua, et pœna capitali indicta cauit ne venũ darentur libri. Euasit tamẽ hac lege vt honorẽ quem sublaturum putabat redderet: qui homo si iudicio magis valuisset, par supplicium fuisset meritus ac olim de pari munere à Ptolemæo Philadelpho Ægypti Rege Zoilus reportauit. Equidẽ spero neminẽ contra hoc opus scripturũ esse, nisi qui Magus sit patronus causæ suæ: quem ego si percepero, verbum illud DVBITO, *quod in permultis huius regni partibus magna voce aduersus homines Magicarum artium suspectos sine alia contumeliæ formula procul exclamari solet ad amolienda ipsorum carmina & maleficia, illud inquam verbum in eum hominem adhibebo. Laoduno, xx. Decembris, M. D. LXXIX.*

Tuus humillimus studiosissimusq;
seruus I. Bodinus.

TYPOGRAPHUS AEQUO ET erudito Lectori S. D.

ETsi hunc de Dæmonomania Commentarium cum iudicij quadam acrimonia legentibus non sine causa in mentem venire possit illud vetus, φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά: tamen cùm in eodem multa præclarè dicta aduersus consceleratissimū illud & pijs omnibus detestandum Lamiarum & Magorum cum Satana cōmercium: multæ etiam historiæ & cognitione dignę aspersę sint: Censores nostri editionem huius operis non inhibēdam esse ὁμοθυμαδὸν decreuerunt. Ea tamen, quæ in allegorijs & Sacrosanctæ scripturæ testimoniorum allegationibus detortis, in lib. arbitrij hominis non renati, & astrologiæ diuinatricis defensione, & aliorum quorundam dogmatum assertione, seuerioris doctrinæ Theologi & Philosophi iurè desiderare possunt, neutiquam probantes, censuræ eruditorum & piorum dextrè iudicantium, omnia subijciunt. Nam & in hoc genere scripti, omnia esse probanda, & bona retinenda, rectè persuasum habent. Bene vale.

IOANNIS BODINI
IN LIBROS DE MAGORVM DAEMONOMANIA

PRAEFATIO.

IVDICIVM contra Magam mulierem latum, ad quod vocatus fueram pridie Calend. Maias 1578. mihi occasionem scribendi præbuit, vt argumentum de Magis, quod omnibus summè admirabile, non paucis incredibile videtur, illustrarem. Istius Magæ nomen erat Ioanna Haruilleria Verberij ad Compendienses nata, necis multis hominibus pecoribusq; oblatæ accusata: quod maleficium etsi primò negabat pertinacissimè, post sermones tamen subinde commutatos animi nutantis indices, sine quæstione & equuleo confessa est. Agnouit quoque se diabolo (qui specie hominis atri apparebat staturam humanam excedentis atrisque vestibus induti) inde à duodecimo suæ ætatis anno fuisse oblatam à matre dicente se cùm primùm nata esset filia, eam illi quem nominabat diabolum spopondisse: illum promisisse optima fide curaturum esse se & beaturum filiam: ipsam ex illo tempore Deo renunciasse, operamque diabolo addixisse, rem cum illo iam tum habuisse, & exinde ad ætatem vsque illam qua capta fuerat (erat autem fermè quinquagenaria) in eo consortio perrexisse. Addidit præterea diabolum se cùm ipsa annueret illicò sistere eodem amictu & specie qua primùm se exhibuerat, ocreatum, instructum calcaribus, accinctum gladio, equo præ foribus exspectante, quem equum nemo præter ipsam animaduerteret: cumque interdum ita rem cum

ipsa

ipſa habuiſſe vt maritus ipſi ad latus cubans nihil perciperet. Quamuis autem ex communi ſermone omnium pro infami Saga haberetur, ruſticique ægrè impediri poſſent ne ipſam tradendam igni manibus Iudicum adimerent (grauiter enim metuebant ne mulier iſta effugeret) antequàm tamen ad ferendam capitis ſententiam veniretur, conſilio placuit in natalem illius pagum Verberium mitti & in vicos alios in quibus habitauerat, vt de illius vita ampliùs cognoſceretur. Itaque compertum eſt illam ex eodem crimine ante annos triginta virgis fuiſſe cæſam & matrem igni damnatam ex Areſto Curiæ Parlamenti ſententiam Iudicis Sanliſiani confirmante: nomen ſuum ſedemque tegendis facinoribus mutare ſolitam, vbique tamen magicarum ſortium euictam eſſe. Quapropter videns illa ſe teneri maleficij, dari veniam ſibi poſtulauit, & rerum geſtarum ſe finxit pœnitere, licet maleficia quamplurima à ſe perpetrata quæ antè confeſſa fuerat, pernegaret. In poſtremi tamen homicidij quod commiſerat confeſſione perſtitit, ſe pulueres quoſdam à diabolo præparatos in eum locum inieciſſe quà tranſiturus fuerat is qui filiam ipſius pulſauerat: alterum verò quem non oderat illac tranſeuntem acerbo dolore per totum corpus illicò affectum eſſe: Cùm autem vicini omnes qui in illum ſortium coniectarum locum ingreſſam viderant, hominem animaduerterent tam repente cum morbo conflictari, eos inclamaſſe fuiſſe magicas ſortes ab ea immiſſas: ideoque ſanitatem eius ſpopondiſſe, & durante morbo languentem hominem curauiſſe. Adhæc confeſſa eſt ſe die Mercurij antequàm prehenderetur orauiſſe diabolum vt decumbenti homini reſtitueret valetudinem, quo renuente & negante poſſe fieri, ſe cum diabolo expoſtulaſſe quòd ſemper ipſam falleret, atque mandauiſſe ne ſe ampliùs inuiſeret: reſpondiſſe diabolum ſe deinceps non eſſe venturum, & biduo pòſt hominem extinctum eſſe: itaque ſe confeſtim in aream illam vbi comprehenſa eſt abdidiſſe. Qui conſilio aderant, dignam quidem morte eſſe iudicabant omnes: ſed quidam natura mitior & procliuior ad miſericordiam ſatis arbitrabatur fore ſi vitam finiret laqueo: alij verò cùm deteſtabilia maleficæ iſtius crimina, tum ſupplicia æquè diuinis ac humanis legibus inſtituta expendentes, vniuerſamque totius CHRISTIANI orbis conſuetudinem iam olim in florentiſſimo hoc regno obſeruatam, cenſuerunt damnari & viuam igne cremari oportere: quæ ſententia lata & ſine prouocatione pridie Calendas Maias effecta eſt, inſtante D. Claudio Doſæo Regis apud

Ribem on-

Ribemontium procuratore. Pronuntiata condemnatiõe, eadem confessa est se à diabolo in Magarum cœtus exportatam esse, postquàm certis pinguibus ab eo traditis delibuta esset, & tanta leuitate tam procul agitatam vt defessa planè & quasi cõfecta ex labore esset: in illis cœtibus permagnam hominum turbam vidisse, atrum hominem in excelso positum, trigenarium fermè, quem vocabant Belzebub, adorantium, deinde verò inter se coeuntium: hoc facto Principem concionem apud ipsos habere vt fidem in ipsum habeant, se vlturum inimicos omneis ipsorum, & ipsos deniq; beaturum. Rogata annon daretur pecunia, respondit non dari: & opilionem quemdam imbricariumq; tectorem Genlisianum magicæ artis incusauit, confessaq; resipuit à peccatis suis & veniam à Deo postulauit. Nobis aũt placuit librum hũc cõponere, quẽ Dæmonomaniã Magorum inscripsimus à furore manico quo diabolos miseri prosequuntur, vt omneis qui ipsum viderint commonefaciat, & quasi digito spectandum ante oculos monstret nulla esse crimina quorum tam horrenda sit constitutio, quæ tam graues pœnas mereantur, aut quę ad hęc proximè videãtur accedere: præterea vt iis respondeam qui modis omnibus in illud incũbunt vt libris palàm tueantur magos, adeò vt Satanas eos inspirasse promulgandis tam bellis libris & in suam nassam videatur perduxisse. Talis fuit Petrus de Apono medicus, qui persuadere volebat nullos esse spiritus, cùm tñ posteà fuerit comprobatũ eum fuisse Magorũ omniũ quos habebat Italia facilè principem. Sed ne cui mirum videatur quod dico, homines existere à Satana subornatos qui scribant, propalent, doceantq; id omne quod de Magis prædicatur fabulosum esse, memorabile exemplum afferam, quod Petrus Mamorius in libello de Lamiis, de M. Guilhelmo Linensi Doctore Theologiæ annotauit accusato Magicarum artium condemnatoque duodecimo die Decembris 1453. Hic ergo cùm resipiscentia tandem afficeretur, confessus est se per noctem cum Magis aliis persæpe deportatum esse vt diabolum adoraret modò humana specie, modò hircina conspicuum, & religioni toti renuntiasse. Quinetiam penes ipsum instrumentum obligationis contractæ cum Satana fuit deprehensum, quo sponsiones reciprocę cõtinebantur: inter alias autem hæc, Doctorem obligatum esse vt publicè concionetur quicquid de Magis prædicetur fabulam esse, non posse fieri, nullam fidem sermonibus

petrus de Apono medicus.

*

istis haberi oportere: atque his concionibus augebatur mirũ in modum Magorũm numerus & se confirmabat, dum ab *illis* persequendis cessarent Iudices. Hinc certè apparet Satanę ex omnibus ordinibus & conditione qualibet suos esse fideles administros: quemadmodum Cardinalis Beno, Platinaque scripserunt complures esse Papas, Cæsares, & alios Principes viros, qui se à Magis inescari passi sunt, tandemque miserrimè à Satana deturbari: & Toleti quoque (vbi Magorum schola habebatur olim) nunquam existimasset quisquam eos homines eiusdem criminis affines esse, qui effusè ridebant siquãdo quęstio de Magis haberetur, totius coronæ risum suis vrbanis dictis salibusq; commouebant, constanter affirmabant fabulas esse, ἀδύνατα, itaq; frangebãt & mitigabant Iudicum animos vt Magi omnes euaderent: prout nuper Alciatus fecit, Inquisitoris offensus facto, quòd in Pedemõtana regiõe Magos amplius centum comburi curauisset. Queritur Bartholomæus Fayus quęstionum Curialium Pręses in suis operibus, quod cõniuentes multi Iudices non fuerint ausi Magos igni addicere, vt Parlamentum omnibus seculis & aliæ gentes quælibet factitarũt, id causam maximis calamitatib. quas Deus immisit attulisse. D. verò Auetonius Consil. in Parlam. Pictonũ præses deinde factus (cui in Pictonicis honorib. successit Saluertus) Magos 4. viuos Pictauij cremari iussit anno 1564. neglecta ipsorũ prouocatione, affirmans indignè factum quòd aliquot Magi antè ad prouocationem ipsorum fuissent absoluti, qui ex eo tempore totam regionem contaminauerint, populumq; seditionib. mouendis excitatum inflammauerint: Etsi multa homicidia carminibus suis sortibusque commissa fatebantur, ideoque iudicatũ in ipsis (vt lege dãnatis) iubebat fieri nihil obstante appellatione, quia plus est, ait lex, occidere veneno quàm gladio. Ac Magorum quidem impunitas quæ fuit illis temporibus, admirabile ipsis in regno hoc attulit incrementum, quò omni ex parte confluxerunt, Italiaque maximè: inter quos Neapolitanus quidam exstitit Conseruator dictus, Magorum princeps, & rebus gestis plus satis celebratus. Ex eo verò tempore ita perrexerunt, vt Cenomannus ille Magus Triscalanus, cùm iudicio capitali in ipsum lato veniam hac lege impetrasset si indicaret conscios, dixit in hoc regno supra centum millia Magorum esse, idque fortasse falsò, vt impietatem suam tanta comitatus frequentia eleuaret. Quocunque modo res habeat,

l. 2 malefic. C.

beat, non mediocrem numerum indicauit: sed huic rei tam bene prouisum est vt plerique omnes euaserint, licet confiterentur execrãda scelera quibus cœlum ipsum inficitur, & quibus exacerbatus Deus summisit terribiles persequutiones, prout Lege comminatus fuerat se eos populos exterminaturum qui Magis vitam permitterent. Quamobrem Augustinus in libris de ciuitate Dei testatur omnes sectas, quæcunque tandem fuerint, supplicia in Magos decreuisse. Epicureos solùm excipio, quos Plutarchus in libro de Oraculorum defectu, & Origenes contra Celsum Epicureum scribens refellerunt, eosque sequuti Academici, Iamblichus, Porphyrius, Proclus familię Epicureorum fundamenta euerterunt. Etsi iam satis Aristoteles Metaphysicis suis principijs ea conuellerat necessaria, concludens argumentatione totidem cœlos esse quot sunt intelligentiæ mouendis cœlis, aut intelligentes spiritus: has autem intelligentias à corporibus separatas esse: Angelosque ita moueri in cœlesti motu, vt anima hominis in humano motu. Ex quibus verbis demonstratur planè quæstionem de Angelis dæmonibusque Physicè tractari non posse, eosque non mediocriter falli qui negant posse id nunquam fieri quòd est natura ἀδιάφθορον. Nam tactus, motus, & locus (si Physicè egeris) corpori solùm conueniunt, idque in corpore: verumtamen ex rei veritate (quæ sibi semper & vbique constat) de tactu quoque, motu, & loco fatendum est eos spiritibus æquè ac corporibus conuenire: quod Aristoteles de Angelis aut intelligentijs cœlos mouentibus in Metaphysicis demonstrauit. Quamquã Plutarch. & Apuleius testes sunt Aristotelem scripsisse quod nusquam in libris qui ad manus nostras peruenerunt offenderis (amplius enim dimidia parte desyderatur de scriptis illius) mirari Pythagoricos siqui homo inter mortales exstet qui nunquam Dæmonem cognouerit. Idemque Aristoteles Thasium quemdam à se visum narrat, cui indesinenter spiritus specie humana adhærebat, quam nemo alius quàm ipse cerneret: hoc autem Magorum omnium commune est. Et nuper etiam Franciscus Picus Mirandulanus Princeps à se visos fuisse scribit Magos Sacerdotes duos, quib. duo Hyphialtæ muliebri specie comites aderãt, eosq; amplius quadraginta annis ad muliebre consortiũ succubis istis abusos esse: prout antè confesi sunt quàm traderentur igni, & nos suo loco ostẽ

Leuit. 20.

Arist. lib. 4. & 6. φυσικῆς ἀκροασ. Metaphys. lib. 8. Plutarch. lib. de Dæmon. Socratis.

Apul. lib. de Deo Socra.

libro περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων.

demus. Ibidem quoq; ſcribit Ariſtoteles Aeolidum inſularum vnam admirabilibus tympanorũ cymbalorumq; ſonis & cachinnationibus perſonare nemine comparente: quod etiam non raró in locis compluribus ad Septentrionẽ fieri narrauit Olaus, & in Atlante monte Plinius Solinusq; teſtantur. Hi autem ſunt Magorum cœtus & ſaltationes cum ſpiritibus impuris ordinariæ, vt quæſtionibus innumeris fuit confirmatum. Eodem libro ait Ariſtoteles Tenæ in Theſſalia fuiſſe Sagam quæ conceptis verbis circuliſque ductis baſiliſcum incantabat: quæ efficacitas non à natura eſt, vt ſuo loco demonſtrabimus, ſed à vi & facultate ſpirituum: qui ſpiritus (Aquinas inquit) non poſſent facere actiones inſolentes illas quæ cernuntur oculis, niſi in loco eſſent vbi ſuas actiones exhibent. Abſurdum enim profectò fuerit, ſi Angelis mouentibus cœlos à quibus ſeparati ſunt tactum locum motumq; tribueris, quod Peripatetici omnes, Academici, & Stoicum Hebræis & Arabibus ſtatuerunt: ſpiritibus verò per elementa fuſis eaſdem proprietates ademeris. Hæc autem eò pertinent vt non ij ſolùm informentur qui credunt vnum eſſe Deum, & plures intelligentias (quæ duo ab Ariſtotele demonſtrata vniuerſa Scriptura ſacra confirmauit) ſed vt aliorum quoque barda & torpentia ingenia reuincantur. Etſi non eſt propterea ſingularum actionum quas Dæmonum intellectus parit reddenda ratio, quod nemo homo præſtare poteſt: nam quiſquis rationem omnium rerum explicare poſſet, is Deo qui nouit omnia, foret perſimilis. Quemadmodum autem Deus ita vt eſt à nemine cognoſci aut comprehendi poteſt, niſi idem qui ſic cognoſcit & comprehendit ſit Deus: quia non poteſt is qui eſſentia, poteſtate, amplitudine, æternitate, ſapientia, & bonitate infinitus eſt ab alio comprehendi quam qui fuerit infinitus, infinitum autem nihil eſt niſi vnus Deus: ita etiam confiteamur neceſſe eſt Deum ſolum poſſe rationes rerum omnium exponere. Infinitate enim ſcientiæ opus eſt, quæ neque in hominibus, neque in angelis, neque in re vlla creata poteſt ſubſiſtere. Ideoque Ariſtoteles Methaphyſicorum primo de ſpiritibus agens intelligentibus fatetur eam eſſe humanæ mentis imbecillitatem vt cognoſcere nequeat veritatem, eoque pacto καθόλου cernit ignorantiam omnium, nec videt ἐν μέρει ſuam, cùm eodem libro dicat vbi non eſt ratio ibi non eſſe inueſtigandam rationem. Hæc illius verba, quæ Plinius

lib.6.Phyſic. & 8. Metaphyſic.

nius libro 37. naturalis historiæ capite quarto imitatur dicens, Non vlla in parte ratio, sed voluntas naturæ quærenda. *lib. 4. 6. & 7. Met. physic.* Indignum verò sermonem philosopho, eorum quæ videntur causas si ignorabuntur negari potius quàm ignorationem humanam profiteri. Atqui laus nunquam maior Dei tribuitur quàm si propriam ignorationem fateamur: contrà verò iniuriam Deo facimus nisi tenuitatem ingenij nostri agnoscimus. Quamobrem post omnes sermones à Iobo & amicis vltro citroque habitos, factaque Dei in disceptationem reuocata, cùm veritatem sibi videretur attigisse, Deus visione apparens effari cœpit in hanc sententiam, Quis ille ignarus homo est qui sermonibus suis inanibus obscurat opera excelsi? tum de cœlorum altitudine agens, magnitudine, & motu admirabili, de vi astrorum, de cœli in terram legibus, de terra aquis innitente, de aquis in medio mundo pendentibus, aliisque miraculis quæ ante omnium oculos versanur scientiam humanam docet ignorantia abundare. Multi scientiæ primas tribuunt Aristoteli, quem certè multa nouisse constat, sed ne millesimam quidem partem rerum naturalium tenuisse. Etenim Hebræi omnes philosophi & Academici ostenderunt eum nihil vidisse ἐν τοῖς νοητοῖς, & naturalium quoque pulcherrimas non paucas ignorasse. Verbi gratia, ne cœlorum quidem cognouit numerum in Scriptura decem aulæis tabernaculi (quo figurabatur mundus) adumbratum, & his verbis expressum, cœli sunt opera digitorũ tuorũ: vt tam deni cœli q̃ digiti intelligerent̃ (alibi.n. Scriptura semper opera manuũ Dei nominauit) q, omnes Philos. & Mathematici nesciuerũt donec à Ioan. Realmõtano fuit demonstratũ. *R. Maymoni lib. 2. More nebocim.* Imò ne Planetarũ quidem ordinem didicit Aristoteles, aut vnicum astrorum motum, qui Venerem Mercuriumque supra Solem collocauit, contra quàm à Ptolemæo pòst fuit ostensum. Sed ne ad res altas semper contendamus, aut ex Aristotele veritatem Dæmonum earum'ue rerum quæ naturam superant sciscitemur, bonam rerum naturalium partem videmus ipsi fuisse incognitam, vt maris salsuginem, quã Mirandulanus Princeps (qui Phœnix sui temporis dicebatur) soli Dei prouidentiæ tribuit. Origo tamen fontium quam statuit Aristoteles magis est absona, cùm dicit ex putrefacto in terræ specubus meatibusque aere progigni fontes: maximę enim & inexhaustæ scaturigines fontes, & peremnes riui sunt, nec totus aer corruptus qui in mundo est centum annorum

ſpatio eam aquam generaret quæ vel vnico die profunditur. Hebræi verò Philoſophi ac inprimis Solomo docuerunt vt venas humani corporis ab hepate, ſic aquas orbis noſtri à mari proficiſci. Quinetiam ſæpenumero in natura rerum effecta cernuntur præter omnem rationem naturæ conſequentia: vt à niue (quæ aqua glaciata eſt) terram calefieri ſementemque contra iniuriam gelu conſeruari, à pruina (vt eſt frigidiſsima) torreri ſegetes, & aduri tãquam in furno pampinos: quamobrem Feſtus pruinam à perurendo arbitratur dictam, neque ſcriptura ſancta inter admirabilia Dei opera hanc quoque reticet Pſalmo 147. Qui dat niuem, inquit, ſicut lanam, & pruinam ſicut cinerẽ ſpargit: quẽ locũ Buchananus ſic interpretat.

Ioan. Picus in poſition.

Qui niuibus celſos operit ceu vellere montes,
Denſas pruinas cineris inſtar diſiicit. Et Beza,
Qui couure les monts & la plaine
De nege blanche comme laine,
Et qui vient la bruine eſpandre
Tout auſsi menu comme cendre.

Hi verò inſigne illud miraculũ nõ attigerunt: bona autem pars lanarum nigra eſt, & pruinæ cum cineribus nulla interuenit ſimilitudo. Quamobrem non incommodè hoc pacto verteris.

Qui niuibus campos refouet ceu veſte iacentes,
Torret pruina, ardente vt foco, pampinos.

De iride quoque Albertus Ariſtotelis errorem demonſtrauit negantis de nocte cõſpici: hoc enim planè falſum eſt, ac proinde rationem Ariſtotelis vt alienam à ratione atque veritate concidere: cùm eodem argumento foret neceſſarium vt nubes omnes vnius coloris eſſent. Taceo mille naturæ miracula, quorum obſcuræ ſunt adhuc & ignotæ cauſæ: quæ Cardinalem Cuſanum virum ſuis temporibus inſignem, & ante hunc Cardinalem Beſſarionem adduxerunt vt Ariſtotelis doctrinam velut variam, & ambiguam, & incertam perſtringerent. Inter alios verò Cardinalis de Alliaco defendit rationibusque certis confirmauit nullam exſtare in Ariſtotele demonſtrationem neceſſariam præter eam quæ demonſtrauit vnicum eſſe Deum & alias perpaucas quas idem annotat. Æternitatis verò mundi demonſtratio, quam Philoſophorum primus & ſolus Ariſtoteles tuebatur, plena eſt ignorãtiæ: quod Plutarchus, Galenus, Stoici, & Academici docuerunt, & ipſi Epicurei ludificati ſunt: Ex Hebræis quoque Rabbi Maymon, (qui ob præſtan-

lib. 1. ſentent. q. 3.
lib. 1. de cœlo.
Plut. lib. περὶ τῶν τῶ τιμαίω ψυχογονίας.
Gale. lib. de placit. Hippoc.
Plut. in Placitis philoſ.
Plato in Timæo.
Philopon. lib. 14. contra Proclum.
Lucret. & Plut. in placit.

præstantiam doctrinæ aquila magna vocabatur) doctissimè ostendit Aristotelis demonstrationem ἐν τοῖς ἀδυνάτοις reponendã esse, itemque Philoponus libris quatuordecim quos Græcè de eodem argumento scripsit contra Proclum Academicum planè dignos qui donentur sermone vernaculo: Aquinas deniq; demonstrationem illam accipi non posse argumentis alijs docuit, quæ in præsentia vt annotata alibi præteribimus. Quid verò, quòd ipse Aristoteles sicubi offendit locum vnde se ipse nequiuit expedire, tam bellè agit Oedipodem vt nemo ipsius mentem diuinare possit? Demonstrant illud caput primum Physicæ & liber de anima, vbi Scotus inter argutos philosophos locum non postremum obtinens rationes contrarias Aristotelis & pugnantes inter se annotauit: & quibus alij corruptionẽ animæ tentarũt eruere, vt Aristotelis ipsius tempore Dicæarchus, Atticus Epicureus, Aphrodiseus, Simon Portius & Pomponatius: alij verò Theophrastus, Themistius, Philoponus, Simplicius, Thomas, & ipsi quoq; Arabes, & Mirandulanus princeps immortalitatẽ eius confirmarũt. Auerroes enim ex ijsdem locis vnitatẽ humani intellectus non dubitauit asserere. Quibus ex rebus statuimus elegãtiã naturæ arcana ab Aristotele nõ fuisse visa: quod veteres quoq; obseruauerũt post signũ Aristotelis fingẽtes mulierẽ velatã facie cui nomẽ est Physis, id est, ntaura: atq; hoc pacto innuerũt dignitatẽ naturæ fuisse tectam Aristoteli, & vestẽ solùm externã quodãmodo fuisse ab eo visam. Atq; hanc ob causam præcipitẽ se in mare, vt Procopius, dedisse dicit, cùm nõ potuisset inuestigare causam cur reciproco fluxu Hellespõti fretũ mearet per diẽ remearetque septies. Quòd si præstãtissimi naturę thesauri nobis sunt abditi, ecqui tandẽ eas res quę supra naturã sunt & in intellectu positæ pertingemus? Ideoq; Heraclitus primus, Plutarcho teste, & post eum Theophrastus dixit res mundi pulcherrimas ab arrogantia hominũ ignorari dum nihil statuũt credere nisi humana mens orationẽ illius perceperit: quo in genere admirabilia Spirituum impurorum Magorumque facta, quæ humani ingenij aciem & naturaleis causas transcendunt, meritò numeranda sunt. Verùm quemadmodum stultus & excors, neque iniuria dicẽdus est is q Cadmiã Magnetẽue negauerit impresione sui Boreã versus gnomonẽ obuertere, quia ignorat causam: aut qui fateri noluerit à torpedine retib. inclusa manꝰ primũ, dein brachia tũ ipsum piscatorũ corpꝰ totũ obtorpere, quia

Li.2. more hannebocim.

li.2. dist.1.q.3.

lib. de methodo historiarum. cap. 6.

lib.4.

quia nescit causam: ita etiam stulti dementesque habendi sunt qui vtut admirabilia Magorum facta spirituumque videant, nihil omnino credendum putant, siue quia eorum causas mente non possunt comprehendere, siue quia sunt naturæ lege ἀδύνατα. *in Ethic. Nicom.* Nam ipse Aristot. raptus admiratione multarum rerum ignotis causis oborientium, ait quisquis id quod videt in dubium reuocauerit hunc nihil melius quàm cæteri faciant allaturũ. Videmus autem Orpheum, qui antecessit Christum quasi mille ducentis annis, deinde Homerum autores è Gentibus antiquissimos artes magicas, necromanticas, & carmina quæ hodie in vsu sunt literarum monumẽtis tradidisse. Videmus in lege Dei quæ amplius ducentis annis antè promulgata est quàm Orpheus viueret, *Exo. 6. & 7.* Pharaonis Magos opera Dei effinxisse: Euocatos spiritus à Saga illa Saulis & sermonẽ cum eis habitũ legimus: *1. Sam. 28.* Exstant interdicta Legis à Deo data, ne qui diuinos, magos, pythonas consulat: vbi recẽsentur omnia magiæ diuinationumq; genera, propter quæ Amorrhæos & Chananæos à se fuisse exterminatos è terra declarat Deus, & propter quæ Iehu Reginam Iesabelam præcipitem ex arce datam canibus exposuit deuorandam. Supplicia quoque in Magos lege xij. tabularum instituta exstant, quas tabulas Legati Romanorum de Græcis legibus deprompserant: quin acerbissima omnium quæ legantur in constitutionibus Cæsarum aduersus Magos decerni legimus, vbi hostes naturæ, inimici humani generis, & malefici propter grauissima ipsorũ crimina appellantur: quibus adde horrendas imprecationes expressas legibus, quales imprecatiões nusquã in legibus, nisi cõtra Magos inueneris, Quos feralis pestis, ait Lex, absumat. Exstant Græcæ, Latinæ, priscæ, nouæ, omnium regionũ populorumq; historię, in quib. describũtur res gestę à Magis, effectaque eadem varijs in locis, excessus animi, & Magorũ corpora cum animis in longinquas terras à spiritibus impuris deportata pauloque momento eodem à spiritibus iisdem reportata: quod Magæ omnes fatentur vno ore, vt German. Italorum, Gallorum, aliorumq; populorũ testantur libri. Nouimus quid scriptũ reliquerint Plutarchus de Aristęo Procõnesio & Cleomede Astypalæo, Herodotus de atheo quodam philosopho, Plinius de Hermotimo Clazomenio, Philostratus de Apollonio Tyanæo, & Romanæ omnes historiæ de Romulo, qui ante oculos totius exercitus in aera sublatus est: quod item Matisconen-

Leuit. 20. & 21. Deut. 18. Ierem. 17. 19. et 50. Nahum 3. 2. Reg. 9 & 2. Paral. 33. Esai 3. 4. 8. & 47. Num. 23. 2 Reg. 23. toto ti. de malef. C. l. 3. de malefic. C. l. neminem, de malefic. C

Plutarch. in Romulo. Hugo Floriacẽsis.

tiſconenſi cuidam Comiti in Chronicis noſtris legimus accidiſſe. Præterea ex varijs quæſtionibus habitis & illud compertum eſt multos cùm imitati fuiſſent Magos momento ad centeſimum aut ducenteſimum milliare à domo ſua abfuiſſe, aſpectis Magorum conuẽtibus Dei opem & auxilium imploraſſe, conuentũ nefariorum ſpirituum Magorumq; ſtatim euanuiſſe, illos qui ſoli relicti erant magnis itineribus domum reuertiſſe. Deniq; ad manum, ante oculos ſunt quęſtiones de Magis in Germania, Gall. Italia, Hiſpaniaq; habitæ & ſcriptis conſignatæ: nec dies vllus pręterit quin teſtimonia innumera & repetitiones eorum, collationes, couictiones & confeſsiones exſcriptas videamus, in quibus ad mortem vſque perſtiterunt damnati, quorum pars maxima aut imperitiſsimorum hominum aut vetularum fuit, qui neque Plutarchum, Herodotum, Philoſtratum, aliorum'ue populorum leges nouerant, neque cum Germaniæ aut Italiæ Magis communicauerant, vt ipſis tã bellè inter ſe de rebus ſingulis conueniret. Neſciebant Auguſtinum libro 15. de ciuitate Dei dicere non eſſe dubitandũ, & impudentiæ videri ſiquis negauerit Dæmonas & impuros ſpiritus coire cum hominibus, quos ideo Græci Ephialtas & Hyphialtas Latini incubos, ſuccubos, & Syluanos, Galli Duſios (ait Auguſtinus) nuncupant hos virili ſpecie, illos muliebri. Ac de hoc quidem congreſſu conſtans eſt Sagarum omniũ cõfeſsio eum non dormiendo ſed vigilando fieri: quo argumento oſtenditur non eſſe illam Medicorum τίφλω aut nocturnam ſuppreſsionem, quam agnoſcunt illi dormientibus ſolùm accidere: tum etiam hoc altero quòd non poſſet res eadem Succubis atq; incubis accidere. Nec minus dignum admiratione eſt, quod omnium quoq; Magarum communis docet confeſſio, malignos ſpiritus cùm ſe forma humana exhibent, plurimùm atros eſſe aut proceriores alijs, aut exiliores, vt nanos: quod Georgius Agricola non mediocri eruditione vir ſcriptis demonſtrauit. Noſtri autem Magi non viderant illud quod Valerius Maximus libro j. de Caſsio Parmenſi tradit, procerum hominem & atrum valde ei ſe obtuliſſe, qui rogatus ſe κακοδαίμονα eſſe reſponderit: neq; ſimiliter Magæ hiſtorias Plinij iunioris in epiſtolis, Plutarchi, Flori, Appiani, & Taciti legerant de Curtio Ruffo Africæ Procõſule, de Dione & Bruto, quibus vigilantibus viſiones eædem oblatæ ſunt: aut hiſtoriam illam memorabilem Athenodori philoſophi, cui vigilanti conſimile

Sprãgerus in Malleo.
Paulus Grillãdus.

Lib. de Spiritibus ſubterraneis.

Plinius ſecund. in epiſt.

visum obuenit maligni spiritus humana specie, procera, nigra, catenis vincta, qui in ædibus propter allatas à maligno spiritu molestias. iamdiu desertis indicauit locum vbi prostrata erant cæsorum quinque corpora: aut quod apud Suetonium post cædem Caligulæ, quod apud Plutarchum post cædē Damonis & Remi legimus accidisse, post quorum cædem horrentia & inhospita loca effecta sunt per eos spiritus quos Latini à Remo Remures, & mutatione vnius liquidæ Lemures appellabant. Initio autem diximus Ioannam Haruilleriam confessam esse humana semper specie, procera, & atra diabolum à se conspectum. Historiam hîc placet apponere, quæ anno 1578. quarto Nonas Februarias gesta est. Catharina Darea agricolæ cuiusdam vxor Coparis in Suessionensi agro habitantis, ab Hunautio Copararum Præfecto interrogata cur puellis duab. quarum altera ipsius, altera vicinæ filia erat, caput abscidisset, respondit à se diabolum humana specie visum altum atrumq; valde, qui oblata viri falcula ad hoc facinus ipsam incitauerit. Hæc iudicio Compendiis lato morte affecta est. Denique perpetuam historiarum quæ apud varios populos variis seculis acciderunt conuenientiam & similitudinem cum rebus Magarum gestis & confessionibus earum suo loco demonstrabimus. Non est igitur, non est pertinaciter cum veritate pugnandum, si tot effecta quorum obscura causa est videntur apertissimè. Nam vbi humana mens causam rei, id est, τὸ διότι nequit pertingere, tum certè iudicium oportet inhiberi, & in eo quod fit, id est, ἐν τῷ ὅτι ἐστὶ consistere. Itaque maximus ille Plato & agnomine diuinus appellatus, de Sagarum actionibus (quas studiosè perquisiuerat & diligenter expenderat) loquens vndecimo libro de legibus rem affirmat difficilem esse cognitu, & quam si noueris difficilius alteri persuaseris: Rident plerique, inquit, si quando cereis sigillis vti dicuntur Magi ad sepulchra & compita, sub ianuas apponendis, aut carminibus, incantamentis, atque ligaturis res admirabiles efficere. Ac Magæ quidem nostræ Græciam non viderunt, Platonem non legerunt, vt imagines cereas facerent, per quas adiectis suis coniurationibus ope Satanæ homines occidant, quod infinitis iudiciis (vt dicturi sumus) fuit confirmatum, inprimis verò Magarum Alenconiarum quæ inimicorum suorum quærebant necem. Itaque Enguerrandi Marignij iudicium maximè constitutum est de coniuratis imaginibus

In Caligula in vita Cimonis.

Lib. 11. de legib.

nibus

nibus cereis quibus accusabatur Regis exitium procurasse: & nuper etiã Magus Sacerdos Anglus Curio vici Istinctonij (qui vicus Londino abest fermè quingẽtos passus) deprehensus est cum tribus cereis imaginibus (vt vocant) coniuratis, quibus Reginam Angliæ & duos alios Reginæ proximos è medio tolleret: sed dum hæc quæstio ad nos ex Anglia perferretur, amplius erat de ea cognoscendum. Quamuis autem istarum rerum causam Plato ignorauerit, eas tamen pro certis & indubitatis habuit, & in legibus suæ Reipublicæ pœnas capitales constituit in Magos qui istis artibus homines pecora'ue sustulissent, quod homicidium ab alijs quæ sine Magia committuntur optimè distinxit: pariterque Hebræus Philo in libro περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων. Imperiti homines fieri non posse iudicant: Athei & quicunque fouent κενοδοξίαν scientiæ nolunt id quod vident confiteri, quia ignorant causam, ne quid nescire videantur: Magi ludificantur duabus causis, tum vt seipsos eximant suspicione istius maleficij, tum vt hoc pacto regnum Satanæ stabiliant: stulti & curiosi facere volunt periculum (quemadmodum Comi in Italia nuper, teste Syluestri Priera, cùm officialis & Inquisitor fidei turbam Magarum in vinculis detinentes non possent fidem habere admirabilitati rerum quas illæ narrabant, ipsis placuit experiri & se vni Magæ ducendos permittere: itaque abducti cùm seorsim in locum aliquem starent, res quidem abominandas prospectarunt, fidem dari diabolo, saltari, coiri, sed tandem diabolus qui eos à se non videri finxerat tam strenuè verberauit eos vt post dies quindecim morerentur) alij renuntiarunt Deo, seque periculi faciundi gratia Satanæ deuouerunt, sed illis perinde euenit ac illis bestijs quæ speluncam leonis ingressæ non reuertebantur? Quicunque verò ducuntur reuerentia Dei, cognitis Magorum historijs, miraculis Dei quæ in toto orbe sunt exploratis, lectaque diligenter lege & sacra scriptura, eò adduci non possunt vt res istas in dubium vocent quæ humanæ menti videntur incredibiles: sed ita statuunt si res naturales plurimæ sunt incredibiles, nonnullæ ἀκατάληπτοι, multo magis potentiam actionesque spirituum intelligentium captũ animi nostri excedere. Videmus autem res multas quæ à natura sunt admirabiles frequenter & de more fieri, puta terrã & mare à mercatorib. nostris circumdari, pedibus sursumuersus de-

curri equis pegaseis (quod Lactantius & Augustinus riserunt negantes esse Antipodas, rem tam certam & ita clarè demonstratam vt est lux meridiana Solis) & similia. Et ij quoque ipsi qui fieri non posse contendunt vt impius ille Spiritus exportet hominem ad centum aut ducenta milliaria, non animaduertunt cœlorum cœlestiumque corporum (vt sint maxima) cõuersationem fieri horis viginti quatuor, id est, si milliari bis millenos passus tribueris, tam breui spatio 245791440. milliaria decurrere. Quòd si dixerint quotidie videri ista, & sensibus standum esse, fateantur ergo pariter credi actiones spirituum quæ præter ordinem naturę fiunt oportere, si ne ipsius quidem naturæ miracula quæ in oculis quotidie versantur possumus comprehendere, maximè cùm inter Philosophos non satis conueniat in quo κριτήριον τῆς ἀληθείας veritatis index sit positum. Nam Dogmatici regulam diiudicandi verum à falso in quinque sensibus constituunt ad rationem singula perferentibus: Plato & Democritus repudiant sensus, & solam iudicem veritatis ponunt intelligentiã: Theophrastus sensibus & rationi intermedium fecit communem sensum, quem τὸ ἐναργὲς nominabat: animaduertentes autem Sceptici nihil ad rationalem animam peruenire quin illud antè sensus perciperent, & nos à nostris sensibus decipi, nihil sciri posse contenderunt. Aiebant enim si Aristoteleum illud axioma ex Platone verum est, animam intelligentem similem esse tabellæ albæ imponendis figuris accommodæ, & nihil inesse animæ quod non fuerit priùs in sensibus, fieri non posse vt sciamus quicquam. Sensum enim omnium potentissimum & argutissimum esse visum, oculos autem falsos testes esse, qui (vt bonus Heraclitus inquit) Solem centies sexagies sexies ampliorem terra sic nobis exhibent vt si vnius duúmve pedum esset, qui in aqua res longè maiores quàm sint, & baculos tortos qui recti sunt videntur aspicere: Cæteros verò sensus planè in iuuenibus senibusque, vt vegeti sint, variare: huic enim calidũ videri quod illi frigidum, & (quod omnes vident) eumdem hominem vario tempore de ijsdem rebus cùm admouentur sensui variè iudicare. Primus hanc viam aperuit Socrates, se dicens hoc vnũ scire quòd nihil sciret: cuius secta deinde aucta est per Arcesilã principem Academiæ, quem Aristo, Pyrrhus, Herilus sequuti sunt, & Cardinalis Cusanus memoria nostra in libris quos fecit de docta ignorantia. Quemadmodum autem primi illi se

Ptolemæus in Almagest. lib. 5.

honoris

honoris causa Dogmaticos, id est, Doctores, sic etiam postremi Scepticos siue Ephecti cos tanquam dubitatores sese nuncupabant. Etsi hos tamen pudebat cõfiteri se nihil scire, quod fatebatur Socrates: fatendo enim se optimè scire quòd nihil scirent, nos posse aliquid scire pariter fatebantur. Itaque roganti scirent ne calidum esse ignem aut clarũ Solem responde bant cogitari de hac re oportere, vt Socrates respondebat se vtrum homo bestiáne esset ignorare: & Polyænus Mathematicorum sua ætate princeps auditis super hoc argumento Epicuri sophismatis Geometriam totam falsam esse confessus est: cùm tamen hæc pro verissima omniũ habeatur & minimè sensibus innitente, quos Aristot. fundamenta esse statuit scientiarum omnium, & quibus ita standum esse dicit vt ex collectis rebus singularibus catholica axiomata componantur ad consequendas scientias & eam quæ inuestigatur veritatem. Quòd si sensibus solùm stari oporteret, falsa esset regula Aristotelis (omnes enim homines etiã Lyncei agnoscent ampliorẽ esse Solem, & res in aqua mersas breuiores quàm videntur, neque baculum in aqua fractum, vt omnibus videtur, esse) falsa item Platonis & Democriti sententia indicium veritatis intelligentię soli vindicantium: neque enim cæcus de coloribus potest, neque surdus de concẽtibus iudicare. Amplectenda igitur nobis est opinio Theophrasti inter sensus & intelligentiam velut interpretem adhibentis communem sensum, & ad rationem tanquam ad Lydium lapidem quicquid videmus, audimus, gustamus, & odoramur perferendum. Quoniam verò plurimę res exstant quarum excelsa constitutio à nobis ægrè comprehendi potest & à paucissimis qui ad eas percipiendas fuerint idonei, hic verò perito cuique in scientia ipsius oportet haberi fidem. Itaque etiamsi omnibus certissimum videretur Solem & Lunam æquales esse, prout in speciem videtur cùm vnus in occasu, alter in ortu situs est, peritis tamen huius scientiæ fides habebitur, qui Solem demonstrant centies sexagies sexies terra maiorem esse & ampliùs octauis tribus, eundemq; maiorẽ Luna sexies millies quingẽties quadragies quinquies, prætereaq; octauis septẽ: qua ratione Iurecons. in rebus medicis accipiunt Medicorũ placita, neq; secus definiẽdum putant. At non sunt profectò Magorũ arcana tam tecta, quin à trib. annorum millib. per totum orbem terrarum innotuerint. Primùm lex Dei ἀποδικτικῶς ea declarauit expressitq; mi-

in Analytic. poster. li. 4. 6. 7. Metaphy.

l. 7. de stat. hom. ff. l. 2. de suis & leg. ff. Auth. de rest. fideicom. & ea quæ parit xi. mense. l. Aediles aiunt, de ædil. edi. ff. l. 1. de uentre insp. ff. Leuit. 20.

nutatim, qua perditionem interminantur populis qui Magos non castigauerint. Hic ergo sistendus gradus est, non de ijs quæ nescimus cum Deo contendendum. Deinde Græci, Romani, aliique populi antequàm de lege Dei audiuissent quicquam, Magos consimiliter & facta eorum abominati sunt, eosque supplicio vltimo (vt suo loco dicemus) affecerunt. *lib 13. de ciui. Dei.* Denique, ait Augustinus, quotquot in mundo fuerunt sectæ, pœnas in Magos decreuerunt. Quòd si ad consequendam veritatem periti requiruntur, an peritiores ipsis Magis inueniri possunt? qui inde à ter mille annis actiones suas, sacrificia, saltationes, nocturnas exportationes, homicidia, carmina, ligaturas & artes magicas indicarunr, confessi sunt, ad mortem vsque confirmarunt. Prætereà quotquot in Italia, Germania, & Gallia cremati sunt, eorum concors est vbique confessio omnium testimonijs. Si igitur legis Dei communis consensio, humanarum legum, populorum omnium, iudiciorum, conuictionum, confessionum, repetitionum, collationum, executionum, si communis sapientum conuenientia non est satis quæ amplior, obsecro, probatio desyderabitur? Demonstraturus Aristoteles ignem esse calidum, ita est, inquit: Nam sic Indi, Galli, Scythę, & Mauri agnoscunt. Argumentis quę in cõtrariam sententiam adducuntur speramus nos ita responsuros, posteà vt singuli acquiescant: intereà verò sapientes istos dubitandi autores omittemus quibus incertum est sit'ne Sol clarus, glacies frigida, calidus ignis, & qui rogantib. teneántne suum ipsorũ nomen respondent cogitari de eo oportere. Certè impietatis ferè eiusdem est reuocare in dubium posint'ne Magi esse, & sitne Deus dubitare: nam qui vnum, idem etiam alterum confirmauit Lege. Omnium autem errorum cumulus ex eo processit, quòd multi qui facultates Spiritũ & Magorum facta pernegabant, putauerunt Physicè de rebus metaphysicis quæ supra naturam sunt disputandum esse. Hoc verò planè absurdum est. Nam scientię cuilibet sua principia & velut fundamenta sunt, alia ab aliis diuersissima. Statuit Physicus atomos esse corpora quæ nequeas diuidere, hoc erroribus grauissimis deputat Mathematicus, docens & demonstrans quodcunque minimum corpus in orbe terrarum ęxstiterit id posse in infinita corpora diuidi: demonstrat Physicus nihil infinitum esse, Metaphysicus primam causam statuit infinitam: *Lib. 2. Physic.* Physicus præteritum ac futurum tempus numero motuum di-

sterminat,

sterminat, Metaphysicus æternitatem spectat carentem numero tempore & motu: Physicus demōstrat in nulla mundi parte exstare quicquam quod non sit corpus, non posse motum nisi corporib. accidere, sola se corpora inter se cōtingere, Metaphysicus Spiritus & Angelos esse mouēteis cœlos & cœlorū motu sentienteis motū κατὰ συμβεβηκός, vt confitet Aristot. proinde illos *lib. 4. & 6. φυσικῆς* spiritus vbiq; eodē tēpore minimè subsistere, sed ibi necessa- *ἀκροάσεως.* riò esse vbi apparet ipsorū actio: Physicus demōstrat naturalē formā nō esse ante subiectū aut extra materiā, & corruptiōe omnino intercidere: hæc n. Aristoteles vniuersè de omibus na- *lib. 8. τῶν μετὰ τὰ* turalib. formis enūtiat, Metaphysicus verò formas suas dispa- *φυσικά.* ratas permanere sine corruptiōe & mutatione vlla: eoq; am- *Libro. 12.* plius idē autor & Metaphysicis ait formā hoīs, id est, intellectū *lib. 2. de generat: animal.* extrinsecus aduenire (θύραθεν ἐπεισιέναι ait) & permanere post corruptionē corporis. Prætereà Physici omnes principiū istud retinēt cōstantiss. nō inesse formas duas in vno subiecto, depelli semper alterā ab altera, neq; vnquā ab vno corpore in alterū cōmigrare: Dęmonas aūt cōtrà malignosq; spir. quos Peripatetici formas separatas nuncupāt, euidentissimū est se insinuare in hominū pecorumq; corpora, in corporib. effari, siue os hoīs clausum siue lingua ad laryngas vsq; proiecta habeat, idq; varijs linguis & ipsi dæmoniaco incognitis, & (quod amplius est) modò ventre modò pudēdis eloqui, quamobrē eos veteres & ἐγγαστρομύθους, ἐγγαστριμάντεις & εὐρυκλέας appellabāt. Si cui aūt cū Academicis placebit statuere dæmonibus sua esse corpora, tum admirabilius sane futurum est & magis à principijs naturæ alienum, quæ corpus vnum in alterum penetrare negant: cum illud tamen fuerit ab omni antiquitate visum & in compluribus hominibus quos dæmones infestant sæpe videatur. Ideoque ait Aristoteles non placuisse priscis vt Physica disputatio commisceretur scientiæ Metaphysicę, sed Mathematicas disciplinas interposuisse, vt eo pacto indicarent non esse ex rationibus Physicis de Magis & de actionibus quibus cum Dæmonibus spiritibusque malignis communicant faciendum iudicium. Nostrum autem hoc argumentum (quod alioqui ex se difficile atque obscurum est) vt fiat euidentius, totum opus in quatuor partes diuisimus. Primo libro de natura spirituum agimus, de eorum cum hominibus consociatione, de modis tum diuinis tū etiam humanis ad res occultas cognoscendas. Secūdo Magorū artes & modos illicitos quàm

breuissimè fieri potuit attigimus, idque tam sobriè vt nemo vllam ex eo occasionem abutendi inuenturus sit, atque in hũc finem vt singulis pedicæ retiaque monstrarentur à quibus cauendum est, & ijs Iudicibus leuamen afferretur quibus non vacat ista excutere, quamuis ad iudicia bene ferenda desyderent informari. Tertio modos licitos & illicitos exponimus anteuertendis aut amoliendis sortibus occupatos. Quarto agimus de forma quæstionis habendæ & constituendi iudicii aduersus Magos, & de probationibus necessarijs vt pœnæ legibus in eos sancitæ decernantur. Adieci denique Ioannis Vvieri confutationem, & solutionem argumentorum quæ in hanc causam afferri possent, sermones meos regulis conformans & axiomatis priscorum Theologorum atque determinationi quam facultas Theologiæ fecit Parisiis xix. Septembris M.CCC. XCVIII. Quapropter nos illam disertis verbis hic apponi curauimus.

DETER-

DETERMINATIO PARISIIS FACTA PER ALMAM FACULTATEM Theologicam. An. Domini M. CCCXCVIII. super quibusdam superstitionibus nouiter exortis.

PRÆFATIO.

VNIVERSIS *ortodoxæ fidei zelatorib. Cancellarius ecclesiæ Parisiensis & facultas Theologiæ in alma Vniuersitate Parisien. matre nostra cum integro diuini cultus honore spem habere in domino: ac in vanitates & insanias falsas non respicere. Ex antiquis latebris emergens nouiter errorum fœda colluuio recogitare commonuit: quòd plerumque veritas catholicam apud studiosos in sacris literis apertissima est: quæ cæteros latet, nimirum cum hoc proprium habeat omnis ars manifestam esse exercitatis in ea, sic vt ex eis consurgat illa maxima, Cuilibet in sua arte perito credendum est. Hinc est orationũ illud quod Hieronymus ad Paulinum scribens assumit, Quod medicorum est, promittunt medici: tractent fabrilia fabri. Accedit ad hæc in sacris literis aliud speciale quod nec experientia & sensu constant vt aliæ artes, nec possunt ab oculis circumuolutis nube vitiorum facilè deprehendi. Excæcauit enim eos malitia eorum. Ait siquidem Apostolus quòd propter auaritiam multi errauerunt à fide: propterea nõ irrationabiliter idolorum seruitus ab eodem nominatur: alij propter ingratitudinem qui cum cognouissent Deum: non sicut Deũ glorificauerunt in omnem idololatriæ impietatem (sicut idem cõmemorat) corruerunt. Porro Salomonem ad idola, Didonem ad magicas artes pertraxit dira cupido. Alios postremò misera timiditas tota ex crastino pendens in obseruationes superstitiosissimas impiasq; depulit: quẽadmodum apud Lucanum de filio Pompeij Magni, et apud historicos de plurimis notum est. Ita fit vt recedẽs peccator à Deo declinet in vanitates & insanias falsas, & ad eum qui pater est mendacij tandem, impudẽter palamq; apostatãdo se conuertat. Sic Saul à Domino derelictus Phytonissam cui prius aduersabatur consuluit, sic Ochozias Deo Israel spreto misit ad consulendum Deum Acharon. Sic deni-*

que eos omnes qui fide vel opere absq; Deo vero sunt, vt à Deo falso ludificētur necesse est. Hanc igitur nefariā pestiferam mortiferamq; insaniarū falsarum cū suis hæresibus abominationē plus solito nostra ætate cernētes inualuisse, ne forsan Christianiss. regnū quod olim monstro caruit & Deo protegēte carebit inficere valeat tā horrēdæ impietatis & perniciosissimæ cōtagionis monstrū: Cupiētes totis conatib. obuiare, memores insuper nostræ professionis: proq; legis zelo succēsi paucos ad hac rē articulos dānationis cauterio (ne deinceps fallāt incogniti) notare decreuimus: rememorātes inter cætera innumera dictū illud sapientissimi doctoris Augustini de superstitiosis obseruationibus, Quod qui talib. credūt aut ad eorū domū eūtes aut suis domib. introducūt aut interrogāt, sciāt se fidē Christianā & baptismū præuaricasse, & paganū & apostatam, id est, retro abeuntē & Dei inimicū & irā Dei grauiter incurrisse, nisi Ecclesiastica pœnitētia emēdatus Deo recōcilietur. Hæc ille. Neq; tamē intensio nostra est in aliquo derogare quibuscunq; licitis & veris traditionib. sciētijs & artib. sed insanos errores atq; sacrilegos insipientiū & ferales ritus pro quāto fidē orthodoxā & religionē Christ. lædūt & contamināt: inficiūt, radicitus quantū fas nobis est extirpare satagimus: & honorē suū sincerū relinquere veritati.

EST autem primus articulus quòd per artes magicas & maleficia & inuocationes nefarias quærere familiaritates & amicitias & auxilia dæmonum non sit idololatria. Error. Quoniam dæmon aduersarius pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur: nec est honoris vel domini cuiuscunq; diuini verè seu participatiuè vel aptitudinaliter susceptiuus vt aliæ creaturæ rationales non damnatæ: nec in signo ad placitum instituto, vt sunt imagines & templa Deus in ipsis adoratur.

Secundus articulus, quòd dare, vel offerre, vel promittere dæmonibus qualemcunq; rem vt adimpleant desiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid osculari vel portare non sit idololatria. Error.

Tertius, quod inire pactum cum dæmonibus tacitum vel expressum nō sit idololatria vel species idololatriæ vel apostasiæ. Error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa.

cuius

cuius effectus non debet à Deo vel natura rationabiliter expectari.

Quartus, quod conari per artes magicas dæmonas in lapidibus, annulis, speculis aut imaginibus nomine eorum consecratis, vel potius execratis includere, cogere & arctare vel eas velle viuificare, non sit idololatria. Error.

Quintus, quod licitum est vti magicis artibus, vel alijs quibuscunque superstitionibus à Deo & Ecclesia prohibitis pro quocunque bono fine. Error: quia secundum Apostolum non sunt facienda mala vt bona eueniant.

Sextus, quod licitum sit aut etiam permittendum maleficia maleficijs repellere. Error.

Septimus, quod aliquis cum aliquo possit dispensare in quocunque casu, vt talibus licite vtatur. Error.

Octauus, quod artes magicæ & similes superstitiones & earum obseruationes sint ab Ecclesia irrationabiliter prohibitæ. Error.

Nonus, quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur compellere dæmones suis inuocationibus obedire. Error.

Decimus, quod thurificationes & suffumigationes quæ fiunt in talium artium & maleficiorum exercitio sint ad honorem Dei & ei placeant. Error & blasphemia, quoniam Deus alias non puniret vel prohiberet.

Vndecimus, quod talibus & taliter vti non est sacrificare seu immolare dæmonibus, & ex consequenti damnabiliter idololatrare. Error.

Duodecimus, quod verba sancta & orationes quædam deuotæ & ieiunia & balneationes & continentia corporalis in pueris & alijs, & missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum quæ fiunt pro exercendo huiusmodi artes excusent eas à malo & non potiùs accusent. Error: nam per talia sacræ res immo ipse Deus in Eucharistia dæmonibus tentatur immolari, & hæc procurat dæmon, vel quia vult in hoc honorari similis altissimo, vel ad fraudes suas occultandas, vel vt simplices illaqueet facilius & damnabilius perdat.

Decimustertius, quod sancti prophetæ & alij sancti per tales artes habuerunt suas prophetias et miracula fecerunt aut dæmones expulerunt. Error et blasphemia.

Decimusquartus, quod Deus per se immediate vel per bonos angelos talia maleficia sanctis hominib. reualuerit. Eerror et blasphemia.

Decimusquintus quod possibile est per tales artes cogere liberum hominis arbitrium ad voluntatem seu desiderium alterius. Error & hoc conari facere est impium & nepharium.

Decimussextus, quod ideo artes præfatæ bonæ sunt & à Deo, & quod eas licet obseruare: quia per eas quandoq; vel sæpe euenit sicut vtentes eis quærunt vel prædicunt, quia bonum quandoque prouenit ex eis. Error.

Decimusseptimus, quod per tales artes dæmones veraciter coguntur & compelluntur, & non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homines. Error.

Decimusoctauus, quod per tales artes & ritus impios, per sortilegia, per carmina & inuocationes dæmonum, per quasdam insultationes & alia maleficia nullus vnquam effectus ministerio dæmonum subsequatur. Error. Nam talia quandoq; permittit Deus contingere: patuit in magis Pharaonis & alibi pluries: vel quia vtentes, seu consulentes propter malam fidem & alia peccata nephanda dati sunt in reprobum sensum, & demerentur sic illudi.

Decimusnonus, quod boni Angeli includantur in lapidibus et cõsecrent imagines vel vestimenta aut alia faciant quæ in istis artib. continentur. Error & blasphemia.

Vicesimus, quod sanguis vpupæ vel hœdi vel alterius animalis, vel pergamenum virgineum vel corium leonis & similia habeant efficaciam ad cogendos vel repellendos dæmones ministerio huiusmodi artium. Error.

Vicesimusprimus, quod imagines de ære plumbo vel auro, de cera alba vel rubea vel alia materia baptizatæ exorcizatæ & consecratæ seu potius execratæ secundum prædictas artes et sub certis diebus habent virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. Error in fide & philosophia naturali, & astronomia vera.

Vicesimussecundus, quod vti talibus & fidem dare non sit idololatria & infidelitas. Error.

Vicesimustertius, quod aliqui dæmones boni sunt, alij omnia scientes, alij nec saluati nec damnati. Error.

Vicesi-

Vicesimusquartus, quod suffumigationes quæ fiunt in eiusmodi operationibus conuertuntur in spiritus, aut quod sint debitæ eis. Error.

Vicesimusquintus, quod vnus dæmon sit rex Orientis & præsertim suo merito, & alius Occidentis, alius Septentrionis, alius meridiei. Error.

Vicesimussextus, quod intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem sicut corpus cœli influit in corpus humanum. Error.

Vicesimusseptimus, quod cogitationes nostræ intellectuales & volitiones nostræ interiores immediatæ causantur à cœlo, & quod per aliquam traditionem magicam tales poßint sciri, & quod per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum. Error.

Vicesimusoctauus articulus, quod per quascunque artes magicas poßimus deuenire ad visionem diuinæ essentiæ vel sanctorum spirituum. Error.

Acta sunt hæc & post maturam crebramque inter nos & deputatos nostros examinationem, conclusa in nostra congregatione generali Parisijs apud S. Maturinum de mane super hoc specialiter celebrata. Anno domini M.CCCXCVIII. die 19. mensis Septembris. In cuius rei testimonium sigillum dictæ facultatis præsentibus literis duximus apponendum.

Originale huius determinationis est sigillatum magno sigillo facultatis Theologicæ Parisijs.

INDEX CAPITVM.

Libro primo.

CAP. I. MAgi definitio.
CAP. II. De spirituum cum hominib. consociatione.
CAP. III. De bonorum spirituum malorumq́ue differentia.
CAP. IV. De prophetia alijsq́ue diuinis modis ad res occultas cognoscendas.
CAP. V. De naturalibus & humanis modis ad res occultas cognoscendas.
CAP. VI. De modis illicitis ad perueniendum eò quò intenditur.
CAP. VII. De teratoscopia, aruspicina, orneomã tia, hieroscopia, alijsq́ue similibus.

Libro secundo.

CAP. I. De Magia vniuersè, & generib. ipsius.
CAP. II. De tacitis malignorum spirituum inuocationibus.
CAP. III. De expressis malignorum spirituum inuocationibus.
CAP. IV. De ijs qui expressa conuentione Deo renuntiant, & vtrum corpore à dæmonibus exportentur.
CAP. V. De Magorũ ecstasi & raptu, & de ordinarijs ipsorum frequentationibus cum dæmonibus.
CAP. VI. De Lycanthropia, & possintne hoĩes à spiritibus in bestias commutari.

CAP.

CAP. VII. An Magi cum dæmonib. copulent̃.
CAP. VIII. Poſsintne Magi morbos, ſterilitatẽ, grandines, tempeſtates immittere, & homines beſtiaſve morte afficere.

Libro tertio.

CAP. I. De modis licitis ad carmina & magicas artes præuertendas.
CAP. II. An poſsint Magi valentiũ incolumitatem cõfirmare, & curare affectos.
CAP. III. An Magi ſuis artibus conciliare poſſint gratiam procerum, formam, voluptates, honores, diuitias, ſcientiam & fertilitatem afferre.
CAP. IV. An his plus quàm illis Magi nocere poſsint.
CAP. V. De modis illicitis ad carmina maleficiaq́ꝫ p̃uertenda, & curãdos morbos.
CAP. VI. De ijs q obſident̃, cogunt̃ à malignis ſpiritib. & quibus modis propulſent̃.

Libro quarto.

CAP. I. De Magorum inquiſitione.
CAP. II. De probationibus ad euincendũ Magiæ crimen neceſſarijs.
CAP. III. De voluntaria & coacta Magorum confeſsione.
CAP. IV. De pręſumptionib. aduerſus Magos.
CAP V. De ſupplicijs quæ merentur Magi.
Confutatio opinionũ Ioan. Vvieri.

INDEX CAPITVM.

Libro primo.

CAP. I. MAgi definitio.
CAP. II. De spirituum cum hominib. consociatione.
CAP. III. De bonorum spirituum malorumq́ue differentia.
CAP. IV. De prophetia aliisq́ue diuinis modis ad res occultas cognoscendas.
CAP. V. De naturalibus & humanis modis ad res occultas cognoscendas.
CAP. VI. De modis illicitis ad perueniendum eò quò intenditur.
CAP. VII. De teratoscopia, aruspicina, orneomātia, hieroscopia, aliisq́ue similibus.

Libro secundo.

CAP. I. De Magia vniuersè, & generib. ipsius.
CAP. II. De tacitis malignorum spirituum inuocationibus.
CAP. III. De expressis malignorum spirituum inuocationibus.
CAP. IV. De iis qui expressa conuentione Deo renuntiant, & vtrum corpore à dæmonibus exportentur.
CAP. V. De Magorū ecstasi & raptu, & de ordinariis ipsorum frequentationibus cum dæmonibus.
CAP. VI. De Lycanthropia, & possintne hoīes à spiritibus in bestias commutari.

CAP.

CAP. VII. An Magi cum dæmonib. copulent.
CAP. VIII. Posſintne Magi morbos, ſterilitatē, grandines, tempeſtates immittere, & homines beſtiaſve morte afficere.

Libro tertio.

CAP. I. De modis licitis ad carmina & magicas artes præuertendas.
CAP. II. An poſsint Magi valentiū incolumitatem cōfirmare, & curare affectos.
CAP. III. An Magi ſuis artibus conciliare poſſint gratiam procerum, formam, voluptates, honores, diuitias, ſcientiam & fertilitatem afferre.
CAP. IV. An his plus quàm illis Magi nocere poſsint.
CAP. V. De modis illicitis ad carmina maleficiaq; p̄uertenda, & curādos morbos.
CAP. VI. De ijs q obſident, cogunt à malignis ſpiritib. & quibus modis propulſent.

Libro quarto.

CAP. I. De Magorum inquiſitione.
CAP. II. De probationibus ad euincendū Magiæ crimen neceſſarijs.
CAP. III. De voluntaria & coacta Magorum confeſsione.
CAP. IV. De præſumptionib. aduerſus Magos.
CAP V. De ſupplicijs quæ merentur Magi.
Confutatio opinionū Ioan. Vvieri.

DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber primus.

Magi definitio. CAPVT I.

MAGVS est, qui sciens prudens diabolicis modis ad aliquid conat̃ peruenire. Hãc definitionem ponimus vt necessariam, nõ ad huius operis solùm intelligentiam, verumetiam ad iudicia quę contra Magos ferenda sunt. Est autem ab omnib. adhuc prætermissa, qui de Magis instituerunt scribere: quamuis huic fundamento tractationem totam oporteat incumbere. Nunc ergo definitionem nostram minutatim exponamus. Primùm vocibus illis, *Sciens prudens*, vsus sum: quia non videntur (ait lex[a]) vllo pacto consentire, qui errãt. Ægrotus itaque medicinam diabolicam à Mago, quem virum bonũ putabat, sibi ministratam bona fide sumẽs, non est magus: iustam enim causam habet ignorantiæ. Sin autem indicauerit Magus, aut malignos spiritus corã inuocauerit, vt nonnunquã accidit: ratio diuersa est. Hoc autem exempli gratia solùm apponimus, suo

[a] *l. nihil cõsensui, de reg. iur. ff. l. si stuprũ, de adulte. ff. l. aut facta, de pœnis, ff.*

loco amplius explicaturi. Iam quinã modi sint diabolici, opus est cognoscere. Diabolus Grecè calũniatorem significat: quia semper explorat bonorũ facta, vt Scriptura [a] ostendit, & coram Deo appetit calũnijs. Modi verò diabolici sunt superstitiones & impietates quas excogitauit, & seruos suos docuit, ad perdendum humanum genus. Quamobrem illum Hebræi Satanam, id est, aduersarium nominarũt. quod Salomo [b] innuebat, dicens Deũ creasse hominem ad imaginem suam, qui immortalis esset: inuidià autem Satanæ mortem in mundum ingressam esse. & narratur compluribus Scripturę locis. Statuit enim his verbis Salomo, nõ solùm existere eum qui aduersetur humano generi, sed à principio creatum esse: vt in libro Iobi [c] dicitur. Cum hac autem Scriptura sacra omnibus etiã Academicis, Peripateticis, Stoicis, & Arabibus, optimè cõuenit, spiritus existere: adeò vt quisquis hoc in dubium vocauerit (quod athei Epicuri faciunt) is principia totius Metaphysicæ negauerit, & substãtiam Dei, ab ipso Aristotele [d] demonstratam, corporumq́; cœlestium motus spiritib. & intelligentijs attributos. vox enim Spiritus, de Angelis Dæmonibusq́; enunciatur. Et quamuis Platoni, Plutarcho, Porphyrio, Iamblicho, Plotinoq́; placeat, dęmonas bonos & malos esse: Christianis [e] tamen appellatio Dęmonum, de spiritibus malis vbiq́; accipitur, & Sorbonæ quoq́; determinatio, confecta xix. Septembris, 1398. sentẽtiæ veterum Doctorum cõformata, eos pro hęreticis damnat, qui

[a] Sapien. 3. Ecclesi. 17. Genes. 3. Iob 1

[b] Iob 4.

[c] Libris Physic. & Metaphysic.

[d] Aug. tract. 42. in Ioan. & libr. 8. de ciuitat. Dei, c. 22. & lib. de vera reli. c. 1. 13. & lib. contra Manich. ca. 33. & lib. 1. cõtra Pelagiũ.

qui Dæmonas bonos esse docēt: vt contrà Ange-
licorum spirituū nomine semper intelliguntur bo-
ni. quæ quidem resolutio est optima, & præciden-
de eorum excusationi & impietati apprimè neces-
saria, qui specie bonorum Dæmonum non dubi-
tant inuocare diabolos, atq; accersere. De origine
Dæmonum, vix inuenias quod possis affirmare.
itaq; sic de illis in Timæo Plato: περὶ δὲ τῶν δαιμόνων εἰ-
πεῖν, καὶ γνῶναι τὴν γένεσιν, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. πιστέον δὲ τοῖς εἰρηκό-
σιν ἔμπροσθεν. i. de Dæmonibus autem dicere, & eo-
rum nosse originem maius est quàm vt à nobis
præstari possit. Fides verò ijs est adhibenda, quæ
à veteribus dicta sunt. Priscorum verò patrum sen
tentiam amplecti licet, qui spiritus gratia prædi-
tos, exortésque peccati, à Deo creatos esse docue-
runt: quorum alij, volentes in Deum insurgere,
dati fuerint præcipites. Huic sententiæ accom-
modant Draconis casum, pertrahentis secum in-
gentem stellarum numerum in Apocalypsi[a]: Dæ- [a] Apoc. 12.
monúmque principem cum subditis suis intelli-
gunt. Ethnici verò ad Gigantomachiam olim re-
tulerunt: atque in eam sententiam Pherecydes
Draconem *Ophionæum*, caput rebellium Angelo-
rum, Trismegistus in Poimādro, & Empedocles,
Dæmonas cælo delapsos οὐρανοπετεῖς appellarunt.
Hoc sentit August. lib. viij. ca. xxij. de Ciuit. Dei:
idémq; propter antiquitatem, autoritatémq; eo-
rum qui ita senserunt, à Christianis receptum est.
Verumtamen illis videtur Deus ab initio mundi
magnum illum Satanam, quem Scriptura Behe-

[a] Iob.40.et 41. moth & Leuiathan vocat, creauisse. ait enim Scriptura[a]: Is prima rerũ origine à Deo conditus est. atque vt eum confirment fuisse à gratia in creatione alienum, adducitur Esaiæ[b] locus, in quo sic effatur Deus: Feci & formaui Satanam, vt perdat, vastet ac destruat. (Itaque non raro appellatur Asmodæus, à verbo שמד quod significat profligare) & Deus populo Hebræorum narrans, se in toto Ægyptiorum regno de omnibus tam hominũ quàm iumentotum primogenitis vltionem sumpturum esse: Non sinam, inquit[c], destructorem intrare domos vestras. Orpheus ipse dæmonem magnum appellat vltorem, atque (vt erat Magorum princeps) ei decantat hymnum. Similiter hæc Psaltæ verba[d] adducũtur, Magnum illum Leuiathanem, quem formasti vt triumphares de ipso: & illa in Exodo[e], Feci te, ô Pharao, vt demonstrem meam potentiam in te. quæ præter nudum historiæ sensum, de Satana accipiũtur: vt ista in Ezechiele[f]: Ecce me inimicum tuum, Pharao magne, Leuiathan, Draco iacens in medio fluuiorũ, qui dixisti, Meus est fluuius, & ego feci me, &c. Efficiam te escam volucribus cœli. Quibus in locis interpretes consenserũt, Leuiathane, Pharaone, & Behemoth, significari magnum humani generis inimicum, regno Ægypti, carnem cupiditatemque: & fluuio, torrentem naturæ fluxæ, continenter in corruptionẽ delabentis: quę corruptio destructori propria, Creatori verò omniũ Deo aduersa est. vt enim ad creationem & generationẽ Creatore patre & genitore opus

[b] Esai.54.

[c] Exo.12.

[d] Psal.74.

[e] Exod.9.

[f] Ezech.29.

re opus eſt, ita etiam corruptore ad ſuccedentē ele mentaris huius mundi corruptionem opus eſſe. eadem quocq; ratione Prouerbiorum Salomonis xxx. capite dici allegoricè, coruos torrētis effodere oculos illius qui deridet patrē, & contemnit doctrinam matris. his enim verbis diabolos elementaris huius torrentis intelligi, qui nigri plurimùm apparent vt corui, & rationis lumen in eis extinguunt, qui cōtemnunt naturæ legem, & ludificātur Deum. Quinetiam Hebræi affirmant, periturum Satanam, adductis locis ex Ezechiele xxi. & Eſaia xxvij. vbi Deus dicit certo die Leuiathanē magnum occiſurus, magnū ſerpētem tortuoſum qui eſt in mari: intelligentes maris nomine, materiam hanc fluxam & elementarem, quam Plato & Ariſtoteles, originem mali indagātes, ſubiectum eſſe ſtatuerunt malorum omnium, & quam Salomo in allegoriis paraboliſcq; vocauit mulierē, dicens nullam malitiam accedere ad malitiā mulieris: & paulo pòſt (quod amplius eſt) meretricem quę viros omneis admittit, vt materia formas. Atque hæc R. Maymonis [a] interpretatio. Præterea dicunt, eos homines qui ſe cultui Dei in hoc mundo penitùs addixerint, fore vt Angelos Dei: Erūt, inquit Scriptura, [b] ſicut Angeli Dei: ediuerſò autē qui Deo renuntiauerint, & ſe in cultum Satanæ dederint, eos perpeſſuros, ſeruituros vt diabolos & cornifices iuſticiæ Dei, ac perituros tandem (huc enim adducunt Zachariæ locum: Auferam, ait Dn̄s, ſpiritū immundum de terra) hæc denicq;

[a] Lib. 1. More nebocim.

[b] Marci 13.

electorum Angelorum signa, reproborúmque diabolorum esse, quòd illi vitam, hi mortem æternam consequentur, cùm tormenta suis sceleribus digna pertulerint, idque eo tempore quod singulis fuerat destinatum arcano consilio Dei. Hæc ergo summatim Hebræorũ quorundam Theologorũ sopinio, qua prisci quoque autores Græci imbuti unt. Nã Plutarchus[a] causas exponens, cur oracula desiuerint (quod Cicero[b] iamdiu ante ætatem suam scribit contigisse) hac inter cæteras vtitur, quòd vita Dęmonum circumscripta sit, & illis deficientibus defecerint oracula. Porphyrius[c] quoque hos versus citat ex Apolline:

Οἲ οἲ μοι τρίποδες κλαύσατε· οἴχετ' ἀπόλλων,
οἴχετ'. ἐπεὶ φλογόεν με βιάζεται οὐράνιον φῶς. id est:

Væ væ mihi, tripodes lugete, perijt Apollo,
Perijt, quoniam ardens mihi vim infert cœleste lumẽ.

Eusebius item Ecclesiasticus historiographus memorabilem narrat historiam[d], ad Tyberium Cæsarem fuisse perlatam, quę apud Plutarchũ etiam legitur: Multos cùm Echinadas insulas præternauigarent, audiuisse in aere vocem sępius inclamantem, Thamus (hoc autem fuit gubernatoris in naui nomen) & huic edicentem, vt cùm Palodes appulisset, magnum Pana mortuum esse indicaret. hoc facto, repętè magnos gemitus eiulatusque per Palodes, nemine comparente, exauditos esse. Augustinus autẽ, Aquinas, Hebræorumque Theologorum plurimi, Latinorumque, crediderunt ex Dęmonum cum mulierib. consortio (quod in Scri-

ptura

[a] Libro περὶ ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.
[b] Lib. de diuinatione.
[c] Libr. περὶ ἐκλογίων φιλοσοφίας.
[d] Lib. 5. c. 1. 8. & 9. προπαρασκευῆς εὐαγγελικῆς.

ptura [a] aiunt exprimi, & Magi semper confessi sunt) diabolicos homines generari, quos Hebræi appellant Roschoth, id est capita, & diabolos esse putant humana specie: similiterq́ Magos & Magas, qui liberos suos ab ipso ortu addicũt Satanæ, & detestãdam parentũ imitantur vitã, naturę diabolorum esse. Ac propterea Deus summam hanc impietatem abominatus, execrandæ maledictioni deuouit [b] eos, qui Moleco semẽ offerebant, minatus se ipsos è terra eradicaturum, vt Chananęos qui vsi fuerant illis, eradicauerat: quorũ semen ait Salomo [c] esse à Deo maledictum. Hi enim persępe liberos suos diabolo sacrificauerant, viuos cremauerant, mactauerantq́: vt maga Medea fecit, ad vlciscendã filiã Creontis regis Corinthi, Iasoni suo amatori nuptã. Siue ergo Dęmones de gratia illa deciderint in qua creati fuerãt, & immortales sint (prout nos quidẽ statuimus) siue ꝓpagatione (vt Hebręi volũt) multiplicati sint, & Deus Satanam malignũ fecerit, vt destruente ac perdẽte illo generatio in corruptionẽ succedẽs cõtinuet̃ in hoc elementari mũdo: non est propterea ferendũ ęqs animis, & accipiendũ istud, esse iniquitatẽ in Deo: neque illud q̊d Manes Persa, Manich. autor, affirmabat, duo principia inter se potestate & origine æqualia ponẽda esse, vnũ boni, & mali alterum: q̊d tñ à se dicebat poni, vt absurdũ istud declinaret, si fateamur satanã naturà malignũ à Deo creatũ esse, malũ igitur à Deo prouenisse: sin aũt perfectũ, nõ potuisse igitur peccare, & in scelestam deprauatàmq́

[a] Genes. 6.

[b] Leuit. 20.

[c] Sapien. 3.

tàmq́

tamque naturam degenerare. Hæc enim hæresis supra omnes quæ vnquam extiterunt, abominanda est, eamque deseruit D. Augustinus hoc argumento, quòd malum nihil sit aliud quàm priuatio boni: cum tamen in ratione ista non possint illi conquiescere, quibus æquè vitia ac virtutes sunt habitus, & æquè actionib. dispositionibusq; comparant. Omnia verò Manichæorũ argumẽta, velut succisa radice, corruũt, si obseruabitur quod Dionysius ait libro de diuinis nominibus, in mundo nihil non bonum esse, nihil fieri quod non sit bonum aut per se aut relatione: vt optimè Magister sententiarum tradit. Quemadmodum enim plantas fecit Deus his venenatas, illis salutareis: & serpentes quoque ipsi ac viperæ (quas Manichęi à diabolo creatas iudicabant) componendæ theriacæ, pharmaco omnium præstantissimo, sanandæq; elephantiasi, & immedicabilib. morbis sunt vtiles: ita etiam de actionibus illis dicendum est, quæ per se malæ sunt, per relationem bonæ. Verbi gratia: Prædo cùm viatorem occidit, prædæ causa indignum commisit facinus atque capitale: fortasse verò nesciuerit parricidam à se interfectũ fuisse, aut hominem Deo charum ex calamitatibus istius vitæ liberatum: vt in libro Sapientiæ ostendit Salomo: itaq; Deum quidem ipso vsum esse administro, se verò propter idem factum, vt prædonem peruestigari, præhendi, pœnas luere certissimo iudicio Dei, ac postremò gloriam Deo tribuere. Iubebat quidem Pharao, mares Hebræorum

orum vt nascebantur, occidi: veruntamē Deus in Scriptura dicitur indurasse ipsum, rebellémque sibi effecisse, vt illustraretur potentia Dei, quæ alioqui tanquam sepulta latebat, & prædicaretur in vniuersa terra. Quamobrem docet Salomo, improbum non raró efferri atque educari, solùm vt seruiat gloriæ Dei, in die vindictæ. quicquid enim hic geritur, tandem oportet cedere in Dei gloriam. Atq; hac quidem in re innotescit maximè iustitia Dei, & sapientia, ex turpissimis hominibus laudem suam, & ex crudelissimis sceleratorum factis, dum exequit̃ vltiones suas, gloriam eruentis. An ergo faciendum est malum, vt ex eo eueniat bonum? Hoc argumento Paulus ad Romanos in eadem causa vtitur: deinde veró subijcit, damnationem eorum iustam esse qui sic loquuntur. & sermonem concludens, ab admirabili Dei sapientia exclamat[a]: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehēsibilia sunt iudicia eius? Lutetiæ nuper vir quidam nobilis per falsos testes, nec infirmatos, euictus hominem quem nunquam viderat, occidisse, vbi animaduertit se Aresto Curiæ condemnatum, & mox ad necem rapiendum esse, patrem à se veneno sublatum confessus est. cuius rei testes sunt quàm plurimi. Infinita sunt exempla ad manum, & omnibus cognita: sed mihi sufficit breuiter indicasse, non debere quẽquam Deo, velut iniusto, illud vitio vertere, quòd Satanam creauerit ad perdendum, aut Angelos siuerit cōcidere. perinde enim illud fore,

[a] Rom. 11.

ac ſi quis emiſſaria, cloacas, latrinas, & alia ſordium conceptacula, in elegantiſsimo quouis palatio neceſſaria criminetur. Quicunque autem laborat, vt calumnijs Deo imputet malum quod ineſt mundo, is proculdubio horribiliori maledictioni deuouebitur, quàm illa Chanaanis fuerit, cuius pater Cham ludificatus fuerat pudēda Noë parentis ſui, quæ fratres ipſius auerſa facie contexerunt. Atque hæc quidem cauſa eſt, cur poſt narrationem creati mundi, elegantia, amplitudine & perfectione admirabili, dicat Scriptura ſancta, Deum vidiſſe quicquid fecerat pulchrum eſſe, bonúmque valde. Etenim cloaca mundi, eſt minutiſsima hæc elementaris mundi particula vbi verſamur, quam Proclus Academicus [a] non dignatur particulam mundi, ſed appendicem aut apoteleſma appellare. & mare ipſum terráque (ſi cum cœlo comparaueris) nihil eſt niſi punctum quod ſenſu vix perceperis: vt à Ptolemæo optimè demonſtratur. Verumtamen in hac cloaca, fœtorem & malum iſtius mundi continente, elegantia Dei opera & admirabilia extant. Sicut autem Deus, qui ſolus natura ſua bonus eſt, neque errare poteſt, neque rem vllam à natura non bonam committere: ſic etiam diaboli, ſi naturà maligni ſunt, nequeunt rem vllam facere quæ ex ſe bona ſit: ſin autem non ſunt à natura mali, poſſunt benefacere, vt Angeli poſſunt errando & offendendo malefacere. Dicitur [b] enim Sol immundus in conſpectu Dei, & iniquitatem in

[a] ἐν τοῖς λόγοις περὶ κόσμου.

[b] Iob 4.

ſuis

ſuis Angelis Deus inuenire. & alibi [a] Angelus ad Lotum: Si peccauerimus, non cõdonabit iniquitatem noſtram. Veteres porrò vno conſenſu docent, Angelos partim ad cœlorum motum cœleſtiúmque luminum, & agitationem naturæ fuiſſe inſtitutos, partim ad imperiorum & rerumpublicarum conſeruationem, (hos Pſellus & Porphyrius κοσμάγχυς vocant) & ad hominum moderationem, partim vt Deum ſingulariter colant & celebrent: etſi omnes ſimul in gloriam & laudationem Dei certum eſt conſpirare. De malignis verò ſpiritibus, hi quoque gloriæ Dei inſeruiunt, tanquam ſupremæ illius iuſticiæ adminiſtri & carnifices, nihil efficientes, niſi iuſta permiſsione illius. Quamuis enim maligni ſpiritus quicquam non faciant boni, niſi per accidens, & vt maius aliquod malum ex eo conſequatur, vt ſi ægrotum curent, ſuæ religioni obſtringendum: tamen certo certius eſt, nunquam paſſurum fuiſſe Deum, vt malum vllum committatur, niſi hoc cõſilio fieret, vt in maius aliquod bonum redundaret: vt Auguſtinus docuit ſanctiſsimè. Hic autem definitionem Dæmonum, quæ apud Apuleium extat, Magorum ſui temporis facilè principem, definitionem igitur iſtam ſequutus eſt: *Dæmones ſunt genere animalia, ingenio rationabilia, animo paſsiua, corpore aerea, tempore æterna*. vbi vox, *Æterna*, pro perpetua aut diuturna ſumitur: ſicut in Scripturis perſæpe. nam Deus vnus æternus eſt, principio carens, & nunquam ſortiturus finem:

[a] Geneſ. 19.

siue (vt Esaias loquitur) fuit ante omnia, & post omnia futurus est. Quod autem Dæmonas esse tradit corpore aereos, id verò spirituũ (qui puræ intelligentiæ sunt) naturæ aduersatur. sed Dæmonas non esse puras intelligentias, placet Academicis. Hebræus Philo in locum Numerorum, Diuisit Deus de spiritu qui erat super Mosen, in electos septuagintaduos: ita esse scribit, vt est in lumine. Potiùs fuerim dicturus, è substantia quinta existere, vt de cœlo dicitur: ad declinandum illud ἄτοπον, de corruptione spirituũ, quod cõsequuturum est, si elemẽtares dicantur esse. hanc enim vnicam ob causam defendit Cicero, non esse illos ex elementis constitutos. Apuleius, sint'ne Dæmones boni an mali, dissimulat. quanquam apud veteres illud obtinuit, alios ex eis bonos esse, alios malos, & indifferenteis alios. Inter Christianos Psellus, inter Academicos Plotinus, & Iãblichus inter Ægyptios, ponunt tres differentias, omneisq́; in vniuersum Dæmonas sex locis collocant, in cœlo, in summa aeris regione, in regione media, in aquis, in terra, & sub terra. Nos autem definitioni Theologorum insistemus, omnes Dæmonas malignos esse. Enimuerò ferri non potest, vt constitutio illa indifferens in natura intelligente statuatur: cum ipsi quoque veteres, duo ista solùm epitheta Dæmonum vsurpauerint, εὐδαίμων, & κακοδαίμων. His ita constitutis de origine, natura, & qualitate Dæmonum vel diabolorum, via ad primũ nostræ definitionis caput munita est: vt diabolo-

rum

rum actiones cognoscamus, & diabolicos modos, quibus ad labefactandum homines abutuntur. Huic autem capiti necesse est societatem & fœdus cum Dæmonib. anteire. Videamus ergo possitne vnquam fieri, vt hęc ineatur consociatio.

De spirituum cum hominibus consociatione. CAP. II.

NVlla rerum potest esse societas atq; coniunctio, nisi similium, aut quibus aliqua inter ipsas est conuenientia. Apes societatem inter se ineunt, propter ipsarum inter se similitudinem, vt ex societate mutua vtilitatem capiant: formicæ quoque, & siqua sunt in animalibus ad societatem apta. Lupis autem cum ouibus (quibus impressit Deus ἀντιπάθειαν quandam, & ἀσπόνδους inimicitias ac capitales indidit) proiectis ad omne scelus cũ sanctis hominibus societas non potest consistere, neque Angelis cum Dæmonibus. Inter homines verò inueneris qui nec boni sunt, nec mali: sed ita se his & illis accommodant, vt de homine non ineptè statueris, intelligentem ipsius animã inter Dæmonas & Angelos, tanquam in medio positam. Deum enim Opt. Max. videmus res omneis à natura constrinxisse medijs quæ suis extremitatibus respondeant, & in rebus intelligentibus, cœlestib. atque elemẽtaribus harmoniam mundi certis medijs & adamantinis vinculis compegisse. Quemadmodum autem si contrarias voces medijs non

temperaueris, cōcidit harmonia: ſic etiam fit mundo, & illius partibus. Contraria cœlorum ſigna, conueniente cum vtriſque ſigno colligantur. Inter lapidem & terram ſunt argilla & tophus, terræ metallorúmque intermedium obtinent pyrites lapis, & foſsilia multa: inter lapides & plantas genera ſunt coralij, tanquam lapideſcentes plantæ quæ radices, ramos & fructus afferunt: inter plantas & animalia habemus zoophyta prædita ſenſu, motu, & facultate ducēdi vitam radicibus quæ ad lapides adhæreſcunt: inter animalia terreſtria & aquatica ſunt amphibia, vt fibri, lutræ, teſtudines, cancri: inter aquatilia & volucria ſunt volantes piſces: inter alias beſtias & homines ſimijs & cercopithecis eſt locus: inter animantes brutas & naturam intelligentē, Angelos puta & Dæmonas, Deus hominem fecit mortalem corpore, immortalem intelligentia. Itaque homines ſancti, qui ſpreta mortali & terrena parte in id incumbunt, vt ſuam intelligentem animam adiungant Angelis, hi mundum intelligentem cum inferiore colligant: quod quidem tum primùm factum eſt, quando in conditione gratiæ creatus eſt Adam, coniuncto pariter libero arbitrio[a], vt bonus aut malus exiſteret. Atque hanc ob cauſam Hebræi tradunt, hominem poſtremum omnium à Deo creatum eſſe, adhibitis (inquit Philo Hebræus) Angelis: cùm vt eum oſtenderet intelligentis naturæ eſſe participem, tum vt ſuperiorem mundum cum inferiore compingeret.

Geneſ. 4.
Deuter. 30.

De

De cæteris enim animantibus, dicitur aquis præ-
cepiſſe Dominus, vt volucres & piſces produce-
rent: terrę, vt animantes alias: de homine verò mi-
nimè, vt qui medium quodãmodo vinculum inter
mundum intelligentem & aſpectabilem erat præ-
ſtiturus: quod vinculum inter Angelos perſtat &
homines ſanctos, quorum precibus atq; interuen
tu genus humanum fuit conſeruatum. Idcirco in
Pſalmis [a] Deus hominem feciſſe dicitur paulo mi- [a] Pſalm. 8.
norem Angelis (hîc enim voce Elohim non ſigni-
ficatur Deus, vt quibuſdã placuit: ſed lxxij. inter-
pretes ἀγγέλους reddiderũt, & Chaldæus מלאכיא du-
cta voce ab Hebręa מלאכים angeli, ad ęquiuocũ E-
lohim exponendũ: & quod Marotus noſter dixit,

Tu l'as faict tel que plus il ne luy reſte:
— Fors eſtre Dieu.

id commodius fuiſſet dicturus in hanc formam,

Tu l'as ſi haut eleué de ſon eſtre
Qu'il eſt peu moins que l'Ange de ta dextre:

& Hebręi [b] Angelos pædagogos hominum nun- [b] l.b. Pirke aboth.
cupant, ſicut homines paſtores dicuntur anima-
lium. Quamobrem Plato [c] vt ab Hebræis illud [c] in ſympoſio Protagora, politico, Critia, legibus, & Epinomide.
didicerat, caprarum cuſtodiam dixit. non permit-
ti capris, & beſtiarum beſtijs, ſed hominibus,
hominum verò Angelis: Nos, inquit, ſicut oues,
mira diuinorum paſtorum cuſtodia ſemper ege-
mus. Cùm itaque boni ſint Angeli, Diaboli verò
mali, homines quoq; liberũ habere arbitriũ: vt bo
ni ſint aut mali: quemadmodũ inquit in lege Deus,

[a] Deut. 30. [a] Posui ante oculos tuos bonum & malum, vitam
[b] Eccl.15. & mortem: elige ergo bonum, & viues. & alibi [b] di-
citur euidentius: Deus postquam creauit homi-
nem, permisit eum libero arbitrio ipsius, & dixit
ei, Si voles, seruabis mandata mea, & seruabunt te:
ignem & aquam dedi tibi, potes manum in vnum
aut in alterum immittere: habes bonum & ma-
lum, vitam & mortem, & vtrum voles, habiturus
es. Vt autem ostendatur, homini post peccatum
Adæ liberum arbitrium non intercidisse, verba
[c] Genes.4. illa haberi in lege Dei, & Caino fuisse dictum [c], pe-
nes ipsum potestatem esse faciendi bonum aut ma-
lum. Quo in loco Moses Maymonis inquit, idem
sentire Hæbræos omneis, homini esse liberum ar-
bitrium, de eo nihil dubitari: qua de re (inquit ille)
[d] lib 3. More hãnebocin. [d] laudetur Deus. Hæc illius verba. Itaq; stat illa
Theologorum sententia, omneis spiritus aut bo-
nos esse, aut malos, & alios ab aliis disparatos. Quã
sententiam his verbis significari volũt Theologi:
Deus diuisit aquas ab aquis. & ab hominibus in-
teruallum mediũ occupari. eorum.n. alij consoci-
antur Angelis, alij Dæmonib. sunt etiam qui neq;
hos, neq; illos curẽt. Siue aũt cum Angelis, siue cũ
Dæmonibus societas & amicitia ineatur, ea prin-
cipiũ habet à tacitis aut expresis cõuentionib. vt
ijsdem verbis cum August. Thoma Aquinate, &
aliis Theologis vtamur. Sunt quidẽ hõines, q sese
nunquã τοῖς νοητοῖς contẽplãdis occupãt, neq; animũ
altiùs attollũt rostro, tanquam sues aut bruta ani-
[e] Psal.49. mantia transigentes vitã, de quibus Scriptura [e]:

Non

Non generi nostro similes, in bruta videntur
Degeneres, animamq́ vomunt corpúsq́ sepulchro.

Ac mihi quidem videntur cũ spiritibus bonis aut malis nullo pacto consociari posse propter discrimen illud amplissimum quod inter sues istas intercedit, & spiritus, quorũ incorporea & spiritalis est substantia. Qui autem suas cogitationes ad malum conuertens vltrò se in eo occupat, huius anima, inquit Iamblichus [a], in diabolicã naturam degenerat, primùm quidem tacitis conuentionib. (vt postea dicemus) deinde expressis. Econtrariò autem qui bonis rebus studens, animum suum ad Deum, bonum, virtutemq́ extulerit, si purgata per Dei gratiam anima ipsius in virtutes morales primùm, tum etiam νοητὰς & spirituales incumbat, is cum Angelo Dei fortasse poterit eam societatem contrahere, qua ab ipso conseruabitur, præsentem ipsum sentiet, easq́ res cognoscet quas ipse iussurus & vetiturus est. Hoc verò paucissimis accidit, idq́ singulari Dei gratia & beneficio. quod Auerroes adeptionem intellectus vocat, in eo statuens maximam felicitatem omnium: & Græcorum primus Socrates percepit, vt apud discipulũ eius Platonem in Theage legimus: *Adest*, inquit, *mihi diuina quadam sorte dæmonium quoddam, à prima pueritia me sequutum*. deinde vocem à se audiri addit, qua illud quod instituebat, faciendum sibi nõ esse cognosceret. Atq́ hoc quidem inter Hebræos frequenter accidisse, è sacra Scriptura didicimus.

[a] lib.3. c.32.

quæ mille exempla proponit gratiæ ſingularis, qua Deus per Angelos adſtabat ſanctis, eos non obſcurè per Angelos compellabat voce, aut ἀφώνῳ ſigno. Eorum autem qui ſocietate cum ſpiritibus bonis cõiuncti ſunt, gradus ſunt varij. Alios enim Deus adeò excellente ornabat Angelo, vt prophetiæ & prædictiones eorum ſemper eſſent certæ, nec vllo pacto eludi poſſent: prout de Moſe, Elia, Samuele, & Eliſæo dicitᷣ. Aliorum verò prædictiones non vſquequaque valuerunt, ſiue hi ſpiritus illis imperfectiores eſſent, ſiue minus accommodatum ſubiectum. Nam quemadmodum Sol non tam clarè in terra quàm in aqua reſplẽdet, neque tam in aqua turbida quàm in clara, in agitata quàm in ſedata: ſimiliter etiam turbatæ animæ, ac minus quietæ perturbationes, non capiunt tam commodè claritatem quæ eſt intelligentiæ. Diximus autem, ſingulare Dei donum eſſe, quando ſpiritum bonum immittit ei quem diligit, vt ab ipſo curetur, & in actionibus ſingulis dirigatur: quia fieri etiam poteſt, vt vir amans virtutis, & timens Dei, preces apud ipſum fundat aſsiduè, neq; tamẽ à Deo donetur ſpiritu, ſed ea ſolùm ſapientia & prudentia, quæ fuerit opus: aut ſi fortè Angelum bonum ad cuſtodiam ipſius addiderit (vt Theologis placet, & Scriptura de eo loquitur, qui ſedet in latibulo Altiſsimi, ipſum præcepiſſe Angelis, vt cuſtodiant eum ambulantem in vijs ſuis:) Angelũ tamen Dei præſentem nec cernet, nec ſentiet. Sic quod Abraham Eliezeri dixerat [a], Deum præmiſſurum

[a] Geneſ. 24.

ſurum

ſurum eſſe Angelum ſuum ad ducẽdum ipſum, id verè factum eſt: quanquam nihil amplius percipiebat Eliezer, quàm puer aut demens aliquis, quos Deus ſæpenumerò conſeruat Angelorum operà, alioqui infinita mortis diſcrimina quotidie incurſuros. Si cui autem Deus ſingulare hoc donum contulit, vt pręſentem ſibi Angelum ſentiat, & diſtinctè diſertéq; cum ipſo communicantem, hic de maiore poteſt felicitate ſibi gratulari: de maxima verò, ſi Prophetiæ donum habuerit, ſummum honoris faſtigium, quò homo poſsit conſcẽndere. Horum itaque numerus ſemper fuit paucíſsimus. Deo per deſertum populum ſuum deducente, erant quidem ſupra ſexcenta hominum millia vigeſimum annum ſuperantia, hanc verò gratiam ſeptuagintaduobus ſolùm eſt largitus. & alio tẽpore ſolus Ieremias fuit gratia eadem p̃ditus, cui pręcepit Deus, vt Barachiæ donũ Prophetię petenti à Domino, indicaret rem nimis magnã ab ipſo expeti. Huius cõmunicationis Angelorum cum ſanctis exempla, in Scripturis extant quàm plurima. Non ſum neſcius, Atheos & Epicureos his velut fabulis reclamaturos, necq; verò efficere ſtatui, vt iſti ſapiant: hoc tñ pro indubitato obtinuit apud omneis cuiuſcunq; generis philoſophos. Plutarc. in libello de dæmonio Socratis, & certiſsimam aſſerit ſpirituum cum hominib. conſociationem, & Socratem, virũ optimum Græciæ iudicatum, narrat ſæpe amicis dixiſſe, præſentem à ſe ſpiritum aſsiduè percipi, qui & à malefactis & à periculis

ipsum auerteret. Lõga est Plutarch. oratio, & quãtum quisque voluerit, tantum de ea crediturus est. Ego verò confirmare possum, me ex homine qui adhuc viuit, audiuisse, spiritum quendam esse assiduum ipsius comitem, quem tum demum cœperit agnoscere, cùm annum fermè trigesimumseptimũ ageret: putare quidẽ eundem spiritum sibi per totamvitam adfuisse, cùm ex antecedẽtibus somnijs, tum ex visionibus, quibus fuerat præmonitus, vt certa vitia periculaque prçcaueret: nunquam tamen ita percepisse planè, vt ab ea ætate fecerit. Hoc autem sibi narrabat accidisse, cùm priùs non desiuisset anno integro Deum orare ex animo vesperi & mane, vt bonum Angelum, futurum actionum suarum ducem, ad ipsum trãsmitteret: se antè & pòst quàm orauisset, certum tempus in contemplandis operibus Dei occupauisse, binis interdum aut ternis horis considentem, vt meditaretur, volutaret animo, legeretque Biblia, & deprehenderet tandem, quænam ex omnibus religionibus tãtopere controuersis, cum veritate faceret: itaque hos versus à
[d] Psal. 143. se non raro pronuntiatos esse[d]:

Me Deus informa quæ sit tua sancta voluntas,
Morigerásque manus præsta, greßúsque sequaces:
Namque eris ecce Deus semper mihi: tramite recto
Spiritus ille tuus diuináque virgula ducat.

Se itaque improbãtem eorum factum, qui Deum orant vt in præcepta opinione confirmet ipsos, pergentem in oratione hac, & legentem Scriptu-

ras

ras sacras, apud Hebræum Philonem reperisse in libro de sacrificijs, virum bonum & integrum, ac purificatũ à Deo, non posse vllum maius aut Deo gratius sacrificium, quàm sui ipsius offerre Domino: obsequẽtem huic consilio, animam suam Deo obtulisse: ex eo tẽpore (sic enim ille mihi) somnia ipsi & visiones monitorum plenas obuenisse, modò huic aut illi vitio corrigendo, modò anteuertẽdo periculo, modò huic aut illi difficultati soluendæ tum in diuinis, tum etiam in humanis rebus: inter alia verò dormientẽ se visum esse audire Dei vocem, dicentis, Seruabo animam tuam: ego sum qui ante apparui tibi. Postmodùm quotidie sub horam tertiam aut quartam matutinam spiritum pulsasse fores, se verò cùm surgẽs aperuisset fores, vidisse neminem: ita perstitisse spiritum vnoquoque mane, & nisi surgeret, ampliùs pulsando, vsq; dum surgeret, excitasse. Tunc sibi demum obuenisse metum, cogitanti (aiebat ille) spiritum aliquem malignum esse: propterea non destitisse, neque diem vllum intermisisse, quin oraret Deum, vt Angelum bonum ad se transmitteret, & sæpe Psalmos (tenebat enim memoriter plerosq;) cecinisse. tum ergo vigilanti sese patefecisse spiritum, leniter pulsantem: quo die primùm sensu percepit illum, & sæpius tangentem vitreum baucalium: quo facto non parum fuit attonitus. Biduo pòst cùm amicum quendam Regis Secretarium adhuc superstitem prandio excepisset, erubuisse illum, vt audiuit spiritum ita cędentem scamnum quod ad-

stabat sibi, & fuisse perculsum metu, se verò dixisse illi, Ne timeto, nihil est: vt tamen hominem confirmaret, facti veritatem ipsi explicasse. Ab illo igitur tempore mihi cõfirmauit, spiritum semper sibi adfuisse, & signo afficiente sensus monuisse: putà modò aurem dexteram feriendo, si quid mali faceret, modò sinistram, si secus: si quis ad circumueniendum ipsum accederet, aurem dexteram fuisse pulsatam: sinistram verò, si vir bonus, & ad rem bonã adueniret: si quid mali bibiturus aut esurus esset, si quid facere cunctaretur, aut aggredi, signum item fuisse datum: si quid mali cogitaret aut institueret, signo reuocatum esse: si quando Deum laudare Psalmis inciperet, aut facta eius admirabilia eloqui, spirituali quadam vi auctum fuisse atq; confirmatum. Atq; vt inspirata somnia à delirijs discerneret, quæ ex inualetudine aut animi perturbatione solent incidere, se sub secundam tertiámve horam excitari à spiritu, deinde redormiscere, tum sibi demum vera somnia de eo quod facturus aut crediturus esset, de ijs quæ dubitabat aut quæ ventura erant, obtingere: adeò vt ex illo tempore nihil ferè sibi acciderit, cuius non sit præmonitus: nihil credendum dubitauerit, quin fuerit factus de eo certior. Se quidẽ quotidie à Deo petijsse, vt ipsum doceret voluntatem, legem, & veritatem suam, & vnum ex hebdomade diem occupasse (non autem Dominicum, propter luxum vitámque perditam, quam die illo dicebat agitari) legendis Biblijs, meditandis & expẽdendis rebus lectis, Deo cum voluptate

luptate laudando Psalmorũ laudib. quo die feriebat, domo nõ exiuisse: verumtamẽ in suis actionibus reliqs satis esse hilarẽ, lætoq́; animo: citabat eñ ad hãc rem Scripturæ locũ, *Vidi facies sanctorũ lætas*. Quòd si versanti cũ alijs contigisset non bonũ sermonem habuisse, aut diebus aliquot precari intermisisset Deum, illicò dormientẽ fuisse monitũ. Si librum malũ legeret, fuisse librũ percussum à spiritu vt eum deponeret. Ab eo q̊d valetudini ipsius fuisset nociturũ reuocatum esse, & in morbo curatum studiosissimè. Deniq; tã multa mihi narrauit, vt infinitum esset percurrere. Monebatur verò in primis vt manè surgeret, id'q; hora fermè quarta, sibi dormiẽti narrabat edi vocẽ q̃ dicebat, Quis primus oraturus surget? Narrabat quoq;, sæpe se cõmonefactũ esse de erogãda eleemosyna: q̊ plus erogaret, eo secũdiores suarũ rerũ successus percepisse. Cùm inimici appetentes vitã ipsius, aqua vectũ iri cognouissẽt, patrẽ sibi per somniũ fuisse visum, adducentẽ equos duos, ruffum & albũ, ideoq; curauisse, vt duo equi conducerent, & quãuis de colore nihil indixisset, famulũ duos illos ruffum & albũ adduxisse. Mihi aũt rogãti, Quid nõ apertè spiritũ cõpellaret? hoc q̃dẽ à se respõdit semel postulatũ esse, repẽtè verò spiritũ tanq; malleo vehemẽter fores pepulisse, vt istud sibi ingratũ esse ostẽderet. Cæterùm se à Spiritu, ne diu legat aut scribat, impediri, vt quiescat animus, & meditetur solus, persæpè ad ipsius vigilantis aures subtilissimam quandam vocem & ἀνάρθρον peruenire. Quærenti

etiam,

etiam, An formã ſpiritus vidiſſet vnquam? reſpondit, ſe dum vigilaret, nihil vidiſſe vnquam, præter lumen quoddam valde clarum, in orbem ductum. Semel autem cùm in extremo agens vitę diſcrimine, Deum oraſſet ex animo, placeret ſaluti ipſius conſulere, & ſub diluculũ dormitaret: ſuper lecto cui incumbebat, animaduertiſſe puerulum veste alba in purpureum colorem inclinante, vultu formaq́ admirabili: hoc ille plurimùm confirmabat. Iterum verſantem in graui periculo, & modò cubantem, à ſpiritu impeditum eſſe, qui non ceſſaret donec è lecto ſurrexiſſet, inſomnem itaque totam noctem in precibus conſumpſiſſe: poſtridie ſemirabili ratione & incredibili, carnificum manus effugiſſe: hoc facto, ſe dormiẽtem audiuiſſe cùm inclamaret vox, Iam dicendum eſt, qui ſedet in latibulo Altiſsimi. Ne plura, narrabat ille ſe in omnibus difficultatibus, itineribus, inſtitutis quæ aggreſſurus erat, cõſilium à Deo petiĳſſe. & quadam nocte cùm benedictionem à Deo ſibi donari poſtulaſſet, viſionem dormiẽti fuiſſe oblatam, in qua ipſi benedicebat pater. Hæc de eo homine perſpecta placuit enarrare: vt oſtendam, non debere mirari quenquam malignorum ſpirituum conſociationem, ſi Angeli boniq́ ſpiritus, ſocietate huiuſmodi & frequentatione cum hominibus communicent. Quod autem narrabat ille aurem ſibi à bono Angelo pulſatam eſſe, idẽ optimè Iobi xxxiiĳ. & Eſaiæ l. oſtenditur. hic enim, *Dominus*, inquit, *vellicauit mihi aurem diluculo*: ille verò longè apertius

ſecretum

secretum hominibus peritis retegit, quo se paulatim Deus percipiendum sensibus exhibet. Similiter quod dicebat se tanquam malleo pulsantem audiuisse. hoc primum legimus fuisse Prophetarum signum. De Manoha enim Iudicum libro legitur, cœpisse Angelũ Dei pulsare ante ipsum interprete Rabbi Dauide, vbi vox לפעמו pulsare & sonare, est à nomine פעמון tintinabulum aut tympanum denotante. An suus autem cuiq; bonus sit Angelus, difficile est statuere. Nam etsi peruetus hæc sententia est, quod hi versus Græci non obscurè docent,

ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ τῷ γενομένῳ
ἅπαντός ἐστι μυσταγωγὸς τοῦ βίου: id est,
Omni dæmon viro nato
Omnis est moderator vitæ, vel initiator.

contraria tamẽ magis videtur probabilis. Etenim Saulem videmus [a], postquã benedictione per Samuelem consecratus, turbam Prophetarum instrumentis musicis ludentium in via offendisset, Spiritu Dei indutum esse, & se totum (ait Scriptura) sensisse commutari: proptereaq; mandasse ei Samuelem, tum demum faceret quicquid sibi in mentem venturum esset. Item cùm dicitur Deus [b] cepisse de spiritu Mosis, quem in septuagintaduos homines diuideret, è sexcentis millibus electos, & illi quiescente super ipsos Spiritu Dei prophetasse: facilè ex eo colligas, Spiritum Dei nondum ipsis adfuisse: hunc autem Dei spiritum esse tanquam lumen, quod sine sui deminutione communicatur, & in perpaucis hominibus, idq; non semper esse.

[a] 1. Sam. 10.
[b] Num. 11.

Sic ediuersò Spiritus Dei Saulem reliquisse, & malignus Spiritus eum nonnunquam agitasse dicitur. legati quoque ab ipso ter ad Samuelem, Dauidem, aliósque Prophetas missi, à Spiritu Dei, simulac propè aderant, occupati propheta-
[a] 1. Sam. 19. bant. quin Saul ipse [a] eódem veniens vt illos comprehenderet, mortiqúe traderet, à Spiritu Dei comprehensus cœpit laudare Deum, & vaticinari: discedentem verò à Prophetarum turba, Spiritus Dei reliquit, quem antea quoque Spiritus malus inuaserat, adeò vt furiosus factus prophetaret.
[b] 1. Sam. 18. Sic in Scriptura [b] passim prophetandi verbum in bonam & malam partem sumitur: quia malignus spiritus, diuinorum miraculorum simia, conatur ea imitari, & quòd res futuras nouerit persuadere. quanquam fieri potest (quemadmodum dixi) vt ab Angelo Dei homo ducatur & custodiatur, Quem Angelum neque percipiat, neque compellet νοητῶς ἢ αἰσθητῶς intellectiuè vel sensitiuè: siue quòd Angeli dignitate differant, vt de spiritu Mosis, Samuelis, Eliæq́ue diximus, Prophetas reliquos longo interuallo superantium, siue quòd homo ineptus sit percipiendæ spirituali intelligentiæ. De bonorum spirituum cum hominibus coniunctione satis: de hominum verò cum Diabolis consociatione, in hoc opere dicturi sumus: sed tenenda est prius bonorum spirituum à malis differentia.

De

De spirituum bonorum malorúmque differentia. CAP. III.

MAgum diximus eum esse, qui diabolicis modis ad aliquid conatur peruenire, tum de cõsociatione spirituum cum hominibus egimus: iam itaque cognoscenda est horum ab illis differentia, vt filij Dei à Magis discernantur. Hoc enim pernecessarium est ad pietatis ac religionis velum, laruamq; luminis adimendam, qua non rarò diabolus hominibus fallendis abutitur. Veteres Græci & Latini annotarũt esse bonos spiritus & malos: quorũ illos εὐδαίμονας, hos κακοδαίμονας, ἀλάστορας καὶ παλαμναίους, Latini Lemures appellabant: quod imperiti non possunt: Athei nolunt credere, Magi ad tollendam de se suspicionem rident quidem in speciem, sed reipsa plus satis intelligunt. Docemur autem exemplis non paucis, in hoc diabolum incumbere, vt Dei effingat opera, prout de Magis Pharaonis legimus. Hoc quoque legimus, malignos spiritus olim, vt hodie solent, fefellisse duobus modis: vno aperto expresśis pactis (hoc autem rudes & imperiti solùm ac mulierculæ decipiebantur:) altero idololatria & religionis specie, viris bonis studiosisq; circumueniendis accommodato. Ideoq; Satanas vt ab adoratione veri Dei ad sui adorationem homines abduceret, nolebat[a] oracula responsáq; edere, nisi per virgines, & eos qui in precib. orationibusq; ad Apollinẽ Deosq; similes cum ieiunijs tẽpus transigerẽt.

[a] *Plutarch. lib. de oraculorum defectu.*

Atque hunc quidem ritum tam bellè fouit Diabolus, vt in Occidentalibus insulis, antequam Hispani illis potirentur, fuerit compertum. Sacerdotes illarum gentium ieiunia maxima, preces, & supplicationes celebrasse, Labaris idola circumgestasse, eorumq; honores decantasse, tum occupatos à spiritibus malignis res mirabiles pronũtiauisse quales in historijs Indiæ Occidentalis legimus: omnibus autem in vniuersum vxores non esse præterquàm ijs qui peccata audiebant, pœnitentiam imperabant, & confessionem sub graui pœna non audebant retegere: omnes persæpe ieiunare, maximè si quando faciẽda messis aut bellum, aut Deus ipsorum, id est, diabolus consulendus: vt autẽ vehementius raperentur, oculos occlusisse aut eruisse sibi cùm sacrificandi essent homines & omne genus animalia idolis suis: multa puellarum esse monasteria quas homines castrati naso labijsq; præcisis asseruarent, indicta aduersus incestam capitali pœna, vt Romæ Vestalibus factum est: qui ambibant Sacerdotium, eos cum Sacerdotibus se in syluas albis vestibus indutos vel candidatos abdidisse, vbi annos quatuor aut quinq; transfigerent, hoc facto cum literis testimonialibus (syllabas Imperatores vocant) abire solitos: Maximum Deum ab ipsis adorari Solem quem vocant Guaca, & Paniacana Solis & Lunę filium. Omnibus autem notum est Amorrhæos aliosq; populos quos exterminauit Deus has artes magicas exercuisse, hominesq; diabolis sacrificauisse, quos compellabant

adora-

adoratabantq́ꝫ:in primis verò Solem quem κατ' ἐξο-χὴν Hebræa voce *Bahal*, id eſt, Dominum appellabant: vnde proceſsit nomen *Bahalzebub*, muſcarum dominus, eo quòd nulla in tẽplo illius muſca degeret, quemadmodum in Venetiano palatio nulla eſſe dicitur, & in Toletano vnica. Hoc autem nec nouum nec inauditum eſt: Cyrenæos enim legimus cùm Acaroni Deo muſcarum ſacrificauiſſent, & Græci Ioui quem Myrioden q. d. muſcarium nominabant, muſcas omneis vna nebula euolaſſe, vt narrat Pauſanias in Arcadicis, & Plinius libr. xxix. naturalis hiſtoriæ, cap. vi. à Magis quoque certis carminibus omnes angues è regione vna abigi animaduertimus: non eſt igitur mirum ſi omnes muſcæ à Satana horũ magiſtro abiguntur. Quòd ſi certa eſt de Toletano Venetícoq́ꝫ palatio fama, omnino ſtatuimus idolum aliquod ſub palatij limine fuiſſe conditum: vt nuper in quodam Ægypti oppido (vbi non erant crocodili vt in alijs oppidis ſecundum Nilum) inuentum eſt plumbeum crocodili ſignum ſub ædis limine conditum, quam Mehemed ben Thaulon cremari iuſsit: quo nomine expoſtularunt incolæ dicentes ſe ex eo tempore à crocodilis grauiſsimè infeſtari. Eadem ratione rex Iudææ Ezechias ſerpentem æneum comburi iuſsit, ne adorari poſſet. Extant libro tertio Moſis Maymonis Chaldæorum ſacrificia & ceremoniæ excerptæ è libro zeuzit (qui ceremoniarum illius gentis liber eſt) vbi ſacrificia, preces, ieiunia, ſaltationes, & ſupplica-

tiones describuntur illis persimiles quas Occidentales Indię tenuerũt: apud q̃s etiã Bahalis sacerdotes erãt Prophetæ seorsim degẽtes à mũdo, colore fumido amicti (horret. n. iste color vt qui maximè) ex q̃ nominabant̃ Camarin. Quin etiã (q̃d magis miramur) Indi Occidentales de Sole seu Apolline idẽ sentiebãt q̃d Amorrhæi, Græci, & Latini senserant, hũc Deũ prophetiarũ esse: quo argumento planè ostenditur Diabolũ præclarã istam scientiã omnes docuisse. Itaq; Ochozias rex Israelis maximus sua ætate Magus cùm de fenestra cecidisset, legatos in ædem Bahalis misit victurúsne à casu esset consulturos, quibus Elias causa itineris perspecta obuiam venit & dixit, an Deus non est in cœlo quem consulatis? Dicite Regi moriturum ipsum. Itaq; nemini mirum videri debet si Occidentales populi à Satana precũ, ieiuniorũ, sacrificiorum, supplicationũ, & prophetiarũ specie fascinabant̃, cùm Palęstinę, Gręciæ, & Italię populi hac religiõe essent & nihil celsius cognoscerẽt. Dixerit quispiam, non habuisse eis fidẽ sapiẽtissimos: ego verò summos philosophos video id pro re diuina certissimaq; habuisse. Quis inter Philosophos Platone diuinior? At cùm Apollinis oraculũ non desituram pestẽ Atheniensib. respondisset donec altare ipsius (q̃d omneis in partes q̃d ratũ erat) fuisset duplicatum, & Plato ea tẽpestate Geometrarũ maximus aperta Physica & crassa duplicandi altaris ratione dixisset Atheniensib Deo rẽ omnium quę in Geometria sint difficillimã & quę adhuc minimè

nimè cõperta fuerit postulasse, vt eos ab auaritia, ambitione, inhonestísq; voluptatib. reuocaret, & ad contẽplationẽ τῶ νοητῶ mirabiliumq; dei operũ p-traheret: diabolus maximę istius pestis occasiõe arrepta plurimũ abusus est, & amplificauit opinionẽ de diuinitate oraculi. Secũdus à Platone Iãblichus Ægyptius tẽporib. Iuliani apostatæ magnus ante omnes & summè diuinus est habitus, quẽ Porphyrius, licet Philosophus κατ᾽ ἐξοχὴν dictus pro magistro agnoscebat. Verũtamen in istius libris de mysterijs (q̃ integra Romę traducta atq; impressa sũt) non in Marsilij Ficini fragmẽto, videmus illorũ impietatẽ[a] ab ipso reprobari q imagines & characteras ad vaticinandũ faciũt, affirmando[b] prophetiã non esse naturale bonũ, sed donũ Dei maximũ: à Deo. n. solũ ad eos ꝓmanare quib. purificatę sunt animę: reprobari quoq; illorũ factũ q Prophetiæ donũ[c] per δαίμονας παρέδρους, i. Dæmonas assessores vel comites & cõsiliarios (q̊s in annulis phiali' sve gestare solẽt) aucupant̃: etsi Prophetiã cõparari ait [d]Hydromãtia, Lithomãtia, Actinomãtia, Xylomãtia. Rabdomãtia, Orneomãtia, & Alphitomantia, miraturq; Deos se ita demittere[e] vt in cibis diuinitatẽ suã dignent̃ collocare (q̊d Porphyrius in dubiũ reuocabat) & Deorũ naturã in istis omnibus adorari iubet. Omnia aũt hęc facta impia Deũ videmus detestatũ esse grauissimè, atq; nominatim istud[f] vetuisse ne lapis imaginationis adoretur: quem lapidem Chaldæus interpres vocat adorationis, multi statuã ἀπροσδιονύσως interpretati sunt.

[a] lib. 3. c. 30. 32. & 34.
[b] lib. 3. cap. 24. & 37. Synesius περὶ ἐνυπνίων.
[c] lib. 3. c. 13.
[d] lib. 3. c. 14.
[e] lib. 3. c. 17.
[f] Leuit. 26.

Iambli-

Iamblichus prætereà, de quo iam habetur ſermo, ſcribit[a] animam interdum extra hominem ſic rapi diuinitus, vt corpus maneat ἀναισθήτους, neq; ictuũ neq; punctionum ſentiens: interdum verò corpus animamq́; exportari, quod genus appellat ἔκστασιν: atq; hoc Magorum commune eſt qui expreſsis pactis cum diabolo coniuncti ſunt, vt modò ſpiritu deportentur dum ſenſus corpus fugiunt, modò corpore ſimul & ſpiritu, cũ nocturnos cœtus obeunt, vt quæſtionibus infinitis (de quibus poſteà dicturi ſumus) fuit comprobatum. Hic tamen animaduertens malignos ſpiritus ſubire bonorum locum, θεουργίαν dixit & ſacrificia indignè facta diſplicere dijs, tum demum malignos ſpiritus ſe hominib. loco deorum exhibere: qua occaſiõe Porphyrius, quamuis Chriſtianorum hoſtis infenſiſsimus, eò adductus eſt vt Deos omneis veterum eſſe κακοδαίμονας & malignos ſpiritus affirmaret. Atq; hic quidem Iamblichus, qui de iſtis rebus, quàm accuratiſsimè potuit, diſſerebat, ea tempeſtate ſanctiſsimus vir omniumq́; maximus habebatur, adeò vt Iulianus apoſtata literis quas ſæpe ad ipſum mittebat inſcriberet, Magno Iamblicho: ſed poſtquam ipſe cum alijs tentauit Alectryomantia cognoſcere quis poſt Valentem imperio potiturus eſſet, Imperator Valẽs de quatuor literis θεοδ. à gallo gallinaceo exaratis factus tandem certior morti addixit Magos innumeros, & Iamblichus veneno ſibi ademit vitam vt ſuppliciũ effugeret. Verùm vt demonſtretur induſtrios quoſq; & ſanctos viros nõ

raro

[a] lib.3.ca.2. & ſequent.

raro deceptos esse à specioso illo pietatis præte-
xtu, qui plurimùm in rebus magicis potest: suo lo-
co posteà exponemus vt ad dæmonum inuocatio-
nem à sceleratissimis magis nostra memoria vsur-
patam orationes, ieiunia, cruces, hostiæque soleant
ab ipsis ad suum scelus occupari. Sic non ita pridē
quædam Blesensis Maga fascinatam mulierem &
decumbentem curatura mandauit vt media nocte
Missa S. Spiritus in æde S. Mariæ virginis auxi-
liatricis caneretur, deinde postquam toto corpore
incubuisset ægrotæ & occentasset voces aliquot,
sanata est (quam ceremoniam à Satana mulieri tra
ditam fuisse constat exemplo Eliæ Prophetæ, qui
Sunamitidis potentia Dei è mortuis suscitauit.)
Sed post duos menses eadem mulier, quæ curata
fuerat, in morbum relapsa, obijt, & consulta de ea
re Maga respondit se plus satis loquutam esse, vt
Harduinus Blesensis hospes ad Leonis insigne mi
hi exposuit: sortes enim à malefica quę hanc incan
tauerat in alteram dixit coniectas esse, quod Ma-
gorum omnium medicam artem fingentium com
mune est, vt posteà dicturi sumus. Et Magorum
ὑπερασπιστὴς postquam orbes & nefarios characte-
ras (quos hic de industria omissuri sumus) ad inue
niendum thesauros posuit, fodiendo scribit Psal-
mos dicendos esse; *De profundis*, *Deus misereatur no-
stri*, &c, *Pater noster*, *Aue Maria*, &c. *à porta inferi*, *Cre-
do videre bona Domini*, &c. *Requiem æternam*, &c. & le-
gēdam Missam: Item vt aliud quippiam quod re-
ticebo consequantur, inscribi quatuor tabulis mē-

branæ puræ, *Omnis spiritus laudet Dominum*, & ad quatuor parietes domus suspendi: ad alia quoque scelera quæ nolo scribere Psalmum centesimumo-ctauum pronuntiari. Quinetiam Hispani & Itali regionem Belgarum adituri ann. M. D. LXVII. amuleta sortilegiorum plena & sibi tradita gestabant vt tuti ab omnib. malis essent: Germani quoque nonnulli indusium necessitatis portant forma exsecrabili quam nihil opus est describere, & crucibus vbiq; figuratum: & Magorum princeps indignus cuius hic apponatur nomen, ad malignorum spirituum inuocationem priùs ieiunari mandat, & S. Spiritus missam accurari. Quapropter difficile est Magos retegere & à viris bonis discernere, sed olim difficilius quàm nostro tempore: etsi omnes populi omnesq; Philosophorũ sectæ Magos condemnarunt, vt Augustinus inquit[a], sectus omneis Magiæ pœnas decreuisse, & Seruius apud Romanos narrat horrori semper fuisse Magos & incantatores, quod ex legibus xij. tabularum & Pandectis cõstat[b]: cùm tamen omnia oracula quæ pro sanctissimis habuerunt planè essent magica, vt antè diximus & pòst ampliùs declarabimus. Si quis igitur affirmet bonorum spirituum & malignorum signum ex operibus bonis aut malis petendum esse, verum quidem dixerit: sed in circumscribendis bonis operibus res tota vertitur: nam vtcunque ieiunia, preces & orationes, castitas pudicitiáque, solitudo, contemplatio, ægrotorúmque curatio res per se bona sint, si tamen propter-

[a] *libr.* 18. *de ciuit.* Dei.

[b] *l. itẽ iubeo. §. si quis astrologus. de iniu. toto ti. de maleficis & math. l. si quis aliqd, de pœnis. ff.*

propterea fiunt vt honor Satanæ idolo'ue habeatur, vt de rebus præteritis aut futuris oracula cognoscantur, hæc verò opera non iam bona sed detestabilia, damnanda, & diabolica censeri necesse est. Veteres autem historiæ docent hæc ab ijsdem Ethnicis fuisse facta à quibus fascinatores & qui elementa (vt lex ait[a]) turbabant fuerunt condemnati: eadem Amorrhæos fecisse, Indosq́ similiter. Ac horum quidem Magorum nonnulli fuerunt voluntarij: sed verum certúmque indicium tangendis & cernendis Magis spiritibusq́ue bonis & malis inter se distinguendis Lex Dei exhibet, nam lege Dei[b] omnes sortes seuerissimè prohibentur, & varia illarum genera adducuntur, vt alia quoq́ similia statuamus eodem iure prohiberi. Neque verò Iosephi dictum libro Antiquitatum viij. oportet accipi, artem coniurandi malignos spiritus à Solomone repertam esse: cùm enim res longè minores de eo scriptæ sint, & in omnibus eius scriptis ne minimum quidem istius artis vestigium exstet, non est credibile Scripturam fuisse illud dissimulaturam: nisi fortè quispiam voluerit Solomonem illorum detestabilium librorum autorem facere, quos inscriptos Magi circumferunt ipsius nomine. Potuit verò sic Iosephus decipi vt Iamblichus deceptus est. Narrat. n. Eleazarum quendam Iudæum coram Vespasiano Cæsare annulo nares cuiusdã dæmoniaci attigisse, malignumq́ spiritum vi radicis annulo inclusæ, quam à Solomone monstratam aiebat, abegisse.

[a] li. 6. de malefic. C.

[b] Deut. 18.

Quod genus erroris perniciosissimum est ac scele ratissimum, licet multi squillam esse opinentur, & malignis spiritibus arcendis soleant præ foribus suis suspendere. Constat enim puluere quodam in ouile per Magum iniecto perituras oues, nisi auertat Deus: & quemadmodum fascinata pecora hominesque interdum per Magos administros suos restituit Satanas (sed ea lege vt sortes in aliũ transferantur nequicquam sibi intercidat, vt postea demonstrabimus) sic etiam è dæmoniacis malignos spiritus sæpe eijcere, artésque diabolicas ad istud facinus effingere. Sic iste de quo Iosephus narrat faciebat annulo, cui non radix inerat sed malignus spiritus, cuius facultate aut collusione potiùs alter spiritus exibat, vt fides Magiæ & idololatriæ, qua imperitos ludificatur Satanas, haberetur. Signis autem dixerit luporum morsus lupos non petere, nec malignos spiritus à malignis pelli, huic responsurus sum non tam hac arte diuidi regnum Satanę quàm confirmari, & his miraculis stabiliri foueri-québ idololatriam: neque absonum est illud Augustini, Diabolos à diabolis pelli etiámque euerti, vt improbi ferè non euertuntur nisi improborum opera per voluntatem Dei dicentis apud Ieremiam, *Vlciscar inimicos meos per inimicos meos.* Etenim si boni sæpe bello petunt bonos, multo magis improbos appetunt improbi, diabolósque diaboli. In Daniele autem legimus Angelos imperijs & regnis præesse, bellaque inter se gerere: Angelus enim Dei Danieli dicit[a] Angelum Michaelem Hebræorũ principem

[a] Daniel. 10.

cipem cõtra Angelum Persarum ad auxilium suũ aduenisse: sed de huius loci interpretatione sapientes viderint. Sic Deus in cœlo disposuit cõtrarios stellarum planetarumq; motus & effecta, sic contraria elementa, sic antipathiam hinc, illinc sympathiam in vniuersitate rerum, qua contrarietate & suaui concertatione harmoina mundi continetur. Ista autem bonorum spirituum & malignorum confusio ex illo nouorum Academicorum axiomate profecta est, Cœlum cũ terra copulari oportere, virtutesq; cœlestes cum terrestribus, & alia alijs coniungi, vt vis diuina elementaribus pariter ac cœlestibus modis attrahatur. Hæc Procli, Iamblichi, Porphyrij, & aliorum Academicorum hypothesis: qua magister ille artium diabolicarum fretus, cuius libri cum magnificis priuilegijs excuduntur, fundamento huic superstruxit omnes sortes & diabolorum inuocationes quæ cum priuilegijs principum, pestilentissimo Rerumpubl. exitio, vbiq; excuduntur. Componit enim characteras proprios dæmonum planetas singulos (vt ait) moderantium: hos characteras in metallum planetæ cuiusq; proprium eodem momento incidi iubet, quo planeta in sua domo & exaltatione versatur cum aliqua signorum coniunctione grata: atq; tum præstò esse plantam, lapidem, & animal Planetæ destinatum: ita planetæ huic sacrificari omnia: interdum verò planetæ imaginem & Orphei Magi hymnos adhiberi: quibus hymnis plus satis Mirandulanus hæsit specie Philosophiæ, cùm ait

hymnis Orphei non minorem vim inesse ad Magiam quàm hymnis Dauidis ad Cabalam (de qua dicemus suo loco) & à se primùm gloriatur arcanum hymnorum Orphei, qui Medeæ maleficæ magister erat, fuisse reuelatum. Quin hymnos istos ad honorem Satanæ factos fuisse cernimus. quò spectant illa Pici verba, Frustra naturam adit qui Pana non attraxerit. Hac eadem ratione iste magorum magister discipulos suos in omni idololatria, impietate, artibusque magicis informauit. Etsi quod illi Academici ignoratione per errorem sine dolo malo & bona fide rem bonam arbitrati faciebant, eo per detestandam impietatem Agrippa abusus est: fuit enim quamdiu vixit Magorum sui temporis maximus, quo defuncto scribit Paulus Iouius[a] & complures alij canem atrum (quem ille vocabat dominum) è cubiculo illius exeuntem fuisse visum, qui se in Rhodanum immerserit, neque ab eo tempore comparuisse. Verùm lex Dei prospiciens sapientissimè eorum impietatib. qui inferiorem mundi partem superiori volunt coniungere & connubio mundum sociare (vt Picus ait impietatem maximam specioso tegens velamine) & herbarum animantium, metallorum, hymnorum, characterum, sacrificiorúmque opera Angelos & Deos primùm minorum gentium, tum per hos Deum maximum creatorem omniũ adducere: Deus igitur ipse impietati huic occursurus disertè videtur vetuisse[b] ne qui gradus fierent ad conscendendnm altare suum, sed vt ad ipsum

[a] lib. elegiorum.

[b] Exod. 20.

psum rectà adiretur præcepisse: quod dictum Platonici non satis assequuti Dæmonum inferiorum & Semideorum opera superiores Deos perducendos esse, horumque opera consimiliter supremum Deum. Ex his igitur Platonicos & alios Ethnicos statuimus fuisse quidem idololatras, qui simplice animo per ignorationem Iouem adorauerint supplicauerintque, Saturnum, Martem, Apollinem, Dianam, Venerem, Mercurium, & alios semideos, viuendo sanctè, orando, ieiunando, quæuis iusticiæ, charitatis, & pietatis facta exercendo: sed Magos neque hos esse credimus, neque eos qui errore pari detinentur, quamuis res futuras diabolicis modis conati sint prænoscere, quia rem Deo gratam à se fieri existimauerunt. Quamobrem etiam has voces, *sciens prudens*, in definitione Magi posuimus. Sed quisquis notitia legis diuinæ præditus intelligit omnibus istis diabolicis diuinationibus interdictum esse, & ijs tamen ad assequendum aliquid vtitur, hic Magus dicendus est. Certissimum igitur notam internoscendæ bonorum spirituum à malis, & pietatis ab impietate differentiæ sitam esse in eo animaduertimus, vt perspiciatur si fortè res creatæ Creatoris loco ad consilium adipiscendum adeuntur. Sed quia plerique in prædictionum argumento falluntur, & bona pro malis non infrequenter accipiunt, nunc de prædictionibus præsagijsque videamus.

De

De prophetia, alijsque diuinis modis ad res occultas cognoscendas. CAP. IV.

DIuinum Græci appellant μάντις ἢ μάντιν παρὰ τοῦ μαντεύεσθαι, id est, diuinare, vel vaticinari: quod genus hominum quia fraudibus mendacijsque circumfluit, mendacem hominem Galli appellant
Cicer. lib. de diuinat. *Menteur*, vt mihi quidem videtur, παρωνύμως. Latini diuinum vocant, ineptè Magis nomen præstantissimum æquè ac Prophetis dantes. Illud autem est à voce μαντεία, quasi μανεία quædam dicta, quia Diuini fascinati & à maligno spiritu possessi furebant plurimùm: neque enim Pythias sacerdos diuinabat nisi furore ageretur. Quapropter etiam Herculeus morbus appellatur sacer, quia abrepti Magi similes sunt hominibus ex eo morbo laborantibus. Hebræi diuinos primùm *Videntes* nominauerunt: vt cùm Saul amissis asinabus diuinum consultu-
[a] 1. Sam. 9. rus de ijs quæreret, [a] Samuel Videns esse diceba-tur: idem drachmam argenti quam videnti traderet à suo comite postulauit: & Samuel roganti es-
[b] 1. Sam. 10. Ierem. 26. Zach. 13. sétne *Videns* se esse respondit: nondum enim [b] ait Scriptura, *Videntes* נביאים id est, Prophetæ dicebantur. Est autem hoc nomen à verbo נבא, quod plurimum passiuæ coniugationis est, vt ostendatur veram diuinationem à Deo percipi. Græcum autem προφητεία prædictionem significat, siue in bonam partem siue in malam acceperis. Quod verò eos qui pulueribus & pingui vtuntur appellamus Magos, hoc scitè cum veteribus distinguens Aristo-

teles

teles vernaculo sermone Magos dixit τὸν περὶ τὰς φαρμακείας, & Magos φαρμακίδας, vt videre est libr. vi. cap. xviij. & lib. ix. cap. xvij. historiæ animaliũ cum hippomanes scribit ὑπὸ τῶν φαρμακίδων vsurpari. Verùm vt cognoscatur quænam sit licita & quę illicita diuinatio, omnem diuinationẽ statuemus aut diuinam esse, aut naturalem, aut humanam, aut diabolicam, & de his quatuor generibus dicemus ordine. Prima ergo quia à Deo extra ordinẽ proficiscitur præter naturaleis causas, diuina dicitur. De hac extat testimonium Dei dicentis[a]. Si qui Propheta fuerit inter vos, ego visione appariturus sum ei, & cum eo loquuturus somnio: De Mose verò seruo meo fideli præ omnibus, non sic futurum est, non ego facie ad faciem ipsum alloquar. Quem in locum Hebræi[b] annotant Prophetiam esse munificentiam opera Angeli aut actiuæ intelligentiæ à Deo collatam rationali primùm animæ, deinde imaginationi, hinc Mosis solùm ꝓphetiam excipi oportere, quam Mosi Deum immediatè alloquenti sine alio modo traditum affirmant, idq́; vigilanti: atq; hoc ipsum significari cùm Mosi dicit Dominus[c], Apparui quidem Abrahamo Isaaco & Iacobo nomine meo Schadai, sed magnum nomen meum Iehouah non exposui eis, item sub finem Deuteronomij, cùm dicitur nunquam fuisse Propheta similis Mosi, qui Deum facie ad faciem cognouerit. Quoscunque igitur sermones in Scriptura Deus cum Prophetis habuit, per Angelos aut intelligentias somnijs & visioni-

[a] Num. 12.

[b] R. Moses Maymonis lib. 3. more nebocim.

[c] Exod. 9.

bus fuerunt traditi : ac propterea Hebræorum Theologi[a] à quibus Prophetarum doctrina quasi per manus accepta est, omnia somniorum visionumque diuinarum genera diligenter expenderunt, quæ Augustinus breuiter formis quinque complexus est, comprehensis puta humanis somniis, quæ neque huius loci sunt, neque vllius pretii, vt in Ecclesiastico legimus. Nam eorum solùm ratio habenda est quæ diuinitus immittuntur: etsi omnia voce Hebręa חלם & Gręca ἐνύπνια contenta sunt, vt visa Hebræi מראות, Synesius[b] τὰ ἀναρθιάματα, Latini visiones appellarunt. Inter hæc autem duo differentia insignis interuenit: primùm à perceptione vtriusque. Etenim diuinum somnium à dormiente percipitur, visio à dormitante, idque impressione viua imaginationi adhærente, quæ instituendis hominibus res perinde exhibet ac si præsentes oculis cernerentur: itaque hęc ab humanis & brutis somniis plurimum discrepant, quibus nihil aliud inest quàm naturalis impressio ita ad imaginationem accedens vt anteà res à vigilantibus fuerunt visæ. Modus autem diuina consequendi somnia & ad celsum illum prophetię gradum assurgendi est, si primùm omnis arrogantia & κενοδοξία deponatur, & ab inhonestis voluptatibus auaritiaque abstineatur, deinde si vitę bene instituendæ incumbatur, operaque in contemplandis & cognoscendis operibus ac Lege Dei consumatur. Præterea antiqui Hebręorum Theologi[c] à tristitia senioque non mediocriter effectum prophetiæ tradunt impe-

[a] R. Moses Maymonis lib. 3. more nebocim.

[b] lib. περὶ ἐνυπνίων.

[c] Libris Pirke aboth.

impediri, & Prophetas bona ex parte fuisse iuuenes. Hoc autem est totius rei pertingẽdæ caput, si læto alacri integroq́ corde laudetur Deus, & Psalmi sæpe ad laudes ipsius maximè verò ad instrumenta musica concinantur: ideoq́ prophetizandi verbũ etiam significat laudare Deum, vt 1. Sam. x. & xiij. בהתנבאתו cùm prophetizaret, id est, laudaret. Neq; verò ad visionum diuinarumq́ prophetiarũ vim intelligendam dicta Philosophorum oportet accipi, qui, ex coniectatione pura iudicantes, putant, si cuius natura est tẽperatior huic veriora somnia accidere: virum enim qui florente ætate nunquam prophetauerit interdũ videas in ipso mortis articulo, dũ mors præstò est, prophetare. Itaq; non habens Aristoteles quod super hac re statueret, ait in libro de somnijs, nõ exstare verisimilem aliquam causam diuinãdi, nisi quę diuina & occulta sit, captumq́ nostri ingenij superet. Illud quoq; non est omittẽdum, quod Num. xij. legimus Deũ se cum hominib. (excepto Mose) non cõmunicare nisi dormientib. somnio & visione, idq́ cum Prophetis solùm, vt visionis à somnio discrimen, diuiniq́ somnij ab humanis ostenderet, aut quę à morbis importantur. Diuinorum autẽ somniorum atque visionũ gradus sunt plurimi. Primus gradus prophetię est reuelatio facta per somniũ de colendo bono & fugiẽdo malo aut euitãdis sceleratorũ manibus: qua in specie (inquiunt Hebræi) homo sentit cum animo suo præceptorem quendam à q̊ instituitur, ideoq́ de hoc Scriptura dicit S. Dei

ſuper ipſo conquieuiſſe, aut Deum ipſi adfuiſſe. Secundus gradus eſt, cum homo vigilans aliquid percipit, quod animæ adhęreſcens impellit ipſum ad laudationem Dei operumq́ꝫ eius: quemadmodum Dauid Pſalmos cõpoſuiſſe dicitur, Solomo Parabolas, quibus ampliſsima & elegant. arcana continentur allegoriis inuoluta. Etenim Dauid & Solomo (vt Hebræi notant) ad eundem gradũ quo Eſaias, Ieremias, Nathan & alij conſimiles minimè peruenerunt: ſed quoties in ſcripturis Deus alloquutus Dauidem aut Solomonem dicitur, id Hebræi per Prophetas accipiunt dictum, puta Gadem aut Nathanem, quibus exhibebantur ad Dauidem informandum viſiones Dei, aut Ahiam Silonitem qui ad Solomonem miſſus eſt, & illud etiam quod Solomoni dictum eſt eum fore omniũ qui vnquam extiterint ſapientiſsimum, illud, inquam, non pro viſione accipiunt, ſed pro diuino ſomnio, quam in ſententiam Scriptura narrat expergefactum Solomonem percepiſſe id eſſe ſomnium: item quod Deus ſecundò apparuiſſe Solomoni dicitur, id viſionem fuiſſe negant. Tertius gradus eſt, cùm purgatus animus cernit figuram aliquam ſomnio, hominẽ, beſtiam, aut aliud quippiam, & ſignificationem viſi eodem momẽto percipit: quod in Zacharia non rarò legimus. Quartus eſt cùm nuda ab omnibus figuris & pura verba intelliguntur. Quintus, cùm homo loquens apparet, ac res diuinas retegens dormienti. Sextus, cùm Angelum loquentem videre ſibi videtur dormiens.

miens. Septimus, cùm dormientem Deus videtur alloqui vt Esaias inquit[a], vidi Deum & dixit, &c. sic apud Ezechielem, Micheam, & alios. Octauus, cùm visio Prophetica Dei verbo coniuncta aduenit: quo in gradu Hebræi prisci visiones Abrahæ posuerunt, excepta ea quæ obuenit in conualle Mambræ: hanc enim visionem in nono gradu collocãt. Decimus gradus est cùm Angelus videtur facie ad faciem colloquẽs, vt in sacrificio Abrahæ. Vltimus & supremus omnium est, cùm Deus in os alloquens sine alio modo videtur à vigile: qui gradus, vt ait Scriptura[b], Mosis fuit proprius. Quod itaq; Esaias Deum à se visum fuisse dicit capite vi. hoc visionis est quæ non vigilanti offerebatur: quod Ezechiel in campum inter cœlum terramq; situm delatus dicitur, id obuenit dormienti: nam etiam murũ templi Ierosolymitani Ezechiel, cùm in Babylonia esset, dicitur perforasse, & consimiliter Ieremiæ indicitur vt cingulum abdat in Euphrate fluuio Babyloniæ, & post dies aliquot cingulum dicitur computruisse, cùm tamen Ieremias nunquam fuerit in Babylonia, Sic de Gedeonis vellere: nam loca persępe, tempora, personas, & alia singularia Prophetæ circumscripserũt, quæ ad visiones tamen referri necesse est. Quod cùm Ethnici & infideles multi non animaduerterent, prophetias à Deo vigilantibus reuelatas fuisse putauerunt, & occasionem criminandi scripturã sanctam aucupantur: multa enim visionis sunt quæ vigilantibus non potuerunt accidisse, & ex Scri-

[a] Esai. 6.

[b] Num. 12.

Daniel.10. ptura quocꝫ discimus Prophetas consultos die so-
lùm postero respōdisse, nisi anticipasset visio: qua
conditione Ahias Propheta reginę Samariæ vxo
ri Ieroboami respondit. Holda verò Prophetissa
legatos Regis Iosiæ in noctem iussit exspectare, &
Balaam legatos Balaci regis per noctem consiste-
re, quando per visionem asinam loquentem vide-
re sibi visus est, non autem (quod opinantur mul-
ti) audiuit vigilans. Diabolus quoque diuinorum
operum simia sacerdotes Apollinis in spelunca so
porabat, & quicunque oraculum Mopsi consule-
bant, in æde ipsius dormiebant: ita enim Plutarch.
narrat[a] præfectum quendam Asiæ cum Epicureo
rum aliquot comitatu omneis religiones ludificā
tium, puerum in ædem Mopsi misisse cum occlusis
literis quæstionem hanc cōtinentibus, vtrum vel-
let Mopsus sibi à præfecto sacrificari, albúmne vi-
tulum, an nigrum: puerum autem, cum noctem
vnam in æde dormiuisset, reuersum dixisse dormi-
enti sibi visum esse hominem qui nihil amplius
quàm nigrum responderit, ex eo tempore Præfe-
ctum credentem Mopso sæpe sacrificauisse. Duo
tamen in discrimine prophetiarum Dei & incan-
tationum Satanæ oportet obseruari. Vnum est
eos qui à dæmonibus inspirantur tum magis fu-
rere, qui autem à Deo sapere vt cùm maximè.
Quamobrem Scriptura Saulem narrat, cùm Spi-
ritus Dei incesseret eum, studiosum fuisse, integrū,
sapientem, idcꝫ per bienniū, cùm verò Spiritus ma
lus, amplius furiosum fuisse & prophetauisse (sic
enim

[a] lib. de oraculorum defectu.

enim ſcriptura[a], cúmq; in cœtu prophetarum eſſet ſpiritus Dei inuaſit eum, cœpitque prophetare & laudare Deum) & veteres Hebræi dixerunt ſolos ſapientes prophetas eſſe: contrà verò Sibyllę et Apollinis Prophetiſſæ nihil niſi furentes & ſpumantes rabie prophetabant, ſimiliterq; dęmoniaci prophetæ antequàm diuinent aguntur furore ſummo. Alterum diuinæ prophetiæ incantationumq; diſcrimen eſt, quod illa ſemper vera eſt, hæ à maligno ſpiritu profectæ aut ſemper falſę ſunt, aut pro vna veritate centũ mendacia nectũt. Propterea in lege Deus, Hac re, inquit, [b] Prophetas agnoſcetis, cùm quid dixerint ac non euenerit, ego non fuero alloquutus ipſos. Neq; tñ continuò Propheta falſus aut improbus putãdus eſt qui prophetiæ donum habuerit: hoc.n. interdũ ac non ſemper obuenit: q; ſi poſteà humano ſomnio nec diuinitus immiſſo permotus venturum aliquid dixerit q̊d non eueniat, errat ille quidem, ſed eo tamen nõ deſinit vir bonus eſſe & timẽs Dei: verũ Deus hoc pacto docet nõ eſſe ſtandũ humanis ſomnijs, & Eccl. cauendũ p̃cipit vt credat̃ ſomnijs niſi q̃ Deus immiſerit. Ex omnib. itaq; Prophetis q Sam. tẽpore vixerũt[c] nullus pręter Sam. fidelis & certus appellat̃, q nihil q; non ſit geſtũ ꝓnunciauerit: & inter omnes q̊q; theologos cõuenit nõ ſemꝑ Prophetis ſan. fuiſſe donũ Prophet. fuiſſe etiã cui vnica viſio, aut duo triáve ſõnia obuenerint, interdũ verò gratiã hãc diuinitus ꝑ totã Proph. vitã obtingere, vt Sa. Elię, Eliſ. Ahię Silon. obtigit. quinetiã ꝓphetia q̃ non

[a] 1. Sam. 18.

[b] Deut. 13.

[c] 1. Sam. 3. Eccl. pen.

non euenit, aliquando Prophetis reuelatur, vt Micheas interminatus est Hierosolymis, Ionas Babylonem mox euersum iri post xl. dies prædixerat: cũ tamen istud non euenerit vbi pacatus est Deus pœnitentia. Hoc idem Ieremiæ xxvi. Ionæ xi. & Ezechielis xvij. animaduertimus. Sed prophetia ferè desistit senio: vt Ieremiæ quinquagesimoprimo dicuntur Ieremiæ verba desinere, cùm tamen deinde pertexat historiam, vbi Hebræi annotant prophetiam tunc in ipso desiuisse: & de sene Heli dicitur ipsum oculis fuisse captum, quod Hebræi accipiunt de visione prophetica: nam etiam Samuel admodum iuuenis visionem habuit, vt sacerdoti Heli iudicium Dei contra domum ipsius latum exponeret. Ideoq; apud Ioelem legimus diebus vltimis iuuenes visuros esse visiones, & senes somniaturos somnia: hæc autem illis longè inferiora sunt. Nonnunquam etiam gratia prophetica rationali parti infunditur, ac non phantasiæ, fortè ob phantasiæ vel imaginationis imbecillitatem: aut contrà infusa imaginationi ad rationem non permeat, tum quia imbecilla est, tum quia homo in contemplando sese non occupat. Aliquãdo ita infunditur vt ad exsequendum mandatum homo compellatur, quod Ieremiæ qui solus suo tempore Propheta fuit videmus contigisse. Huic enim iubente Domino somnijs & visionibus vt populo exponeret futurum vt Hierosolyma ab hostibus obsessa caperentur vi, Rex populusq; cæderentur gladio, templum conflagraret, oppidum euerteretur,

tur, rem imperatam à Deo non audebat explicare: ſed ita ſibi inſtitiſſe Spiritum Dei narrat, vt vi quadam prophetiam coactus fuerit pronuntiare: ac tum reclamante populo in foueam cœno refertam coniectus eſt & famem aliquantiſper paſſus, donec clàm à Rege euocatus veritatem rei declaraſset. Etenim ſæpenumero prophetia & ſomniũ immittuntur vni vt moneat, minetur, aut declaret damnationem alterius, vt Eliæ de Achabo Rege, Nathani de Dauide, & Ahiæ de Ieroboamo indictum eſt: quamuis Dauid Spiritu Dei fuiſſet præditus, ſed aut viſione prophetica quã alij prophætæ habebant oportuit caruiſſe, aut non fuiſſe tam excellenti præditum. Hoc ita eſſe eo demõſtratur quòd ſi quando bellum aut magnum aliquid gerere cogitaret, viſionem à Gade Propheta poſtulabat, aut Sacerdotem (qui comitabatur ipſum) iubebat Ephod induere vt voluntatem Dei ex Vrim & Thummim cognoſceret. Hæ autem voces Vrim & Thummim Hebrææ ſunt, quas LXXII. interpretantur declarationem & veritatem, Chaldæus (vt mos Hebræorum fuit myſteria condere) ſeruauit ἀνερμηνεύτους: Hebraicè vrim lumina, & Thummim perfectiones ſonant. Hoc nomen fuit tabulæ in quam duodecim gemmæ erant inſitæ, inciſaq́ duodecim filiorum Iacobi nomina, ex catenulis duabus impendentis maximi Sacerdotis pectori, vt in libr. Exodi legimus[a]. Eleazar itaque Pontifex ſucceſſor Aaronis iubetur in Numeris[b] pro ratione Vrim conſulere, vt res gerant̃ ex ver-

[a] Exod. 28.
[b] Num. 27.

bo & responsione ipsius. Si res quæ gerenda erat bene casura esset, quæstione proposita gemmæ viuida micabāt luce, aut inspiratus à Deo sacerdos futura prædicebat: quemadmodum ex Scriptura discimus [a], & Iosephi antiquitatibus [b], vbi lumen istud ante ducētos annos quàm viueret scribit desiuisse. hic autem trigesimo anno à Christo natus est. Græci pectorale istud vocarunt λόγιον, id est, oraculū, quod vulgus ineptè vertit Rationale: Reges enim in causis omnib. grauissimis per Pontificem consulebant deū, & si non edebatur responsum hæc fuit iræ Dei significatio. Quãobrem Sauli cùm à Deo abiectus esset (ait Scriptura [c]) nihil responsum est, neq; prophetia, neq; somnio, neq; Vrim & Thummim: ille verò Sagam diabolico Spiritu instructam sibi pręcepit inueniri, vt exitū pręlij, quod postridie commisit & in quo cecidit, cognosceret. Dauidi contrà [d] aut Prophetæ visione semper, aut somnio, aut per Vrim & Thummim responsum dabatur, atq; hic rem imperatam efficiebat sedulò: Saul verò cum non paruisset, à Deo populoq; simul desertus, & ab hostib. occisus est: ad excusationem enim dicenti [e] Regem Amalechitarum pecudesq; à se non fuisse cæsas vt de ijs sacrificia pararet Domino, respondit Samuel idololatria artibusq; magicis peiorē esse ἀπειθείαν, & præstare obsequiū omnib. sacrificijs. Apud Iobum [f] quoque legimus Deum miserentem hominum eos commonefacere somnio aurémque vellicare docere quid facto sit opus vt eos humiliores efficiat,

[a] Esdræ 2. Nehem. 7.
[b] Antiq. Iudaic. lib. 3. cap. 9.
[c] 1. Sam. 28.
[d] 2. Sam. 2. & 5.
[e] 1. Sam. 15.
[f] Iob. 33.

ciat, idq́ ter: ſi enim tertiò monẽti morem non geſ-ſerint, tum eos abijci. Quòd ſi is quem Deus bono Spiritu agendũ inſtruxit, agenti non obſequatur, obiectionem comminatur Spiritus: ſi corrigitur, non abijcitur: ſi non reſipiſcit, abijcitur. Atq; hi tres modi ſunt quibus olim Deus hominibus declarabat voluntatem ſuam, viſio, ſomnium, & pectorale ſacrũ. Quare Propheta Balaam à Deo inſpiratus cùm Iſraelitis benediceret, Beatũ, inquit, populum qui incantationes non habet, cui futura cùm opus eſt reuelat Deus. Quamuis autem ex Lege Dei promulgata, tot prophetijs, viſionibus, iudicijsq́ Dei quæ in Scripturis hiſtorijsq́ ſacris conſignantur, ita de veritate & voluntate Dei bellè informemur, vt non ſit opus prophetiis: certum eſt tamen non eo minus ſomnia, viſiones, & bonos Angelos diuinitus immitti hominibus ad exponendam eis voluntatem Dei, ex qua ſeipſos regant & inſtituant alios. Hebręorum itaq; Doctores etſi oraculum Vrim & Thummim à tempore Babylonicæ reuerſionis deſiuerat, confitentur aliquam diuinam vocem ſemper fuiſſe exauditam, quam Ioſue filius Leui [a] בת קול, id eſt, filiam vocis, Græci ἠχὼ appellarunt. De veris autem indicijs quibus homines his donis inſtructi agnoſcuntur vt dicamus paucis, obſeruanda ſunt optimè recognoſcendaq́ ipſorum facta, inprimis verò quem colant Deũ. Nam fieri poteſt vt viſionem aliquis & ſomnium habeat, futura prædicat prout accidẽt, edatq́ miracula, qui tamẽ adoratio-

[a] Lib. Pirke aboth.

nem aliorum Deorum prædicabit quàm eius qui fecit cœlum & terram: neq; propterea fides huic habenda eſt, cùm hoc vnum ſit è ſignis quæ Deus diſertè præcauit Lege[a], dicens ſe hunc ſomniatorẽ prophetamq; mittere ad experiendum amemúſne & reuereamur ipſum. Quibus ex verbis apparet non electis ſolùm & viris bonis à Deo immitti ſomnia, ſed improbis quoq; & infidelibus, vt conſternatos eo ſeuerius præcipitet. Huius rei plenæ ſunt hiſtoriæ, vt de Pharaonis ſomnijs & & Nabuchodonoſoris legimus: ante omnes verò principibus viris accidiſſe, cùm de Reipublicę ſtatu ageretur. Plerumq; tamen vſuuenit quod ait Solomo in libro Sapientiæ, vt improbis terribiles horrendæque viſiones adſint: bonis verò, etſi nonnũquam ſomnijs conſternãtur, ſua ſecuritas & conſolatio. Sic Veſpaſianus ſomnio monitus eſt ſe Imperatorem fore, cùm Nero dentem vnum (quod poſtridie accidit) amiſiſſet. Sic Antoninus Caracalla ſomnio Seuerum patrem ſtricto gladio audiuit dicentem, vt fratrem occidiſti, ita te hoc ictu oportet mori. Sic Athenienſis tyrannus Hippias pridie quàm occideretur ſomniauit ſe dextera Iouis in terram dari præcipitem. Artemidorus huiuſmodi abundat hiſtorijs. Notandum porrò illud eſt maxima naturalium ſomniorum parte naturalem humorẽ aut morbum hominis indicari, vt Galenus experientiam docuiſſe ſcribit ſomnium de ſtellæ caſu, aut fractione currus cui ægrotus inſideat, mortem homini portendere. Somnia diluculo accidentia

[a] Deut. 13.

homini

hominicuius animus vacet perturbatione, veteres pro veris annotarunt. Scriptura sacra præstituit regulam, ne credatur somnijs nisi quę Deus iniecerit. Eorum signum est, si ab homine bono & verace manant, aut si ab improbo cùm agitur perditio eius. Magorum verò, Atheorum, & vita con sceleratorum turpiumq́ somnia à Spiritibus malignis infundi posteà demonstrabimus.

De naturalibus modis ad res occultas cognoscendas. CAP. V.

NAturalis diuinatio est rerum futurarum, præteritarum vel præsentium anticipatio, quæ nihilominus occultę sunt in cognitione causarum quadam veluti catena inter ipsas dependentium, prout has inde à creatione mũdi ordinauit Deus. Hanc definitionem statui, vt iudicium fieri certò possit quænam sit licita, & quæ illicita aut diabolica diuinatio: quod ex nostra Magi definitione est consectarium. Inter omnes autem philosophos & Theologos cõuenit Deum primam æternamq́ue causam esse, & omnia ab eo dependere. Licet enim Plato tria mũdi principia posuerit[a], Deum, materiam & formam, in Timæo tamen, Theæteto, alijsq́ locis compluribus Deum supra omnes causas, & extra omnem consequutionem ordinẽq́ue causarum euehit. Demonstrauit quoq́ Aristoteles[b] necessariò oportere vt deus vnus sit, pri-

[a] *Epist. 7. ad Dionem.*

[b] *Lib. Physic. 6. & 8.*

ἐν τῇ μετὰ τὰ φυσικὰ 12.

ma cauſa de qua omnes reliquæ pendeant. Itaq; impietas Manichæorum euertitur duo principia eſſe confirmantiũ, vnum bonum, & malum alterũ, vnũ elementaris mundi, alterum cœleſtis & ſpirituum bonorum Creatorem. Quòd enim Marcionem tria Epiphanius, Baſilidem quatuor principia ſtatuiſſe narrat, opiniones fuerunt improbæ & deteſtabiles: nam πολυθεότης, inquit Proclus Academicus, pura ἀθεότης eſt, & qui plures Deos infinitásve ſtatuit Deũ verũ conat̃ tollere, ἀπειρία τὸν θεὸν ἀναιρεῖ. Sed de aliarum cauſarũ conſequutiõe philoſophis cum theologis minimè cõuenit. Academici enim & Peripatetici docent Deum cauſam efficientem eſſe primæ intelligentiæ (Hebræi Metatron vocant) hanc ſecundæ cauſam eſſe, hanc tertiæ, ſic deinceps ad cauſas uſq; ultimas. Quamobrẽ Iulianus apoſtata Plat. errorẽ & Iamblichi præceptoris ſui ſequens in libr. quẽ aduerſus Chriſtianos ſcripſit[a] in eadem eſt ſententia, & Chriſtianos eo nomine criminat̃, q̃ Deũ affirment principiũ & originem eſſe rerũ viſibiliũ & inuiſibiliũ ſine alio modo: etſi hoc dogma nihil abludit ab ipſo contextu hiſtoriæ ſacræ, dicentis, In principio creauit Deus cœlum & terram, tum creaturas ſingulas, ita vt ex ordine agatur de creatione Angelorum ne rerum creatio Angelis tribuatur: & homines quoq; arcanorum Legis peritiſſimi his verbis, Deus creauit cœlum & terram, materiam dicũt formámq; innui: vt opinionem eorum euertunt qui nõ materiam ſed formam ſolùm à Deo factam fuiſſe putant & materiam

[a] apud Cyrillum contra Iulianum.

riam confusam iam antè exstitisse, errore perniciosissimo. Origeni quidem & nonnullis placet Deum ex ordine semper infinitos mundos creauisse & cùm visum fuit exscidisse, puta elementarem mundum septies milleno quoque anno, cœlestem verò quadragies nonies milleno: tunc omneis beatos spiritus sibi adunare, & per annos mille materiam confusam informémque sinere: deinde virtute sua omnia in statum priorem dignitatémque reformare. Huic opinioni requiem terræ septimo quoque anno, & annum Iubilæi quadragesimo nono accommodant: ac propterea in creatione mundi aiunt Angelorum creationem reticeri, vt ostendatur eos corruptis mundis antecedentibus immortaleis permansisse, quod Mirãdulanus princeps in suis Cabalæ positionibus pro certo habuit. Hæc in arcana sua philosophia Hebræi[a] docent cum Origine: quæ opinio etsi omnib. Theologis non æquè accepta est, quia plus satis videtur in profundissima Dei secreta penetrare, eorum tamen impietatem resecat qui Spiridionem & alios Nicenæ synodi Episcopos ludificati sunt, dicendo mirum illud esse quòd Deus inde à tot centenis annorum millibus, ac potius ab æternitate infinita de mundo hoc tandem faciendo, & quidem breui perituro, ante tria aut quatuor demum annorũ millia cogitauerit: etiamque hoc pacto speciem habitura esset Rabbi Eliezeri sententia, dicentis Deum de lumine vestis suæ tanquam ex materia fecisse cœlos, quod

[a] *Rabbi Iuda, & Leo Hebræus, & alij. lib.* περὶ ἀρχῶν.

[a] *Lib. Sapiē.* quod non abſimile eſt à Solomonis dicto[a] qui an-
te creationem mūdi materiam confuſam fuiſſe do-
cet, & nihil noui ſub ſole factum. Verumtamen ſi
infiniti mundi alij alijs ſucceſsiſſent (quod dogma
repudiandum eſt) fateri tamen oporteret materiā
primam à Deo creatam eſſe: hoc enim ſine impie-
tate negari non poteſt. Alioqui ſequeretur mate-
riam æternam eſſe, cauſam efficientem æquandam
effecto, & alia abſurda neceſſaria, quæ alibi anno-
[b] *in method. cap. 6.* tauimus[b] ſententiæ Ariſtotelis aduerſari oſtendē-
tis non poſſe aliter fieri, nec poſſe à natura cohęre-
re iſta, & vnicam primam cauſam eſſe demonſtran
tis: quemadmodum etiam Hebræi, Academici, &
[c] *lib. περὶ τῆς ἐν τῷ τιμαίῳ ψυχογονίας.* Stoici vno ore improbarunt iſta, & Plutarchus[c],
[d] *lib. de placitis Hippocrat. & Platonis.* Galenus[d], adeóq; ipſi Epicurei deriſerunt. Nobis
igitur ſic conſtitutum eſt, Deum ex nihilo materiā
creauiſſe, quod ברא Hebręum ſignificat: ſin minus,
עשה facere, vſurpaſſet, vt cùm Deus hominem de
limo terræ feciſſe dicitur, materia quæ antè com-
parata fuerat, deſumpta: quibus verbis myſterium
celſius innuitur, teſte Rabbi Paulo Riccio, nempe
ex anima intellectum à Deo fuiſſe factum. Atque
hoc prætereà in verbis iſtis obſeruandum, *dixit &*
[c] *Pſalm. 33.* *facta ſunt*, [c] verbum אמר ex propria ſignificatione
non ſolùm eſſe dicere, ſed etiam velle, & ſic He-
bræos accipere: cùm Deus ſermonem ad res crea-
tas, quæ nondum erant, non fuiſſet habiturus, ſed
indè à creatione rerum Angelos ſuos diſtribuerit,
quorū opera res creatas inſtaurat & fouet. Deus
autem ſi quando efficiens cauſa, forma, & materia
mun-

mundi nominatur, non ꝓpptereà cœli aut alterius creaturæ forma esse intelligendus est, sed is qui omnibus dat vt sint & sine quo nihil potest subsistere. Angelum cùm dico, omnem potentiam virtutémque in genere volo intelligi quam Deus rebus creatis donat, & spiritus boni & mali, homines, venti, ignisque in Scriptura Angeli appellantur[a]. [a] Psalm.103 & 104.
Quod itaque moueri cœlos cernimus cœlestiáque lumina, id Angelorum fit ministerio qui propriè dicuntur angeli, prout Theologi omnes & philosophi confitentur, adeóque ipse Aristoteles aiens vt cœli quinquaginta sint totidem inesse Angelos seu intelligentias: non quòd Deus solo nutu nequeat sine alio modo regere omnia, sed quia magis decet ipsum rebus quas creauit vti. Ideóque in Scriptura legimus Deum esse in Angelorum cœtu, se ibidem spiritus malignos sistere, vt Propheta Michæas narrauit Regibus Iudæ & Samariæ, & Deum Satanam in Angelorum cœtu compellare[b]: [b] Iob.1.
quæ Hebræi omnes de ministerio rerum creatarum accipiunt quibus Deus ad singula vtitur. Diximus anteà quemadmodum homines Deus nõ alloquitur nisi per Angelos, sic nihil in rebus corporeis efficere nisi per corpora cœlestia, siue ordinaria potestate vtatur, siue extra ordinem immediatè faciat: quod Zachariæ viso demonstratur lucernarum in candelabro septem[c] (quod in Apocalypsin [c] Zachar.4.
postea fuit translatum, & ibidem interpretatur Angelus septem oculos esse quibus videt Deus) & Angelorum fundentium oleun ex duabus oleis

ad dexteram Dei, quos aiunt Hebræi septem planetas esse quib. diuina virtus infusa est per totũ orbẽ manatura. Licet igitur semperq́ licuit cœlestiũ luminum virtutẽ inquirere, modò in causis naturalibus consistatur: nam in eo versatur Dei gloria quod per creaturas suas res facit tam admirabiles. Hæc sententia Damasceni[a], hæc Thomæ Aquinatis in libro de sortibus, & altero de iudiciis astronomicis, hęc Scoti: neq; amplectẽdus Lactãtij Firmiani error, qui Astrologiam, Necromãtiam, Magiam, haruspicinã à malignis spiritibus inuentas asserit: nam hoc quidem de aliis verum est, sed Astrologia effectorumq́ cœlestium notitia à Deo donata est. Et quamuis Caluinus[b] certo (opinor) consilio, quia Melanchthonem animaduertebat in Astrologiam plus æquo incumbere eamq; magni facere, pro eo ac potuit Astrologiam depresserit, mirabilia tamẽ astrorũ effecta fateri cogitur, hoc vnum addens esse Deum superiorem istis omnib. & qui confidit Deo hunc nihil ab istis debere metuere. Atqui tantumdem Ptolemæus dicit[c], imperare cœlo sapientẽ, & Abraham Aben Esra maximus inter Iudæos Astrologus filios Israelis ait[k] non subiici astris, de iis qui confidunt Deo intelligens: qui verò nõ timet Dominũ, inquit Solomo, transibit sub rota, cœlum proculdubio his verbis, virtutesq́ & influẽtias cœlestes denotans. Eadem ratione Hebræus Philo allegorias Bibliorum explicans, vbi dicitur Cherubinus ante Paradisum gladio flammante rotam efficere, dicit hoc cœlum

flam-

[a] in Theologicis sententiis.

[b] lib. contra Astrologos.

[c] in decalogum.

[d] Lib. pirke aboth.

flammans esse luminibusq; abundant cœlestibus, quorum vi & influentia materialem hunc mundũ tuetur Deus, hanc verò materiam homini bruto terrenisq; voluptatibus seruienti esse impedimento ne in contemplationem admirabilium Dei operum assurgat, itaq; efficere vt tanquã in sepulchris, sic in corporib. suis sepulti iaceant: de quibus agit Scriptura Psalm. lxxvij. versu vij. dicens, Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorũ non es memor amplius, & ipsi de manu tua repulsi sunt: q locus complures nõ attendentes ad Hebræorum allegorias torsit, à Chaldæo verò Paraphraste in hãc formam redditur, Sicut occisi gladio dormientes in sepulchris quorum non recordaberis amplius, & ipsi quidem à facie diuinitatis tuæ separati sunt, nempe gladio cœlum naturalemq; eorum influentiam intelligens qui conditionem quæ à natura est & brutam bestiarum vitam prosequuntur. Quapropter etiam Deus aquas quæ sub firmamento sunt, id est, cœlestes influentias dicitur ab iis diuisisse quæ supra cœlos sunt, id est, ab Angelorum & intelligentiarum mundo. Euidentissimum verò potentiæ quam Deus cum astris communicatam voluit habemus testimonium, vbi dicit Iobo[a], Poteris ne ligare Pleiades, aut stellas maioris vrsæ disiungere? An produces Hyadas & poteris gubernare stellas Arcturi? Hic Deus astra totius cœli annotauit quæ maximam vim exerũt in hoc elementari mundo, prout singulis anni tempestatibus cognoscitur in ortu & occasu heliaco & chronico i-

[a] Iob. 38.

psorum. Deinde verò vniuersè Iobo dicit Deus, Scisne leges cœli? tu'ne potestatem cœlo daturus es quam habet in terram? Hi omnes loci amplam demonstrant potentiam quam Deus corporibus cœlestibus indidit in hunc elemẽtarem mundum. Quinetiam Deus creatis cœlorum luminibus edixit vt sint temporum annorũ dierúmque signa: quę ad commoditatem numerandi dies referre fuerit ridiculum, quia tot centena stellarum millia futura essent inania. Atq; hæc quidem magna facultas & virtus admirabilis corporum cœlestium tantũ abest vt minuat vllo pacto potentiam Dei, vt eam contrà extollat euehatq; mirificè. Si enim virtute lapidis, herbę, animalis cognita laudamus Deum, quanto maius habituri sumus laudationis illius argumentum, si amplitudinem, vim, claritatem, celeritatem, ordinem, stupendumq; motum cœlestiũ corporum animaduertamus? Ideoq; Psaltes laudato deo istarum rerum inferiorum nomine, cùm ad vim astrorum annotandam venit, extra se raptus exclamat in hanc formam[a]:

[a] *Psalm. 8.*

Suspiciens oculis tua celsa palatia cœlos,
Artifices digiti quos peperere tui,
Lucentémq; globum Lunæ, Titaniáq; astra,
Quæ doctæ Domini constituere manus:
Ecquid homo est, dico attonitus, quem mente reuisas
Sollicita, cuius te meminisse iuuet?

Enimuerò cœlum theatrum est laudis Dei elegantissimum, cuius luminum effecta quò magis agno

scuntur

ſcuntur, eò magis ad Deum celebrandum homo abripitur. Cernentes imperiti plenilunio nouilunióque abundare marinos fluxus, alio tempore breuioreis eſſe, fluxus quotidie ſpatio vnius horæ tardari, in eodem agro, regione, climate, ſed varijs portubus reciprocari variè fluxus, obſtupeſcunt. Vident piſcatores omnia oſtracina eſſe inania: ſimiliter animalia, plantæ, elementáque omnia mirabilem ſanguinis, humorum, medullarumq́ mutationem declinante Luna & augeſcente ſentiunt. Arborem ad ædificandam putatores non cædunt plena, ſed decedente Luna, alioqui lignum ædificijs foret inutile. Eodem tempore inſeritur, plantarumq́ radicibus accumulatur: grana & legumina vanno excutiuntur declinante Luna, aliæq́ obſeruationes innumeræ à veteribus fuerunt annotatę, quas videre eſt apud Plinium lib. xviij. cap. xxxij. Criticos febrium morborúmque dies fatentur Medici à Luna gubernari, etiamq́ Galenus libros complures ſcripſit de hoc argumento, miratus id quod in horoſcopo ægroti ferè animaduertitur, oppoſitum Soli aſpectum Lunæ aut quaternam morbis afferre mutationem manifeſtam, itemq́ ſi Luna ſtationem oppoſitam aut quaternã aſſequatur ab eo loco vnde inuadẽte morbo profecta eſt. Cõſimiliter in lue peſtilentiáq́ publica per ſingulos quadrantes Lunæ videmus innumeros ſubita morte concidere. Verũtamen Galenus ab experiẽtia iudicabat quam ex veterum obſeruationib. didicerat; nam ne verum quidem Lunæ motum co-

[a] De diebus decretorijs Hippoc. li. 1. περὶ κρισίμων.

gnoſcebat, vt ex libris ipſius conſtat[a]. Quanto maiore igitur admiratione fuiſſet traductus, ſi aliorũ Planetarum coniunctionũ, reciprocantium aſpectuum, fixarúmq́ ſtellarum effecta etiam in corpus & conſtitutionem hominum percepiſſet? Veteres enim hæc axiomata ex multorum ſeculorũ experientia amotarunt, Saturno & Mercurio inter ſe in bruto aliquo ſigno oppoſitis hominem qui tũ naſcitur balbum ferè aut mutum eſſe: Luna ad ortum poſita eſſe incolumem, defectum patiente non poſſe infantẽ viuere: nec eum diu viuere qui tum naſcitur cùm Luna in coniunctione eſt. Arabes deniq́ cognita cœleſtiũ influentiarum in corpora facultate, inaugurari nolebãt medicũ niſi peritum Aſtrologiæ, & Græci peritos vtriuſq́ ſcientiæ Iatromathematicos appellabant. Ne plura, ex cœleſtiũ rerum profluentia & humores cognoſcuntur, & naturalis corporũ humorumq́ cõſtitutio: ſed malè audiuit hæc ſciẽtia, inquiebat Melanchthon, apud multos propter eorũ qui ineptè de ea ſcripſerunt ignorantiam. Aſtrologos uerò iudicium facere de animis, ſpiritibus, vitijs, virtutibus, meritis, & ſupplicijs indignum eſt: de religione arrogare omniũ eſt indigniſsimũ: q multi faciũt, eos monetę adulteratores imitati q è plantis quidẽ & metallis quintam eſſentiã extrahunt, mirifica olei & aquæ genera faciunt valde ſalutaria, de virtute metallorũ & tranſmutatione acutiſsimè diſſerunt, ſed nihilominus adulterinã monetã conflant: ſic iſtorũ Aſtrologorũ multi cùm ex horoſcopo humorẽ & naturalem

lem corporis affectionẽ explicarũt, ad ea impuden ter transcendunt quæ corpus non attinent, vt con nubia, dignitates, expeditiones, opes, & alia huius modi quibus nihil cũ astris cõmune est, & si quid ius in eas res haberẽt astra, impiũ tñ foret stultissimũque omniũ de eo peruestigando laborare. Etenim si Diuinus falsò prædixerit igne aut laqueo peritu rũ quemquã, tum mille mortes obit ante mortẽ sine occasione miser: sin vera est prædictio, semp inquietus est geminato malo. Si cui diuinus falsò affirmauerit ipsum magnũ fore & diuitẽ, hũc eò spe inani perducet, vt bona sua otiosus & iners dilapidet: Sin verè, spes dilata (ait Sap.) facit vt homo langueat, adeò vt cùm res adest, iamdiu absit voluptas. Etsi in more habet Dñs vt eos qui scrutantur ista frustrari bono exspectato sinat, & malo à quo sibi metuunt opprimi. Inexcusabilis verò illorũ est impietas q profluentijs cœlestib. assignãt religiõis dominatũ: vt Iulij Materni scribentis eũ cui Satur. in Leone est victurũ pdiu & post mortẽ in cœlos ascensurũ: itemque Albumazaris affirmantis eũ qui orabit Deũ quando Luna cum altero planeta (cuius nomen de industria placet reticere) in capite Draconis cõiuncta est, impetraturũ petitionẽ suã: qđ Petrus de Apono Magorũ omniũ qui fuerunt vnquam Coryphæus se expertum narrat, vt homines ad eandem improbitatem pertrahat. Qua in re gemina est impietas & ignorantia: cùm caput & cauda Draconis nihil sint aliud quàm duo puncta intercurrẽtis sectionis imaginariæ duorumque

orbium,

orbium, quibus nec stella nec planeta inest, singulis momentis variantium. Quamquam maioris adhuc impietatis tenetur Albumazar, quòd ex profluentiis cœlestibus religionum fines ausus sit circumscribere, Christianam religionem dicens anno M.CCCC.LX. desituram, quod tempus ante annos plus centum videmus effluxisse. Ineptè similiter Arnoldus Hispanus Antichristum anno M.CCC.XLV. venturum prædixerat: & Cardinalis de Alliaco, qui librum suum infarciuit mendaciis huiusmodi, de fine trium religionum agens septies mille septingentos quinquaginta octo annos statuit à creatione mundi, aberrãs à probato Christianorum Hebræorumq; calculo mille quingentis annis: idémq; Horoscopum faciens creati mundi Solem ponit in Ariete, quem in Libra fuisse docet disertus Bibliorum textus[a]. Primum enim mundi creati diem fuisse eum quem dicimus, septimi mensis decimum (in quo Libræ signum est) ex Bibliis sacris didicimus. Amplius insaniuit Cyprianus Leonicus memoria nostra: qui religionem Iesu Christi mundumq; finem habituros dixit anno M.D.LXXXIII. & tam grauiter confirmat vt dicat, *Proculdubiò alterum aduentum filij hominis in sede maiestatis suæ prænuntiat*, idq; propter coniunctionẽ summã quę est in triplicitate aquatica Iesu Christi. Hoc verò in Astrologia insigniter absurdum est, in causa religionis impium: nullus enim Planeta vnquam signum suum stationemq; euertit: Iupiter autem piscibus coniungitur in ea coniunctione

[a] Exod. 23. Iosepho lib. 5. antiq. c. 3. R. Abrahã Abẽ esra in cap. 7. Danielis. initiũ mũdi in Tisri constituũt qui mẽsis est September.

abs

abs qua iſte metuit tantopere, Iouis cum Saturno, q̃ duo ſigna inter ſe amica ſunt. Cùm autẽ iſtud tã ſeriò confimauerit vt dubitari de eo nefas videret̃, quàm ſtultum illius eſt hominis factum qui Ephemeridas in triginta annos poſt conſummationem mundi (quod iſte fecit) conſcripſerit? Neque verò prudentiùs Cardanus iudicauit, rationes iniens horoſcopi Ieſu Chriſti & in Italia Galliáque excudi iubens, quibus Saturnum in ſtatione nona ſignificare putat deſertam fore religionem, & Martem in domo ſeptima coniunctum Lunæ genus mortis oſtendere: ridicula omnia, cùm Mars in ſigno proprio, id eſt, igneo verſaretur. Verùm ſummę impietatis eſt ſiquis religionẽ aſtris tentet ſubijcere: quemadmodum Abeneſra fecit, qui magnũ ducem (quẽ vocat Meſsiã) Iudæis liberandis prædixit naſciturum anno M.CCCC.LXIIII. nec tamen illud accidit. vt igitur opiniones iſtas diuinationésq; impietatis & ignorantiæ plenas omittamus, eas ſolùm naturaleis prædictiões accepturi ſumus quæ profluẽtijs cœleſtibus in corpora atq; humores tribuuntur. Certum quidem illud eſt, ingenia & mores hominum ad humores ſæpe accedere, vt Galenus ait in libro, Quòd mores humoribus obſequantur: ſed non ſemper eſt neceſſariũ, cum inclinatio ſit à natura ſolùm, ac nõ neceſſitas. Quum itaque lingua ſancta (qua Adam, vt eſt in Geneſi, omnib. rebus ex proprietate ipſarũ, naturali indebat nomina) Saturnũ שבתי legimus appellari, id eſt quietum & tranquillum propter natura-

lem eorum inclinationem quorum Horoſcopum Saturnus obtinet (vt ferè ſunt melancholici, tranquilli, & contẽplationũ ſtudioſi) aut Iouem צדק.i. iuſtũ, quia iuſtitię ciuili ſtudere videntur ij quibus Iupiter dominus eſt horoſcopi, aut Martem מאדים id eſt, robuſtũ, propter naturalem inclinationem qua eos afficit quorum præeſt horoſcopo, vt eos quodammodo Martiales reddat aptósq; laboribus, & ſic de cęteris: nõ tamen continuò neceſſitatem poni opus eſt, ſed inclinationem à neceſſitate liberam. Idem quoq; iudicium facimus de magnis ſuperiorum planetarum coniunctionibus cũ differentibus triplicitatibus, poſt quas cõiunctiones veteres permagnas mutatiões in rebuſpub. atque imperiis annotant accidiſſe: nullã.n. hic neceſſitatem adeſſe alibi demõſtrauimus[a]. Nam etiam fieri non poteſt vt à ter mille annis ſolùm ex quo obſeruationes Aſtronomicæ fuerunt traditæ (antiquiſſima enim eſt Sennacheribi Aſſyriæ Regis) tanta capta fuerit experientia quanta ad iudicium certò faciendum eſt neceſſaria. Itaque Ptolemæum videmus & Firmicum Borealibus populis triplicitatem ignis tribuere: Albumazarem verò Orientalibus,[b] & triplicitatem aquarum meridianis, & cum hoc Paulum Alexãdrinum[c] & Henricum Mechliniensem facere Alcabicium verò Capharem, Abenacram, Meſſahalam, & Zaelem Iſraelitam triplicitatem terrę Meridianis aſſignare. Omnino certi nihil poteſt in futurũ de mutatione rerumpub. conſtitui niſi fundamentum hoc fuerit confirmatum, prout

[a] lib. de rep. & lib. de method. histor.

[b] 6. magni introductorij.

[c] in instit. artis Apotelesmaticæ.

prout amplius in libris de Repub. declaraui, ac proinde breuior hoc loco futurus sum. Nulla igitur fortuita prædictio statui, nulla vsurpari potest nisi quæ nitatur experientia: quæcunque autem rerum experientia teneatur, tamen dominatus omnium semper est Deo cōmittendus, qui Solis & Lunæ cursum potens est sistere, vt fecit postulante Iosua, & solem ad retrogrediendum impellere, vt fecit cùm vitam regis Ezechiæ annis xv. prorogaret: nec dubium est quin is qui fidem in Deo collocat superior sit quauis cœlesti profluentia. Quamobrem Platonicus quidam dicebat olim q naturam sequitur eum se fato submittere & cursui naturæ singulis rebus elementaribus destinato: eũ verò qui à bono spiritu agitur, omnib. fatis potiorem esse. Vt autem maiestas Dei per illam scientiã naturę astrorum cœlestiúmque luminũ reuelatur, sic etiam contrà damnandæ sunt electionum Arabicarum fraudes, & illicitæ iudicandæ: & de iis oportet accipi decretum Concilij Toletani primi cap. 8. & Concilij quarti Carthaginensis cap. 89. Naturales diuinationes aliæ plus habent euidentiæ, quæ fiũt ex temporis cōstitutione, prout ordinaria est illarũ experiẽtia. Ex his tota μετεώρων scientia cōstat, id est impressionum ignis in suprema regione, aut generationis imperfectorũ corporũ in media aeris regione: vt Luna rubẽs significat vẽtos, imbres pallida, serenitatẽ clara. Fumida enim exhalatio quæ gignit vẽtos similis est fumo quo rubescit flamma, & pruna ex atro carbone rubet, ait Theophrastus qa

nigrũ & clarum inter se confusa sunt: humidus vapor efficiens pluuiã serenæ Lunæ claritatẽ adimit: claritas verò nitente aere sine impedimento cernit. Hæ autẽ naturales diuinationes eò certiores sunt quòd experientia conueniat causæ, quę non perinde abstrusa est atque huius inuestigatio cur pluuia hoc potiùs tẽpore quàm illo decidat. Hic dicet Astrologus mõstrari obseruatione veterũ vapores primùm, deinde pluuiam à Luna Hyadibus, Pleiadibus, aut stellis Cancri coniuncta excitari. Sed aliæ aliis sunt certiores in hoc argumento: cuiusmodi illa est ab antiquis omnib. ꝓbata & oculis omniũ exposita, quarta & sexta Luna si serena fuerit, constitutionem Luna totius certissimè præmonstrare, nisi qua coniunctio insignis intercidat: sed tamen nũquam huius rei causa fuit explorata, quod Virgilius optimè annotauit [a] dicens,

[a] 1. Georg.

Sin ortu in quarto (namque is certissimus autor)
Pura non obscuris in cœlum cornibus ibit,
Totus & ille dies & qui nascetur ab illo
Exactum ad mensem pluuiis ventisque carebunt.

His rebus plenus est Arati liber, quas nihil opus est minutatim pertexere. Taceo naturaleis medicorum prædictiones quæ in omnium oculis versantur, & ab Hippocrate Galenóque libris singulis, maximè verò in libro de arte parua exponuntur: vt cùm ait siquis debilitatem neruorum palpitationémque senserit, eo de podagra ventura confirmari: dysenteriam si à melancholia inceperit letha-

lethalem esse, & cætera. Est quoque Phytoscopia, id est, occultarum rerum ex plantis prædictio, vt virga è corylo per medium dissecta si tenetur manu, eò inclinat vbi metalla sunt, quod omnes metallici plurimùm experti sunt: itaque ad augendam corylũ metallica terra ipsi apponitur. Hæ prædictiones omnes experientia cognitæ etsi causas occultas habent & incognitas, naturales sunt tamen: quarum inuestigatione amplitudo operũ Dei & admirabilis forma retegitur. Quemadmodum autem naturales modi quos Deus cognoscendis occultis rebus & futuris dedit boni sunt & laudabiles: ijdem quoque sunt modi quos Deus nobis præmonstrauit vt tueamur nos ipsos, nutriamus, induamus, incolumitatem vim & alacritatem conseruemus, & curemus morbos, modò ex animo illud agnoscamus virtutem alimentorum medicamẽtorúmq; & alias occultas vires quæ elementis, plantis, lapidibus, metallis, animalibus insunt à Deo proficisci, qui vires eis cũ videtur adimit frangitq; facultatem panis (vt in Lege Dei est) inmittens famem. Qui enim rerum naturalium viribus sic vtitur vt si manarent ab eis, Deo iniuriam facit ad quem laus tota pertinet. Ac propterea Galenus xx. libros quos de vsu partium corporis humani scripsit, postquam admirabilia secreta quæ in eis sunt retexerat, hoc dicto terminat, videmur nobis elegantem honoris cantum in Dei laudem cecinisse: meliusq; Seneca reprehendens eos qui aiunt, hoc aut illud natura fecit, Tu

naturæ (inquit) Deo nomen mutas: quanto pulchrius si dixeris, Deus hoc aut illud fecit? In tota Scriptura sacra nõ exstat istud Naturæ vocabulũ sed vbiq; dicit̃, hoc effecit Deus, fecit Deus vt illud fieret, & transitiuũ verbum Hebræũ adhibet̃ הפעיל, quod est (vt ita dicamus) fecit facere: sed hoc verbũ Græci & Latini actiuo verbo reddiderunt, cuius verbi abusus errores nõ paucos attulit eorũ q Deo res attribuerunt maiestate ipsius indignissimas. vt cùm dicit̃ Deus rotas è Pharaonis curribus sustulisse, primogenitos Aegypti occidisse, eũ nihil fecisse nisi per Angelos constat: nam populo suo præceperat vt superliminare ianuarum sanguine Paschalis agni obsignaret, vt videns (inquit) sanguinem vobis intactis prætereã, neque destructorem patiar venire in domos vestras. Ita solet Scriptura Deo rerum creatarum opera tribuere tã mala quàm bona, vt cùm Esaias inquit, Nullum est malum in ciuitate quod non fieri fecerit Dominus, & Ieremiæ xxxij. Omne malũ hoc venire feci super locum istum etsi: spiritus hominésq; pessimi plerumque sunt illius administri, vt est apud Malachiam, Increpabo deuoratorẽ ne perdat fructus vestros & vites vestras efficiat steriles: idque adeò quàm ad Deum confugiatur, ne alius quàm ipse timeatur, néue alteri præter ipsum agantur gratiæ, aut alterius laudes quàm solius Dei prædicentur. Etenim nõ fugit Hebræos operum Dei & naturæ differentia à Salomone non rarò annotata, vt cùm in Prouerbiis allegoricis ait, Filius sapiẽs obsequit̃

man-

mādatis patris, neq; obliuiscit legem matris, nēpe mandata Dei & legem naturæ intelligens. Nam horrendæ omnes idololatriæ inde omnino proflu xerunt quòd relictus fuit Deus, bonorum accep-torum honos exhibitus acceptorumq; gratię Soli luminibusq; cœlorum, tum spiritibus postremò inferiori bus creaturis. Atque hoc pacto Aegyptij boues adorauerunt, quia maximum ex bobus emolumē-tū percipitur, Palæstini & Amorrhæi arietes quos vocabant *Estherobt*, & quibus vescebantur: qua in re falsus est Cicero[a] cùm ait, Nulla gens est tam stu pida quæ id quo vescatur Deum esse putet. Hæc igitur satis futura sunt ad demonstrandum natura leis modos quibus aliquid consequitur esse licitos & à Deo institutos, si ad ipsum non ad res creatas honor & laus eorum nomine referatur: siue futuris rebus abditisq; cognoscendis siue efficiendis aliis, vt si certorum lapidum plantarumq; indiciis ac non diabolicis artibus metallicæ venę peruestiga-buntur. Præterire tamen silentio nō possum quod Ioannes Picus Mirandulanus Princeps scribit in magicis positionibus, naturalem Magiam nihil aliud esse quàm πράξιν Physicæ quo reti Satanas no bilia multorum ingenia in nassam suam pertrahit, sic fore congitantium vt naturalium rerum faculta te virtutes cœlestes non attrahantur solùm, sed e-tiam vi quadam compellantur. Idem verò posi-tione xxiiij. confirmat nihil figuris & characterib. in Magia esse valentius, & positione xxi. barbaris & ἀσήμοις vocibus plus inesse virium quàm ijs quæ aliquam

[a] *Lib. de natura Deorū.*

aliquam habent significationem: quarum rerum vanitatem ac impietatem potius antè ostēdimus. Verùm vt fraudis istius arcanum retegatur quod idem autor aut quisquis fuerit abusus nomine illius conatur tegere, positione xxviij. in hymnos Orphei hæc verba legimus, Frustra naturam adit qui Pana non attraxerit, id est, Satanam non inuocauerit. Panos enim appellatione veteres omnes eum intellexerunt qui Hebræis est Satan, terroresque Panicos dixerunt eos qui à diabolis afferuntur, & quibus dæmoniaci agitãtur cùm malignos spiritus ad vexandum se irruentes fugiunt: & Plutarch. libro de Oraculorum defectu principem dęmonum magnum Pana vocat, ad cuius mortē alij dęmones clamoribus magnis flebiliter eiulantes auditi sunt Tyberio Cæsare imperium obtinente: quam historiam Eusebius quocꝫ confirmat in libris de præparatione Euangelica. Similitercꝫ positione xi. per Leucotheam Lunam intelligit, quã Hebræi לבנה id est, albam vocant, & positione xix. dicens nihil esse quod in Magia effectum sine vesta consequatur, sacrificia igne confecta intelligit. Idem ex Cabala pestilentem Magiam efficit & fundamenta Legis Dei prorsus euertentem, vt facilè agnoscet quisquis ad rem propiùs attēderit: Cùm enim Cabala nihil sit quàm recta diuinæ Legis interpretatio quam litera adumbrat, hic cōtrà eò solùm spectat vt literarum & characterum vi faciat miracula. Hanc fraudem placuit retegere, vt quicuncꝫ Agrippam magorum magistrum legerint

& qui

& qui idem ſentiunt ſe porrò non ſinant decipi, lapidibus, plantis, alijsq́ rebus naturalibus abutentes ad virtutes & profluentias cœleſtes attrahendas. Quamobrem Hippocrates libro de Morbo ſacro Magos deteſtatur qui ſe eo tempore iactabant Lunam attracturos: hoc enim (inquit) foret Deos planis ſubijcere, & cœlum terramq́ hominibus mancipare: quod & principijs naturæ & ipſi contextui ſacræ Scripturæ in Iobo aduerſatur, vbi Deus legum quas cœlo terræq́ tulit mentionẽ facit. Quinetiam technam hanc demonſtrant characteres ipſi & figurę diabolicæ, barbara vocabula, & quæ nuſquam intelliguntur, quę nihil cum elementis commune materia formiſve naturalibus aut qualitatibus habent, quæcunque tandem illæ ſint. Non ſunt igitur artes, vanitates, & ſuperſtitiones Ethnicæ idololatrarum Magorumq́ velandæ naturæ nomine: vt pleriq́ Magi olim perſuadebant artes ſuas in ſola plantarum, animalium, lapidum, metallorum, cœleſtiumq́ corporum facultate poſitas eſſe: quod Arabes quoq́ docent vt ſcientiæ ſuæ dignitatem, Magis impunitatem comparent, Auicẽna, Algazel, Alpharabius, & Agrippa memoria noſtra: ac propterea opinio hęc quõdam inualuerat, vt eſt apud Plinium lib. xxvi. cap. iiij. Æthiopide herba amnes ac ſtagna ſiccari coniecta, tactu clauſa omnia reſerari: Achimenide coniecta in aciem hoſtium trepidare agmina, ac terga vertere: Latacen dari ſolitam à Perſarum rege legatis vt omnium rerum copia abundarent, id eſt, re-

gia diplomata quę terrorem omnibus populis incuterent. In eodem numero ponimus quod Plinius de Verbenaca scribit (Græci ἱερὰν βοτάνην dicunt) febres abigere, amicitias conciliare, nulli nõ mederi morbo: quod Plinius ipse ridet omnesq; medici, quibus diuturna experientia constat nihil horum Verbenacam posse, neq; valentissimã omniũ Cynocephaliam, neq; Homeri nepenthes, neque herbam Moly, quam Plinius nõ iniuria ridet: nõ quòd multi velut thesauri non sint in rerum natura conditi, qui in dies reteguntur, in primis verò igne quintam essentiam abstrahente: sed hæ vanitates, quas recordatur Plinius, non comparent vsquam. Simile quoq; iudicium de eo facimus quod Plinius ex Democrito narrat[a], aues quosdam esse quarum confuso sanguine serpẽs gignatur, quem quisquis ederit intellecturus sit alitum colloquia: quid si etiam dixisset vitulorum? item de adamante aduersus incantationes, curalio rubro aduersus carmina, iaspide contra dæmonum vmbras, Lycurio contra præstigias, & de eo quod Dioscorides lib. v. ca. xv. narrat pulueratũ lapidem Memphiticum & cum vino & aqua potum stupidũ planè hominẽ reddere. Diuinas prędictiones siue prophetias neq; à natura neq; ab humana voluntate diximus procedere, sed à pura Dei inspiratiõe sine modo vel Angelorũ opera: Naturales verò prædictiones fieri per cognitionẽ causarum effecta sua antecedentium, & naturales rei alicuius assequendæ modos cõmuni ratione nosci, si à causis ad effecta venias,

[a] lib. 10. nat. hist. ca. 49. Gellius libr. 10. cap. 12. Philostratus Lemnius.

venias. Humanæ autem prædictiones etsi quodãmodo à rerum natura pendent, humanę tamen eò dici possunt quòd neque semper certæ sunt, vt natura est, neque semper incertas, siue propter causarum ignorantiam, siue propter ingenij humani imbecillitatem: & eas quisque in sua conditione facit ab experientia. Exempli gratia, Politicus videns in Republica impunè abire scelera & sine præmio merita, prædicit illius casum: cùm autem prædictio hæc neque ex causis naturalibus pendeat, neque speciatim sit ei à Deo exposita, humana potest appellari, & ea quidem licita, sed nõ pro certa & indubitata affirmanda: hoc enim pacto inuolaretur in consilium Dei, qui sæpe contra vim omnium sartam tectam ciuitatem bonorum votis precibu'sque præstat: Itaque Deus Abrahæ promittebat si decem homines à sceleribus Sodomæ integros offenderet, non esse regionẽ ab ipso periturã. Verùm si quando bonos & virtutis studiosos viros à Deo subinde recipi in cœlũ videris, tũ ne dubites imperiũ illud propediẽ grauissimis procellis ruiturum. Quemadmodũ aũt homini politico suæ prædictiones sunt, sic etiã procellas, ventos, imbres, tẽpestatesque naucleri pręuidẽt ab ordinaria experiẽtia, vt cœlestiũ motuũ sint imperitissimi: pastores quoque si putre iecur leporinũ viderint, luẽ ouiũ prenũtiãt: similiterque agricolę cũ sinapi viderint, aut densitatem baccarũ quas *Ribes* vocant, aut quid simile animaduerterint quod experientia sine cognitione causarum naturaliũ & reuelatione

diuina didicerunt, fertilitatem anni præsagiunt. Hæ autem prędictiones, nisi quis eas pro indubitatis affirmare & teneri velit non sunt illicitæ, vt neque in pari causa Metoposcopia, quæ ex sola vultus inspectione interiores hominis perturbationes diiudicat: è quibus aliæ sunt naturales, vt subitus rubor pudorem, pallor metum denotat, quibus sunt naturales causæ: aliæ humanæ potiùs quàm naturales, vt micantes bubonũ oculi crudelitatem plerunque designant (quales Sylla & Cato Censorius habuit) & sanguine guttati: eademque ratione simi dicuntur impatientes atque cholerici, nasones cõtrà plus valere prudentia & patientia. Atque hoc quidem epitheton inter cætera sibi Deus arrogat,
[a] Exod. 34. v. 6. qui Mosen alloquẽs [a] proprietatibus decem hanc adijcit ארך אפים, id est, magno naso, vt Hispanica editio Complutensis & Antuerpiana ad verbum exprimunt, & alijs quoque Bibliorum locis Deus magno naso vocatur, quod omnes interpretes exponũt patientẽ, vt contrà קצר אפים breui naso, Hebræi promptum ad iram vel iracundum interpretãtur. Quæ res pariter ostendunt licere vti naturali Metoposcopia, cuius Orientales populi admodum periti sunt. Sed non continuò perpetua lex inde conficienda est: homines enim ita personatos inuenias tantoque artificio & fuco ingenium suũ obuelantes vt eos non ineptè dominos suorum vultuum nominaueris, à quibus delusi multi locũ dederunt prouerbio, Fronti nulla fides: qua ratione Alcibiades in cachinnum effusus est cùm Zopyrũ physio-

physiognomonem de Socrate dicentem audiret eum mulierosum, adulterum, & iracundum esse, quod Socrates quidem fatebatur, sed mutatum se amore sapientiæ. Itaque hominem videmus facie virginea, animo leonem esse, vt erat Alexãder magnus, & contrà qui leo videtur fronte, animo esse leporem. Humana igitur est Metoposcopia cum suis prædictionibus ob incertitudinem ipsius, licet Aristoteli liber Physiognomiæ Metoposcopiã continẽs (qui nihil Aristoteleum sapit) tribuatur. Chiromãtiam verò vel Chiroscopiam in numero Physignomicarum artium poni insulsum est, cùm inter principia magistrorum qui de ea scripserunt non magis conueniat quàm inter ignem & aquam prætereaq; lineamenta mutentur plurimùm, neq; exstent vnquam in puerili, virili, & senili eiusdem hominis ætate similia. Omitto populareis prædictiones cæteras, quia numero isto indignæ sunt vt si ranæ plurimùm coaxauerint, si mergus in aquam inuolet, si grues ab aquis auolent, portendi pluuiam, & similia innumera quæ humana sunt & bona ex parte appendent causis naturalibus. Alię quoq; prædictiones humanę in vsu sunt quamuis reipsa illicitæ, quia superstitiosam fidem, metum à rebus vanis, & diffidentiam à Deo velut comites adiunctas habent. Hoc enim certo est certius, quisquis prædictiones superstitiosas aut timet aut credit, eum semper potentiæ Dei diffidere: vt qui olim domo exiens ad limen offendebat pede, præcipiebat animo infortunium (quod Bruto euenis-

se aiunt quo die occidit Cæsarem) aut cui annulus excidebat cùm sponsus in sponsę digitum esset inserturus. Similiter apud antiquos fuit coniectactio (palmirum augurium dixerunt) ex palpitante membro, quod certè naturale est & naturaleis causas coniunctas habet. Sed hæc iustissima est à Deo vltio, quòd ij ferè qui credunt ista, ac non ij qui ludificantur ea opprimuntur malis. Quamobrem Cæsar nunquam rationem istarum vanitatū habuit, & ipsi contrà successerunt omnia quàm diuini prædixerant. Nam cùm è naui descendens in Africam repentè cecidisset, quamuis hoc argumento malè ominarentur augures, dixit, teneo te Africa, & tribus victorijs insignibus reportatis inimicos omneis post dies paucos profligauit. Similiterq́ prælij Pharsalici (vbi Pompeium superauit, qui longè maiores habebat copias diuinosq́ omneis ante prælium adhibuerat) exitum noluit vnquam à Magis percontari. Multorum principum historias annotauimus, qui consultis diuinis perierūt miserè. Ariouistus Germanorum Rex quadringentis hominum millibus instructus cùm de die conflictus mulieribus Sagis haberet fidem, & inire prælium ante nouam Lunam ab illis vetaretur, Cæsar re (vt scribit) cognita statim commisit prælium atq́ superauit. Sed ne longè exempla petantur, fuit qui per Magum exitum Patauini prælij voluit cognoscere, &, visis hostium copijs, responsum par priscis oraculis reportauit: exitus verò toti Galliæ fuit luctuosus. Sed de his rebus seor

ſim poſtea dicturi ſumus. Alterum noſtra memoria exemplũ fuit in Rege Sueciæ: nã literis ad Principes Germaniæ ſcriptis anno M. D. LXIII. exponitur Henrico Sueciæ Regi Sagas fuiſſe quatuor, quæ ſe gloriabantur effecturas ne rex Daniæ victoriam conſequeretur: ſed vna iſtarum maleficarum capta non impediuit carnificem quin viua igne conſumeret, & Rex Sueciæ poſt annos quatuor à ſubditis interceptus, dignitate ſpoliatus, & in vincula, quibus adhuc tenet, coniectus eſt. Hactenus de humanis prædictionibus: nunc de illicitis modis videndum eſt.

De modis illicitis ad perueniendum eò quò intenditur. CAP. VI.

DIximus eum Magum eſſe qui diabolicis modis atq; illicitis ſciens prudens ad aliquid conatur peruenire: iam igit modos illicitos cognoſci neceſſe eſt. Ac modos quidẽ eò quò intendit animus perueniendi (ſi licitũ eſt) ope Dei, aut medijs quæ in rebus creatis exhibet tum naturalium cauſarũ cõſequutione tum effectorũ inter ſe cohærẽtium, aut deniq; libera hominis voluntate, iam declarauimus. Sed ſi qui rem licitam conãtes aſſequi ad quam neq; natura, neq; facultate humana adiuuentur, Deum qui omnia poteſt minimè acceſſerint, aut accedentes nõ ritè ſed tentandi gratia fecerint, aut ſi bono quidem animo ſed rebus ſecũdis

à Deo

à Deo discesserint adeò vt in aduersis ab ipso deserantur, illiciti sunt modi: vt cùm Deus inquit apud Ieremiam, Si Moses & Samuel me nunc orarent vestra causa, non exaudirem eos (hi autem ante secula multa obierant, & dum in viuis essent, solebant iram Dei precibus suis mitigare) & alibi Prophetæ imperat [a], Ne ores pro isto populo in bonum, nam neque ieiunijs neque precibus & sacrificijs illorum exaudiam ipsos, sed fame & peste consumam. Eos enim oportuerat cœlos precibus perrumpere, & in Dei fide persistere, qui minatur quidem vehementer sed repentè sedatus est, vt ait Ionas. Huic Deus prænuntiauerat se Niniuen intra quadragesimum diem euersurum esse: cùm autem populus, qui res creatas vt Solem & Lunam adorabat & omni idololatria magicisque artibus circumfluebat, præ se ferret magnam resipiscentiam, Deum quoque pœnituit: quod Ionas indignatus factum cùm Deo expostulauit dicens [b], Nónne sciebam te Deum esse mitem, misericordem & clementem prę omnibus, & vltionis, quam institueris, momento vno pœnitere? Vir autem impatiens desperat & diabolum ad opem aduocat, vt Saulem regem videmus cùm de euentu instantis prælij Deum, Prophetas, & Sacerdotes consuluisset, ad cognoscendum suæ rei exitum ad Sagam abiuisse. Alij thesauris inueniendis, alij depellendo morbo, alij voluptatibus perfruendis, alij consequendis honoribus & dignitatibus, alij futuris rebus aut absentibus percipiendis, alij omnium pessimi hostibus

[a] Iere. 14.
[b] Ionæ 4.

bus vlciſcendis accerſunt diabolum: qui vocatus non ſemper reſpondet quamuis ſit præſens & propinquus non ſolùm quærentibus ipſum, verumetiam faſtidientibus (vt alibi oſtendemus) ſed importuna frequentia rogari expetit. Qui autem ex Magis Deo renuntiant & ad Satanã conuerſi dant expreſſa conuẽtione fidem de obſequio, ſeruitute, ſubmiſsione, & adoratione huic exhibenda, hi Magi, vt qui maximè, ſunt deteſtabiles. Sũt etiam qui vt illud ſciant quod expetunt Satanam horrẽt conſulere, ſed Magos adeunt intrepidè, modò nõ interſint ſacrificiis: quo facto penè tam grauiter Deus offenditur [a] quàm ſi Diabolus ipſe adiretur: item qui Satanam non eſſent acceſſuri vt leuentur morbo, ſed non dubitant tamen Magos conſulere qui Diabolũ precantur coràm vt ſanet ipſos: quem admodum nuper in Valle (hoc ſuburbij Laodunenſis nomen) quædam malefica mulierem miſerã grauiſsimè decumbentem ſortibus liberauit, cùm procidens in genua demiſſo in terrã vultu Diabolum magna voce ſæpius inuocaſſet vt curaret mulierem, & verbis aliquot enunciatis bucceam panis dediſſet ei comedendam: atque hoc modo curata eſt. Quod quidẽ planè tantidem eſt ac ſi ægrotans ipſa Diabolum de valetudine orauiſſet: itaq; præſtaret vel crudeliſsima omnium quæ vnquam cogitari poſsint perire morte quàm eo pacto curari. Sunt item alij qui neq; cum diabolo neq; cum Magis conſociari volunt, ſed diabolicis modis abutuntur quos Magi ope diaboli ſoliti ſunt exſequi:

[a] *Leuit.* 19. & 20. *Deuter.* 18.

hic enim modos istos vsurpantibus presto est cõsiliaq; eorum dirigit. Atque hęc tacita cum Satana conuentio est, vt Augustinus ad distinguendam conuentionem expressam definiuit. Hic enim & item Aquinas, Durandus, Ægidius Romanus, alijq; theologi vno ore duas esse cum Satana pactiones docent, vnam expressam quam faciunt Necromantici & Magi illi qui adorãt ipsum, alteram tacitam siue implicitã qua tenent omnes idololatræ & quicunq; scientes hærẽt superstitiosis obseruationib. naturali causa vacantib. Hæc illorũ definitio. Certũ quidem est eum qui ex volatu auium successum instituti sui itineris cupit cognoscere, vt religiosè veteres factitarunt, Magum dici non posse, neq; expressam tacitámve cum Satana conuentionem iniuisse quãuis sit idololatra, neq; tam grauiter offendere quàm si quis nesciens à Deo interdici fecerit curiosè: vt etiã qui curiosè aut per errorẽ facit nõ ita offendit vt qui sciuit vetitũ esse diuina lege, ac ꝓpptereà voces, *Sciens prudens*, ad definitionẽ Magi adiecimus. Sed ille omnino tenetur culpæ q interdicto legis diuinæ cognito & contẽpto se addicit istis, ac ꝓinde cõmuni cum Magis supplicio plectẽdus, etsi leniore quàm esse illorũ debeat qui expressa conuentione cum Satana deuincti sunt. Verùm vt Sortilegi vocabulum exponatur (hoc enim frequens Magorum genus est) is est propriè qui sorte vtitur & in actionib. illicitis conijcit sortes. Quædam enim sors lege Dei, quædã politicis legibus probata est. Iosuam videmus cogniturum

κληρομαντεία

quisnam

quiſnam anathema cepiſſet Ierichunte ſortẽ de toto Iſraelitarũ exercitu cõieciſſe, ſimiliterq; Samuelem cùm Rex habendus eſſet cõiecta ſorte dixiſſe Domine da ſortẽ (quem morẽ amoliendæ poteſtati & ſorti diabolicę veteres vſurpabant) tum Beniaminis tribui ſortẽ accidiſſe, deinde ſortitione de principib. familiarum facta familiam Cis obueniſſe, è cuius domeſticis coniectam ſortẽ Sauli accidiſſe, quem Deus regem in populum ſuũ declarauerat: ne quis ſceptra regaléſque coronas putaret fortuitò obtingere: Saulem poſteà de toto exercitu ad cognoſcendum quis ieiunij legem feciſſet irritam ſortitione facta deprehendiſſe Ionathanem, qui ſolus contra interdictum Regis mel comederat. In Leuitico [a] quoque legimus ſortem in duos hircos fuiſſe coniectam, vnum ſacrificandum Domino, alterum Zazeli committendum: quod myſterium LXXII. interpretes nolentes Ethnicis reuelare, Zazel ἀποπομπαῖους reddiderunt, id eſt, emiſſarium, quia emittebatur in deſertum neque inueniebatur ampliùs. In Actis quoq; Apoſtolorũ legimus ſortitionẽ Matthiæ & Barnabæ fuiſſe factam. Idem inter Ethnicos pariter fuit obſeruatũ. Etenim ſi qua tẽpeſtas grauis incũbebat mari, ſortem conijciebãt nautæ, & qui ſorte obuenerat mittebatᷣ in mare, vt Ionę factũ eſt[b]. Ordinariè itẽ frequentatᷣ ſors in ſucceſsionib. diuidundis[c] & bonis cõmunibus, populorũ legib. permiſſa, & valde neceſſaria rixis & contentionib. quæ infinitæ forent euitandis. Sic Romani in cauſis publicis ſortie-

[a] Leuit. 16.

[b] Ionæ 1.

[c] l. ſed cũ ambo. de iudic. ff. l. ſi duob. commu. de leg. C. & c. ſors. & c. hi qui. & cap. illud. 26. q. 2. & ca. vlt. de ſortileg.

bantur Iudices[a], & magiſtratus prouincias one-
raq́; niſi inter ipſos aliter conueniret, quod Latini
dicebant ſortiri aut comparare inter ſe prouincias.
Hinc ſæuiſsimi illius belli inter Marium & Syllam
occaſio, quòd bellum in Mithridatem ſortitione
obtigiſſet Syllę, & Marius libello ad populum ſor
titionem voluit eripere. Ex his igitur conſtat ex ſe
licere ſortem ſi res merebitur, & verba illa, Domi-
ne Deus cedo ſortem, quæ in Scriptura ſacra ſunt
tenebuntur, non autem Mercurius (quod facie-
bant Græci) κληρωτὴς inuocabitur. Gręci enim prin
cipio Hermem ſiue Mercurium (id folio nomen o-
leagino) immittebant in κληρωτίδα κάδον, tum inie-
ctis ſortibus Hermem ante omnes è cado educe-
bant: quæ ratio Ethnica vt corrigeretur Chriſtia-
ni cùm ſortiuntur Regem, primam Dei educunt
ſortem. Verumtamen ne hoc quidem ſatis eſt, ad
ſortitionem inuocari Deum, ſed religionem opor-
tet adhiberi ne alijs in rebus quàm neceſſarijs vſur
petur, vt ſunt eæ quas modò diximus: alioqui ſi
quis res leues ſortiri, aut curioſa mẽte experiri, aut
in conſilijs publicis bellúmne ſuſcipiendum aut a-
liquid magni ſit inſtituendum volet cognoſcere,
ſortes conijci indignum eſt: ſic enim Deus tenta-
tur, quòd diſertè prohibetur lege. Itaq; in cauſis hu
iuſmodi Dauid ſanctique homines conſulebant
Deum, qui voluntatem ſuam aut per Prophetas,
aut per Sacerdotem Ephod & Pectorale (de qui-
bus antè diximus) geſtantem exponebat, aut per
ſomnia & viſa conſulentibus reuelabat: cumq; in
rebus

[a] Aſconius in Verrianas

rebus omnibus grauissimis homines sancti consilium à Deo postulassent, si quando nõ respondebat, lętum tamen rei euentum dabat, si quidem res bona esset, rectusq́ animus consulentis. Cumq́ pacem Iosue Deo inconsulto cum Gabaonitis pepigisset, ab ijs deceptus est, quia Deum (ait Scriptura) non consuluerant. Quamobrem iustius adhuc fuerit diabolicas sortes reprobari in quibus Deorum exterorum inuocantur nomina, vt olim fuerunt Eliensium, Lyciorum, Prænestinorum, & Antiatium sortes, quas hic exponi non est opus, sed magis sepeliri obliuione sempiterna. Illicita quocq́ est Astragalomãtia, ex tesserarum & ossiculorum iactu inquirens quid fieri, quid mitti oporteat: etsi veteres non raro, & nostri hodie plurimùm abutũtur: vt ter à Germanis sortem fuisse iactam testatur Cæsar ad cognoscendum Marcúmne Valerium legatum ipsius necaturi essent, eumq́ sorte euasisse. Eodémque iure par esset omnes sortitionis ludos omnemq́ aleam exterminari, prout Martia lege & alijs antiquis legibus interdicũtur. Similiter nefariũ est & diabolicum omne sortis genus quo res aliter quàm quibus modis diximus perquiruntur: vt olim fuerunt Homericæ & Virgilianæ sortes, & cùm primus versus ex aperto Homeri aut Virgilij volumine applicabatur sorte: item cùm obseruatur apertura Euangelij, vt iam olim abiectis Homeri & Virgilij sortib. fuit factitatum (q̊d genus vocabant sortes Apostolorum & Augustinus ad Ianuarium scribens improbauit) & rece-

Ἀστραγαλο-μάντεια.

ptum memoria noſtra Dodecaedron, & ad pręcipiendos caſus Paſtorũ ludus: quę omnes formę improbę ſunt & diabolicę. His ſortib. illicitis Geomantiam annumerabimus aliam artem diabolicã quę libris editis & excuſsis inualuit maximè, ſitam in alea & fortuito illius iactu qui puncta ſignauerit è quibus figurę quindecim conflantur. Idem iudicium de Tephramantia, quæ fiebat è cinerib. (vt è terra primùm Geomantia à qua hæc diuerſa eſt) iam inuſitata arte & quam nolim explicare vt ſepulta maneat: item de Botanomantia & Sycomantia ineptioribus artibus & planè ridiculis, in quibus prout folia vento per noctem agitata inter ſe coocurrebant fiebat coniectatio. Etſi hæc ab illa diſcrepat cuius Virgilius [a] & Liuius [b] meminerunt, cùm ſacerdotes folijs ſuper puluinaria poſitis inſcribebãt eorum nomina qui poſtquàm idola adorauiſſent ſciſcitabãtur veritatem: huic enim coniuncta ſemper eſt plana idololatria, illi verò minimè. In eodem genere ſunt Onomantia & Arithmomantia, quæ fiebat ex eo numero quem literæ proprij alicuius nominis deſignabant in numerorum ordinem relatæ, prout accõmodari poterat aliqua ſignificatio. Hæc autem Latinis ſolùm recepta eſt, quamuis numerorum qui extant tabulæ non conueniat planè cum facultate literarum numeros ſignificantium: nam litera M quæ deſignat mille, non amplius LXXVIII. in tabula efficit, & C deſignans centum, non amplius VI. Quibus tamen in pretio eſt iſta diuinatio, ij

Marginal notes: Γεωμάντεια. — Τεφραμάντεια — Βοτανομάντεια — Συκομάντεια — [a] lib 6. Aen. [b] lib. 22. — Ὀνομάντεια. — Ἀριθμομάντεια.

tio, ĳ numeros bestiæ in Apocalypsi[a] ex his literis & quidem ita numeratis solitē interpretari. Nominum verò & cognominum anagrammatismi omnino sunt ridiculi, cùm significatiões ex diametro aduersantes transpositio literarum afferat. Primus horū autor exstitit Lycophron Chalcidensis, qui bus si habetur fides, etsi à sorte non pendeant, ad sortem tamen pertinent illicitam. Veteres autem aliud sortis genus vsurpauerunt quod dixerunt Alectryomantiam, à gallo gallinaceo quem Solis, Dei diuinationum, alitem esse prædicabant. Hac vsus est Iamblichus vt cognosceret quis post Valentem imperio potiturus esset, & quatuor has literas θεοδ, à gallo comperit exaratas: quod vbi resciuit Imperator Magos amplius centum occidit cùm Iamblichus sibi vitam veneno ademisset, nobilesq́ue viros omneis quibus Theodori, Theodoti, Theoduli, & similia fuerunt nomina, è medio sustulit. Sic diabolus seruis suis mercedem pendit. Formam diuinationis istius reticebo: vtinam verò authores eam omisissent: hoc enim planè impium est & diuina lege disertè cautum, Non inueniatur (ait lex)[b] in te sortilegus, quia est abominatio Deo tuo. Quo in loco ponitur vox *Menahes*[c] ducta à verbo Manah significante numerare aut characteras inducere, quia sortilegia, omnésque sortes magicæ (sunt autem infinitæ) ex characteribus numerisq́ue pendēt: sic speciei frequentioris nomē generi scientiarū istarū ζωωτικοδοχικῶς tribuitur. Alioqui, propria sortis apud Hebr. appellatio est *goral, pur, soles,* quæ

[a] *numeri sūt 666. et 1260*

Ἀναγραμματισμός.

ἀλεκτρυομαντεία.

[b] *Deut. 18.*

[c] מנחש, *supputatio: vnde Arabicū Almenach, id est supputatio, vt Arabica lingua ex Hebræa nata est.*

quæ non continentur interdicto legis, ob eas caussas quas suprà explicauimus. Notandus verò diligenter Scripturæ locus interdicta diuinationum
[a] Deut.18. genera complectens [a]. Primum eorum est qui liberos per ignem transmittebant, quod Rabbi Maymonides sine eorum concrematione dicis causa scribit obseruari: cùm tamen horrendis sacrificijs consumptos fuisse legamus Regis Manassis & Hyrcani tempore, & obsessum quoq; Idumęorum Regem in muro coram hostibus filium suum immolasse, quo spectaculo perculsos hostes obsidionem soluisse, vt apud Iosephum ostenditur. Secundum lege Dei vetitum est diuinus, קסם, à verbo q̊d lata significatione docere est, prout accipit Michæas cap. iij. dicens Iudices pecunia iudicant, & Sacerdotes diuinant argento: interdum verò bonam diuinationem denotat, vt Prouerb. xvi. sed in malam partem plerumque sumitur pro omnibus illicitis diuinationibus, vt Deut. xviij. Num. xxiij. Ezech. xiij. & 1. Sam. xv. quibus locis omnia genera comprehendit quę speciatim posteà enarrãtur: nempe מעונן *megonem*, id est eum qui dubitantibus de eo quod suscepturi sunt responsa dat, à verbo ענה respondere, hunc interpretes verterunt augurem, nostrates à Iudæis hanc vocem assequuti, incantatores pro *Megonim* appellant *Maistre gonim*. Tertium qui in lege dicitur מנחש *Menahes*, id est (vt propriè reddamus) calculatorem, quem Rabbini vocant sortilegum, in sortes & numeros incumbentem. Quartum מכשף *mecaseph*, præstigiatorem,

à ver-

à verbo כשף quod eſt oculos hominum faſcinare (vt fit malignorum ſpirituum opera) quibus incantatores iungēdi ſunt, Hebraicè *malchesim* à verbo *Lahas* murmurare & ſuſurrare, quos lxxij. interpretes ἐπαοιδοὺς, Hiſpani *Hechiezeros* vocant, Antonius de Turca meda lib. iij. horti ſui definit eos q̃ tacitè inuocāt dæmonas & Magiā naturalē confundunt cum diabolica. Quintū חבר *chober* aſſociatum, ea conſociatione puta quæ in ſaltationib. magorum & conuentib. obſeruatur, à verbo חבר aſſociare: hūc nos propriè ſortiariū appellamus, Hiſpani *Bruxo*, Germani *zauberer*: ſextum שאל אוב *Schoel ob*, rogantem ſpiritus, à dictione אוב lagenam aut vas cauum ſignificante: malignorum enim ſpirituum oracula è ſpecubus dehiſcentis terræ petebantur, vnde vox *oraculi* ſumpta pro foramine ab ore paruo terræ hiantis, quod Latini dixerunt oraculum: ſeptimum ידעני *Iedehoni*, à verbo ידע ſcire, vt vocem δαίμονα ſciētem, Euſtathius in Homerū quaſi δαΐμονα oſtendit fuiſſe dictam: hunc Interpretes exponunt Magum, quo ſapiens & doctus Perſarum lingua denotatur, Hebræi verò in libro ſexcentorum tredecim mandatorū diuinæ legis, voce *Iedehoni* eos ſignificari tradunt qui diabolum conſulunt latentem in oſsibus beſtię quam vocant *Iadoha*, aſpectu enecantis & quam eminus ſagittis oportet transfigere. Athenæus eam κατωβλεπάδα nominat, quam inſtar vituli eſſe narrat, ſemper paſcere, oculos vix poſſe attollere, & tum eos quos inſpexerit enecare: Marium Conſulem bellum in Numidia geren-

m

tem, post iacturam aliquot militum de capienda vna laborantium, è longinquo telis occidi curauisse, & pellem misisse Romam, quæ in æde Herculis fuit reposita: quod in nostris commentarijs ad Oppiani de venatione librum annotauimus: octauum דרש אל המתים consulentem mortuos, id est, Necromanticum. Hæc omnia subijcitur esse abominationi Domino. Pharaonis Magi in Exodo appellantur *Quosemim* Hebraica voce, & *Chartumim* Ægyptia, quos interpretantur multi Genethliacos: sed nihil effectis Magorum Ægyptioru͞ cum Astrologia, nihil cum Astrologis, qui neque virgas serpentibus commutare, neque ranas formare possunt. Hactenus de sortilegijs quæ sorte fiunt, de alijs postmodùm dicturi sumus. Sed hoc intereà obseruandum, nostratibus propriè eos non dici Sortiarios qui cōiecta sorte bonum aut malum euentum præcipiunt animo (quamuis hoc quoque sit genus sortilegij) sed eos potissimùm qui per vias serunt, aut ad stabulorum limina feraleis infodiunt pulueres, ad eos qui supergressi fuerint exstinguendos. Quamobrem non rarò sortes amicos sortilegorum inuadunt, aut eos quibus non malè cupiunt, vt suo loco demonstrabimus.

Iam verò percurramus alias artes & modos illicitos eò perueniendi quò intenditur, quos modos in Lege sua prohibuit Deus.

De

De Teratoscopia, Aruspicina, Orneomantia, Hieroscopia, aliisq; similibus. CAP. VII.

Teratoscopia est ars quæ obseruat miracula, eorúmq; peruestigat causas, effecta, & significationes: Orneomantia, quæ auium intuetur motus ad res futuras prænoscendas: Hieroscopia, hostiarum & sacrificiorum contemplatio est ad explorandam rei futuræ veritatẽ. Latius patet Aruspicina, vt quę aeris, fulminum, tonitruum, fulgurum, mõstrorúmq; obseruationes cõtinet, auguralémq; scientiam totam vniuersè, in qua nõ omnia criminanda sunt, sed res bonæ à malis distinguendę. Etenim quæcunque monstra signáq; præter naturæ ordinem offeruntur, iis aliquam iræ Dei significationẽ exhiberi nemo negauerit, & homines admoneri vt resipiscentes se ad ipsum conuertant: nõ autem perniciosa Aristotelis opinio amplectenda confirmantis nihil in rerũ natura mutari atque variari, monstráq; solum ob materiæ defectum accidere: quo dicto euertuntur opera & miracula Dei quæ adhuc acciderunt & præter naturam quotidie accidunt. Quamquam idem Aristoteles sui dissimilis conscripsit librũ περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων. i. de miraculis, & terram quoq; agnoscit fuisse, velut grauiorẽ, aquis omni ex parte obruendam, sed partem eius ad terrestriũ volucriúmq; commoditatẽ retectam esse: qua cõfessione se ipse iugulat seruiens gloriæ Dei & Scripturæ sacræ consentiens pro miraculo sexcentis locis illud adducenti quòd Deus super

aquas fundauit terram ita vt supernatet eis, prout ostendit Lossensis insulæ, aliarumq́ multarum documentũ. Quãuis enim terra inueniatur in fundo maris, in alto tñ naucleri bolide immissa terrã nequunt pertingere, & mare ipsum tanquã mõtem celsum assurgere videmus in littore, Deumq́ virtute admirabili adstrinxisse & terminos aquis posuisse quos non transiliant. Cometas autem, quæ teste communi totius antiquitatis experientia sunt fueruntq́ semper iræ diuinæ signa, Aristoteles ipse non negauerit nasci præter ordinarias naturæ leges: & quæcunque rationes de Cometarum ortu, lancearum, igneorumq́ draconum ab ipso afferuntur, ab omnibus Philosophorum nationibus, vt inanes ridiculæq́ fuerunt explosæ. Cometæ enim ordinariè durant nõ minus diebus xv. vix amplius duobus mensibus, hi magni, illi parui, hi aduersus cursum mobilis primi nitentes, vt postremus ille Nouembri mense 1577. illi à meridie Septemtrionem versus contendentes, vt ille qui anno 1556 visus est, alii permanentes fixi, vt is qui in Nouembri 1573. apparuit. Quo autem alimento magnus ille & horrẽdus ignis foueatur, cur pestes fames, bella sint horum consectaria, nihil in hoc argumento vidit Aristoteles. Sunt enim signa Dei, in quibus oportet suam quemque fateri ignorantiã laudẽq́ Deo tribuere, ac nõ pestilente arrogantia tantum honorem ipsi eripere: quod proculdubio facimus, si tanti ignis & tam diuturni alimoniã ex fumis & vaporibus in purissima ætheris regione dicamus

existere

existere. Adde quòd singulis annis mensibus, diebus nō desunt vapores & fumi, impressiones verò igneæ vix semel in regione ætheris spectantur decennio, quod veteres optimè obseruauerunt. Sed vt res miraculosas & præter naturæ ordinem contingentes omittamus, etiam deprehenditur ignorātia in rebus ordinarijs, quæ etsi quotidie spectātur sunt tamen nobis incognitæ: vt in stellarum magnitudine, quarum minima (si Lunam & Mercurium exceperis) decies est terra maior: & in homine quoque (vt ad res ꝓpinquiores veniamus) pars operum Dei nobilissima ab hominibus ignoratur. Quo igitur modo posset de extraordinariis Dei operib. & miraculis iudicari? Antequàm Xerxis copiæ octodecies centies mille hominum in Europam traiecisset, insignis Cometes apparuit[a], paulo ante bellum Peloponnesiacū vnus, ante cladem ab Atheniensibus in Sicilia acceptam vnus, ante cæsos à Thebanis Lacedæmonios vnus: sic ante ciuile bellum inter Cæsarem & Pompeium flammæ igneæ in cælo visæ sunt: item Cæsare interfecto, & ante cædem eorum quos Augustus & M. Antonius proscripserant ingens Cometes fulsit, cuius signum ad honorē Cæsaris posteà pecuniæ impressū est. Ante captā Hierosolymā toto anno supra templum igneam flammam fuisse visam Iosephus testis est. Ex quibus certe fatendum est naturalia nō esse aut ordinaria miracula quæ præter leges naturæ accidunt, sed iram Dei nobis portendere, quā nos precibus anticipare conuenit & resi-

[a] Herodotus.

piſcentia. De inſolentibus monſtris quæ cõtra ordinem naturæ accidunt, iudiciũ idem. Etenim ſi vitio materiæ dicas accidere, continuò ſequitur principia & fundamenta ex quibus Ariſtoteles conſtituit mundũ, caduca eſſe atque vitioſa, in eis enim materia numeratur: & hoc quoque ex eo conficietur mundum minari ruinam, quod ab Ariſtotelêa æternitate mundi abeſt longiſsimè. Fateamur itaq; hæc nobis occluſa & abſtruſa eſſe, & Deum ſolùm, prout libuerit, ea diſponere. Nam propterea mutari tempeſtates animaduertimus, pecudes emori, famem peruadere, ſanguinem, lapides pluere, & inuſitatas res quàm plurimas, dum Aſtrorum in ſuo ordine perſtat conuerſatio, & Deum benedictionem ſuam modò terræ, modò aquis, modò pecori adimere, faméмque, peſtem & bellum hominibus importare. Harum autem rerum prædictio ex miraculorum conſpectu non eſt illicita, ſi Deo feratur accepta, ac non idolis, quod olim faciebant & adhuc faciunt Ethnici. Athenienſes ait Plutarchus [a], eos olim tanquam hæreticos viuos tradebant igni qui interiecta vmbra corporis terræ aut Lunæ fieri Eclipſim affirmabant, eóſque vocabant μετεωρολεσχέις, velut celſarum rerum diuinorúmque arcanorum plus ſatis curioſos. Romani videntes [b] eclipſim ea nocte quæ Perſei Regis anteceſsit cladem, ad ciendum Lunæ ſplendorem galeas ſuas armáque quatiebant. Indi flebant putantes Lunam à Sole Deo ſuo lethale vul-

[a] in Pericle.

[b] Plutarch. in Aemylio. Tacitus in Druſo.

nus accepiſſe. Hæ ſuperſtitiones vbiq; ferè exoleuerunt itémq; auguria ex volatu auium, quib. veterum libri pleni ſunt. Populorum.n. conuentus nullus, nulla pax, nullúmq; bellum inibatur, quin aduocarentur augures ad conſtitutionem aeris auiúmque obſeruandam, & vanitates alias huiuſmodi plenas ſuperſtitionis & impietatis, & lege diuina vetitas. Quò pertinet illud quod Ioſephus [a] narrat, ducem quemdam Iudæum occidiſſe auem ex qua Augures prædixerant, & affirmaſſe ſtolidum hoc planè videri quòd exitus belli à bruto animante ſui exitus ignaro peteretur. Verùm altera quoque ratio afferri poteſt ad euincendam rerum iſtarum vanitatem: nempe quòd Latini ſiniſtrum volatum auium pro infauſto, dexterum alij populi habuerint, vt in libris de diuinatione Tullius annotauit: ex quò omnino confirmatur puram putam fraudem & mendacium eſſe, ſiquidem principia horum illis aduerſantur cùm in aeris conſtitutione, tum in volatu auium exponendo. Auguralis enim ſcientiæ fundamentum in eo fuit poſitum, vt templum conſtitueretur, id eſt, definiretur regio aeris vnde contemplarentur Augures & dexteram mundi à ſiniſtra diſtinguerent: qua in re omnes autores Græci, Latini, & Barbari inter ſe diſcrepant & ab Hebręis quoq; diſsidẽt, vt alibi oſtẽdimus [b]. Ieremias verò propheta hirundines quidem, turtures, & ciconias tempus reuerſionis nouiſſe prædicat, bellorum verò exitus & ſimilia multa ab eis teneri nuſquam

[a] in bello Iudaico.

[b] in methodo hiſt. c. 5.

ἡπατοσκοπία. nusquam fit mentio. Ante omnia verò admirabilis est hostiarum, hepatis, cordis, fellis, intestinorum obseruatio, ad præuidendum an instituta consilia bene cessura sint: qua in re duplex est impietas, veritatem in mendacibus istis rebus peruestigari, & sacrificia idolis exhiberi. Etsi qui his vtebantur non propterea Magi dicendi sunt, cùm illis hærerent quàm optima fide poterant, & rem Deo gratam se opinarentur facere. Magum autem eum esse diximus qui sciens prudens diabolicis modis vtitur vt ad aliquid perueniat, cuiusmodi futurus esset qui cognito diuinæ legis interdicto istis rationibus vteretur.

Nunc itaque de aliis technis diabolicis, quæ inter Ethnicos maiorem impietatis speciem habuerunt, porrò dicendum est.

IOANNIS

IOANNIS BODINI DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber ſecundus.

De Magia vniuerſè, & generibus ipſius CAP. I.

MAGIA vox Perſica eſt ſcientiam re-
rum diuinarū & naturalium notans,
& Magus nihil eſt aliud quàm philo
ſophus: Sed quemadmodum philo
ſophiæ attulerunt vitiū Sophiſtæ,
& ſapientiam, quæ donum eſt Dei, corrupit Ethni
corum impietas & idololatria, ſic etiam Magia dia
bolicis ſortibus commutata eſt. Primus Satanæ
adminiſter promulgandæ huic impietati in Per-
ſide fuit Zoroaſtes: ſed obducebatur ei pietatis ve
lum, quod ſibi Diabolus ſolet arrogare: Semper
enim viri boni à ſceleribus iſtis abhorruerunt. Pli-
nius libro xxx. capite 1. ſic de ea loquitur, Magica
fraudulentiſsima artiū plurimum in toto terrarum
orbe, plurimisq; ſeculis valuit: autoritatem ei maxi
mam fuiſſe nemo miretur, quandoquidem ſola ar-
tiū tres alias imperioſiſsimas humanæ menti com-

plexa, in vnam se redegit. Natam primùm è medici na nemo dubitat, ita blandissimis promissis addidisse vires religionis ad quas maximè caligat humanum genus, deinde miscuisse artes Mathematicas. Ac ꝓpterea Iāblichus, Proclus, Plotin. Porphyrius & Iulianus apostata Magiā dixerūt esse bonorum Dæmonum inuocationem, Goetiam verò malignorum, reprobatam ab illis artem, qua vtuntur ij qui nocte sepulchra adeunt, effossisq; cadaueribus spiritus inuocant. In eamdem sententiam cæcus ille Magus, qui accusatis amplius centum quinquaginta sociis Lutetiæ fuit suspēsus anno M. D. LXXIIII. viro cuidam nobili (ex quo rem cognoui) semel dixit se albam Magiam ipsi, non autē nigram demōstrare velle, & Leo Africanus scribit albos dæmōas ab Africanis magis inuocari. Quin etiam maximum illum doctorem artis diabolicæ, cuius nomē præ desyderio sepeliendæ in æternùm impietatis ipsius reticebo, in prima librorum suorum fronte non videmus alias res quàm Physicam, philosophiam, virtutem abditam aquarum, plantarum, animantium, metallorum, tum numerorū & astrorum prædicare: sed libro demum quarto (cuius tāquam clauis spem lectori fecerat, & quem Magi discipuli ipsius ediderunt) venenum tartareum permiscere characterum, diabolicorum nominum, spirituum, & inuocationis illorum. Eodem errore implexi Auicenna & Algazel quicquid à Magis efficitur id naturalibus causis contendunt effici: qui certissimus est modus ad inescanda ingenia

Γοήτεια ἀπὸ τῶν γοῶν καὶ θρηνῶν περὶ τοὺς τάφους.

nia quæuis illustria & omni magicarum sortium genere implicanda. Huc quoque pertinent commentitiæ illæ appellationes, familiaris spiritus, alborum dæmonum in Africa, in Græcia Sibyllarũ, in Germania albarum Sibyllarum, & Fearum seu fatiferarum in Gallia: cuius rei lectores volui admonitos, ne circumueniãtur ista nominum elegantium specie. Nam quomodo posset dictum boni illius doctoris consistere, singulis planetis etiamq; stellis æquè malum dæmonem adesse ac bonum? nam diaboli in cœlo non sunt, omne malum elemẽtari mundo inclusum est, qui minima est vniuersitatis istius particula, & milliaribus amplius quinquagies mille à cœlo Lunæ est dissitus. Omnes autem Theologi & Philosophi consentiunt suã esse cuique intelligentiam siue Angelum ad motum & conuersationem. Sed vt demus vnicuique stellæ suam esse intelligentiam, nunquam tamen exstitit philosophus qui malignos spiritus in cœlo versari crederet: multo minus igitur inter duos adversos dæmonas in reb. agendis cõueniret, maximè verò in motu cœlestium corporum stato & immutabili. Neque enim perinde vt homo liberè ad bene aut malè faciendum conuertitur, qui modò à maligno Spiritu agitur cùm in scelerib. seipsum occupat, modò à bono spiritu quãdo ad Deũ conuertitur. Prȩtereà quomodo bonus Angelus aut albus Planetarũ dȩmon sine dãnanda idololatria potest inuocari? nã aut planeta, aut dȩmõ adoratur, aut vterq; simul. Inprimis verò si ritum sacrificiorũ animaduertamus

quæ insignis ille magister præcipit, lapidem, plantam, animal, numerũ, characterem, metallum, aspectum, & proprium Planetæ tempus aptans carminibus, hymnis & inuocationibus, quomodo sine damnanda idololatria constabit hæc inuocatio? vndénam, obsecro, omnes Bahalis, id est, Apollinis vel Solis, omnesq́ Lunæ (quã Reginam cœlorum vocat Ieremias[a]) manarunt idololatrię, nisi ex isto fœtido commentorũ fonte? Atqui iurat apud Ieremiam Deus se igne, gladio, peste, fame eos omneis absumpturum esse qui reginam cœli adorauerint: quapropter Septemtrionales populi eã masculina voce nominabãt adorabantq́, vt memoria nostra Germani faciunt priscam maiorũ suorum superstitionem imitati, qui (vt Caracallam Imperatorem dixisse apud Spartianum legimus) eos solùm vxoribus suis putabant dominari qui Lunam masculino genere nominarẽt. Sic Iamblicho respõdetur, sic Proclo, Porphyrioq́, sic magnis illis Diabologicæ artis doctoribus tam multa centena animarum millia ad impietatem suam pertrahentib. qui dicunt adunari omnia oportere, & creaturis elementaribus stellas & planetas, his suos dæmonas, dæmonibus Angelos & cœlestes minorum gentium Deos, his deniq́ Deum adipisci. Verumtamen isti proxenetæ quotquot sunt Satanam solùm attrahunt, nec aliud Agrippa veteres Doctores imitatus præstitit. Ideoq́ xxvi. articulo determinationis à Sorbona factæ anno M.CCC.XCVIII. rescinditur & damnatur eorum impietas qui

[a] Ierem. 32.

qui vim facultatemq; intelligentiarum cœlestium in animam sic docet influere, vt cœlestim luminum facultas influit in corpora: verùm amplius dānanda est atq; detestanda eorum impietas qui vnicuique stellæ malum Dæmonē adesse tradunt. Quanquam errorem istum Aphrodiseus philosophus, Porphyrius, Proclus, & Iamblichus reiecerunt, qui ieiunabant optima fide, & bonis dęmonibus, paruulis Dijs alijs & Semideis sacrificabant, Hercule, Baccho, Apolline, Æsculapio, Angelis, & consimilibus insuper cooptatis. Quamobrē in Lege multotics inculcauit Deus, ne alius præter ipsum colatur aut adoretur Deus. Vox enim Hebræa *Tistaueh* quæ in Decalogo habetur, & Chaldæa *Tisgod* nihil aliud significat quàm inclinare sese & quod Latini dicunt adorare: vt Plinius, Galli, inquit, adorando dextram ad osculum referunt, totúmque corpus circumagunt, quod in lęuum fecisse religiosius esse putant. Præuidens autem Dominus Ethnicos primùm Stellas, planetas, aliásq; res creatas adituros, disertè pœna capitali id cauit fieri: eóque amplius gradus in altari suo vetuit ad ascendendum exstrui, vt rectà ad ipsum adiretur[a], non autem ijs gradibus quos Platonici, Pythagorici, & alij sequuti sunt. Istud enim interdictum ne gradus fiant quibus ad altare Dei conscendatur notandum est Decalogo & in eodem capite subijci, vbi nulla est expressa tacitáue templi aut altaris mentio: ac propterea de lapidib. solùm accipi non oportere. Sed vt præclaræ illius Magiæ quam al-

[a] Exod. 20.

bam vocant impietas demonstretur, quisquis ea ad rem optatam adipiscendam & fruendã vtitur, effigiem Planetæ solenni ritu affabrè factã gestat: q̊d nobis idcircò visum est annotare, quia magnos viros & qui in magna opinione erant istis impietatibus addictos vidimus: etiam vni ex Christianorum principum potentissimis (cuius nomen præstat reticeri) auream Iouis imaginem ex Theurgia fabricatam dari, quã ille circumgestabat vt maiorẽ sibi amplitudinẽ compararet, & quæ de collo post mortem ipsius (mors autem fuit misera) pendens inuenta est. Nam etiã Neapolitano cuidam Mago, quo vtebatur & conseruatorem suum appellabat, mille ducentas libras francicas in stipendium annuum numerabat. Atqui mandatum illud Dei, nõ sculpes tibi imaginem, habet Hebræum פסל omnẽ imaginem fusam, cæsam, sculptam, cælatam significans: eorumq́ idololatria qui imagines istas & characteras gerunt omnino longè maior est quàm illorum qui coram Deorum istorũ quos diximus simulachris procumbunt, quod tamen indicta capitali pœna in lege Dei prohibetur[a]. Sed Pythagoreorum, Academicorum, & infideliũ gentium quæ istis rebus optima fide vtebantur insignis ab his est differentia. Illi enim vt fuerint idololatræ, cùm eo pacto à se Deum adorari & dignè coli putauerint, non fuerunt Magi: hi verò qui interdictum norunt, & quamuis diabolum autorem sciant esse ac inuentorem istorum scelerum eis nihilominus abutuntur, hi igitur Magi dicendi sunt.

[a] Exod. 20. & 21.

di sunt. Iam itaque minutatim illicitos modos quàm maxima religione poterimus ordine persequamur; tum vt caueatur ab illis, tum vt siquando iudicia de artificibus erunt facienda bene expendi possint. Quamquam in hoc argumento non mediocriter animi pendeo. Si enim oculis commonstrauero & palpandos digitis exhibuero ritus, modos, verba, quæ ad eam rem oportet adhiberi, equidem sic docuero id quod sepeliēdum est obliuione sempiterna: sin autem obscurè vno verbo impietatem rei perstrinxero, sic neq; imperitis (quos vt ab isto præcipitio caueāt præmoneri opus est) profuero, neq; iudicib. qui ne fortè ex communi errore defunctoriè iudicent de merito istius criminis cupiunt informari: idq; præsertim hoc tempore, quo vrbes, vici, agri, adeoq; elementa ipsa contaminata sunt, ac ne pueruli quidem ipsi exsortes sunt istius criminis. Fieri tamen non potest vt centesimam partem impietatum annotem quæ in hac causa committuntur, quas neque scire cupio, neque si scirem vellem exponere: sed aliquid solùm exscribam quod aut in scriptis legero, aut ex quæstionibus habitis cognouero. Etsi maligni spiritus nouas artes, noua scelera comminiscuntur momentis singulis, vt Poeta inquit, tibi nomina mille, Mille nocendi artes, &c. Vveierus autem (qui de comparando Defensoris magorum nomine videtur satagere) non potest se excusare quin impietatis summæ teneatur, quòd formulas omnium quæ vnquā

cogi-

cogitari possunt sceleratissimas & summopere detestandas in librum suum retulerit: adeò vt specie tenus diabolum & commenta eius criminetur, sed ea tamen doceat indicétque, etiam characteribus & verbis appositis, quæ præceptor ipsius Agrippa dum viueret publico noluit committere. Atque hæc quidem causa est cur res istas obliuione inuoluendas, quoad eius fieri potuit, celauerim: facturus enim mihi sum visus operæpretium, si Iudices teneant quid supplicio dignũ, & imperiti à retibus sibi caueant quæ bellus iste protector ipsis decipiendis & ad Satanam perducendis antè comparauit. Modi igitur quos antè explicauimus ex sorte ducti & in alea sola videntur positi: in sequentibus verò sunt verba, sunt motus quidam, sunt & imagines, ex quibus malignus adesse spiritus manifestò cognoscitur. Eiusmodi est cribri saltatio à veteribus passim vsurpata, vt apud Lucianum legimus: vnde prouerbium κοσκίνῳ μαντεύεσθαι, & nomen diuini κοσκινόμαντις (quasi cribrouatem dixeris) apud Theocritum,

Εἶπε καὶ ἀγροιῶτ' ἀλαθέα κοσκινόμαντις.

Hac arte multi vtuntur palàm. Memini me Lutetiæ ante annos xx. in domo clarissima videre adolescentem, qui intactum cribrum sine alio naturali & latente modo præsentibus multis honestis viris agitauit, enuntiatis solummodò & reiteratis sæpius voculis aliquot Gallicis quas hic placuit reticere. Huic autem malignum spiritum adfuisse eo demonstratur, quòd eo absente alter idipsum enun-

atis ijsdem vocib. tentauit facere, nec effecit quicquam. Equidem impietatem hanc affirmo esse, tũ quia blasphematur Deus quando per alium iuratur quàm per ipsum,[d] quod iste faciebat: tum quia modus est diabolicus, vt qui à natura fieri nequeat, & prohibeatur diuina lege. Quòd autẽ verborũ virtus aliquid præstare dicitur, technam esse diabolicam apertè vident omnes, eaq́; malignos spiritus solere vti ad inescandos imperitos & ad scholam suam paulatim perducendos: nam etiam Ioannes Picus Mirandulanus [b] Princeps voces barbaras nec intellectas in Magia plus scribit posse quàm eas quæ intelliguntur. Sed vt impietas apertius ostendatur, nemo iam rusticus nescit vno versu (quem nolo indicare) è Psalmis pronũtiato quando lac premitur, non cogi butyrum. Fui Chellis Valesiorum agro, cùm paruulus à pedibus puer ancillæ impedimento esset ne butyrum cogeret: ea autem interminante flagrum à domino si carmen non eximeret, fecit eodem versu præposterè enuntiato ac velut retexto, vt butyrũ (in quo totus ferè dies consumptus fuerat) cogeretur. Si vel tantillũ sacchari indatur, butyrum non coagulari constat: hæc enim à natura est ἀντιπάθεια: eademq́; ratione si æris Cyprii aliquantulum iniiciatur in fornacem ferri, non liquatur ferrum sed abit totum in cinerẽ: quãobrem fusores accenso igne metuentes nequid immittatur æris, in illud incumbunt nequis proxime caminũ veniat. Sed hic quæritur liceátne versum Scripturæ sacræ pronuntiare verbi gratia, ver

[a] Deut. 19. Ierem. 5. & 12.

[b] in positionibus.

ſum è Pſalmis cùm itur cubitum, vt qua hora voles expergiſcaris. Spectabat quidem verſus vt Dauid ad orandum & prædicandum Dei laudes excitare tur: verumtamen non apponam eum, quia iniquè fit cùm verbis virtus tribuitur: vt nihil amplius ſit quàm quòd verbis habetur fides, hoc tamen ſatis eſt vt homines prouehantur longiùs & ab his prin cipiis in res ſuperſtitioſas & impias ferantur præci pites. Imò ne quem circumueniant Magi, ipſorum carmina abundant pulchris orationibus, Pſalmis, nomine Ieſu Chriſti vbique inſperſo & ſanctæ Tri nitatis, cruce ad voces ſingulas, aqua luſtrali, verbis è canone Miſſę, Gloria in excelſis, Omnis ſpiritus laudet Dominum, A porta inferi, Credo videre bona Domini, &c. Quod eo deteſtabilius eſt, cùm ſanctæ voces ad ſortes magicas admittuntur. Si qui itaque pronuntiatis aliquot verſibus aut Pſalmo bipennem rectà impingunt, ac tum eorum de quibus ſuſpicio eſt nomina proferunt ad aliquid cognoſcendũ, ſi prolato illius qui reus eſt nomine mouetur bipẽnis, ars diabolica eſt quam

ἀξινομαντεία

veteres Ἀξινομαντείαν appellabant: ſimiliter annulo

Δακτυλιομαντεία.

ſuper aquæ cyathum poſito Δακτυλιομαντεία, quam famoſa quædam malefica genere Itala exercebat Lutetiæ anno M.D.LXII. neſcio quas voces admurmurans, & interdum rem diuinans, de qua cõſulebatur: etſi pleriſq; dabantur verba. Ioachimus Cameracenſis narrat Hieronymum Moronem, ex quo Cancellarius Mediolani fuit, loquentem annulum ac potius diabolum habuiſſe, qui tandem

mercedem

mercedē repēdit hero suo dignam, & curauit eum abdicari. Sunt tamē qui genus istud ὑδρομαντείαν vo- ὑδρομαντεία.
cent, Dactyliomantiam verò putent de illis annulis accipi in quibus Magi portant spiritus quos familiareis dicunt, δαίμονας παρέδρους Græci. ὑδρομαντείαν &
Παγομαντείας ex fontibus Numa Pompilius exer- πηγομαντεία.
cuisse dicitur. Etsi Hydromantiam Varro aliter accipit, narrans imaginem à puero, cuius opera vtebantur Magi, fuisse in aqua visam, quæ versus quinquaginta de toto bello Mithridatico antequàm gereret pronūtiauerit. Incerta est ἀερομάντεια, ἀερομαντεία.
nisi fortè pars fuerit Auguralis scientiæ, q̃ ex aeris cōstitutione coniectaret. Alia quoq; diuinationis species ex farina fuit ἀλφιτομάντεια vel ἀλευρομάντεια, cu- ἀλφιτομαντεία vel ἀλευρομαντεία.
ius meminit Iāblichus [a] sed ritū illius non exponit. Meminit quoque λιθομαντείας, ex lapidibus, nec eam [a] lib. 3. c. 12.
explicat: nos autem suprà eam attigimus, inter- λιθομαντεία.
pretantes legis diuinæ locum qui lapidem imaginationis vetat adorari: vnde videtur lapis fuisse ad unguem expolitus, tanquam speculum ex quo imagines offerebātur & diuinationes petebantur. Illa quoque diuinatio facta ex lapide dici posset, cùm digito fertur Amethystus, quem Hebræi & Arabes vocant אלחלמה propter naturalem ipsius proprietatē in efficiendis somnijs: nam articulus *Al* est Arabum, reliqua vox Hebræorum, somniumq; significat. Diuinatiōis ex lauro, q̄ Δαφνομάντειαν δαφνομαντεία
dicunt, ratio est eadem: quæ planta fuit olim sacra Apollini, & somnia creditur gignere magnasq; vires in Magia obtinere, ut inquit Proclus.

Ac somnia quidē per laurum effici concedo, quē-admodum ab omni odorata planta & fumis omnibus generantur: sed vsum illius ad veritatem alicuius rei cognoscendam illicitum esse affirmo ac diabolicum: adit enim res creata, & creator deseritur ad diuinationem, quod prohibet seuerissimè. Κεφαλεονομαντείας, ex asinino capite, idem iudicium. Qui fieret, nondum legi: ab Ægyptijs profectam puto. Nam apud Iosephum legimus contra Apionem Grammaticum (qui legatione ad Caligulam Imperatorem functus est) illum Iudæos calumniatum esse quòd in Dei templo caput asini habuerint. πυρομάντεια & Καπνομάντεια, præcepta ex igne diuinatio & ex seminum quorūdam fumo, præ alijs est diabolica: nam thymiama vel suffitum coniunctum habet, quo subiectum quoddam ac veluti corpus spiritui maligno subministratur: quo genere imperitos plerosque circumueniunt Magi, nihil aliud esse quàm albam Magiam affirmantes. Ab hoc malo cauendum studiosius quàm à pestilentia. Ραβδομάντειαν medicum Tholosæ exercētem vidi, & submissa voce aliquot verba murmurantem, vt ambæ vnius virgæ extremitates oscula iungerent: sed nihil profecit, eos causatus qui intererant carere fide. Hoc facto, duo frustula eiusdem virgæ accipiunt, eaque de collo suspendunt curandæ quartanæ. Nefarium institutum, scelerata carmina, quę sine ope Satanæ nihil omnino possunt. Ξυλομαντείας Hebræus quidam Doctor meminit in libr. de sexcentis tredecim mandatis Dei, narrans è fragmentis li-

Κεφαλεονομαντέια.

Πυρομαντέια & καπνομαντέια.

Ραβδομαντέια

Ξυλομαντέια.

tis ligni fieri in Illyrico: sed quid illud fuerit nescio, nec satis possum colligere. Thomas Aquinas [a] genera percurrit multa, sed ne centesimam quidem eorum partem. Sufficiunt ista quæ diximus, vt de consimilibus secreta verba aut characteras ad rem simplicem adiectos habētibus iudicari posit. An nuda verba sine alia actione vlla quicquam possint, suo loco dicturi sumus. Ex omnibus autē sceleribus huiusmodi nullum exstat frequentius passim, nullum propè perniciosius eo impedimento quod nouis coniugibus affertur: hoc vulgus dicit ligare ligulam, quod pueri quoq; exercent palàm summa impunitate & licentia, nonnulli etiam gloriantur. Neque verò nouum hoc institutum est: nam Amasin Ægypti Regem apud Herodotum [b] legimus fuisse vinctum & impeditum ne rem haberet cum Laodice vxore sua, donec carminibus solennibusq; precibus solutus esset. Concubinas quoque Theodorici Regis iisdem ligamentis aduersus Hermambergam vsas esse Paulus Æmilius in vita Clotarii secundi testatur. Rident quidem philosophi Epicurei istud miraculum: verumtamē hi nodandæ ligulæ artifices qui habentur passim illos reddunt attonitos, vbi se experti sunt nulla arte mederi posse. Ideoq; Canon [c], Si per sortiarias, inquit, & maleficas artes, occulto sed nunquam iniusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante, cōcubitus non sequitur, ad Deum per humilem confessionem est recurrendum. Quo ex loco notari quatuor aut quinq; axiomata necesse est:

[a] Thom. 22. distin. 95. & 26. q. 4. igitur. & q. 5. nec mirū. & 26. qu. 2. & Gaspar Peucerus.

[b] lib. 2.

[c] 33. q. 8.

Primùm, copulationẽ arte malefica impediri posse, quod omnes Theologi agnoscunt vno ore, & ipse Thomas in librum quartum sententiarum, distinctione xxiiij. vbi dicitur vir respectu vnius solùm mulieris ac non aliarum nodari posse, & cap. vltimo de frigidis: Secundum, id occulto fieri sed tamen iusto iudicio permittentis Dei: Tertium, id totum à diabolo præparari: Quartum, ad Deũ ieiunijs & orationib. recurrendũ esse. Qđ postremũ caput apprimè notãdum est, q̃a impietatis est in eo laborare vt (q̃d multi faciunt) diabolicis modis soluat̃ nodus: sic enim ad diabolum & diabolicas superstitiones recurrit̃. In primis verò illud est admirabile, q̃ pueruli magicarũ sortium imperitissimi hanc artem pronuntiatis quibusdam vocib. exercent, vinctáque ligula. De Rioleo generali apud Blesenses legato me audire memini puerulum quemdam in templo nodationem ligulæ sub petaso suo facientem à muliere fuisse perceptum quo tempore coniugio duorum benedicebatur, eumqúe deprehensum cum sua ligula aufugisse. Pictauij quoque cùm in magnis conuentibus vices regij Procuratoris gererem anno M. D. LXVII. acta cuiusdã quæstionis in Magos mihi sunt tradita: quam causam cùm meæ hospitæ, mulieri honestæ & bona existimatione, narrarem, illá tanquam istius artis doctissima, me & Iacobo Bauuasio relationum actuario præsentibus, explicauit esse formas nodãdæ ligulæ amplius quinquaginta, siue ad virum couiugatum impediendũ,

siue ad mulierẽ solũmodo, vt alter alterius fastidiens infirmitatẽ adulterijs sese pollueret: plerumq; tamen virum illigari, vix mulierem; ligari aũt posse in diem vnũ, in annũ, in ęternũ, aut quãtisper duratura esset ligula nisi soluerent: esse nodationẽ qua vnus alterum deamet neq; redametur, sed odio sit vehementissimè: esse qua inter se amarent ardentissimè, sin ad congressum veniretur alter alterum laniaret vnguib. & cęderet indignissimè: vt mihi fuit aliquando Tholosę narratũ eo pacto fuisse virum mulieremq; illigatos, qui post trienniũ reconciliati pulchram sobolem ꝓgenuerint. Et q̊d amplius mirer, narrabat mulier dum vincta manebat ligula tumores ei adnascentes veluti verrucas spectari, indicia (vt aiebat illa) liberorũ qui fuissent editi nisi occupauisset nodatio: posse verò nodatiouem fieri ad procreationem intercipiendam, non ad copulationem præuertendam. Homines etiam affirmabat esse quos nodare non possis: esse quos nodatio impediat ante coniugium: esse quos impediat coniugatos, sed difficiliùs. Præterea in hominibus aiebat eiectionem lotij impediri posse (cauillare dicunt artifices, quasi διαπερονᾷν subscude infibulare dicas) ex eo non paucos emori. Sic comperi miserum quendã puerum propè enectum esse, tũ impedimentũ per eũ qui infibulauerat sublatũ fuisse, vt mingentẽ palàm puerũ traduceret: deinde verò post menses aliquot Magus iste decessit de vita maniacus. Narrabat quoq; mulier sermões varios ad nodationẽ ꝗꝗ; ꝑtinẽteis (q neq;

Græci

Græci fuerunt, neq; Hebraici, neq; Latini, neque Gallici, neq; Hispanici, neq; Italici: ac ne cum alijs quidem linguis habuisse puto conuenientiam) & quo ex corio, quo colore ligulas esse oporteret. Nihil profectò ad nostram hanc Doctores omnes qui in titulum de frigidis & maleficiatis annotarunt. Cùm itaque in Pictonum agro hoc percrebruisset malum, Niorti capitalis Quęstor cùm vicinam suam noua nupta detulisset & accusauisset ligati viri anno M. D. L X. in obscurum carcerem eam rapi iussit, minatus ex eo nunquam egressurã esse nisi soluisset virum: itaq; post biduum captiua coniugatis concubitum imperauit, & Iudex solutum esse audiens è vinculis dimisit illam. Vt autẽ verba ligulasq; nihili esse constet, sed rem totam arte diaboli malitiaq; peragi abutentis hominibus & sceleratam ipsorum voluntatem adiuuantis, demonstrant illud Latina Maronis verba, quæ certo consilio omittimus: carmen enim quo ad impediendam copulationem vtitur, Latinum verbis, sensu apertum est, ex quatuor metricis vocibus cõstitutum: quæ autem dicuntur hodie, planè sunt barbara: deinde Virgilius nouem nodos imperat, vnico vtuntur nostri. Illud præthereà obseruatione dignum est neq; penes Diabolum neq; penes Magos ipsius administros esse vt alios sensus obligẽt, hominesq; à bibendo aut comedendo auertãt intercepta eorum facultate: neq; similiter posse homini membrum vllum prȩter virilitatem adimere, quod in Germania faciunt pudendis abditis atq; in ven-

in ventrem contractis. Ita Sprengerus hominem Spiræ narrat, cùm se pudendis orbatum esse crederet, Medicos & Chirurgos ad se inspiciendum aduocauisse, hos verò nihil omnino, ne vllum quidē vulnus percepisse: itaq; hunc pacata deinde ea quā offenderat malefica restitutum esse. Alterum quoque exemplum affert ciuis Ratisbonensis, qui Magam arripuit strangulaturus, eámque vi ad impedimentum soluendum compulit. In hoc autem Hebræi omnes consentiunt, Diabolum Deo permittente plurimùm in genitalia & concupiscentiam posse, dicētes allegoricè Satanam à serpente ferri. Serpēte verò ἀλληγορικῶς voluptatem quæ in ventrē incumbit significari Philo & Hebræi tradunt. In Tobia[a] quoque legimus septem viros qui Raguelis filiam duxerant prima nuptiarum nocte à maligno spiritu fuisse occisos. Non debet autem videri mirum, si nodationibus istis diabolus plurimùm abutitur: primùm enim generis humani quod totis viribus conatur perdere procreationē impedit: deinde augustum illud amicitiæ vinculum inter virum & vxorem tollit: postremò qui ligati sunt artibus, ad scorta & adulteria transuolant. Horrendæ igitur impietatis istud est atque capitale, vt suo loco demonstrabimus: plerique tamē qui nodationibus istis abutuntur expressam cum diabolo conuentionem nesciunt, neque inuocant eum: sed eū artificibus istis adesse constat. Iam igitur de iis videamus qui inuocant diabolum: nam Magorum conditiones diuersæ sunt.

[a] Tob. 7.

De tacitis malignorum ſpirituum inuocationibus. *CAP. II.*

Inſignis Magorum eſt differentia, quam ob varietatem ſuppliciorum neceſſe eſt cognoſcere. Illi enim de quibus antè agebamus carent malignorum ſpirituum inuocatione: horum verò non mediocris eſt differentia. Nam alii quibusdam verbis & myſteriis abutuntur ſine expreſſa inuocatione, quamuis eò pertineant verba vt ſpiritus dicat aut indicet rei illius quæ agitur veritatem, alii expreſſam inuocationem adhibent. λεκανομαντείαν priſci Aſſyrii & Chaldæi plurimùm exercuerunt, inditis in peluim aqua plenã auri & argenti laminis gemmiſq; certo charactere ſculptis: qua ex pelui poſt ſermones aliquot pronuntiatos exilis vox inſtar ſibili exaudiebatur ex aqua reſponſa edens, ſine expreſſa inuocatione. Γαστρομάντεια ex vaſis vitreis rotũdis aqua plenis coniiciebatur, poſtquàm accẽſis cereis quaſdam voces effati fuiſſent Magi: neque audiebatur vox vlla, ſed reſponſa ex notis quibusdam & ſignis percipiebantur Similiter è ſpeculis Κατοπτρομάντεια, è glacie aut è cryſtallinis κρυσταλλομάντεια: quemadmodum Ioachimus Cameracenſis ciuem Noribergenſem à ſe viſum teſtatur qui cryſtallinũ annulum emerat, ex quo quidem annulo viſionẽ eorum de quibus conſulebatur percipiebat puerulus, ſed poſteà emptor cùm à diabolo infeſtaretur diffregit annulum. Ea quę dicitur Ονυμάντεια fit cùm frica-

[Margin notes: λεκανομαντεία · γαστρομαντεία · κατοπτρομαντεία. · κρυσταλλομαντεία. · ὀνυμαντεία.]

fricato vngue aut cryſtallo certis confectionibus neſcio qui ſermones pronuntiantur, ac tum puerũlo integræ & incorruptæ pudicitiæ videndum exhibetur illud quod quæritur: perſuadet enim diabolus à ſe virginitatem deamari, cum vt arte iſta homines ab ineunte pueritia ad ſe pertrahat, tum vt humani generis impediat procreationem, cùm tamen ſuos ad nefarios concubitus & contra naturam prouocet & commixtionib. horrendis contaminet. Diuerſa eſt Catoptromantia cuius Pauſanias in Achaicis meminit, ab ea qua Magi noſtri abutuntur. Cupiẽs enim aliquis cognoſcere an à morbo reualiturus eſſet, ſpeculũ in fontem ad Cereris indebat Patris, & ſi mortui hominis figura appareret iudicabatur moriturũ, ſin viuẽtis, reualiturum conſultorem eſſe. Vide autem diaboli κυβείαν in magicis ſortibus admirabilem: nam quia ſunt viri boni & religioſi qui ne minante quidem morte grauiſsima diabolum eſſent inuocaturi, hoc ille perſuadet verborum, characterum, herbarum, aut animantium, viribus affici, eóque pacto à vero abducit etiam conſyderatiſsimos: itaque Virgilius, qui non poſtremus inter Magos habebatur, inquit,

Carmina vel cœlo poſſunt deducere Lunam,
Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyßis. Et alibi,
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis, &c.
Atq; ſatas aliò vidi traducere meſſes. Item,
Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes,

Sistere aquam fluuijs, & flumina vertere retrò,
Nocturnosq́ ciet manes: mugire videbis
Sub pedibus terram, descendere montibus ornos.

Amplius verò Ouidius agens de malefica, cùm inquit,

Quum volui, ripis ipsis mirantibus amnes
In fontes rediere suos, concussaq́ sisto,
Stantia concutio cantu freta, nubila pello,
Nubilaq́ induco, ventos abigóq́ vocóq́,
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces,
Et syluas moueo, iubeóq́ tremiscere montes,
Et mugire solum, manésq́ exigere sepulchris:
Te quoq́ Luna traho, &c.

Quæ omnia si vera essent, humanas mentes plurimùm raperent admiratione: verumtamen magnũ est quòd ita homines fascinantur vt illud quod nihil est, ad oculorum aspectum putent esse verissimum. Et si hoc verborum vi non potest fieri, quicquid scribant homines scientiæ istius peritissimi, sed solus diabolus istorum fascinorũ autor est atque administer. Quam ad rem confirmandam illud argumentum pertinet quod antè diximus, homines à diabolo omni sermone per Græcas, Latinas, barbaras, & inauditas voces decipi, quamuis pro varietate nationum ad eandem rem vocabula artis suæ soleat commutare. Demonstrant illud poetæ Virgilius & Theocritus hic Græcus, Latinus ille, Marcellus & Nicolaus medici, & ipse quoque Plinius, qui multa istarum fraudum profert

fert vocabula ab ijs quæ Magi nostri scripserunt planè dissonantia. Cruces etiam ac hostiæ insperguntur passim, vt in iudicio cæci (qui Parisiis fuit suspensus) confirmatum est, & duorum aliorũ qui euicti fatebantur se hostijs, crucibus, & orationibus plurimis vsos esse. Maximã impietatem, cùm Diabolus eo quod Magi putant sanctissimum ad res summo horrore & detestatione dignas abutitur. Etenim qui ludificatur & blasphemat Iouem quem putat esse Deum (prout Caligulam fecisse legimus) is tam reus est propemodum quàm si ludificetur Deum qui animos & voluntates hominum introspicit: quemadmodum primus ille Scęuola, qui Porsennæ Hetruscorum Regis vitam appetẽs occidit legatum eius, non minus reus exstitit quàm si occidisset Regem. Hæc igitur illa mens, hoc consilium Satanæ, vt non veram solùm religionem ex animis humanis eximat, verumetiam omnem conscientiam metumq́ maleficij: ideoq́ imperitis persuadere nititur non à se ista geri, sed ex vi verborum proficisci. Dixerit quispiam Cabala (quæ Hebræorum est philosophia) vim quoq́ verbis & characteribus tribui, vt in Reuchlino, Galatino, & Cabalisticis Pici positionibus legimus. Respondeo Cabalæ duas esse partes, vnam quam vocant Bereschit, in principio, à prima Bibliorum voce, eámque veram Physicam & naturalem philosophiam, in qua exponũt magnum istud opificium mundi & res arcanas inuolutas allegorijs, sententiasq́ aliorum Philosophorũ re-

prehendunt diuinę legi aduersantes: Alteram quã dicunt Mercaua, id est currus, à viso Ezechielis figurans maiestatẽ Dei & Angelorum comitatum, quæ celsa quidẽ & difficilis est, sed tamẽ intellectũ in admirationẽ rapit & νοητοῦ κόσμου contẽplationem. Hanc Hebręi aquarum ἐπουρανίων vel supercœlestiũ, illam (Physicã dico) inferiorum aquarũ appellant nomine. In Prophetis & Lege Dei animaduertimus amplissima & elegantissima secreta operum Dei allegorijs Biblicis occultari (vt quisquis bene attenderit apud Philonẽ, Leonem Hebręũ, Origenem, & Salomonem comperturus est) easq; viros & Prophetas sanctos quasi per manus posteris tradidisse: At non ita curiosè atque subtiliter clausulas, voces, syllabas, literas, adeóque singularum literarum puncta & characteras aucupabantur, vt posteà recentiores Iudæi rimati sunt. Hi enim mirificam subtilitatem in magno Dei nomine tractando occupant, ex quo septuagintaduo nomina Dei componunt, & Angelorum totidem: argutias quoque adhibent ad numeros, quos vocant Sephiroth: ex his nominibus numerisqúe putant mirabilia præstari posse. Sed ista mihi non probantur admodum, maximè cùm à magis Agrippa & consimilibus maximum illud Dei nomen & augustissimum characteribus ipsorum intermisceri & contaminari video, ad quos sermonem Dauid habebat, dicens[a],

[a] Psalm. 50.

At Deus irarum plenus sic dicet iniquo
Quem cœli aut hominum non cohibet metus,

Quid celsum nomen, quid polluis improbe iussa?
Infandumq́ agitans in manibus nefas,
Fœderis institutis crepitantes fundere laudes?
At tu quæ doceant vtilium viam Spernis.

Reuchlinus & Agrippa falsò tradiderunt victoriam aduersus Lysiam & Antiochũ Epiphanem Machabæo Iudæ accidisse quòd has quatuor literas militari signo impressisset מבבי quibus significabãt מי במין באלים יהוה, q̃s est par tibi inter fortes, ô Iehoua? Atque hæc quidẽ bellica fuit tessera militibus imperata, sed per hos characteras victoriam reportasse pernego. Itaque Dei nomina in ore, in tabulis, in characteribus Magorum aut eorum qui tentant Dominum non sanctificantur, sed polluuntur atq; blasphemantur. Dei autem lex præcipit [a] vt qui per contemptum nomen ipsius pronuntiat lapidetur. *[a] Leuit. 24.* Nõ sum nescius malignos spiritus ab hoc sacro nomine abhorrere, nominatóq; Iehoua repentè fugam verti: sed Iehouæ nomen, quo æternus significatur, quolibet sermone pronuntiatum eumdem effectum obtinet: imò solum Dei nomen vtut commune & peruulgatum est, bono animo enuntiatum diabolos statim propellit (quod toties vsuuenisse nouimus q̃ties Magus aliquis in cõmuni cœtu auxilium Dei implorauit) & q̃d amplius est, solus Dei metus & terror ab ipso propulsat diabolos, vt posteà dicturi sumus. Paulus Grillandus [b] qui vixit anno M. D. XXXVII. Sabinũ *[b] lib. 1. de sortilegijs.* quemdam nõ procul Roma fuisse scribit ab vxore persua-

persuasum vt se exemplo ipsius certis vnguentis inungeret, eóque pacto cum Magis aliis exportaretur: credentem itaque illum à diabolo istud nõ esse, sed ex vi vnguenti & enuntiati sermonis vxori paruisse: tum delatum in Beneuentanum Comitatum optimum Papæ fundum, idqúe sub nucem vbi versabantur Magi innumeri epulantes, idem fecisse q̊d faciebant alij: cumq́ꝫ sæpius salem quem perhorrescunt diaboli petiisset, & sal tandem (vt videbatur) ei allatus esset, vernaculo suo sermone dixisse. *Laudato sia Dio pur e venuto questo sale*, Laudetur Deus quandoquidem hic aduenit sal: simulatque Dei nomen fuit pronuntiatum, omnem diabolorum Magorúmque conuentum momento euanuisse, miserum illum Sabinum solum ac nudum remansisse, qui domum mendicans ad centesimũ milliare reuersus est: reuersum vxorem accusasse, quæ viua igni fuit tradita postquàm veritatẽ facti agnouisset aliásque complureis accusasset, quæ cunctæ similiter incendio fuerunt sublatæ. Quo exemplo constat euidentissimè efficacitatem miraculorum nõ in figuris, characteribus, syllabis, vocibus, sed in timore Dei positam esse, Diabolum verò suas celantem fraudes verbis, characteribus, & consecratis hostiis abuti ad perficiendum voluntatem suam. Quod autem diabolum à sale diximus abhorrere ratione optima nititur, quia sal æternitatis est & immortalitatis signum, neque putredine neq́ꝫ corruptione infestus vnquam, sed ipse à corruptione atq́ꝫ putredine omnia vindicans: Diabolus verò ni-

rò nihil procurat aliud quàm rerum creatarum corruptionem & dissolutionem, vt generationem Deus. Quamobrem salem mensæ loci sancti omnibusque vniuersè sacrificijs apponi lex Dei imperat[a]: quod mandatum ab Hebræis Plato videtur didicisse cùm salem à Dijs affirmat diligi. Contrà verò sacrificijs vinum aut mel lex Dei vetat adhiberi, quod faciebant Ethnici, innuens Deum sine adulatione attentè prudenter & sobriè accedendum esse. Atque hac in re falluntur qui vxorem Loti in statuam salis mutatam putauerunt[b]: sic enim Hebræi amplissima naturæ arcana tenentes solent statuam salis pro perpetua nominare, vt Lex Dei inquit[c], pangam vobiscum fœdus salis, id est, perpetuum. Si characteribus aut figuris nominum Dei proprium esset vt res easdem efficerent, non essent profectò Magi ad suas inuocationes illis abusuri, quibus tamen pleni sunt ipsorum libri. Ex his itaque conficitur Cabalam[d], id est, sapientiam à Deo acceptam quasi in manum, Angelorum Prophetarúmque ministerio, non esse in characteribus aut figuris positam, sed in secreta diuinorum miraculorum intelligentia allegorijs per sacram Scripturam implicata passim. Nulla enim propemodum exstat oratio, præceptum nullum, cuius non sit duplex, aut etiam triplex intelligentia. Exempli causa, præceptum[e] datum Sacerdotibus de includendo homine qui ex elephantiasi cœpit laborare cumprimùm malum cernit, & septeno quo-

[a] Leuit. 2.

[b] Genes. 19.

[c] Num. 18.

[d] Libris Pirke aboth sæpe legitur Moses accepit quæ tamen scripta in libris Mosis nusquam reperiũtur.

[e] Leuit. 13. & 14.

que die, donec ſanatus fuerit aut totus à capite ad pedes albus euaſerit, reuiſendo: tum de eo liberè dimittendo quia mundus eſt, inquit Scriptura: ſin apparentem aliquam viuæ carnis partem habuerit, de eo ab aliorum conuerſatione ſeparando: præceptum igitur iſtud politicum miratur Philo, itaque moralem affert ſenſum, ſi bene memini, dicens non poſſe eum qui prorſus cognitione Dei caret ac conſcientia aliꝭs damno eſſe: qui autem diuinæ legis & veritatis ſenſu præditus ſe aliunde ſinit nefarꝭs opinionibus deprauari, hunc pernicioſum eſſe, quia religionis ſpecie venenum impietatis miſcet, vt magi miſcent Dei nominibus. Ad ſenſum illum politicum expreſſum lege Dei, & moralem Philonis alterum accedit elegantiſsimum naturæ myſterium quod nemo attigit: nempe quicquid corrumpitur id aerem quoque & accedentes propiùs corruptione inficere donec fuerit conſummata, quod Theophraſtus paucis libro de Odoribus expoſuit dicens, πᾶν σαπρὸν κακῶδες, quicquid corrumpitur fœdum exhalat odorem: vt ouum, ſuauis & ſalutaris cibus quem antiquas regum delicias vocat Horatius, ſi incubatu cœperit corrumpi fœtet ſupra modum, aeremq́; inficit donec perfecta ſit corruptio & pullus excludatur: Ozimum quoque & Lauendula, quam veteres Nardum Celticam à naturali ipſius apud Occitanos ortu appellabant, quando tecta & compreſſa incipiunt corrumpi, fœtent vehementiſsimè, ſin corruptio ipſorum ſi-

nitur

nitur consummari, oleum afferunt optimum & odoratissimum: Corruptum item genitale semen si in corruptione perstat, cancros, bubones, & varos horrendos efficit. Eadem igitur ratione elephanticorum sanguis est fœtidissimus quando corrumpitur, donec tota materia sanguinis planè conuersa sit: quamobrem dum conuertitur, non sine periculo ad elephanticos acceditur: conuerso eo nihil periculi. Atque hæc genuina Legis sententia. Interdum historica solùm est sententia, vt cùm Moses dicitur populum numerauisse, & similia: interdum allegorica, vt cùm Lex præputia cordium circuncidi iubet: præputium cordi nullũ est, & si inesset nunquam tamen circuncidi posset: Innuit ergo lex improbas cogitationes rescindendas esse, vindictæ appetentiã, auaritiam, cæteraq; vitia. Hoc pacto imperiti qui in Cabalam inuehũtur visuri sunt Deum nobis quasi palpandum & cernendum oculis istud exhibere, non solùm literalem sensum teneri à nobis oportere, cùm verè Scriptura dicat, Litera occidit, Spiritus autem viuificat. Quamquam pulcherrimus in Lege Dei habetur locus ad rem istam demonstrandã, vbi Moses dicit[a] è monte (in quo dies & noctes xl. fuerat) [a] *Exod. 34.* descendens velũ faciei suæ imposuisse vt alloqueretur populũ, quod velum cùm ipse ad Deũ reuertebat eximebat: id aũt fecisse, quia non poterat diu populus splendentẽ ipsius faciẽ conspicere, id est (vt è literali sensu excedamus) non valebat mysteria & allegorias, quæ confertim habentur in

Lege Dei, animo percipere. Verumtamen populus Mosem retectum videns dicitur faciem ipsius quàm valde splenderet animaduertisse. Certè quicunque ex inconsyderata pertinacia expositiones istas improbant, quibus Hieronymi, Augustini, Basilij, præcipuéque Origenis, omnium quoque Doctorum Hebræorum scripta abundant, iniuriam Deo ac Prophetis faciunt, qui nunquam aliter loquuti sunt. Ac ne excelsa quidem illa Salomonis scripta sunt aliud quàm parabolæ & allegoriæ, eáque certo consilio in eam formam inscripsit vt demonstret singulis nõ oportere vbique insistere in literalem sensum quem Hebræi *sensum passuk*, id est, versus nominãt: vnde barbari Latinitatis autores ex versu facientes passum, *in hoc passu*, soliti sunt dicere. At Salomonẽ scribitur sapiẽtia fuisse cumulatum, Deumq́ plus in eum contulisse q̃ in vllum hominem vnquam contulerit: hic tamen vt sapientum mentes supra terram altiùs erigat, docet cognitionem Dei esse arboris vitæ fructum. Non est igitur, quod plerique literæ insistentes tradunt, arbor intelligenda. Hinc enim accidit vt boni isti literalis sensus interpretes multa ἀλόγων centena millia pepererint, qui ex scripto illud de serpente in Genesi [a] loquente interpretati dicunt animantes brutas olim loquutas esse: vt faber quidam ferrarius in Gallia, postquam à celebri Prælato audiuisset in concione per Adamum (propterea quòd pomum ederat) totum genus humanum præter exiguum Christianorum manipulũ in damnationem æternam

[a] Genes. 3.

nam labefactatum esse, cùm videret sibi contrà dis putanti Prælatum de sensu literali non satisfacere, dixit tandē tam multas rixas pro re tantilla ineptè excitari: quod blasphemum dictum simulac nostrorum aulicorum pulsauit aureis in prouerbium abiјt, non abiturū sententia mea si hic qui docebat alios bene intellexisset atque sapienter explicauisset locum. Eodē errore Porphyrius in libris quos aduersus Christianos scripsit, ex literali sensu illud exagitans quod de arbore scientię boni & mali & de arbore vitæ in Mose legimus, innumeros homines à religione vera auocauit propter ea ἄτοπα quæ nascuntur ex literali sensu: desinunt verò ex diuina interpretatione q̃ Deus Mosi & Prophetis tradidit, & quam apud Philonē, Leonē, Mosem Maymonis filium, Leuin, filium Iarrhi, Orienem, aliosq́ Theologos Hebræos & Christianos legimus. In hāc sententiam ait Lex[a] non ea solùm animalia quæ nō ruminant & quę scissum nō habent vnguem immunda esse, sed ea etiam quæ non sunt vngue fisso, vtcunque ruminent: quod Origenes de iis accipit qui sese in meditanda & contemplanda Dei Lege occupant, sed inter literalem sensum & mysticum, inter carnem & spiritum nullam distinctionem seruant. Hunc autē (Origenem dico) magistrum Ecclesiarum Christi post Apostolos vocat Hieronymus[b], omniumq́ Doctorum principem. Cùm itaque in Lege Dei legimus Pharaonem curauisse vt occiderentur mares & puellę seruarentur incolumes, id præter constantem litera-

[a] Leuit. 11.

[b] in catalogo scriptor.

lis sensus veritatem sapientes Doctores ita accipiunt, Diabolum quem figurat Pharao in hoc incumbere vt intellectum masculam hominis partẽ interimat vitámq́; det concupiscentiæ. Item quod Abraham Sarę dominæ obsequutus dicitur ancillam eiúsq́; filium eiecisse, id Cabalistæ Theologi sapienter exponunt rationi vt dominæ obsequendum esse, & cupiditatem eijciendam ac peccatum ex ea genitum. Cùm prohibetur ne fructiferę arbores gerendo bellum excidantur, interdictũ quoq́; intelligendum est ne homines virtute prę diti & opifices periti tollantur. Cùm dicitur oletum terra obrui oportere ne inficiat̃ aer, hoc quoq́; est inde eruendum, dignius esse malum excusatione quod occultum est: ideoq́; cauendum singulis vt propalent suam turpitudinem, ne cuiquam sit exemplũ mali. Quando interdicitur ne aries aut ouis Deo offeratur nisi tota sit alba & sine macula, putandũ est animam quoque sistendam Deo puram & mũdam haberi oportere: quando interdicit ne clauda sit, rectè ambulandum significat in Lege Domini. Hebræus Philo in moralibus interpretationibus afferendis est mirificus, Leo & Maymonides in naturalibus, in vtrisq́; liber Zoar qui nondum fuit e Chaldęo sermone versus. Sicut autem de naturalibus prædictionibus, de Astrologia, & scientijs consimilibus antè dicebamus, sic etiam in Cabala à communi illo abusu quẽ suprà attigimus abstinendum: nihil enim est tam sanctum & inuiolatum q̃d non à Satana & administris ipsius polluat̃. Artis est

tis est diabolicæ cùm Scriptura sacra tanquam ad carmina adhibetur, quod nunquam prisci Hebræi cogitauerunt. Atque hinc data fuit gentibus occasio ad calumnijs petendum verbum Dei Hebræorumq; Cabalam, de qua sic Plinius libro xxx. capite primo. Est alia, inquit, Magices factio à Mose & Iochabella Iudæis pendens. Corrupit autem dictionem *Cabala* quæ significat Græcè ἀκρόαμα, id est, scientiam auditione comparatam nec literis exaratam, à verbo קבל accepit, eo quòd Cabalam non licebat docere aliter quàm viua voce, & quidem eos qui quadragesimum ætatis annum superassent: vt autem verba concepta ad miracula edenda pronuntientur nulla mentio, quamuis id Reuchlinus & Galatinus voluerint: omnino certè abusus est. Si quis autem mihi obiecerit nihil hic inesse diabolici si quando certus Psalmorum versus aut ad expergiscendum constituta hora, aut ad orandum Deum, aut ad conficiendas alias actiones bonas pronuntiabitur: Fatebor illud quidem non vltimum sapientiæ fundamentum esse vt quis mane oraturus surgat, credibile esse qui primi suas preces offerunt eos primarias benedictiones reportare, vt Iacob anteuertit Esauū: propterea scriptura tota indice Prophetas summo mane ad laudandum Deum & primas suas actiones ei sacrificādum surrexisse, quemadmodum aiebat Dauid, *In matutinis meditabor in te.* Item, *Exsurge psalteriū, exsurge cithara, exsurgā diluculo,* & apud Iere. *Misi ad vos Prophetas surgēdo manè:* & Deus quoq; in deserto videt maximè

maximè procurasse vt mane populus surgeret, quia Sole super Man radiante abibat in fumum & liquescebat illico, quamvis igne non liquefieret, vt gratiarum (ait Salomo) agendarum Deo monerentur: Nihilominus tamen illud affirmamus nõ licere vti Scriptura sacra vt vis aliqua verbis tribuatur, quamuis ad finem optimum. Hęc recepta est Theologorum sententia Minorem itaque veritatis speciem habuerit, si quis Magos verborũ vi posse crediderit segetes & terræ fructus perdere: etsi xij. tabulis disertè cauebatur ne incantarentur fruges, *Qui fruges excantasset, aut qui malum carmen incantasset*, &c. non quòd magi suis carminibus fruges perdant aut tempestatem virtute verborum commoueant (vt alibi ostendemus) sed ope Satanæ: Sortilegus enim alter nõ posset idem efficere, quamuis eadem verba pronuntians. Quapropter imperitum vulgus nõ valde miratus sum, sed Catonem [a] illum docere luxatis membris carmen auxiliari: Cæsarem quoque Dictatorem post vnum ancipitẽ vehiculi casum, semper vt primùm consedisset carmine ter repetito securitatem itinerum solitum aucupari, cùm tamen obseruationes istas ex more deriserit: & M. Seruilium Nonianum principem ciuitatis, qui chartam duabus literis Græcis P & A inscriptam subnectebat collo metu lippitudinis. Si qua fuisset radix salutaris herbaue medica, odore & proprietate naturæ mala hæc curatura, speciem aliquam habuissent: vt radicem Pæoniæ appensam collo certum est epile-

[a] *Plinius li. 28. cap. 2.*

pticis

pticis adiumento esse plurimùm, & confirmatum experientia: sed chartam aut characteras subnecti collo, quicquid inscribatur, cum Ioanne Chrysostomo[a] & Augustino statuimus meram esse idololatriam, si ignorantes fecerint: sortilegium verò, si istud illi commiserint qui nouerunt interdictum, nec eo minus fidem superstitionibus adhibent. Etenim hic quoque est idololatria, si vis curandi herbis, plantis, animalibus, metallis tribuitur, nisi eadem opera laus ad Deum tota referatur. Ideoq; Hebrei tradunt Salomonis librũ de vi & proprietate animantium, plantarum, lapidum, herbarum, metallorumq; omnium ex mãdato Regis Ezechiæ crematum esse, ne ad idololatriam ratione ista homines adducerentur: vt serpentem quoq; æneum è deserto allatum Ezechias igni præcepit tradi, q̊d cum imperitus populus adoraret. Quãto æquius ergo futurum est censeri idololatriam si verbis & characteribus adhibetur fides, ijsq; non formatis à Deo (vt sunt res creatæ) sed per homines aut malignos spiritus inuentis: hoc verò non solùm idololatria, sed purum putum est sortilegium. Idololatriam cum Augustino veteribusq'e & recentibus Theologis appello auersionem à creatore ad creaturam. Etenim videmus verba ad effectum suum nunquam perduci, nisi ipsis adhibeatur fides: tum peruigil Satanas seipsum ingerit & ad tempus cõpensat idololatriam, vt ex idololatra perfectũ Magum Sortilegúmq; reddat, quod suo loco ostẽdemus. Hic fortè aliquis obiecerit vocem, sermonem

[a] Homil. 45. in Matth. c. 23. licet fiant periapta cũ inscriptione Agnus Dei. Lib. 1. de ceremonijs, & distin. 7. c. 3. de consecra.

Dei, duasq́ tabulas manu ipsius exaratas tã esse opera Dei quàm Solem, Lunã, aut cœlum: itaq; illa etiã naturalẽ vim obtinere: quod Mirandulanus Princeps & Reuchlinus sentiunt. Ego verò nullã his verbis facultatẽ inesse dico, nisi ad eum effectũ cuius causa enuntiata à Deo ac digitis insculpta sunt: neque ad tempestatem serenitatémve aut aliud efficiendum, sed ad vitam æternam ijs qui morem gesserint tribuendã, sicuti scriptũ est. Hoc fac & viues. Hominum aũt Satanæq́ verba nihil ampliùs possunt, quàm fructus picti, statuæ, & res artificiosæ eiusdem generis. Hanc demũ potestatẽ satanas à Deo obtinet, vt eam aduersus Ethnicos, idololatras, infideles, & Dei contemptores exerat qui decipiuntur verborum fucis, ac eorum inprimis quæ nequeunt intelligi, quia minorem (ait Plinius) fidem homines adhibent ijs quę intelligunt. Quamobrẽ Galenus lib. vi. de simpli. pharmacis Xenocratem Aphrodisæum & Pamphilũ quendam improbat, qui fraudibus istis instructi Medicos simulabant. Plinius quoq; septem primis capitibus lib. xxviij. his abundat ineptijs: & quãuis eas secundo capite dicat sapientissimi cuiusq; fide respui, Theophrastum tamen, Catonem, & Cæsarem in quibusdam malis narrat fidem his nugis adhibuisse. Mirũ aũt est & ab omni antiquitate annotatũ, serpentes incantari: Improbũ enim Dauid cõparat Aspidi aures ab incantatoris callidi voce obthuranti. Hi verò plerumq; à serpentibus occiduntur: quamobrẽ ait Salomo neminem de incantatore occiso à serpente

pente capturum misericordiã. Sic Sortilegus quidam Salisburgensis cùm in oculis totius populi serpentes omneis qui in ambitu ad milliare integrum fuerant in fossam vnam coegisset & tradidisset morti, à postremo eoq; permagno furiosè insultante enectus est. Atq; hac ratione constat, neque voce *hypokindox* quam Theophrastus Paracelsus affert, neq; aliis Psalmi xci. neq; vocum vllarum virtute, quicquid obtẽdatur, hæc præstari posse. Qui enim fuissent serpentes per integrum milliaris ambitum vocẽ hominis audituri, & quidẽ profundè in terrã abditi? Quãquam Aristot. sub finem libri περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων scribit Tenę oppido Thessaliæ fuisse maleficam quæ fascinaret basiliscum. Is ergo fuit diabolus, qui fidos suos administros hoc compensat præmio. Ac propterea Canonem, nec mirum, xxvi. q. v. & Augustinum dicentes per Magos virtute carminum infici homines atq; enecari, sic intelligimus vt opera Diaboli istud effici statuamus. Docuit enim amplius millies experientia à verbis ab altero quàm Mago pronuntiatis nihil esse consectarium: Sin autẽ leuioribus in rebus nonnunquam visa sunt effectum suum habuisse, vt in ligaturis diximus, pro certo illud habendũ est diabolos (qui vbiq; præstò sunt) & voluntatis illius qui maleficium aliquod cogitat administros esse, & ad hominem grauioribus malefactis ac impietatibus implicandum eam perficere.

De expreßis malignorum spirituum inuocationibus. CAP. III.

QVicunque rem bonam facere arbitrati malignum spiritum (quem pro Deo habent) inuocant ad cōsilium aut opem aut consolationem suam (vt Ethnici prisci faciebant, & multi nostra memoria in Occidentalibus insulis faciunt) nihilo amplius Magi dicendi sunt quàm illi qui Solē Lunam & res creatas adorabant: Idololatræ iure appellantur. An verò bonam ipsorum conscientiam accipiat Deus, id committo iudicio eius: nam qui hoc quæsierit, is se in Dei arcana plus satis intulerit: vt ij qui Socratem, Phocionem, Aristidem iustum non dubitauerunt velut Magos turpissimos æternæ damnationi & supplicijs paribus addicere, cùm tamen Lex Dei pœnam pro delicti grauitate decerni imperet[a]. Sed inter Ethnicos quicunque bonorum malignorumque spirituum discrimine cognito & sacrificabant liberos, & adulteria, præposteram libidinem, omniaque turpia, horrenda, & rectæ rationi (quam à natura in mentib. nostris ingenerauit Deus) aduersantia committebāt vt institutū suum assequerentur, hi non solùm fuerunt idololatræ, sed etiā Magi, eoque nomine à Philosophis omnib. & legumlatoribus condemnantur. Hæc illa causa est cur Deus populo suo dixerit[b] se Amorrhęos aliosque populos sortilegia exercentes è regione exstirpasse; cur etiam Rom. Senatuscon-

[a] Deu. 15.

[b] Deut. 18.

tuſconſulto Bacchanalia cognitis exſecrabilibus ſortilegijs quæ noctu committebantur, ex vrbe & Italia tota eiecta ſunt. Nullum autem lapidem non mouet Satanas vt ſibi homines vindicet abducátque à vera veri Dei adoratione: Cùm itaq; Deus non ſit aſpectabilis, ſed admirabilem Solis elegantiam, cæleſtiumq; luminum conuerſationem, vim, motum homines proſpiciant, perfacilè illuc delapſi ſunt vt Solem, Lunam, Iouem, & alia cœleſtia corpora laudibus extollerent atq; ſupplicarent: & pro eo quod Noe liberos ſuos docuerat vt ſacrificarent vbique Domino, facile fuit vota ad Solem, Lunam, cœleſtiaq; corpora conuertere, quæ Noe & poſteri perdiu exhibebant Deo. Hoc Abram in Chaldæa videns indignè fieri pronuntiauit, & eo nomine malè exceptus eſt, vt Philo, Ioſephus, & Moſes Maymonis vno ore docent: Deus verò ipſum ex Chaldæa exire iuſsit, vt in ipſo & poſteris verum Eccleſiæ ſignum conſeruaret. Hoc conſequutus Satanas, cœleſtium inquam corporum adorationem, elementorum quoq; ſenſim inuexit cultum: primùm ignis, cui omnes gẽtes honorem permagnum habuerunt, deinde terrę velut matris & genitricis hominum bonorumq; omnium: nec ſpectantibus altiùs hominibus, nec contemplatione intellectus ad Deum vſq; rerum omnium autorem & creatorem euolantibus. Ab elementis ad alias res creatas vẽtum eſt: adorauerunt itaq; Deos panis & vini inuentores Bacchum & Cererẽ multi, etiamq; bouem Ægyptij quem vocabant Apin,

eo quòd videatur animalium omnium quæ in orbe terrarum degunt esse vtilissimum: Quam opinionem vt confirmaret Satanas, aliquando specie bouis apparebat, eoq́ mortuo lamentationes fiebant maxime. Atq́ hæc Apidis superstitio adeò Israelitarum animos incesserat, vt ad figurandum Deum qui eduxerat ipsos è terra Ægypti vitulum fusilem confecerint, Deum cœli & terræ quem adorabant forma vituli putantes fingi oportere,
[a] Exod. 20. cùm tamen Deus indicta capitali pœna vetuisset[a] formam vllam aut figuram sibi assignari: quamobrem incensus ira populum grauiter castigauit. Sed ne his quidem acquieuit Satanas: principes enim viri (ait Salomo) amissorum liberorum quos deamauerant memoriam conseruaturi, eorum curabant pingi & incidi vultum, studiosè imagines asseruabant, osculabantur sæpe, honorem exhibebant: quemadmodum Augustum Cæ-
[b] Suet. in Augusto. sarem Capitolio exeuntē legimus[b] defuncti nepotis imaginem forma expressam Cupidinis solitum osculari. Idem quoq́ factum Principib. potentissimis. Nam apud Herodotum legitur in summa Babylonis turri fuisse templū dicatum Belo regi Assyriæ quem vocabant Iouem: cumq́ illius cultum Assyrij & Chaldæi cœpissent instituere, procedēte ipsorum imperio ad omnes Asianos bonamq́ partē Africæ, sacrificia quoq́ & superstitiones ipsorū inualuerunt per imperiū totum quod fuit amplissimū (capiebat. n. cxxvij. præfecturas, & in ijs Ægyptū duplo ampliorem quàm sit regnum Galliæ) & paulatim in

tim in Græciam transmearũt. Ideoq; Deus per Esaiam abominatur Babylonem, quòd sortilegia & superstitiones suas in populos transmiserit: & Porphyrius ad Boethũ scribens, Theodoricus[a], & Iamblichus consentiũt omnes antiquas superstitiones à Chaldæis manauisse. Ex quo in Deorum numerum cœperunt homines cooptari, infinitus Deorum numerus exstitit. Fuerunt enim minimùm tricies sexies mille, vt veteres annotarũt, præter deos manes, id est, parentum & consanguineorum spiritus, quos pro Dijs habebant, quibus sacrificabant, & ad quorũ sepulchra comedebant: in quos Scriptura inuehens ac detestans eorum maleficia, inquit: Et comederunt sacrificia mortuorum. Horum sacrificiorum specie animę defunctorum primùm fuerũt inuocatæ: atque hæc Νεκρομαντεία, haud scio an prima sortium magicarum & vetustissima. Esaias enim detestans impietatem istam capite octauo, an non quisque, inquit, mortuos pro viuis consulturus est? Et Saul exitum postremi in Philistæos prælij cupiens[b] cognoscere Magam Endore consuluit, quæ euocatum Samuelem aut Samuelis imaginem sola vidit, Saule non vidente eum. Itaq; rogauit eum Samuel quamobrẽ interturbaret quietem suã, cùm à Deo relictus, & Deus ipsi inimicus esset, adiecit eum Dauidi regnum tradidisse quòd verbo eius Saul nõ obsequutus esset, ipsumq; & liberos fore secũ die postero. Non sum nescius placere quibusdam Theologis diabolum fuisse istum, ac non Samuelem: sed bona pars refraga-

[a] Lib. de curatione Græcarum affectionum.

νεκρομαντεία.

[b] 1. Sam. 28.

refragatur freta loco Ecclesiastici cap. xlvi. qui narrat in Samuelis laudibus, ipsum post mortē prophetasse prænuntiata morte Regis & Philistæorū victoria. In eadem sententia est Iustinus Martyr, Rabbi Sædias, Haias, & Hebræorum plerique: & ijs obseruandum est illud suffragari quòd responsio per Samuelis imaginem, quem diabolum putant, Sauli facta magnum Iehouæ nomen habet quinquies repetitum, quod etiam audire dæmones perhorrescunt. Ideoq; iudicium R. Dauidis Kimhi in hunc locum, neq; Tertulliani libro de anima neq; Augustini amplecti possum statuentiū hunc fuisse diabolum, nec aduersantem huic sententiam planè confirmare. Deinde verò si eo damnetur Saul quòd Regem Amalecitarum, captiuos, & pecora ex mandato Dei non interfecerit (nam
a 1. Sam. 28. hanc solam causam Scriptura sacra adducit [a] cur Deus Sauli infensus fuerit) altius quidem certè in consilium Dei penetratur: maximè cùm huius peccati nomine tantisper dum vixit pœnas luerit non mediocreis, vexatus a Satana & plerumq; in summum furorem actus. Paulus autem 1. Corinth. v. consilium dat vt qui incestum perpetrauit eijciatr ex Ecclesia, vt corpore ipsius tradito Satanę quod affligeretur, spiritus seruaretur die iudicij: quo spectat illud Samuelis, *cras mecum eris*, nimirum postquàm iustè afflictus à Deo & desertus fuerat eam ob causam quòd in Amalecitis omnibus pecoribusq; occidendis morem non gesisset Domino. Sic etiam in pari causa 1. Regum xiij. Prophetæ ad

Ierobo-

Ieroboamum misso dicitur non fore vt sepeliatur in sepulchro maiorum, quia cibum contra quàm ipsi fuerat indictum in Samaria sumpserit: deinde à leone paulo pòst occiditur, qui tamen corpus ipsius cum asino reliquit intactum donec in sepulchrum efferretur. Qua ex re manifestum est Prophetæ animam ob peccatum istud nõ fuisse à Deo damnatam, cùm præsertim cadauer eius non siuerit à leone deuorari. Vt ergo damnationẽ iudicio Dei permittamus, Deus æquè potest voluntatem suam per sortilegos & improbos atque per electos exponere, vt somnijs Nabuchodonozoris, Pharaonis, & Balehami demonstratur: sic etiam tradunt Theologi in locum illum Euangelij, Expedit vnũ hominem mori pro populo, atque hanc esse prophetiam ex ore Caiphę docent. Deinde quid illud dici prohibet, Deũ siuisse vt veniret Samuel postquàm defunctus esset, ad ruinam Saulis & status euersionem prędicendam? Audiui ex Insulano Abbate Noualliorũ Domino, qui iam legatione Cõstantinopoli à Rege fungitur, & ex nobili Polono cui nomen est Pruinski Legato in Galliam, vnum ex maximis Christiani orbis Regibus auidum sui exitus cognoscendi Iacobitam Necromantem ad se accersiuisse, qui confecta missa & sacrata hostia primogenitum quendam decennem puerũ ad hoc comparatum truncari iussit capite: eo hostiæ imposito certis voces pronũtiasse, characteras quos scire non attinet adhibuisse, ac tum roganti quid vellet caput duobus verbis respõdisse, *Vim patior*:

illicò furibundum Regem indesinẽter clamauisse, tollite caput istud, & in eo furore exspirasse. Hæc historia in toto regno vbi gesta est pro certa & indubitata habetur, etsi quinq; homines solùm negotio interfuere. Non dissimilis huic historia Theodorici Imperatoris legitur, qui postquàm Symmacho ceruices prescindi curauisset, apposito ad mẽsam ingente pisce visus est sibi videre caput Symmachi, & furore correptus paulo pòst vita defunctus est. Quod si ita est, qs duas illas voces in os pueri inditas fuisse à Deo dubitet? Græcè. n. Latineq; puer nesciuerat, & repentina tam horrendi sceleris vltio certè à Deo sumpta est: nisi quis fortè dixerit spiritum pueri aut Angelum proloquutum esse, & Regem excarnificasse ad vindictam sceleris: nam quò innocentior est sanguis, eò vindicta grauior. Atque hac quidem in re conspicua est execrabilis impietas, quòd innocens, mas, & primogenitus (quem Deus Lege [a] sibi sanctificari iubet) capitur & præsciendis futuris sacrificatur diabolo: eaq; non noua sed peruetus impietas, vt Elias Leuites annotauit, qui istud sermone suo appellat Theraphim. Etsi hic cruentũ caput scribit laminæ aureæ imponi solitum cum nomine dæmonis certisq; characteribus, quos omissurus sum, ita eum adorari conceptis verbis, quæ neq; dici opus est neq; scribi, sed præstat reticeri prout institui facere: cum tamen sit necessarium probè teneri quanta sit istorum damnatorum hominum impietas, vt ab ipsis caueatur. Hominum interfectorũ animas plerumq;

[a] Leuit. 13.

plerumque instare vindicandis occisoribus veteres affirmarunt. Pausaniam Lacedæmoniorum regem in Plutarcho legimus, cùm esset Constantinopoli, generosam adolescentulam munere accepisse: vt autem puellam virginem ad ipsum pudebat accedere nisi digressis omnibus, solam cubiculum ingredientem noctu lucernam abiecisse: cuius casu Pausaniam repentè excitatum & tanquam si vita ipsius in tenebris peteretur attonitũ arripuisse pugionem, & incognitam adolescentulam occidisse: ex eo tempore sine intermissione Pausaniam à spiritu vexatum esse ad mortem vsque, quem spiritum adolescentulæ narrabat esse persimilem. Hominem in vinculis vidi anno millesimo quingentesimo sexagesimo nono, quòd ira percitus vxorem occidisset, qui data sibi & confirmata venia maleficij conquerebatur sibi nullam quietem esse: se enim singulis noctibus ab ea cædi. Sed hoc tamen homicidis omnibus non vsuuenire constat. Existimant quidẽ nonnulli si homo occisus sine vindictæ studio decesserit, id non accidere: verumtamen notauit antiquitas, & Plato scripsit libro de legibus 1. animos eorum qui occubuerunt in occisores insistere: quod Marsilius Ficinus libro XVI. de animarum immortalitate. Lucretius, & Virgilius Æneid. iiij. verum esse dicunt, & infinitis iudicijs probauerunt iudices, homicida super cadauer (etsi non attingat) transeũte statim è vulnere manare sanguinẽ. In hanc rem non pauci quoque Doctores ciuilis & canonici iuris cõsentiũt,

& præsumptionem hanc argumentum esse coniecturamq́ violẽtam in reum statuunt[a], ex qua legitimè ad quæstionẽ rapi posſit: nam etiam hoc modo persæpe innotuerunt sontes. Id Plutarchus de Damone scribit, Sueton. de Caligula. Aiunt consimiliter animam quæ de hoc mundo non inuita migrauerit aut saltem brutis cupiditatibus se non immerserit, vestigijs corporis non ampliùs hærere: vt ij faciunt qui bestiarum vitam vixerunt, de quibus Horatius,

Et affigit humo diuinæ particulam auræ.

Horum itaque animas desyderari à Necromantis & sortilegis, sepulchra de nocte circumeuntibus carnèmque corporum edentibus: quemadmodũ in Thessalia Magi exstiterũt qui mortuorum perquirebant corpora, eaq́ (nisi accuratè per vigiles obseruarentur) erosis naribus, ore, genis, aliisq́ partibus inueniebantur[b]. Potius crediderim eò impietatis à Diabolo perduci Magos persuadente sic defunctorũ animas attrahi. Etsi Græci Necromantem appellauerũt ψυχαγωγὸν quasi animæducũ dixeris: Thessalis quoque & Arcadibus fuit istud palàm vsitatissimum, apud quos Pompeio placuit ex Erichthone Maga exitum Pharsalici prælij Necromantica arte cognoscere, quo in prælio (vtcunque de victoria fuisset cõfirmatus) fusus est, prout omnibus accidit qui viam istam sequuti sunt. Nuper nostrorum patrum temporibus siquando eos qui sancti habebantur indigitari oportuit, quidã liber inuocationum plenus publicè legebatur noctu. Li-

[a] *Paris de puteo in syndicat. verbo tortura. Hippolyt. consil. 24. nu. 2 vo. 1. & cõs. 90. nu. 3. & cõs. 91. nu. 4. & cõs. 100. nu. 4. & consil. 110. num. 4. vo. 2. Angel. in tractat. de homic. Ioan. de Neuisa. in sylua nupt. vc. cadauer. Boerius decis. 619. nu. 1*

[b] *Apulei. in asino aureo.*

ctu. Libro nomen erat *Grimorium*, quod asseruatur in abdito: itaque de eo aut de re sanctè & in rem bonam facta nequeo iudicare. Hoc solùm affirmo damnandum esse vsum Necromantiæ, qua diabolus pater mendacij de veritate, de rebus abditis, etiamq; de salute hominum consulitur. Etenim animæ quas Necromantæ sacrificiis à se adduci putant ferè sunt diaboli: ac propterea quicunque capita mortuorum seruant, nisi medicinam aut chirurgicã faciant, ij plerumq; exercent Necromantiam, vt Ioachimus Camerarius à se visos narrat nõ ita pridem, qui diabolo per caput mortui loquente vtebantur. Sed quoniam homines bene instituti & quicunque sunt meticulosi perhorrescunt noctu sepulchra accedere & in artes istas incumbere, alias rationes excogitauit Satanas vt hos ad sui adorationem pertraheret: insinuabat enim se in earum corpora quæ frequentes in templis erant, & per eas loquebatur. Id autem plurimùm virginib. accidebat sortilegis ad impietatis opus adornatis, quæ ieiunantes religione maxima orabant in specu Apollinis somnumq; in ea capiebant (nam quo grauior est impietas, eo honestiore pietatis & religionis velo obtegitur) tum diabolo in illius corpus ingresso quæ ita noctem transegerat, illa postridie diuinabat & de rebus quæsitis responsa dabat plerumq; amphibola: atque hæ sacerdotes Pythiæ, nonnunquam etiam Sibyllæ dicebantur. Sic Virgilius Sibyllam Cumanam nominat, quæ precibus ad Satanam in specu habitis furore correpta

ſpumabat, & nouo ſermone loquebatur, ac tum prædicabatur Deum ad ipſam aduenìſſe. Quamobrem in Lege Dei pręcipitur vt lapidibus obruatur mulier prædita ſpiritu Pythonico. Hebræi appellant אוב, LXXII. interpretes ἐγγαστρίμυθοις ἢ ἐπαοιδοὺς, quaſi dicas in ventre aut vaſe loquentem: quod Magi cum ſuis phialis vitreis peluibusq́ faciunt. Vulgata verſio Gręcos in trãsferendo ſequuta eſt Apollinis Pythij oracula conſulentes. Narrat Cęlius Rhodiginus puellam nuper in regione ſua à ſe viſam, cuius in corpore ſpiritus erat Pythonicus res pręſentes & occultas verè per pudenda reſpõſans, & de futuris perſæpe mẽtiens. Verùm quod ex Apolline Delio reſponſa plurimùm petebãtur, id eo factum eſt quòd euidentiora eſſent: quamobrem Delius dicebatur ἀπὸ τοῦ δήλου. Scribit Chryſoſtomus Sacerdotem in ſpecu proſtratam Pythoni cum ſpiritum ſolitam accipere & deſpumare furore correptam, ac tum plerumq́ dæmonem (quem Ethnici colebant pro Deo) per eius pudenda reſpondiſſe: quod Origenes aduerſus Celſum Epicureum deridet grauiter, & Plutarchus etiã (quãuis Ethnicus) extremi eſſe furoris teſtatur quòd Deus in fœminas iſtas intrare creditur, imò & religionem & naturam Dei ſic traducendam polluendámque propinari. De Sibyllis iudicium permitto ſapientioribus: videtur tamen Lactantius & quicunque tanti fecere Sibyllarum oracula, non ſatis originem vnde proceſſerunt iſta attendiſſe. Etenim Virgilius [a] teſtis eſt Sibyllam Cuma-

[a] lib. 6. Aeneid.

Cumanam omnium celeberrimam Sacerdotem Pythiam fuisse ac dæmoniacam: & bona pars istorum oraculorum Saturno solùm, Ioue, Venere, Neptuno personant. Prætereà Ethnicæ fuerunt Sibyllæ omnes & à fide nostra alienæ, quarum neque Scripturæ meminerunt vnquam, neque vllam confirmationem aut approbationem dedit Conciliorum (fuerunt autem ampliùs sexcenta) autoritas. Verùm Lactantius videns apud Ethnicos nihil maiestatem Bibliorum posse, Sibyllinis oraculis tentauit id quod volebat ostendere: quamquam hæc oracula quibus illis adhibebant fidem fortè pro libito fuerunt concinnata. Hos autem Sibyllinos versus qui excussi extant & Latini per Castallionem facti, nihil quàm summam historiæ Biblicæ continentes. hos ergo Sibyllarum esse ridiculum est credere: cum ne vnus quidem versus eorum compareat quos è Sibyllinis Cicero, Liuius, Porphyrius, Plutarchus, & Græci authores adduxerunt. Verumtamen benefactum eo tempore putauerunt Patres, si Ethnici quocunque modo pertrahi ad religionem Christianam possent: quæ opinio impura est ac iure damnata, cùm Prophetias diuinitus inspiratas cum ijs sit nefas coniungere, quas apud infideles Ethnicos Satanas Sibyllis inspirauit. Aristoteles[a] huius diuinationis & furoris peruestigans causam admiratur vehementissimè: tandemque statuit ex antrorum vapore fieri, vt in Lebadia specu, Trophoniana, Corycia, Pythia, & alijs: sed

[a] lib. de mundo ad Alex.

ſed hæc cauſa ratione nulla nititur. Nam cur hæc potius quàm illa ediderit? cur ex tot centenis ſpecuum millibus ne ſex quidem ediderũt? cur etiam centum annis aut centum viginti ante Ciceronis tempora (vt in libris de diuinatione legimus) edi in ſuis antris deſiuerunt? neq; enim permutata fuerunt antra: qua occaſione Plutarchus[a] eorum Dæmonas defendit obiiſſe. Prętereà an iſtud aliquam veritatis cauſam habuerit, eo vapore fieri vt ſpiritus ingrediatur in fœminam, in ſtomacho eius loquatur occluſo ore, aut ore loquat̃ exerta lingua, aut deniq; pudendis? Et veritas tamen cum mendacio ſæpe confuſa deprehendebatur, & cùm oraculum dixit apud Iuſtinum Martyrem, & Euſebiũ,

[a] lib de oraculi. defec.

Μοῦνοι χαλδαῖοι σοφίην λάχον, ἠδ᾽ ἄρ᾽ ἑβραῖοι,
Αὐτογένητον ἄνακτα σεβαζόμενοι θεὸν ἁγνῶς.

id eſt, Soli Chaldæi ſapientiam ſortiti ſunt, & Hebræi Ex ſe genitum Regem colẽtes Deum ſanctè. Taceo myſteria & ſacrificia quæ obſeruabãtur ad exoranda reſponſa, & apud Diodorum & Pauſaniam legimus. Quid verò quòd eos interdum diabolus occidebat qui ſuas adibant ſpecus, niſi aliquid poſtularẽt? Fernelius hiſtoriam recitat cuiuſdam magi, quem, cùm accerſiuiſſet dæmonem, ſuperueniens occidit dæmon: roganti autem ſortilego ſodali iſtius quare occidiſſet eum, id à ſe factũ reſpõdit diabolus propterea quòd à ſe nihil poſtulauiſſet. Ab hominibus enim rogari, orari, & adorari Satanas percupit, & nonnunquam veritatem profert vt mẽtienti ſibi habeatur fides, aut ſi ignorat

rat verum, ambages responsat atque ænigmata. Deus autem alium præter se de rebus futuris Lege prohibet consuli, aut alteri haberi fidem, licet id euenerit quod malignus spiritus & diuini prædixerint. Non tamen eam ob causam prohibetur, quod spiritus rerum multarum ignari sint, cùm ipsi dæmones quasi δαήμονες id est, scientes, Eustathio teste, appellentur (qua significatione Hebræi veræ linguę & naturalis magistri appellant ידעונים à verbo ידע nouit, sciuit) contra quàm Eusebius dæmonas à timore quem inijciūt hominib. dici παρὰ τὸ δειμαίνειν censet: quorum tamen bona pars familiaris est agitq; familiariter, quàm ob causam Græci δαίμονας παρέδρους nominabant. Ex his itaq; concludimus nihil in prophetiarum causa accipi aut credi oportere, nisi verbum Dei aut quod omnino cum verbo Dei consenserit, ne si Angelus quidem è cœlo dixerit, nedum quod Satanas inspirauerit. Quamuis autem Christiani Ethnicorum templa ipsamq; ædem Apollinis exspilauerint atq; euerterint, nō tamen Satanas continuò destitit vires suas nouis idololatrijs artibusq; magicis exercere, frequentibus nunc vt cùm maximè. Ac olim quidem religionis specie rogabatur: iam verò accurrit non vocatus, & se ratione cæca intrudit in omneis partes inescandis & pessumdandis hominibus. Qui autē diabolum non accersit neq; inuocat, sed exhibentē se accipit, is certè non est tanta improbitate omnino quanta ille qui eum aduocat, orat & accipit: verumtamen vterq; morte dignus est, vterq; sortile-

gus. Non ita est homo δαιμονιόληπτος, qui neq; rogato neque inuocato diabolo possidetur ab eo atque obsidetur: cuiusmodi in Italia inuenias multos, plerasq; fœminas, pauciores viros, quos tanquam furiosos & agitatos rabie oportet necti. Sic anno M. D. LIV. Romæ octoginta duæ inuentæ sunt, quas Gallus quidã monachus Benedictinorum ordinis voluit eiurare, sed frustra. Scribit D. Fayus [a] Consiliarius in Parlamento, qui tum agebat Romæ, postero die rogatos diabolos cur eas inuasissent respõdisse se fuisse in corpora fœminarum istarum (quæ bona ex parte Iudææ erant genere) à Iudæis missos, indignè (aiebant illi) ferentibus quòd fuissent baptizatę. Quã ob causam Theatinus Papa capitali odio Iudęos prosequens fuisset relegaturus illos, nisi Iesuita quidam liberè defendisset nõ posse hominem quemquam in vllius hominis corpus diabolos immittere. Certum illud quidem, ac ne diabolũ quoq; ipsum nisi Deo permittente posse: hoc permittente potest. Sic in Germania fortasse Kentorpensi monasterio euenerit vt moniales omnes à spiritibus malignis obsiderentur: quibus dicentibus per coquam monasterij Elisabetham Kamam effectum esse, illa agnouit factum, se sortilegam fassa est, & improbis suis precibus sacrificijsq; diabolos in earum corpora fuisse missos: atq; hoc nomine fuit igni tradita. At Romanus ille diabolus Iudæorum accusator nullius nomen detulit. (Non potuerunt autem in tanto virorum, mulierũ puerorumq; numero omnes

[a] in lib. Energumen.

rei esse)

rei esse) licet dæmoniaci diuersis linguis quas nunquam didicerant loquerentur. Spiritus autem modò fatur velut in stomacho dum os mulieris occlusum est, modò exerta semipedali lingua, modò pudendis: qua in re omnes Athei qui diabolos esse negant coguntur obmutescere. Etenim aut occluso ore, aut exerta & rigente lingua, aut pudendis fari neminem fatentur posse: & mulierem quæ nihil vnquam didicit, doceri à melancholia Græcè Hebraicè Latinéque non ausint dicere: quæ tamen in dæmoniacis inesse constat. Huc pertinet quod Fernelius medicorũ nostra memoria princeps cap. xvi. de abditis rerum causis ignarum furiosumq; puerulũ à se visum fuisse scribit q Græcè loquebatũ: ac se tum dixisse eum à maligno spiritu possideri. Sunt etiam quæ à diabolo sic ligantur vt solui non possint vincula, sed ea rumpi aut secari sit opus. Est Menilij ad Dammartinum mulier domina Rossa nomine, quę inde ab octauo suæ ætatis anno à maligno spiritu ligari cœpit ad arborem, ad pedem lecti, ad præsepe stabuli, aut altera manu alteri imposita, fune, vimine, seta equę caudæ, cannabe: idq; tanta celeritate vt facto diabolus velocissimum quemque oculorum iactum anteuerteret. Puellam Parisios ductam anno M. D. LII. viderunt Doctor Picardus alijque Theologi, omneisq; artes suas ad liberandã ipsam con sumpserunt: sed nihil effectũ. Hos medicus Hollerius ridẽs dicebat primũ morbũ esse melãcholicũ: posteà verè q̃ oculis suis in frequẽte corona vidit

Στερνομαντεῖς. Εγγαστρίμυθοι

miraculum, puellam inter duas trésve mulieres stiantẽ exclamare, & illicò sic vinciri ambabus manbus vt solui non posset vinculum ac secari opus esset, malignum spiritum confessus est. Nemini apparebat quicquam, sola puella albam videbat nubem, cùm spiritus vincturus accederet. Eadem ratione quod Magi & Magæ sibi copulationem carnis cum maligno spiritu fatentur intercedere, id cõplures Medici Ephialtas aut Hyphialtas, Incubos aut Succubos esse aiunt vel lienteriam: sic ementiuntur legem Dei, homines in cæca ignoratione continent efficiuntq́; vt grauissima omnium scelera impunè abeant. Similiter diuinationes pro delirijs habent, quarum tamen euenta spectantur adeò mirifica vt nemo non rapiatur in admirationem. Si bene Platonem euoluissent isti, comperissent ab eo statui duo diuinationis vel θεομαντείας genera, vnum morbo accidens, alterum dæmonum inspiratione. Quod enim scribit Aristoteles nullã foris diuinationem accedere, id philosophorum omnium explosit cõsensio, certissimaq́; euertit experientia, prætereà ab opinione ista discessit idem in libro de mundo quem Alexandro magno dicauit. Non sum nescius Platonem, quia legem Dei ignorauerat (nondum enim ac ne post quinquaginta annos ab illius tempore sermone Græca donata fuerat) prædictionem diuinam à diabolica minimè distinxisse, sed generatim diuinationẽ vel μαντικὴν definiuisse κοινωνίαν τινὰ περὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους καὶ δημιουργὸν τῆς θεῶν καὶ ἀνθρώπων φιλίας, id est,

Diuina-

Diuinationē esse modum inter Deos & homines communicandi, eorúmque amicitiæ effectricem. quod prophetiæ diuinæ non malè conuenit. Diabolica autem prædictio modò ab expressa conuentione & diaboli atque hominis cōsensu nascitur, modò à diaboli violentia sine morbo hominē obsidentis adeo vt diuinet: quēadmodum Saul à Dæmone agitatus & in furorem versus eo autore diuinabat: nam scriptura (vt antè diximus) prophetiæ voce vtitur. Non rarò etiam malignus spiritus magum immorigerum vexat, in furorē agit, & nonnūquam occidit. Sic nobilem à biennio virū cognoui ad Villerios Costeretanos habitātem, qui in annulo quem ab Hispano percarè emerat familiarem habebat dęmonem, cui ex sententia animi sui volebat imperare & velut mancipium subijcere: cúmque mendacia plerumque effaretur dæmon, annulum in ignem iniecit homo tanquam si eodem inijci potuisset dæmon & annulo hærere teneretur: sed ex eo tempore furiosum hominem effectum diabolus exagitat. Iudicium legi latum in Ducatu Geldriæ xiiij. M. D. XLVIII. contra magum quemdam Iacobum Iodocum à Rosa nomine, Cortraci natum, qui dæmonem sibi esse inclusum annulo fatebatur: sed addebat se quino quoque die fuisse coactum dęmonem compellare atque consulere. Multis etiam Sagis mulieribus accidit, si promisso fœdere & fide data Satanæ ipsas aliquando consortij istius tæduerit, necessaria resipiscentia ad Deum conuertantur, vt tun-

dantur & vexentur nocte mortemque expetant, vt Iacobus Sprangerus Coloniensis Inquisitor fidei, cuius operà Magæ non paucæ igne perierunt, literis consignauit. Equidē cognoui hominem (cuius nomen quia in viuis est reticebo) qui mihi indicauit ipse se à persequente spiritu & varijs modis seipsum obtrudēte plurimū infestari, de nocte vellicari naso, excitari, persępe percuti, & quamuis rogantem vt se sineret quiescere non dimitti tamen sed continenter agitari, dicente spiritu, aliquid mihi impera: ideòque se putantē fore vt à spiritu sineretur Lutetiā aduenisse specie litis suæ quam procuraturus venerat, si fortè malo suo remedium comperturus esset. Cùm itaque animaduerterem non audere hominem singula mihi retegere, rogaui quam vtilitatem ex seruitute domino huic præstita percepisset: Ad hæc ille, se existimasse futurū vt fortunas atque honores adipisceretur, & res abditas cognosceret, se autem semper à spiritu falli cùm rem veram semel protulerit tria mendacia enuntiante, se ne obolo quidem à spiritu ditatum esse, neque amata potitum, qua occasione præcipuè ad eum inuocandum venerat, se de plantarum animalium lapidúmque viribus, deque scientiis abditis (prout sperauerat) ex eo nihil didicisse, vrgeri solùm verbis vt inimicos vlciscatur, technam cōsuat, aut scelus perpetret. Dixi facile esse ab isto domino liberari, videndum vt eo aduenient statim Dei nomen ad auxilium suum inuocaret, & se mente pura optimóque animo seruituti Dei addiceret. Ex eo tempo-

tempore non vidi hominem, neq; an pœnituisset potui cognoscere. Hic spiritum paruum suum dominum appellabat: nam Satanas decipiendis hominibus blanda sibi arrogat vocabula, familiaris spiritus, albi dæmonis, parui domini, qa in odio est Satanæ & diaboli appellatio: itaq; plerique Magorum appellant paruum dominum, vt in libro Pauli Grillandi Itali (qui multos adiudicauit morti) memini legere. Diximus de ijs qui malignorum spirituum accersunt opem vt ijs imperent eosq; in sua potestate habeant, & qui vtendos comparant, etsi emptores isti seruitutem miserrimã deprehendunt sibi impositam: tum etiã de ijs qui inuocationes faciunt ceremonijs, sacrificijs, & orationibus ad eam rem accommodis, quarum orationum verba nolui exscribere, cùm tamen plus satis de scripto excusáq; adiectis priuilegijs habeantur, quorũ autores cum suis operibus iustum esset concremari. Quamobrem in hoc nostro opere sategimus vt quicquid mentibus curiosis occasionem experiundi ista scelera præbiturum esset id tectum & occultum permaneret: id solùm quod ad informandos Iudices pertinet, eosq; præmonendos qui in foueam technis Satanę incisuri essent, placuit exponere. Iam dicamus de ijs qui præter inuocatiõem expressis verbis Deo creatori totíq; religioni renuntiant, & seruitute diabolo addicti ab eo obsignantur.

De

De ijs qui expressa conuentione Deo & religioni suæ renuntiant, & an corpore à Dæmonibus exportentur. CAP. IIII.

DIscrimen inter Magos obseruari optimeq; intelligi pernecessarium est propter iudicia quæ variè de eis ferenda sunt. Hi autem prę omnibus sunt abominandi qui Deo & cultui eius renuntiant, aut qui (siquidem non Deum verum, sed superstitiosam aliquam religionem coluerint) suæ religioni renuntiant vt se conuentione expressa dedant Diabolo. Nulla enim est religio tam superstitiosa, quæ homines non coerceat quodammodo in legis naturæ repagulis, vt parentibus & magistratibus coniunctio nocendi metu obsequantur: quem nocendi metum ex hominum mente conatur Satanas eximere. Expressa aūt conuentio modò fit verbis sine scripto modò scriptura confirmatur: cùm Satanas (vt suos obstringat sibi antequàm impetrent postulata sua) iubet eos, si nouerint, instrumentum obligationis conficere atq; subscribere, interdum etiam ipsorum sanguine, prout veteres in sanciẽdis coniurationibus fœderibusq; vtebantur [a], vt apud Liuium libro secundo, & apud Tacitum de Regibus Armeniæ legimus. Sic ergo cum suis experitur Satanas. Theophilū quemdam narratur se ita diabolo obligasse, & quidẽ obligatione sanguine exarata. Et nuper etiam anno M. D. LXXI. inter eos quos ille cæcus Lutetiæ suspensus detulit, fuit causidicus cuius prætereo nomen, qui se fa-

[a] Plutarch. in Valerio Publicola.

se fatebatur obligatione diabolo facta renũtiauisse Deo, & obligationem sanguine suo conscripsisse. Multis prætereà iudicijs compertum est reciprocam inter diabolum & Magum obligationem interdum esse ad anni spatium ad biennium, aliúd ve tempus: item esse qui postulent sibi facultatem dari curandi dolores dentium, quartanam, aut aliud malum, ea lege vt alios occidant aut abominanda committant sacrificia. Quòd si ab ijs qui se in totum addixerunt diabolo vt aliquid consequãtur ipse metuerit vt cultum suum deserant, tum nõ satis habet si disertis verbis Deo renuntiauerint, sed notam eis insuper imprimit, vt Danæus in dialogo de sortiarijs obseruauit: qui autem ex animo se tradunt ipsi & quos stare nouit promissionibus, his non indit signum, vt idem autor ostendit. De notis autem quod dicimus tam certum est quàm quod certissimum, & ordinariè Iudicum oculis cõpertum, nisi in locis abditissimis occultẽtur: vt ex Valesio quodam nobili audiui his inter labia notam esse, illis sub palpebris (vt Danæus inquit) alijs in sede si metuunt retegi, plurimùm ad dexterũ humerum, fœminis verò ad femur, sub axilla, aut in genitalibus. Narrauit mihi Albertus Picto Aduocatus in Parlamẽto se quæstioni de veterinario quodam Mago in Theoderici castello adstitisse, in dextero cuius humero comperta est nota, postridie verò à diabolo obducta deletaq́;. D. item Claudius Deffayus Procurator regius Ribemontij affirmauit notam Ioannæ Haruilleriæ Magæ à

se fuisse visam, sed deletam die postero. Cenomanus ille Triscalanus nomine qui à Præfecto prætorio damnatus veniam hac lege impetrauit vt affines eiusdem criminis indicaret, cũ in populareis conuentus ducebatur, aut de facie agnoscebat eos quos in Sabbathismis viderat, aut ex alia nota quã ipsi inter se nouerant: atque vt dictum confirmaret, signatos aiebat esse notis quæ in nudis deprehendi possent. Excusi itaque illi quos accusauerat signati deprehendebantur quodam quasi vestigio leporis, sed ex sorte sensus adeò vt vel ad ossa vsq; intima in loco vestigij punctim percusi magi nõ persentiscerent. Sed tam multi diuites ac pauperes in isto numero comperti sunt, vt alij effugium alijs compar auerint: itaq; serpsit hoc malum semperq; dissipauit se latiùs, vt reorum impietatem in æternum testatam faciat & conniuẽtiam Iudicum, quibus habendæ quæstionis iudicijq; perficiendi munus fuerat commendatum. Hoc verò mirabilius, quòd plerīq; Magi non satis esse ducunt Deo renuñtiauisse, nisi se iterum in nomine diaboli baptizari curauerint & vocari altero nomine, ex quo fit vt Magis ferè duo sint nomina. Neq; dissimulandum istud, ad efficiendum quingentos Magos vnum sufficere: nã ei qui se addixit diabolo nihil est expeditus ad gratiã eius ineundam & habendã pacem q̃ vt multos subditos pertrahat: itaq; persæpe vxor perducit virũ, mater filiã, & iustæ familiæ sic aliquãdo perstãt in multa secula, vt infinitis iudicijs fuit cõprobatum. Cuiusmodi familiæ olim in Africa

Africa Italiáq; exstiterũt, quæ solo aspectu vel laudatione homines enecabant, vt Solinus, Mẽphodorus, Plinius, Gellius, & Isigonus scripserunt, & in Problematis Aristoteles annotauit xx. sectione, Problemate xxiiij. veteres ante laudationem præfari solitos eam nocituram nemini: & Itali quoq; dicunt, vbi aliquem plenis buccis laudari audiunt, *Di gratia no gli diate mal d'ochio*: & Magi denique opportunè importunèq; faciunt. Prout enim laus ꝓpriè ad Deum solum pertinet, certum est, si quando sic laudat̃ homo vt non referatur ad Deum laudatio, plus æquo exultare eos qui laudãtur & gloriam sibi arrogare, eoq; pacto Satanam plenis velis in præcipitia ruinæ ineuitabilis eos perducere. Sed ad alia veniamus. Doctor Grillãdus Italus & quinq; illi inqsitores, qui de multis Magis in Germania Italiáq; cognouerũt, nihil aliud dictum fuisse tradunt quàm idipsum quod rei euicti in hoc regno confessi sunt, idq; nominatim Lugduni Lochijs, apud Cenomãnos, Pictauij, Sanlisij, Lutetiæ. Ioan. Charterius, q Caro. 7. cõscripsit historiã, Guilhel. Edelinũ Sorbonæ Doctorẽ narrat Magicarũ sortiũ fuisse damnatum pridie natalis Christi 1453. confessum se per noctẽ sæpe in Magorũ cõuentus exportatum Deo ibidem renuntiauisse, diabolum hirci figura visum adorasse, & podici eius oscula dedisse. Hoc aũt insignibus exemplis oportet demonstrari, vt intelligatur Canon Episc. xxvi. q. v. Concilij Aquileiensis, à cuius intelligẽtia ablœserunt quãplurimi: etsi neq; à Concilio generali

profectus est, neq; à Theologis approbatus. Vti-gitur id quod diximus illustretur, nullum iudiciũ fuisse puto insignius quàm illud de Maga Lochiana recentissimum. Vir quidam tenuis cùm vxorẽ interdum abesse noctu perciperet, bonamq; noctis partem emanere, prætereà dicentem se aut ad deonerandam aluum egredi aut ad lauãdum cum vicina sua aliquoties falsi euicisset, suspicionẽ concepit de perfida eius libidine, & necem interminatus est nisi locum quò proficiscebatur indicaret. Illa sibi à periculo metuens rem vt erat confessa est, atq; vt explores & videas hæc ita se habere (inqt illa) si volueris, eodem venies: tunc tradidit ei vnguentum quo se vterq; inunxerunt, & pronuntiatis aliquot vocibus diabolus eos Lochijs in arenarias Burdegalenses (quæ à Lochijs minimũ quindecim dierum absunt) exportauit. Vidẽs itaq; vir se in ignota Magorum, Magarum, & diabolorum (humana specie aspectus tamen horrifici) frequẽtia versari, dicere cœpit, Deus mi, vbinam sumus? Hoc dicto, repentè cœtus disparuit: ille verò cernens nuditatem sui corporis oberrauit per agros nudus, donec manè rusticos inuenit qui ipsum in viam deduxerunt. Reuersus Lochias ad Quæstorem rerum capitalium contendit rectà, qui audita probè historia fœminam prehendi iussit: illa verò minutatim omnia quæ diximus confessa est, & vltrò agnouit peccatum. Lugduni quoque ante paucos annos mulier potens comperta est, quæ surrexit de nocte accendit lucem, arrepta pyxide

inunxit ſeſe, & poſt voces aliquot elata eſt: hos ritus fieri obſeruans mœchus qui cum ea cubauerat lucernam capit, perueſtigat vndique: & ea non inuenta cùm ſolam vnguenti pyxidem reperiſſet, curioſo animo exploraturus quid vnguentum poſſet fecit prout fieri animaduerterat, ita ſtatim elatus comperit ſe cum Magorum cœtu eſſe in agro Lotharingiæ, & conſternatus eſt: Sed cum primùm Dei opem implorauit, euanuit totus cœtus, ille verò ſolum nudumq́ ſeſe comperiens Lugdunum reuerſus eſt & maleficam accuſauit, quæ confeſſa rem totam igne perijt. Idem quoq́ nobili cuidam viro non ita pridem ad Melodunum accidit, qui & molitoris verbis & ſua ipſius curioſitate adductus cœtum maleficorum adijt: ſed quoniam perhorreſcebat metu, quamuis non inuocaret Deum, Diabolus maxima voce inclamauit, quiſnam hic metuit? Sic volente nobili viro diſcedere, ex oculis abſceſsit cœtus. Atq́ hic reuerſus indicare Magũ ſtatuerat, ille verò præmonitus ſibi cõſuluit fuga. Quod de timore diximus, ex iudicio magarum Valerianarum in Sabaudia commodè poteſt intelligi: vbi fatebatur filia cùm parẽtes primò ad cœtus ſuos eſſent ipſam deducturi, vt momento efferrẽtur baculum ſibi ab eis fuiſſe datum quẽ femoribus ſubderet, eosq́ indixiſſe vt ante omnia ſibi caueret à metu: ſic cum parentibus ſtatim exportatam eſſe. Hoc iudicium in poſtrema editione libri Danæi fuit excuſum typis, quod anno M. D. LXXIIII. fuerat confectum, vt poſteà demõ-

ſtrabimus. Sunt qui ſartaginem aut æneum vas aliquod argenteúmve deferant ad feſta ſua ſolennius celebranda: quo ſpectat ille articulus Salicarum legum capite lxvij. *Si quis alterum hæreburgium clamauerit, hoc eſt, ſtrioportium aut qui æneum portare dicitur vbi ſtria concinant, & conuincere non poterit, ſoluat ſolidos lxij.* hic enim *ſtria* & *ſtriges* vocabula deſignãt magas quæ dæmonas proſequuntur. Olaus magnus libro iij. cap. xi. ſcribit apud Boreales populos locis compluribus iſtas Magorũ dæmonúmque ſaltationes cõſpicuas eſſe. Idem in monte Atlante plerumq; fieri tradunt Mela libr. iij. Solinus lib. xxxviij. cap. xliij. & Plinius lib. v. cap. 1. Nec abſimile eſt quod apud Paulum Grillandum Iureconſ. Italum legimus, qui de multarũ maleficarum factis cognouit atq; iudicauit: anno M. D. XXVI. non procul à Roma ruſticũ extitiſſe, qui poſtquã nudam vxorem ſuam ſe inungentem vidiſſet noctu, ſublatámque oculis domi nõ inueniſſet, eam poſtridie arrepto baculo non deſtitit percutere donec rem ex veritate fateretur, quod illa faciens veniam ſibi dari poſtulauit. Hic veniam ea lege dedit vt ſe in cœtum vxor deduceret. Ea poſtero die virum vnguento ſuo curauit oblini, ſic vterque inſidentes hircis peruenerunt in cœtum velociſsimè. Virum autem vxor præmonuerat à nomine Dei planè abſtinendum eſſe, niſi per ludibrium blaſphemiámve diceretur. Nam hac in re omnes conſentiunt, eum qui baiulatur ſi Deum nominauerit in media via repentè deſeri: vnde

ostenditur nihil vnguento effici, sed Diabolum o-cyus Euro deportare (prout August. inquit, Dæmones auiũ volatus incredibili celeritate vincũt) ac multo etiam velocius Angelos, quib. propterea ad pernicitatẽ eorũ maximã & ἀκατάληπτον figurandam senæ alæ in Scriptura sacra tribuunt. Hũc igitur in cœtu versantẽ mulier seorsim aliquantisper iussit cõsistere, vt mysteriũ totum cerneret, donec ipsa caput illius cœtus salutauisset ornatum Principis amictu magnificentissimo, maximáq; virorum & mulierum corona cinctum, qui honorem clientelarẽ singuli exhibuerunt domino. Hoc facto saltationẽ institui in orbem vidit ore extrorsum obuerso, ita vt non viderent alter faciẽ alterius, quod in popularib. saltationibus receptũ est: fortè eo cõsilio vt alij non possint alios commodè obseruare atque agnoscere, quos illi indicent si ad iudicum manus peruenerint. Quod etiam Triscalanus Magus cui Rex Carolus ix. Veniam dedit vt socios indicaret, adstante magna procerum turba exposuit Regi: Magos in suos cõuentus exportari, innumeras eorum adesse copias qui adorãt hircum & posteriores illius partes osculant: tum aduersis tergis non videntes inter se saltare: deinde cum diabolis virili & muliebri forma coeuntib. copulari. Post saltationẽ instratæ fuerunt mensæ, cibi appositi. Mulier tũ admouit virum vt Principẽ salutaret: deinde vt cum alijs accubuit mensæ videns cibos insulsos esse & in mensis desyderari salẽ, clamauit continẽter donec sal (vt videbat).

allatus esset, quem antequàm gustauisset dixit, *hor laudato sia Dio pur e venuto questo sale*, Iam laudetũ Deus, cùm hic sal aduenerit. Hoc dicto abierunt statim ab oculis omnia, homines, cribaria, mẽsæ: ipse solus remsit nudus, affectus ingenti frigore, nesciens vbi locorum esset: cùmque illuxisset dies, pastores nactus est, à quibus rogans vbinam esset cognouit se in Comitatu Beneuentano agere opima ditione Papæ. Hæc sub nuce gesta ad centesimum milliare ab vrbe Roma: vnde proficiscens ille panẽ & amictum coactus est mendicare, & octauo demum die macer atq; exhaustus peruenit domum, vxorémq; detulit, abs qua accusatæ aliæ & veritatem confessæ viuæ igni fuerunt traditæ. Idem autor est anno M. D. X X X V. adolescentulam in Spoletano Ducatu tredecim annos natã à vetula quadam in Magorum cœtum sic perductam esse, miratámq; conuentum adeò numerosum dixisse, *Dio benedetto, che chosa e questa?* Deus benedicte, quid hoc rei est? Simul atq; pronuntiasset ista, euanuisse omnia: miseram diluculo à quodam rustico inuentam ei rem totam enarrasse: eum deinde ad suos puellam remisisse, & Magam ab ipsa accusatam igne sublatam esse. Quod autem hic narrat conuẽtus sub nuce ingente habitos, ex historijs compluribus annotaui & ex iudicijs, loca à Magis ad suos conuentus destinata aut certis arboribus aut crucibus plurimum insigniri. Sic in Magarum Pictonicarum iudicio fuit deprehensum conuentus ad crucem quamdam tota regione celebrem haberi

solitos,

solitos, quò ante annos centum olim cōuenerant, vt Saluertus Præses ex actis veteribus & centenarijs se mihi narrauit comperisse. Malberij quoque ad Lomagniense Bellomontium octauo ad Tholosam milliari Magorum cœtus & saltationes compertum est ad crucem artocreatis haberi solitas, vt alijs locis fuit factitatum: & Magarum vna Beronda nomine, cùm propè esset vt igni traderetur, contendens cum nobili quadam fœmina quæ negabat se interfuisse, dicebat huic, *No sabes pas tu que le derrain cop que nous hemes le baran a la Croux do pastis, tu portaos lo topin des poudoux?* An ignoras cùm postremò saltationem faceremus ad crucē artocreatis te portasse poculum venenorum? Hæc autem Beronda viua exusta est. De exportatione autem, post vnctionem transuehi Magos legimus, vel sine vnctione sæpe, hirco, pegaso, scopis, baculo, vel sine baculo & iumento vllo, alios nudos (vt plerosque ad se inungendum nudos esse ostendimus) alios amictos, hos noctu, illos interdiu, plurimū tamen de nocte, idq; ea nocte quæ inter diem Lunæ & Martis interuenit: cuius rationem suo loco dicemus. Huc pertinet quod Paulus Grillandus libro de sortilegijs scribit se anno M. D. XXIIII. à nobili quodam viro fuisse rogatum vt in castellum S. Pauli, (quod Spoletani Ducatus est) veniret, & de tribus Sagis mulieribus cognosceret. Earum minimam fretam sponsione suæ liberationis fuisse confessam se iam ante annos XV. à vetula Saga in Magorum cœtum deductam esse, vbi Diabolus in-

terfuit, quo autore Deo, fidei, & religioni suæ renuntiauerit, iuramento cauens se fidelem fore & diaboli mādatis obsequuturam, idq; manu libro obscurissimam scripturam habenti imposita: item se ad solēnitates nocte & ad ferias cùm imperabūtur venturam, & quoscunq; posset eodē adducturam: diabolum ipsi vicissim lætitiam æternamq; felicitatem spopondisse. Ampliùs confessa est se ex eo tempore necem hominibus quatuor intulisse, pecori sæpenumerò, & fruges calamitate deuastasse: Siquando ipsam die stato contigisset ad cœtus nō accedere sine vera certaq; excusatione, se ita de nocte fuisse vexatam vt nec somnum caperet nec quietem vllam: Cùm proficiscendum illuc fuit, se viri vocem audiuisse, quem paruum dominum, aut etiam interdum magistrum Martinetum appellabant: itaque simulac se vnguento quodam obliuisset, hircum qui præstò ad portam aderat conscendisse quem tenebat pilo, eóque hirco sub magnam illam Beneuentanam nucem vbi innumeros offendebat Magos transuectam esse: ibi fide Principi data saltari, tum mensis accumbi, postremò quemque dæmonem cum eo eáve cuius præerat custodiæ copulari: Hoc facto singulos suo dæmoni insidentes reuolare: priuatim verò diabolum intra parietes domesticos adorare. Hæc vbi fuisset confessa & cum duabus alteris comparata, aliæ prætereà fuerunt accusatæ, quæ confessæ culpam cum suis pulueribus & vnguentis viuæ fuerunt concrematæ. In libro

quoq;

quoque tertio, Antonij de Turquameda Hispani aliam inter cæteras historiam recentem legimus, voluisse Magum quemdam socio suo persuadere fore ipsum beatissimum omnium, si crediderit ipsi & magorum conuentus adiuerit: vt autem consensit socius, Magum de nocte post aliquot voculas manum socij prehendisse, & vtrumque elatum in aera procul fuisse in cœtũ transuectos, in quo viri & mulieres innumerę circũstabant thronũ cui maximus insidebat hircus: ad hũc osculãdum omnes accessisse *en la parte ma suzia que tenia* (qui sciunt Hispanicè, eam partem esse intelligunt quæ honestè non potest nominari) Nouitiũ cùm videret istud, socio dixisse, amitto patiẽtiam, & inclamasse repentè *Dios a muy grandes bozes*, ait autor. i. Deum voce quãm maxima: tunc irrumpente turbine procellaq; vehemẽtissima disparuisse omnia, illum solum substitisse, & triennium totum consumpsisse antequàm in agrum suum reuerteret. Apud Cenomãnos nuper cremati sunt plurimi, qui se in sabbatha sua persæpe abiuisse & ea quæ antè diximus commisisse fatebantur: his acta forensia plena sunt, & iudicia recens huc illuc transmissa, quæ ita nota sunt vt breuiter contentus indicasse præterire malim ad cætera: Minimùm enim triginta magi inuidia inter se perciti alter alterum incusarunt, quorum confessiones vno ore testificabantur transuectionem, adorationem diaboli, saltationes, & religionis abiurationem. Recens quoq; iudicium exstat in Valerianas Magas

Sabaudiæ confectum anno M.D.LXXIV. cuius historiam summam Danæus copiosè satis pertexuit, vnde similem sui diabolum semper esse constat: nam ex earum confessionibus & comparatis earum sermonibus inter se commissarum videtur corporis exportatio baculo solùm innitentis sine vnctione, tum abiuratio Dei, diaboli adoratio, epulum, pudendorum Satanæ (qui apparebat specie pecudis) deosculatio, obligatio de perpetrandis malis innumeris, pulueris in quemque subministratio: ab vna nefariam hanc artem triginta annis fuisse exercitam: interdum se diabolum tetrũ horrificumque valde humana forma ostendere. De cibarijs autem hominibusque euanescentibus habemus apud Philostratum Lemnium Græcum autorem testimonium, Tyanæum illum Apollonium domum quandam ingressum vbi hilaria sua exercebant Magi, eis interminatum esse, omniaque disparuisse illico, mensas, cibaria, homines, supellectilẽ, & adolescentem vnicum quem Magi recens deceperãt in eo loco substitisse. Ne procul abeamus, viuunt adhuc memoria nostra plurimi qui Comitem quendam Aspremontensem norunt omneis domum ad se venienteis tractare magnificè excipereque solitum, adeò vt accurati cibi, officia, omniumque rerũ copia summopere turmis eò diuertentibus satisfacerent, sed homines illos & equos, cũ primum ab eo exibant, fame & siti oppressos esse: quod de multis adhuc superstitibus me audire memini. Ita fuit Matisconensis Comes Magorum sua

ætate

ætate facilè princeps, quem historiæ nostræ[a] aiunt excipientem prandio frequentem conuiuarum numerum ab homine foras euocatum esse, atque (vt non audebat homo Satanæ refragari) equum nigrum præ foribus exspectantem reperisse, quo ille statim cum suo homine transuectus disparuit, nec vnquã ex eo visus est. Idem Romulo ad Capreas paludes accidisse Plutarchus autor est, eum irruente turbine è medio sublatũ esse, nec deinde visum, vt procerum turba, quæ illi ad latus adstabat, confirmauit: quod vt Plutarchus probet, similia duo exempla adijcit, Aristeæ Præconnesij, & Cleomedis Astypalæi. Nec aliter Apollonio Tyanæo fuisse factum scribit Philostratus, vt hoc pacto eum dijs accenseat qui maximus ætatis suæ Magus habebatur. Sed quoniam hoc factum multi autoritate nationalis Concilij, ac potius Conciliabuli Aquileiensis volunt defendere cuius antè meminimus, placet iam Theologos[b] annotare, qui vno cõsensu docent Magos à diabolo corpore exportari. Multas complurium populorum atq; nationum autoritates apponimus, vt illustretur amplius veritas tam multis totiesq; probatis exemplis, idque non per somnia & deliria, sed per iudicia contradictoria, per mutuas conreorum accusationes, ἀντικατηγορίας, repetitiones, euictiones, cõparationes, confessiones, condemnationes, & executiones iuridicas. In quibus vnum habuit Germania exemplum memorabile, quod Ioachimus Cameracensis narrat libro de natura dæmonum. Cùm forte lanius

[a] Hugo Fla-riacensis.

[b] August. lib. 10. & 21. de ciuitat. Dei. Thomas in summa secũda secũdæ q. 95. artic. 5. tit. de supe. & in tract. 40. pri. par. q. 8. ti. de mira. & q. 16. arti. 5. & 6. & tit. de Dæmõ. Bonauẽ. in 3. sent. di. 19. q. 3. Pau. Grillãdus li. de sortil. sec. 7. nu. 4. Syluester Prier. in tractat. de strigib. dam. lib. 1. c. pen. & lib. 2. c. 1. Sprenger in malleo maleficarum.

quidam per syluam de nocte iret, strepitum & sale tationes exaudiuit: re itaq; peruestigata accedens pocula vidit argentea quæ, vt magi & diaboli disparuerunt illicò, accepit lanius & postridie ad magistratum detulit: sic illi quorum signa poculis inerant accusauerunt alios citati in ius, & omnes supplicio digno affecti sunt. Alterum exstat exemplũ insignius executionis illius quæ facta est Pictauii anno M. D. LXIIII. cuius executionis historiam cùm à multis in eodem loco, tum etiam à Pictonum Præside Saluerto didici (qui tum ad iudicium ferendum cum Dauentonio Pictonum Præside & iudicibus aliis fuerat accitus) & omnes in ea regione tenent. Tres viri cum fœmina vna Magi damnati & igne concremati sunt viui, cùm fuissent euicti necis hominibus plurimis pecudibusq; importatæ opera (vt fatebantur) diaboli subministrantis puluere quos humi stabulorum, ouilium, domorumq; limini subdebant. Narrauerunt autem isti se ter in conuentum maximum solitos proficisci, quò conueniebant Magi innumerabiles ad compitalem quamdam crucem quæ ipsis vsum præbabat signi: ibi præesse hircum ingentem nigrum, adstantes ratione humana compellantem, in eius ambitum saltare omneis, tum vnumquemq; posteriores illius partes cum ardente candela osculari: hoc facto, hircum absumi igne, de cuius cinere singulos capere, vt eo bouem inimici necarent, huius ouem, illius equum, hunc hominem languore, illũ morte afficerent: postremò diabolum voce terri-

bili

bili hæc verba intonare, vlciſcimini vos, aut mortem oppetetis: ita ſingulos ope diaboli redire quà venerãt. Non eſt aũt leuiter prætereundũ illud, ꝙ ter q̃tannis ſacrificiũ iſtud diabolo tenenť facere: imitantur enim ſacrificiũ hirci lege diuina imperatum, Leuit. xvi. & præceptũ illud vt mares ſinguli ter quotannis ſolennibus ferijs compareant corã Domino. Amplius dicebat Præſes Saluertus vir clariſsimus, apparere ex actis veteribus Magos iã ante annos centũ de eadem cauſa fuiſſe damnatos & parib. confeſsionib. idq́ eodem loco ad crucem eandẽ geſtum. Horũ duo reſipuerunt, & duo in pꝰuicacia ſua ceſſerunt vita. Iudiciũ quoq́ legi in Magas Potezanas latũ, ꝙ mecum Adrianus Ferreus generalis vicarius Regis apud Laodunenſes communicauit. In eo cõfeſsio illarũ exſtat eiuſmodi, ſe propè Logniũ ad Frenquiſanũ piſtrinũ certis vocib. quas reticebo, pronũtiatis cũ ſcopis delatas eſſe: ibiq́ alias ſcopis ad manũ inſtructas & cũ eis ſex diabolos quorũ habenť nomina inueniſſe: poſtq́ Deo renũtiauiſſent, diabolos humana forma ſed tamen aſpectu teterrimos oſculatas adoraſſe, tum habentes in manibus ſcopas ſaltauiſſe, poſteà diabolos rem cũ fœminis habuiſſe, ipſas verò pulueres enecando pecori poſtulaſſe: poſtremò conſtitutum fuiſſe vt eodem poſt octiduum ineunte nocte conuenirent ad diem Lunæ, cumque tres horas illic ſubſtitiſſent fuiſſe reportatas. Vnum omiſeram, teneri Magum quemque malefactorum ſuorum rationes exponere, aut cædi, niſi

fecerit,

fecerit, grauissimè. Hoc mihi Bouin⁹ Castelli russi præfectus Biturigũ nomine delegatus apud Blesenses affirmauit, Magam se iudice crematam fuisse, quam filia accusauerat quòd ipsam in conuentus deduxisset mater & diabolo instituendam obtulisset: hæc inter alia scelera istud confessa est se saltasse in hirci ambitum, & tandem singulos rationes rerum à postremi cœtus tempore gestarũ reddidisse, & qua in re puluerem occupassent. Hic enectum à se infantem aiebat, alter equum, ille arborẽ. Vna autem nihil ab eo tempore fecisse comperta frequentes ictus accepit baculo ad plantã pedum, & ab alijs omnibus derisa est. Addebat illa puluerem sæpe recentum haberi oportere. Huic simile est quod in altero Magæ iudicio legimus, quæ se fatebatur minimè quiescere nisi quid mali quotidie committeret, saltem vt vasculum diffringeret: sed cùm hera ipsius frangentem de industria vas terreũ deprehendisset, tum rem confessa est & addicta morti, quia dicebat nullam sibi omnino quietem esse nisi aut enecto homine aut perpetrato malo: Quibus ex rebus apparet nõ puluerem, sed Satanam esse qui ruinam solùm generis humani appetit, & coli frequenter atque adorari cupit: cùm plerumque puluis vnum duós ve pedes in terram demergatur. Memini Furnerium virum doctum Aureliensem consiliarium mihi dicere vulgò sermonem esse & quidem compertum Magarum conuentus haberi ad Cleriacum, & diabolos illic quicquid varijs in regionibus agitur nuntiare,

quia

quia ſingula hominum facta referunt velut in com mentarios: atque hic diuinandi modus quo vtuntur Magi. Illa autem Maga cuius meminimus à ſententia lata noluit prouocare, dicens ſe mortem anteponere tantis diaboli cruciatibus, à quo non poterat vel momento quieſcere. In primis verò illud obſeruandũ eſt nullum haberi conuentum in quo non ſaltetur: ſic Longuianæ Magæ inter ſaltandum canebant, har, har, diabole, diabole, ſali huc, ſali illuc, lude hic, lude illic: dicebãt aliæ, Sabbath Sabbath, id eſt, dies quietis feſtus, elatis ſurſum manibus & ſcopis, tum vt teſtificarentur certò quanta alacritate animi ſtudioq; colerent diabolum atq; adorarent, tum vt adorationem quæ debetur Deo effingerent. Priſcos enim Hebræos in tẽplũ apportantes munera cùm prope altare accederent ſaltauiſſe cõſtat, vt optimè Dauid Kimhi [a] de voce חגג ſignificante feſtum & ſaltationem annotauit: Dauidẽ quoq; ad teſtificandam lætitiam animi ſui cùm præiret arcæ canentem Pſal. xlvii. & pſallentẽ ſaltauiſſe. Saulem etiam legimus à Samuele ad prophetas ablegatũ eſſe ſaltantes & laudãtes Deum inſtrumentis muſicis, prout muſica hominib. ad Dei laudes læto & hilari animo potiſsimùm efferẽdas fuit attributa: ſed corporis motus nihil habebat inſolens, quin potiùs lenitas illius animum in cœlum quodammodo extollebat, quod officiũ eſt Deo acceptiſsimum. Nõ poteſt enim quiſquis Dei laudes iſta alacritate prædicat, non abripi amore & zelo honorandi Creatorem ſuum. Ita ſin-

[a] in Pſal. 41

gulis Pſalmorum locis vbi legitur Sela (legitur autem ſæpiſsime) qui canebāt illud, vnà cum corpore attollebant vocem, vt Dauid Kimhi Hebræis commentarijs in Pſalmos notat: etſi eandem vocē Chaldæus æternitatem exponit, Symmachus & Theodotion διάψαλμα. Abrahā Abben Hezra אמת id eſt, verè: vtut ſit, cantores tamen ad vocis huius enuntiationem aſſurgebant. Priſcarum autem ſaltationum veſtigia quædam hodiernæ ſupplicàtiones videntur oſtendere, quibus populi etiam omnes in ſuis ſacrificijs & ſolennitatibus vtebātur. Scribit Moſes Maymonis Perſarum filias nudas ſaltare, & inſtrumentis pſallere. Magorum verò ſaltationes homines furioſos reddunt, & fœminis abortum faciunt: quemadmodum de ſaltatione illa ex Italia in Galliam per Magos inducta, quam voltam nominant, optimo iure poteſt prædicari, huic ſaltationi præter inſolentes ac impudicos motus hoc ineſſe mali, quòd homicidia & abortus innumeri ex ea accidunt: quod in republica in primis conſyderari oportet, & ſeueriſsimè prohiberi. Itaque Satanas, eo quod Geneuæ ſaltationes ante omnia ſunt odio, puellam Geneuenſem ſic inſtituerat, vt quoſcunque virga ferrea ab ipſo tradita attingeret eos ad ſaltandum compelleret: atque hæc iudices ludificabatur dicens ſe necari ab ipſis non poſſe, neque vnquam voluit reſipiſcere donec ad mortem damnata eſſet. Hoc factum ab homine didici qui interfuit: addebat autem eam ſimulatque

que

que fuit comprehensa, metu & trepidatione maxima fuisse consternatam, dicendo se ab hero suo deseri, ab eo promissionem de morte non oppetenda accepisse, eúmque ab ipsa sed sola percipi. De furore autem, omnino constat non alios quàm furiosos & væsanos homines tripudiationibus istis & & saltationibus violentis vti, neque magis expeditam eis curandis rationem esse quàm vt sedatè grauiterqúe cogantur saltare, vt Germania facit insanis ex eo morbo laborantibus quem sancti Viti & Modesti vocant. Vt caput absoluam, conclusionem cuiusdam disputationis apponam factæ coram Sigismundo Cæsare, quam Vlricus Molitor in in libello ea de causa conscripto retulit: nam in ea ex infinitis exemplis iudicijsqúe fuit constitutum Magos verè à Satana corpore animoqúe deportari. Historia quidem Euangelij exponeretur ludibrio si vocaretur istud in dubium, an diabolus de loco vno in alterum deportet Magos: cùm in Euangelio dicatur Satanas Christum in cacumen templi, ac deinde montis transtulisse. Pleriq; enim Theologi ac eruditissimi sentiunt corpore & animo verè Christum exportatum esse: Abacuc item Prophetam fatentur & corpore & animo translatum fuisse in Babyloniã, similiterq; Philippũ Apostolum vtroq; vectum. Ex quib. Thomas Aquinas eruit, si id in vno potuit, in alijs eiusdem naturæ & ponderis fieri potuisse: hoc illius argumentum in caput Matthei quartũ.

Apud Philostratum etiam Græcum autorem legimus, Apollonium Tyanæum à Nili fontibus in Æthiopia fuisse breui spatio Romam exportatū, id est (vt rectà contendas) in bis millesimum quingentesimum milliare: item Roma Corinthum, Smyrnaq́ Ephesum. Ioannes Theutonicus sacerdos Halberstadiensis Magus eo tempore celeberrimus, anno M. C C. L X X I. media nocte tres Missas cecinit, vnam Halberstadij, alteram Moguntiaci, tertiam Coloniæ. Pythagoram item narratur transuectum fuisse Metapontum Thurijs. Quin Vierus ipse Magorum defensor affirmat verum esse certitudine quadam scientiæ, scire se multos homines ex vna regione in alteram momento sic translatos esse. Hæc ipsius verba libr. ij. cap. viij. de prestigijs demonum, & lib. iij. cap. xij. Sed quia nonnullis videtur spiritu solùm translationem fieri, nunc de spiritus raptu dicendum est.

De ecstasi aut raptu Magorum, & ordinaria illorum cum Dæmonibus frequentatione. CAP. V.

EX ijs quæ de translatis corpore animoq́ Magis docuimus, & ex tam frequente experiētia exemplisq́ memorabilibus, cernitur velut meridie, & palpatur eorum error qui Magorum translationem statuunt esse imaginariam, neq́ aliud definiunt quam ecstasin, exempli gratia visum Eze-

chielis,

chielis adducentes, cuius ſpiritus è Babylonia abreptus eſt Hieroſolyma: quod viſum aut vera animi ſeparatione fieri potuit, aut ſine ſeparatione accidere. Ac Hebræi quidem in arcana ſua Theologia animas electorũ Deo per Angelos offerri tradunt quadam abſtractione, homine tamen ſuperſtite: atq; huc adducunt locum Pſalmi cxvi. pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius, quam iucundam mortem in Phædone dicere videtur Plato. At non propterea veram corporis & animi translationem per bonos ſpiritus & malos fieri negandum eſt. In exemplum Eliam & Henocum corpore apreptos adducimus, & Abacuc opera Angeli in leonum foueam corpore importatum. Quod ſi in antecedentibus exemplis non verè fieret corporis exportatio, qui potuiſſet Lochianus ille à lecto in Burdegalenſib. arenarijs ſe deprehendere? Lugdunenſis in Lotharingia? Græcus ille Plutarchi Crotone ad Neapolim, vbi milliaria amplius centũ oportet transfretari? qui ſexcenta alia huiuſmodi perfici? Thomas Aquinas, Durandus Heruæus, Bonauentura Tarantaſius, & Geraldus Odetus, qui in ſecundum librum diſtinct. viij. Magiſtri ſententiarum quæſtionẽ hanc explicarunt, omnino confirmãt corpora à Diabolis naturali potentia de loco in locum tranſportari. Quãquam raptus ille, vt vocant, ecſtaticus plus habet admirabilitatis iudicio meo, quàm corporis exportatio. Etenim ſi poteſt diabolus, vt fatentur illi, extra corpora ſua animos abripere: nonne fa-

cilius est corpus animumque sine distractione & disparatione partis ratione preditæ devehere, quàm alterum ab altero nec interueniente morte diuidere. Quamuis autem immortalitatis animarũ certissima testimonia & indubitatę demõstrationes suppetant, hoc tamen in validissimis & maximis numerari mihi videtur oportere, adeoque sufficere si bene probatum fuerit (vt profectò historijs, iudicijs, repetitionibus, testium comparationibus, conuictionibus, confessionibus, & executionibus infinitis fuit comprobatum) sufficere igitur reuincendis Epicureis & Atheis: adeò euidenter docet humanum spiritum essentiæ immortalis esse. Hypothesis enim Aristotelea libro secundo de anima sic optimè demonstratur, animam siquid sine corporis adiumento potest immortalem esse: & altera hæc similiter, animam immortalem esse si à corpore potest separari. Isti autem infidi, qui neque potestatem Dei neque spirituum naturam credunt, eam quam vocamus animam esse dicunt vinculum harmonicum formámque catholicam ex singularibus humorum aliarúmque humani corporis partium formis resultantem: quod certè planè absurdum est, hominis formã (quam omnes Philosophi puram & simplicem fatentur esse) ex compluribus formis componere. Ecstasin verò definiunt somnum melancholicum, quo vires animæ ita sepultæ sunt vt mortuus homo videatur: rem ridiculam, cùm plures Magi, Olao magno teste, in Noruegia, Liuonia, Borealibusque partibus quàm

in reli-

in reliquo orbe terrarum exſtent: & quod de Satana apud Eſaiam prædicatur, Aſcendam ſuper Aquilonem, ero ſimilis Altiſsimo, ad eam poteſtatem referri poſsit quam Satanas in Boreales præcipuè populos exercet famoſos Dæmonum Magorumque nomine: prout etiam in tota Scriptura legimus venturum ab Aquilone malum, Sapientiæ ij. Eſai. xiiij. xli. & xlix. Ierem. xxxiiij. iiij. vi. xiij. xv. xxiij. xxv. xlvi. xlvij. l. & li. Ezech. viij. xlviij. Dani. xi. Zachar. ij. at populus iſte minus quàm quiſquam alius habet melancholiæ: ſunt enim omnes flauo capillo aut coloris ruffi. Quamobrem iſtos neceſſe eſt ignorãtiam ſuam agnoſcere: nam Solenem quendam Plutarch. Plinius Hermotimum Clazomenium, & Præconneſium philoſophũ atheon Herodotus ita abreptos fuiſſe tradunt in exceſſum mentis, vt corpora eorum mortua & ſenſus expertia ſubſiderint, itaq; poſtratum Hermotimi corpus ab inimicis captũ, occiſum, & crematũ eſſe[a]. Scripſit Hieron. Cardanus[b] ſe cũ luberet, p ecſtaſin extra corpus rapi adeò vt corpus maneret ἀναισθητόν, Ego verò eos qui volũtariè inter vigilandum patiuntur iſtud Magos eſſe cõfirmo: & Cardanus ipſe fatetur[c] patrem ſuum triginta annos familiarẽ ſpiritum habuiſſe. Sic plerumq; patres ſortilegi informant liberos vt in mentis exceſſum rapiantur: quò pertinet illud Virgilianum de Maga Æneidos ſexto, quæ ſe promittit ſoluere mentes. Nam reuera anima vegetatiua, vitalis, & animalis permanet, quamuis ſoluti ſint ſenſus,

[a] I in. lib. 2. cap. 52.

[b] in ſu. . . en.

[c] in lib. de rerum variet. ad finem.

motus,

motus, & ratio. Exstat recens historia Magiæ naturalis à Neapolitano, qui rem narrat à se in muliere Saga fuisse exploratam, quæ postquàm se vnxisset nudam λειποθυμοῦσα & sensu destituta cõcidit, reuersáq; post trium horarum spatium in corpus suum multa è regionibus varijs nuntiauit, quę vera deinde comperta sunt. Sed autor libri digni incendio rationem rei istius gerendæ explicat. Hac arte Satanas erga eos vtitur qui nolunt retegi, siue propter familiæ amplitudinem siue propter alias causas non audeant magnos conuentus accedere. Ex Turettano Præside audiui Magam à se in Delphinatu visam quæ viua fuit concremata: hanc ergo cubantem ad ignem, manente domi corpore in ecstasin abreptam esse, & quia nihil intelligebat, grauissimis virgæ ictibus ab hero percussam, tum etiam vt viderent an de hac vita decessisset, ignem partibus quæ maximè valent sensu, fuisse subiectum, nec propterea euigilauisse: eam itaque iacentem ab hero heráq; mortuam esse existimantibus ibi derelictam esse: manè iacẽtem in lecto inuentam: quod cùm miratus herus quęsiuisset quid rei contigisset ipsi, exclamantem suo sermone dixisse, Ah, here, quàm verberasti me! Id hero apud vicinos narrante aliquem dixisse, Saga est: ideóq; nõ destitisse herum, donec illa rem fassa indicauisset se animo cœtum Magorum adiuisse. Sic alia insuper scelera quæ perpetrauerat agnouit, & igni fuit tradita. Iacobus Sprangerus Inquisitor, qui de permultis Sagis quæstionem habuit, eas scribit confiteri, se,

teri, se,

fiteri se, cùm visum est, spiritu abripi, sin aliter videatur etiam corpore. Exemplum nostra memoria apud Burdegalenses alterum habuimus anno M.D.LXXI. cùm in Magos Galliæ instituta esset persequutio. Vetula quædam Burdegalensis Maga apud Iudices confessa est se cum aliis per hebdomadas singulas fuisse exportatam, vbi magnus hircus adorat, quo autore abnegabant Deum, se Diabolo seruituras spondebant, singuli pudenda illius osculabãtur, & post saltationes pulueres accipiebat quisque. Tum D. Belotus libellorum supplicum magister, dicente Maga se nihil posse nisi è carcere educta esset, volens rei veritatem explorare, eam educi iussit: & illa cum se nudam certo adipe inunxisset, velut mortua expersque sensus corruit, deinde post horas quinque reuersa exsurgensque permulta narrauit quæ variis in locis ita habere vt dixerat comperta sunt. Hanc historiam mihi quidam Comes equestris ordinis narrauit, qui adhuc viuit & isti experientiæ interfuit. Id in Borealibus partibus frequentari Olaus testis est, & amicos ecstatici studiosè corpus obseruare donec cum dolore ingente reuertatur, & annulum, literas, cultellumve eius qui milliaribus trecentis abest ab eo reportari. Æquè admirabile est iudicium illud Magorum septem quod anno M.D.XLIX. apud Nãnetas didici. Cùm igitur isti coram multis se indicaturos recepissent ante horam, quid per milliaria decem in ambitum ageretur, exanimes ciderũt illicò, & tres horas defecti animo iacuerũt: posteà

exſurgentes renuntiauerũt quicquid in toto Nannetũ oppido & ambitu longiore perceperant, locis, factis, & hominibus obſeruatis: quę omnia statim comperta ſunt. Itaq; omnes iſti accuſati & maleficiorum multorum comperti, ad ignem fuerunt damnati. Dixerit fortaſſe quiſpiam nõ abripi animam, ſed viſum & illuſsionem à diabolo præſtari: at effecta huic ſentẽtiæ aduerſantur. Poſſunt quidem homines mandragora & narcoticis potionibus ſoporari ita vt mortui eſſe videãtur: ſed horũ alij ita ſoporãtur vt nunquam euigilẽt, alij epotis eis ad triduũ quatriduum'ue indeſinenter dormiunt: prout ijs faciunt Turci quos caſtraturi ſunt, & Vaſconi cuidã ex inferiore Occitania captiuo qui poſt fuit redemptus, accidit. At nihil tale epotant Magi, & qui narcoticis ſoporantur nullius rei meminerunt: Magi verò impreſsionem viuam habẽt ſaltationum ſacrificiorum, adorationum, & aliarũ rerum quas in conuentibus viderunt feceru'ntq;, obſeruant eos qui adſunt, qui cum illis commiſsi fatentur culpam: & Iacobus Sprangerus ex maleficarum quas igni damnauit cõfeſsione id Magos confiteri narrat ſe in ecſtaci eaſdem res percipere quas, ſi corpore adfuiſſent, pariter percepiſſẽt. Auguſtinus quoque libro xviiii. de ciuitate Dei ait Præſtantij patrẽ tanta ecſtaſi ſæpe abreptũ eſſe, vt reuerſo ſpiritu ſe fuiſſe verſum in equũ affirmaret, cõmeatu'mq; in caſtra cũ eqs alijs importaſſe: cũ tñ ipſius corpus exanime iaceret domi. Atq; hęc fortaſſe fuerit ratio cur Lycanthropia illa & hominũ

in pe-

in pecora commutatio (de qua pòst agemus) fuerit tãtopere ab antiquis celebrata, & adhuc in Orientis partib. frequentetur. Sunt etiam morbi qui hominem orbant sensibus ac propè exanimant, vt sunt epilepsia & apoplexia. Sic Iulius II. Papa spatio bidui pro mortuo habebat: & Ioannem Scotũ viuum fuisse humatum creditur cùm existimaret mortuus: cœpisse enim dicitur conflictari cùm pręcluderetur anima, cuius cõflictantis motum percipientes vespillones qui iniiciebant humũ retraxerunt quidem, sed sanguine offusum & agentẽ animam inuenerunt. Non insunt ista mala sortilegis, syncope, epilepsia, apoplexia: nã si quando placuerit, ita affecti sunt, neq; aliã ob causam patiunt ista quàm vt se à conuentibus adeundis excusent si metuunt retegi, nec eo minus dant fidem diabolo, & cùm volunt eum alloquuntur domi. Sic Raziorũ Baro (qui apud Nannetas magicarum sortiũ damnatus suppliciũ pertulit) nõ tantùm fassus est se octo puerulos occidisse, & in animo habuisse occidere & diabolo sacrificare nonum, suũ ipsius filiũ, idq; in matris vtero, vt summopere gratificaret Satanæ, verumetiã se in cõclaui suo procidentẽ in genua Satanã adorare humana specie cõparentẽ, eiq; adolere: q; detestabiliũ sacrificiorum ritus apud Amorrhæos olim & Canan. obtinebat. Huic res admirabiles Satanas spopõderat, ac nominatim ipsũ fore magnũ. Tandẽ verò se vidẽs captiuũ & acerbissimis malis oppressũ, oĩa confessus est vltimũq; supplicium passus, & lis adhuc sub iudice hęret de

bonorum eius publicatione. Apud Sprangerum legimus, cùm de quadam malefica quam damnauit igni cognosceret, eam cõfessam esse (vt erat obstetrix) se pueros suscipientem è matris vtero Diabolo obtulisse in aerem extollendo, deinde in caput eorum aciculam magnam ita vt non proflueret sanguis indidisse: tum ijs in sepulchrum elatis abeuntem de nocte eos eruisse, furno coxisse, carnes comedisse, pingue ad suũ vsum asseruasse: hoc pacto quadraginta puerulos à se interemptos esse. Hæc Danensis fuit ad Basileam. Alteram quoque Argentoratensem innumeris occisis crematam esse. Istius summè præ omnibus quas vnquam audiuerim detestandæ crudelitatis & idololatriæ placuit lectorem admonere, vt bene ad obstetrices attendatur. vesci autem istos humana carne est certo certius: nam eam post omnem hominum memoriam sic appetiuerunt Sagæ [a] vt ægrè mortuorum corpora seruari aut cõcludi etiam possent, quin illæ ingressæ ad ossa vsque abroderent: quamobrẽ lxvij. capite legum Salicarum dicitur, Sortilegam, si hominem ederit, atq; euincatur, solidos ducentos soluturam. Philostratus Lemnius autor est Lamiam, quæ sic humanis vescebatur carnibus Corinthi, ab Apollonio Tyanæo retectam & eiectam esse: quò spectans Horatius & velut crudelissimũ facinus abominatus inquit,

[a] Apule. lib. 1. asini.

Neu pransæ Lamiæ puerum viuum extrahat aluo.

atqui hoc Magis in more fuit positum, vt cibo isto aleretur. Apud Ammianum Marcellinũ lib. xxix. legi-

legimus Pollentianum Tribunum conuictum & confessum fuisse quòd viuæ mulieris exsecuisset ventrem, vt intempestiuo partu extracto de futuro Imperatore consuleret. Quibus locis omnibus ea quæ in iudicijs nostrorum temporum vidimus confirmantur. Imò complures Magi existimant se à Dæmonibus ad crudelia hæc facinora adduci, vt hac ratione ex animi sui sententia aut spiritu aut corpore rapiantur. Et ne longè abeamus, Rondeletus doctissimus medicus & celeberrimus, Magũ quendam in Montepessulano sepulchris hærentẽ obseruauit, qui ad sepulchrum profectus vbi mulieris corpus fuerat pridie conditum, ex eo rescidit femur, quod imponens humeris carnem dentibus mordicus auellebat. Hoc mihi quidam Rondeleti discipulus, qui tum eum prosequebatur, narrauit. Lycanthropiam morbum Rondeletus dicebat esse, qua homines furiosi facti se verti in lupos putant, eoq; cibo vescuntur. Iam itaq; dicamus possint'ne homines verè in lupos & alias bestias verti, an verò sic imaginatione aut morbo sibi videant.

De Lycanthropia, & an spiritus vertere hominem in bestiam possint. Cap. VI.

PErmultis exemplis, & diuinis humanisq; autoritatibus, itemq; accusationibus, euictionibus, confessionibus, iudicijs, & executionibus antè ostendimus, viros & mulieres via diabolica modò

spiritu & corpore, modò spiritu solùm exportari: nec paucis Satanam persuadere ista verborum vi & vnguentorum quæ tradit effici, eumq́ plurimū hircina specie apparere. Ex quibus demonstrationem effectorum nobis esse constat, quam Dialectici appellant ὅτι ἐστί: quæ demonstratio etsi non ęquè habet euidentiam ac ea quæ ex causis nascitur, non minus tamē habet certitudinis[a]. Cùm autem nostram in causis ignorationem confitemur, amplissimam Deo laudem tribuimus, aduersus quem si infirmitatem mentis nostræ attendimus nefas est de eo quod fieri non potest contendere. At illud profectò mirum est Satanā (qui se quocunq; lubet corpore induit) sæpissime ac propè ordinariè secundum formam hominis hirci figuram assumere, nisi eo fortasse nomine q hircus fœtidus est & salax. Videmus enim diabolos in Scriptura sacra hircos appellari[b], vt in Esaiam Chaldęus interpres exponit vocem שעיר qua significatur hircus. Ait .n. Esaias saltaturos Babylone dracones & hircos, & Satyrum vnū inclamaturum alterū. Zoroastes hircorum nomine Dęmonas intelligit, quia putidum & lasciuum esse in proprietatib. hirci numerat: quod Mirandulanus Princeps obscurè xij. positione in Zoroastem significauit his verbis, Quid sit intelligendū per capros apud Zoroastē, intelliget q legerit in libro Bair quæ sit affinitas capris cū spiritib. Propria aūt Dæmonū est in lasciuam brutamq́ cupiditatē dominatio, vt Hebræi annotant in lib אבא פרקי dicētes Satanam portari à serpente. i. (vt Philo He-

[a] Arist. in posterioribus analyticis.

[b] Esa. 13. & 34.

lo Hebręus interpretat̃) à voluptate, qua Architas ille sapientissimus aiebat nullã pestẽ capitaliorem hominib. à natura datã, Catone Censorio teste apud Tulliũ. Quamobrem Dæmonib. figurandis Græci salaces Satyros semiuiros atque semihircos depinxerunt: & in libro Leuitici postquam mandauit Deus animalia certa à populo sibi sacrificari & sanguinem ad altare fundi, tandem inquit, Neq; vnquam in posterum sequamini hircos vestros & Satyros vt sacrificetis eis: quẽ in locum Rabbi Moses Maymonis ex libris, quos de mysterijs & sacrificijs Chaldæorũ Sabæorũq; legerat, [a] tradit in more fuisse positum vt sacrificaturi diabolis in deserta concederent, effossaq; fouea sanguinẽ in eam inijcerent, ad eam epularent̃, & in honorem malignorũ spirituũ dies festos celebrarent. Leuitici quoq; xvi. cap. Aaroni præcipit̃ vt sumptis duobus hircis sortiatur vnum pro Deo, pro Zazele alterum, & vt hircus ille qui Zazeli sorte acciderit super q̊ Sacerdos peccata populi confitetur in desertũ emittatur, Deo sacrificetur alter: quem tñ hircũ Hebræi nunq; fuisse inuentũ annotarũt. In Deut. [b] euidentiore legis interpretatiõe maligni spiritus propria significatione vocant̃ לשדים, oẽs exponũt dęmonia: itaq; fieri potuit vt vox Lacedæmõ ex Hebręa voce & Gręca cõponeret̃ idẽ significãte. Scribit. n. Ioseph. Hebręis iã olim cũ Lacedęmon. fœdus intercessisse: etsi postremã hãc interpretationẽ nõ moror. Quicqd aũt de Satyris vulgò prędicet̃, quorũ frequẽs est in vita eremitarum Antonij & Pauli

[a] lib. 3. More nebocim.

[b] Deu. 32.

Pauli mentio, non dubium est quin maligni fuerint spiritus. Non raro etiam figura hominis proceri & nigri Satanas seipsum exhibet, vt de eo diximus qui Catharinæ Dareæ visus est, Dioni Platonis amico, Cassio Parmensi, Athenodoro philosopho, Magdalenæ Cruciæ, Ioannæ Haruilleriæ, quæ sibi annos duodecim natæ confessa est ostensum à matre fuisse diabolum forma hominis proceri & nigri, atrati, ocreis & calcaribus instructi, qua specie cōpellat momentoq́ꝫ accedit ipsam pro voluntate ipsius: id toto vitæ suæ curriculo fuisse factitatum. Sed nihil omnino tam incredibile & admirabile, quàm hominis in bestiam & corporis in corpus transmutatio. Verumtamen hoc iudicia in Magos constituta, & diuinæ atqꝫ humanæ populorum omnium historiæ probant certissimè. In libro Quæsitorum quincꝫ aduersus Magos, cuius sæpe memini, legimus Stasum quendã Magum in Bernatum agro è medio inimicorum (quos habebat quamplurimos) repētè ac multoties effugisse, nec aliter quàm inter dormiendum occidi potuisse. Hic duos reliquit discipulos, Hopponem & Stadlinum summos Germanię Magos, qui eo loco dicuntur tempestates, fulmina & procellas maximas excitasse. Et ne procul ab hoc regno discedamus, exstat quæstio in Parlamēto Dolensi habita, & sentētia lata die xviij. Ianuarij M. D. LXXIII. contra Ægidium Garnerium Lugdunensem: quod iudicium nihil hic attinet exscribere, cum Aureliæ apud Eligium Giberium Parisijs

apud

apud Petrum Hayanum, & Senonibus fuerit typis commendatum: præcipua ſolùm capita quorũ accuſatus & euictus fuit, annotabimus. Et quòd Garnerius iſte die Michaelis feſto ad Serranã ſyluam in vineis Chaſtenoyanis (quæ à Dolenſi oppido quadrante milliaris abſunt) puellam decem aut duodecim annos natam ceperat, manibus quę luporum pedibus conſimiles videbantur dentibúſque occiderat, femorum & brachiorum carnem deuorauerat, & de ea ad vxorem detulerat: quòd item poſt menſem eadem forma alteram puellam ceperat occiderátque voraturus, niſi tres homines (vt ipſe fatebatur) impedimentum attuliſſent: quòd etiam poſt dies quindecim puerum decennem in Grediſanorum vineis ſtrangulauerat, carnémque crurum, tibiarum, & ventris comederat: quòd denique puerum alium hominis, non lupi ſpecie quaſi tredecim annos natum in vici Peruſani ſaltu occiderat comedendi animo (vt ipſe ſponte ac non coactus aiebat) niſi fuiſſet impeditus: his ergo de cauſis ad ignem viuus eſt damnatus, effectáque ſententia. Alia quoque habetur cauſa Veſontione cognita à Ioanne Boino Inquiſitore anno ſalutis milleſimo quingenteſimo vigeſimoprimo, Decembri menſe, in Galliam, Italiam, & Germaniam miſſa, quam Vierus Magorum defenſor libro ſexto de Præſtigijs, capite decimotertio exponit copioſè, itaque percurram paucis. Rei Petrus Burgotus & Michael Verdunus ſe Deo renũtiaſ-

ſe fidémque dediſſe diabolo confeſsi ſunt. Burgotum igitur Michael duxit in vicum caſtelli Carlonij, vbi candelam virentis ceræ obſcura flamma & coloris Veneti habebant ſinguli, ita ſaltabant & ſacrificabant diabolo. Poſteà ſe vnguento oblitos faſsi ſunt lupos fuiſſe factos celeritate ſumma excurrentes: tum verſos in homines ab ſubinde in lupos, eáque ſpecie lupas iniuiſſe eadem voluptate qua cum mulieribus rem habere ſunt ſoliti. Præterea confeſsi ſunt Burgotus quidem ſe puero ſeptenni lupinis pedibus dentibúſque mortem attuliſſe, voraturum niſi ruſtici abegiſſent: Verdunus verò ſe puellam in horto quodam piſa carpentem occidiſſe, & à domino Cuuez depulſum eſſe: ab vtriſq; puellas quatuor voratas eſſe certo tempore & loco, quarum ætatem exponebant: ſe puluere quodam tacto necem hominib. importare. D. Bordinum generalem Procuratorē Regis aliud exemplum mihi narrare memini ad ſe è Belgis miſſum cum iudicio toto à Iudice & actuarijs obſignato, de lupo ſagitta ad femur trāsfixo, qui poſteà in hominē verſus decubuit in lecto cū ſagitta, quā auulſam agnouit ille qui fuerat iaculatus, tēpore & loco ex confeſsione hominis cōprobato. Iobus Fincelius lib. xi. de mirabilibus ſcribit Paduæ Lycanthropum fuiſſe deprehenſum, cui lupini pedes reſecti ſunt, & momento manibus pedibusq; truncatus homo exſtitit. Quo exemplo iudicium Magarum vernonij confirmatur[4], quæ frequenter felium innumerabilium ſpecie in caſtellū

peruetus

peruetus solebant conuenire. Ibi constituentes viri quatuor aut quinque pernoctare multitudinē felium se inuadentem experti sunt, quorum vnus occubuit, cæteri læsi sunt, sed multis felib. vicissim læsis q̄ posteà in fœminas versę grauia vulnera cōpertę sunt accepisse. Sed q̄a res incredibilis videbatur, iudicia siluerūt. Quæsitores aūt q̄nq; [a] huiusmodi causarū pitissimi de scripto tradūt tres Magas ad Argētoratū forma triū ingentiū feliū agricolā adortas esse, qui defendēdo se vulnerauit depulitq; feles, deinde verò momēto mulieres decūbentes fuerunt cōpertæ & grauiter vulneratæ: qua de re cū interrogatæ eum accusauissent à quo vulnus acceperant, ille Iudicib. horam & locum indicauit quo feles appetiuerant ipsum easq; læserat. Petrus Mamorius in libello de Sortilegis mutationem istam hominum in lupos dicit à se in Sabaudia visam: Henricus Coloniensis in libello de Lamiis pro indubitato affirmat: Vlrichus item Molitor in libello quē dicauit Sigismūdo Cęsari, disputationē cōscribit corā Imperatore factā, & certissimis rationibus exemplorumq; innumerabiliū experientia cōstitutum fuisse docet transmutationem istam verā esse: & ipse Lycanthropum à se fuisse visum narrat Constantiæ, qui accusatus, euictus, damnatus, & à confessione morti fuit traditus. Multis quoque libris in Germania editis ostenditur vnum ex potentissimis Christianorum Regibus qui nuper vita defunctus est, in lupum sæpe fuisse versum, vt Magorum omnium facilè princeps ha-

[a] in Malleo malefic.

bebatur. Verumtamen hæc pestis Græciam Asiamqúe amplius peruasit quàm Occidentis populos, vt aiũt mercatores nostri eos illic cippo & carcere contineri qui in lupos conuertuntur. Itaque anno M. D. XLII. Sultane Solymãno imperium obtinente, tanta fuit luporum vis Constantinopoli, vt armatus Imperator cũ prætoriano milite procedens ad centum quinquaginta simul compulerit, qui vniuerso populo prospectante ex vrbe disparuerunt. Hãc historiam narrat Iobus Fincelius libro ij. de mirabilibus, atque in hanc rem populi omnes consentiunt. Hos lupos Germani dicunt *vvervvolff*, Galli *loups garous*, Picardi *loups vvarous*, ac si lupos varios dixeris (g enim in locum vv sufficiũt Galli) Græci λυκανθρώπους & μορμολυκίας, Latini varios & versipelles, vt Plinius agens de hac transmutatione annotauit. Franciscus Phœbus Fecensis Comes in libro de venatione voce *garous* ait significari *gardez vous*, cauete vobis, cuius rei me Fauchetus Præses admonuit. Hoc mihi quidem est verisimile: nam alij naturales lupi pecudes persequuntur, hi plerumque homines: itaque meritò dici potest, *gardez vous*. Pomponatius & Theophrastus Paracelsus principes sua ætate philosophi certissimã esse confirmant hominum in lupos transmutationem. Gaspar Peucerus homo doctus gener Philippi Melanchthonis scribit has sibi semper visas fuisse fabulas, sed coactum fuisse credere ex quo istud sibi mercatores plurimi fide digni negotiãtes in Liuonia confirmarũt, multos etiam fuisse accusatos,

euictos, & à confeſsione adiudicatos morti: itaq; deſcribit modum qui in Liuonia obſeruatur: nempe quotannis ſub finem Decembris nebulonem eſſe qui Magos omneis citat vt loco indicto compareant: ſi defuerint, eos à diabolo ictibus ferreæ virgæ cogi adeò vt vibi ces exſtẽt: præire ducem, myriadas ſequi tranantes fluuium: eo traiecto mutari in lupos, in homines & in pecora inuolare, & innumerabilia damna importare: poſt dies duodecim eodem fluuio remeare, & humanam formã recipere. Languetum Burgundum vidi ſæpenumerò virum doctiſsimum agentem in rebus Ducis Saxoniæ, dum pro Domino ſuo cũ Rege Galliæ ageret: hic ergo ſimilem hiſtoriam narrauit mihi, & ſe in Liuonia agentem dixit cognouiſſe id toti populo haberi exploratiſsimum. Habeo apud me Germani cuiusdam literas qui ſtipẽdiarius fuit Henrici ij. Regis ſcriptas ad Cõneſtabilem Galliæ, quibus certiorem facit Conneſtabilem de Liuonia à Moſcho capta: deinde ſubiicit, In illis locis Herodotus Neurios collocare videtur, apud quos dicit homines conuerti in lupos: quod eſt adhuc vſitatiſsimum in Liuonia. Multa autem dicta ab Herodoto, quæ incredibilia olim videbantur, poſteritas comprobauit. Idem enim autor eſt exſtitiſſe Magos qui certis inciſionibus tempeſtatem illã ſedauerunt qua iamq; naues Xerxis amplius quadringintæ fuerant ſubmerſæ: & apud Olaum magnum libro iij. cap. xviij. legimus Lappos Magos ſecundos ventos & procelloſos vendere ſolutis

quibusdã funibus, quod ab experiẽtia frequentissima omnes nautæ sciunt. In historia quoq; Ioannis Tritemij legimus anno DCCCC.LXX. Iudæum quemdam Baianum nomine Simeonis filium in lupum se cùm placuit transformauisse, & oculorum aciem effugisse factũ ἀόρατον. Mirum quidem istud sed hoc meo iudicio est admirabilius cõplures nõ posse credere, cũ populi oẽs terræ & tota antiquitas id vno ore agnouerint. Neq; enim solùm ante annos bis mille ducentos id scripsit Herodotus, & ante hunc Homerus xl. annis, sed etiã Pomponius Mela, Solinus, Strabo, Dionysius Afer, M. Varro, Virgilius, Ouidius, & sexcenti alij: atque in hanc sententiam Virgilius,

—has herbas atq; hæc ponto lecta venena
Ipse dedit Mæris, nascuntur plurima ponto.
His ego sæpe lupum fieri, & se condere syluis Mærin.

[a] *lib. 8. ca. 22* Miratus autem Plinius[a] de hac re autores consentire, Homines, inquit, in lupos verti rursumq; restitui sibi falsum existimare debemus, aut credere omnia quæ fabulosa seculis comperimus. Hoc ille non audet confirmare, metuens vt sibi habeatur fides: nam inter principes Græcos autores adducit Euanthem ipsum, qui ait in Arcadia ex gente Antæi vnum tranare quoddam regionis stagnum transfigurariq; in lupum, deinde post aliquot annos reuerti ad idem stagnum, & cùm tranauerit effigiem humanam recipere. Antè notauimus perdendæ iustæ familiæ toti Magam vnam sufficere:

& Agriopas qui Olympionicas ſcripſit narrat Demænetum Parrhaſium deguſtatis pueri Ioui Lycæo immolati extis in lupum fuiſſe conuerſum: quod M. Varro omnium Grecorum Latinorumque, Tullio teſte, doctiſsimus adducit & pro indubitato confirmat. Olaus magnus de gentibus Pilapiæ, Narboniæ, Fincladiæ, Angermaniæque loquens (ſunt autem hæ gentes Ethnicæ adhuc, & malignorum ſpirituum Magorumque plenæ) in hiſtoria narrat homines vulgò in beſtias ab eis commutari: & qui infinita exempla, quæ breuitatis ergò omittimus, deſyderauerit, is Olaum, Saxonem Grammaticum, Fincelium, & Guilhelmum Brabantinum poteſt conſulere. Taceo Metamorphoſin Ouidij, quia res veras confudit cum fabuloſis multis: ſed quod de Lycaone Rege Arcadiæ ſcribit in lupum verſo non eſt incredibile,

Territus ipſe fugit, nactusq; ſilentia ruris
Exululat, fruſtraq; loqui conatur:

cùm Rex quidam memoria noſtra exſtiterit tranſfiguratis in hanc formam, & id vbiq; ſit adhuc vſitatum. Neq; fabuloſum eſt quod Homerus narrat de Circe malefica, Vlyſsis comites ab ea in porcos fuiſſe transformatos: cùm Auguſt. ipſe in libris de ciuitate Dei [a] hiſtoriã eandẽ adducat (quãuis opinione ipſius mirã) & illam de Arcadib. in Alpib. quoq; memoria ſua frequens fuiſſe dicat vt ſtabulariæ mulieres imbutæ malis artib. in caſeo darent [a] lib. 18. cap. 17. & 18.

viatorib.

viatoribus vnde in iumenta illicò verterentur, vt necessaria quæque portarent, póstque perfuncta opera iterum ad se redirent. Huic persimilem historiam legimus apud Guilhelmum Tyri archiepiscopum, quam eamdem Sprangerus Inquisitor narrat, iuuenem Anglum militem in Cypro fuisse à saga transformatum in asinum, qui cùm in nauem ad socios volens remeare fustibus abactus esset ad Magam rediit: itaque illam eo vsam esse, donec asinus in Ecclesia visus est in genua procidere eáque facere quę ab animante bruta nequeunt proficisci: tum Magam quæ agebat ipsum ex suspicione ad iudices raptam eum triennio elapso restituisse, & morte affectam esse. Idem de Ammonio philosopho Peripatetico legimus, asinum ordinariè lectioni eius interfuisse. Nihil in Ægypto magis frequentari tradunt mercatores nostri: & ipse Belonius in suis obseruationibus Lutetiæ excusis histrionem ait in suburbio Cayri oppidi in Ægypto à se fuisse visum, qui cum asino suo sermones conserebat & confabulabatur quàm familiarissimè: asinum verò signis, gestibus, & voce indicauisse optimè accipi à se quicquid dicebatur: Si herus iuberet asinum pulcherrimam de cœtu fœminã deligere: contemplatum eum in omneis partes ad vnam tandem solitum, cui gratularetur. certo iudicio accedere: si herus ediceret hordeum asino afferri, tum eum aliter quàm soleant asini exultasse, & alia id genus innumera: quibus copiosè enarratis subdit Belonius, Amplius etiam dicturus essem,
sed

ſed metuo vt eis haberetur fides: quemadmodum nec ego credidiſſem, niſi meis oculis ſpectante vniuerſo Cayri populo percepiſſem. Huic adſtipulatur quod ſcribit Vincentius,[a] duas in Germania hoſpitas fuiſſe Sagas quę hoſpites ſolebant in beſtias interdum vertere: cùm itaq; hiſtrionicum adoleſcentem in aſinum conuertiſſent, qui (vt erat rationis compos) voluptates mille viatoribus exhibebat, hunc magno fuiſſe à vicino emptum: illas tamen dixiſſe ſe non eſſe præſtituras, nam eum ſi flumē accederet amiſſum iri: aſinum itaq; die quodam elapſum in lacum proximum abijſſe, & ſimul ac fuiſſet immerſus formā recepiſſe. Id Petrus Damianus vir ſua ętate inter primos numerādus cùm rem ſciſcitatus eſſet diligētiſsimè ex hero, ex aſino, ex mulieribus Sagis confeſsis factum, & ex ijs qui aſinum elapſum ac reſtitutum viderant, Leoni vii. Papæ narrauit, & poſtquam diu in vtramq; partē coram Papa fuit diſputatum, hoc tandem poſſe fieri fuit conſtitutum. Atq; hoc quidem pacto confirmari poſſet illud quod apud Lucianum & Apuleium atheos homines in aſinum verſos legimus, qui hoc ſibi aiunt à Lariſſæis mulieribus Sagis accidiſſe, quas ideò inuiſerāt vt cognoſcerēt an iſtud ex veritate eſſet. Fuit autē vterq; & ἀθεότητος & artis magicæ accuſatus: quamobrem Apuleius omnes machinas admouet in Apologia, vt iſtam ſortilegij & veneficij accuſationem diluat. Verùm vbi de hac ſua transformatione loquitur, obſeruandū illud eſt quod ait, Minus hercule calles prauiſ-

[a] in Speculo lib. 3. ca. 109 & Fulg. li. 8 cap. 11.

ſimis opinionibus ea putari mendacia, quę vel auditu noua, vel viſu rudia, vel certè ſupra captum cogitationis ardua videntur: quæ ſi paulò accuratiùs exploraris, nō modò compertu euidentia, verumetiam factu facilia ſenties. Et paulo pòſt, Prius deierabo Solem iſtum vidētem Deum me vera & cōperta memorare, ne vos vlteriùs dubitetis, &c. Potuit quidem ille narrationem ſuam facetis hiſtorijs locupletauiſſe: ſed hiſtoria nihil amplius habet admirabilitatis quàm illæ habent quas ſuprà attigimus. Nam ipſam Apuleij transformationem Auguſtinus lib. xviij. de ciuitate Dei, cap. xviij. neq; negare audet, neq; affirmare: putat quidem & iudicat faſcinationem eſſe: alij verò cōtendunt iſtud & vera & naturali ratione poſſe contingere, & mutationē puellarū fœminarum in maſculos comprobari, de qua legimus apud Hippocratem libro Epidemion, cap. viij. Plinium libro vij cap. iiij. Gelliū libro ix cap. iiij. & Amatum Luſitanum centuria ij. curatione xxxix. Huius rei exempla octo meis cōmentarijs in Oppianum poetam Græcum de venatione annotaui: ſed omnes mutationes ſunt fœminarum in mares, pudendis videlicet quæ priùs in ventris ſinu latuerant tunc primùm erumpentibus. At Lycanthropiæ cum hac nulla intercedit ſimilitudo, neq; naturalem habet cauſam, ſed ſupra naturam omnia. Illud tamen certum eſt hiſtoria ſacra Nabuchodonozoris regis confirmari, quem ait propheta Daniel fuiſſe mutatum in bouem, & ſeptennio fænum & gramen duntaxat comediſſe.

Hoc

Hoc fieri posse confirmant Arabes: etsi Pythagorea μετεμψύχωσις multo plus à iudicijs nostris videtur abhorrere, quam Platonici omnes, Chaldæi, Persæ & Aegyptij defenderunt. Complures autem Medici rem adeò mirificam, at non causam animaduertentes, ne quid nescire viderentur, sermone & scriptis tradiderunt Lycãthropiam morbum hominum ægrotorum dici cogitantium se lupos esse atq; in syluis oberrantium, qua in sententia est Paulus Aegineta: verùm permultis rationibus & testibus fuerit opus ad ementiendos populos omneis terræ, omnes historias, adeoq; historiam sacram, cùm Theophrast. Paracelsus, Põponatius, & Fernelius ipse medicorũ suæ ætatis non vltimi, [a] & alij multis seculis Lycanthropiam certissimam esse, veram, & indubitatam duxerint. Præterea illud ridiculum est quòd res naturales æquantur ijs quæ naturã superant, & actiones animantiũ actionibus spirituũ dæmonumq; cõparant. Absurdius verò illud hic causari morbum: malũ enim Lycanthropo inesset soli, non eos afficeret qui hominem in bestiã verti deinde restitui vident. Maleficam Circen ait Chrysostomus sic brutis voluptatibus comites Vlysis inescasse vt si fuissent porci: quib. verbis videt̃ innuere non mutatum corpus, sed rationem solùm abiectã fuisse brutamq; factã. Quicunq; tamen veteres & noui autores de Lycãthropia scripserunt, vno ore confirmant mutari humanam formam spiritu & ratione integra permanente: quod Homerus in Odyssea optimè,

[a] Fernel. lib. de abditis rerum causis.

Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς, φωνήν τε, δέμας τε,
Καὶ τρίχας· αὐτὰρ ὁ νοῦς ἦν ἔμπεδος ὡς τὸ πάρος περ,

Hi verò ſuum quidem habebant capita, vocémque Et pilos, ſed mens erat integra vt anteà. & diſertis verbis exprimit Boetius, voce & corpore perditis ſola mens ſtabilis, quę ſemper monſtra quæ gemit patitur. Itaq; Lycanthropia neq; aduerſatur canoni Epiſcopi, xxvi. q. neq; Theologorum ſententiæ, quorum plerìq; docent omnia à Deo creata eſſe adeò vt ne maligni quidem ſpiritus formam eorum mutare poſsint, cùm non eſſentialis forma hominis, id eſt ratio, ſed figura ſolùm permutetur. Quòd ſi facultatem hominibus eſſe fatebimur efficiendi vt roſas proferat ceraſus, & braſsica poma, ſi ferrum vertendi in chalybem, argentum in aurum, ſi mille artificioſas lapidum formas cum naturalibus gemmis venuſtate concertantium faciendi: an illud mirum videbitur quòd Satanas (cui per magnam vim in hunc elementarem mundum conceſsit Deus) figuram vnius corporis alterius figura cõmutat? Hæc omnia à Thoma Aquinate in ſecundum librum ſententiarum[a] confirmantur, cùm ait, Omnes Angeli boni & mali ex virtute naturali habent poteſtatem tranſmutandi corpora noſtra: atq; huc pertinet Eſaiæ[b] locus, Babylonem euerſum iri, & ſtriges ibi ſaltaturas, lemures, dæmonas, & quos appellat שעירים, q̊s vulgata Bibliorum interpretatio apud Plãtinum Antuerpiæ excuſa Gallicè ſemiuiros & ſemiaſinos vertit: hoc autem non fuiſſet interpres dicturus, ſi

[a] diſt. 7. ar. 5

[b] Eſai. 34.

demor-

de morbo ſolùm aut illuſione accipi oporteret: nā hos ſermonis vſu omnino carere conſtat omnium teſtimonijs. Verumtamē fieri etiam interdum poteſt, vt Magus illuſione diaboli faciat vt homo alius quàm ſit eſſe videatur: vt in S. Clementis hiſtoria legimus per Simonem magum effectum eſſe vt Fauſtinianum amicorum nullus agnoſceret: item Neroni Imperatori dixiſſe vt ſibi ceruices iuberet abſcindi, ſe enim tertio die reſurrecturū eſſe, quod cùm Nero (vt videbatur) feciſſet, eum die tertio reuertiſſe, Neronem verò miratum ei ſtatuam Romę poſuiſſe cum hac inſcriptione, *Simoni mago Deo*: Neronē ex eo tempore in artes magicas incubuiſſe totum. Simon autem Neronis oculos & totius cœtus ſic faſcinauerat vt arietem Simonis loco decollarent. Simile eſt quod narrat Apuleius de tribus hominib. quos à ſe putabat occiſos, cùm tres hircinas pelles à Pamphila Saga faſcinatus confodiſſet. Sed momētanea eſt iſta faſcinatio: hominis verò in animantem brutam transformatio nonnūquam durat ſeptennium, vt apud Danielem Nabuchodonozoris. Deinde verò actiones & aſininus labor quem tres homines perferre nequeant, magnitudo, inceſſus, cibus gramineus, cardui humano corpori nequeunt conuenire. Nam & Propheta Daniel & quicunq; de hac transformatione ſcripſerunt non alio tradunt vſos fuiſſe cibario: etſi Apuleius ait ſe cùm inuenire potuit: vitā humanis cibis (vt erat integra ratione) toleraſſe. Accedit luporum celeritas, curſus, morſus vncorū den-

tium ab homine alieni. Quòd autem aiũt quidam humanum corpus à Satana soporari phãtasiamq́ abripi, eoq́ illius mutationẽ persuaderi (quam in sententiam propterea ueniunt quòd ij quorũ brutam corpus fuit vulneratum postquã restituti sunt (vt antè diximus) se vulneratos esse humano corpore cõpererunt) & hoc interdum fieri & illud potest: potest etiam Satanas eodẽ momẽto vulnus humano corpori inflixisse. Neq; speciem habet veritatis quod quidam afferũt, non esse has vires Satanæ à Deo attributas: etenim neq; Dei consilium ab hominibus comprehendi, neq; potestas diabolo data cognosci potest, cùm in libro Iobi dicatur, non esse potestatẽ vllam in terra quæ posit ei obsistere. Præterea dicũtur Magi Pharaonis easdem res fecisse quas facit Moses, id est, baculos in virgas vertisse, & ranas produxisse: quod minimè fuisset dicturus, si qua fuisset oculorũ fascinatio: nihil enim Moses per illusionẽ fecit, neq; Mosis serpens baculos fuisset digestura, si Magorũ serpẽtes meri fuissent baculi. Et quisquis spirituũ actiones cũ humanis comparat, is perinde fallit ac si defenderet nõ posse pictores aliosq́ artifices politissima opera & dignitate cum operib. naturæ concertantia facere, quia id vituli muli ve nequeũt. Deus enim singulis reb. à se creatis pro ipsarũ captu res suas admirabiles impertiuit. Si qua aũt exponenda est ratio cur homines præcipuè in lupos asinósque vertantur potius quàm in formas alias, hæc mihi probat ratio, quòd qui primi in lupos fuere transfor-

mati

mati humanas carnes comedebant in sacrificio Iouis, quē ideò Lycæū, quasi lupinum dixeris, appellabant: quemadmodū eum qui Dolę pœnas dedit in lupum verti solitū, & Sabaudos diximus ex confessione ipsorū pueris multis cibatos esse. Deus itaq; iusto iudicio sinit eos humanam formam amittere, & lupos sicut merentur fieri. Nam post omnē hominum memoriā famosi fuerūt Magi & Magæ hoc nomine quòd cibis vescātur huiusmodi, mortuorum corpora effodiant & abrodāt ad ossa vsq; quod Pausanias annotauit dicēs à dæmone terrestri factū, Apuleius ait fecisse Sagas. Qui aūt asini fiūt, eo transformant̄, q; detestabilia Magorū arcana expetiuerint cognoscere: quemadmodū ij q̧ maleficam amarunt Circē, iusto Dei iudicio fuerāt in sues transformati, & in Liuonia affirmat̄ eos q̧ Magos & Lycanthropos frequētant ijs tandē conformari. Enimuerò quæcunq; afferatur causa: & diuinis humanisq; historijs, & bonæ Theologorū partis cōsensione, & experiētia tot seculorū atq; populorū & doctissimorū hominū iudicijs cogunt̄ vel ꝑtinacissimi veritatē agnoscere: q; iustissimę Theologorum sentētiæ, etsi in hoc nostro argumēto à Canonistis dissidentiū, statui permittere. Vtut sit, homines in bestias verti cōstat forma & ratione integra permanente, siue potētia Dei sola efficiente, siue per Satanā effectorē atq; administrū voluntatis eius. Nā si veritatē historiæ sacrę apud Danielē (q̄ in dubiū vocari non potest) si vxoris Loti in saxū immobile versę cōfitemur, certū est æquè posse

hominem

hominem in bouem, lapidem, aut animantes alias transformari. Atque hoc Thomæ argumentum agentis de corpore Christi super montem & templum exportato, si in vno fieri potest, posse in omnibus: id enim per Satanam gestum fuisse dicitur.

An Magi rem cum Dæmonibus habeant. Cap. VII.

PRincipio huius operis diximus Ioannam Haruilleriam Verberij ad Compendienseis natam inter cætera fuisse confessam, ex decreto Curiæ sententiam Iudicis Sanlisiani confirmante matrem ipsius viuam fuisse adiudicatam igni: se verò annos duodecim natam à matre oblatam fuisse diabolo specie hominis atri, amictu atro, ocreis & calcarib. instructi, gladio accincti, equum nigrum habentis præ foribus, vtente his verbis, Ecce filiam meam quam spopondi tibi, ad ipsam verò dicente, Ecce amicum tuum qui beabit te: ex eo tempore Deo & religioni renuntiauisse, & illum sic concubuisse secum vt viri cum fœminis solent, nisi quòd frigidum erat semẽ: id octonis posteà diebus aut quindenis fecisse, nec percipiente viro cùm simul in lecto essent: etiam diabolum semel ex ipsa quęsiuisse an grauida ex ipso vellet fieri, se autem renuisse. Sũmam quoque interrogationum Potezanis Magis ad Lognium propositarum (quæ igne quoq; sublatæ fuerunt) à Domino Adriano Ferreo generali

Regis

Regis vicario apud Laodunenses traditam legimus, ex qua confessiones aliquot hic visum est apponere. Margarita Bremontia vxor Noelis Laureti dixit se die Lunæ proximo nocte ineũte cum matre Maria in conuentum, qui ad Franquisanũ pistrinum prope Lognium in prato habebatur, iuisse: matrem inter femora scopas habẽtem dixisse (verba hic placet omittere) & statim vtramque eò exportatam esse, vbi inuenerunt Ioannam Robertam, Ioannam Guilleminam, Mariam vxorem Simonis Agni, & Gulielmã cuiusdam Grassi vxorem cum suis scopis singulas: eodem sex diabolos humana specie aduenisse, aspectu horridos, &c. facta saltatione Diabolos concumbentes rem cum ipsis habuisse: eorum vnum qui saltãtem duxerat, cepisse ipsam, bis osculatum esse, & amplius semihoram cum ipsa concubuisse, perfrigidúmq; semẽ eiecisse. Ioãna Guillemina huius assentitur dictis, semi horam fuisse copulatos fassa & perfrigidum semen ab eo excreatum. Taceo confessiones alias huic persimiles. Legimus item libro xvi. Ioannis Meyeri, qui historiam Flandricam scripsit accuratissimè, an. M. CCCC. LIX. ingentẽ virorum fœminarúmque numerum in Atrebatiorum oppido crematum esse, qui inter se accusantes fatebãtur se noctu ad saltationes fuisse transuectos, & cum diabolis, quos adorabant humana specie, copulatos. Iacobus Sprangerus, & collegæ 4. Magarũ q̃sitores se de innumeris Sagis cognouisse scribunt, plurimásq; Sagas supplicio vltimo addixisse in Ger-

mania, nominatim verò in Constantiensi & Ratisbonensi agro anno M.CCCC.LXXXV. quæ omnes fatebantur Diabolos cõcubuisse secũ, postquàm Deo & religioni suæ, Diabolo autore, renũtiauissent. Amplius scribunt non paucas exstitisse quæ nec accusatæ resipuerint & à consortio isto discesserint, easque idem confessas esse, nempe diabolos tantisper dum fuerunt sagæ cum ipsis rem habuisse. Hanc opinionẽ confirmans Henricus Coloniensis ait nihil in Germania tam vulgatum esse, adeoque in tota Gręcia & Italia notissimũ. Nam Fauni, Satyri, Syluani dæmones sunt & maligni spiritus: & illud quod vulgo dicitur σατυρίζειν nihil est aliud quàm scortari. August. lib. xv. de ciuitate Dei istam diabolorum cum mulieribus copulationem scribit adeò certam esse vt contradicere magnæ sit impudentiæ. Hęc illius verba: Et quoniam creberrima fama est, multique se esse expertos vel ab eis qui experti essent & de quorum fide dubitandum non est audisse confirmant, Syluanos & Innos, quos vulgo Incubos vocant, improbos sæpe exstitisse mulieribus, & earum appetisse & peregisse concubitum: & quosdam dæmones quos Galli Dusios nuncupant hanc assiduè immunditiem & tentare & efficere, plures taleśque asseuerant ut hoc negare impudentię esse videatur. Geraldus Lilius & Isidorus lib. viij. rem eamdem narrant: sed omnes in voce Dusios errant, legendum em̃ Drusios quasi Syluestres diabolos dixeris, vt Latini Syluanos. Quòd igitur August. ait, verisimile est dęmonas il-

los

los à maioribus Drusios fuisse dictos, vt inter hos & Druidas syluarũ incolas discrimen poneret. Ad hęc Sprangerus adijcit persępe sagas in agris & syluis sese retegere & clara die coire cũ diabolo, & sæpe retectas in agris visas, interdũ etiam hęreteis diabolis (quos homines esse existimabãt) à viris suis esse deprehensas, eosq́; gladio cędenteis nihil effecisse. Paul. Grillãdus Iurecos. Italus (qui de sagis plurimis cognouit) narrat in lib. de sortilegijs se anno 1526. septẽb. mense à S. Pauli ad Rom. Abbate rogatũ esse vt de tribus Sagis cognosceret: easq́; inter cætera confessas esse Magas singulas cum diabolo copulari. In historia S. Bernardi legimus Sagam exstitisse quæ marito suo nec percipienti accubans sæpenumerò diabolo commiscebatur. Hæc quæstio, an isti coitus fieri posſint, coram Sigismundo Cæsare fuit agitata, & an ex ijs aliquid nasci: tandemq́; fuit constitutum contra iudicium Casſiani posse copulationẽ istam & generationem existere: q̃ glossę ordinariæ placet & Thomæ Aquinati in vi. cap. Gene. dicenti, quicunq; ex isto coitu procreantur eos aliter à natura comparatos esse quàm qui naturæ lege. Libro quoq; primo historiarũ de Occidentali India, c. xxvij. legimus apud Indos pro certo haberi Deũ ipsorũ Cocoto fœminis concũbere: nã illorũ dij plane sunt diaboli. Sed neq; hac in re inter Doctores cõuenit: ex quib. nõnulli putant Dæmonas Hyphialtas siue Succubos virorũ semen accipere, & Ephialtas siue Incubos eodẽ in mulieres abuti, vt Aquinas:

quod tamen videtur incredibile. Vtcunq; res habeat, ſcribit Sprangerus Germanorum (qui Magos ab omni antiquitate frequentiores quàm aliæ gentes experti ſunt) hanc opinionem eſſe, nõnunquam ex iſto coitu naſci liberos quos appellant *vvechſel kind*, mutatos liberos, hos alijs longè grauiores eſſe, macros, & qui ne tribus quidem nutricibus exſuctis pingueſcerent: alios eſſe diabolos ſpecie puerorum, qui cum nutricibus Magis congrediuntur & plerumq; in incertum abeunt. De hac autẽ copulatione Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & Gregorius Nazianzenus contra Lactantium & Ioſephum aſſerunt nihil ex ea procreari: ſi fiat, diabolum in carne, non hominem fore. Qui ſe omnia naturæ arcana rimatos putant cùm nihil planè in Dei myſterijs & ſpirituum intelligentium videant, copulationem cum diabolo eſſe negant, ſed ex oppilatione morbum: qui tamen dormiẽdo ſolum ex conſenſu medicorum omniũ accidit. At ex earum quas antè diximus confeſsione conſtat ipſas non potuiſſe hoc morbo infeſtari, poſtquam certo die locoq; anteà indicto ſaltauiſſent. Præterea quàm ridiculè philoſophantur iſti: nam hic morbus non poteſt homini Mago accidere cum diabolo vt cum fœmina concumbenti, id eſt, non cum Incubo aut Ephialte, ſed cũ Hyphialte aut Succubo. Nam apud Sprangerum legimus Germanum hominem robuſtum & Magũ fuiſſe Confluentiæ, qui coram vxore & ſocijs hac ratione vtebatũ: & illos hominem huic actioni incumben-

cumbentem vidiſſe nulla fœmina cõparente. Ioannes Franciſcus Picus Mirãdulanus Princeps [a] Magum Sacerdotem nomine Benedictum Bernam octogenariũ ſcribit à ſe viſum, qui ſe amplius quadraginta annis dicebat cum Dæmone muliebrem formam habente coiuiſſe, eumq́ ſibi nemine cernente fuiſſe comitem, quem vocabat Hermionem, fatebatur item puerulorum multorum ſanguinem à ſe fuiſſe hauſtum, horrendaq́ ſcelera non pauca commiſſa: ideoq́ viuum crematum eſſe. Item vidiſſe alterum Sacerdotem ſeptuagenarium, fatentem ſe itidẽ cum diabolo muliebri ſpecie amplius quinquaginta annis coiuiſſe, & fuiſſe igni traditum. Et (vt recẽtius aliquid afferamus) anno M. D. XLV. Magdalena Crucia Cordubæ in Hiſpania nata, monaſterij cuiuſdam Abbatiſſa, cùm in artis magicæ ſuſpicionem apud religioſas veniſſet, eoq́ ab igne ſi accuſaretur ſibi metueret, anticipandi conſilium cepit veniamq́ à Papa impetrandi: Se itaq́ duodecimo ætatis anno faſſa eſt à maligno Spiritu qui Mauri nigri præ ſe ferebat ſpeciem, ad inceſtum ſollicitatam ei conſenſiſſe, & ab eo tempore annis amplius xxx. ei concubuiſſe: illius opera ſe cùm in Eccleſia eſſet, in editum fuiſſe ſublatam, & monialibus communionem ſumpturis poſt conſecrationem hoſtiam in aere ad ſe perferri ſolitam cæteris videntibus, à quibus ſancta habebatur, & vidente Sacrifico qui tum hoſtiam vnam deſyderari animaduertebat, interdum etiam parietẽ quodammodo fuiſſe diuiſum vt hoſtia videnda exhi-

[a] *Picus maior in libris de prænotione.*

beretur. Huic resipiscenti (vt aiebat) Paulus III. Papa veniam dedit. Verumtamen hanc inde ab vtero dicatam Satanæ à parentibus fuisse puto: dixit enim Satanam sibi cùm sextum annum ætatis ageret apparuisse, quæ iusta ad noscendũ ætas puellarum est, & duodecimo ætatis anno, qui puberum annus est, sollicitauisse: quod Ioannã Haruilleriam de eadem ętate confessam esse ostendimus. Hęc historia in toto Christiano orbe pꝛagata est. Recentiorem alteram legimus, in Germania monasterio quod vocatur Nazareth, Coloniensis diœcesis accidisse: Monialem adolescentulam Gertrudem nomine agentem annum decimumquartum collegiatis suis indicauisse vt adueniens Satanas cum ipsa singulis noctibus concumberet: cuius rei periculum facere volentes cæteras à spiritibus malignis fuisse occupatas. Ioann. Vvierus qui historiam scripsit ait se pręsente multisque claris viris in eo monasterio anno M. D. LXV. amatorias literas ad Dæmonem scriptas in Gertrudis cista repertas esse. In horto florido Antonij de Turquameda Hispani (quem librum non esset indignum donari sermone Gallico) aliam historiã reperi de Hispana fœmina nobili quæ se per vetulam Sagam cùm annum ageret duodevigesimum perductam fuisse narrabat, & rem ex eo tempore cum Dæmone habuisse: hæc viua & impœnitens cremata est, Cerdenas genere. Alteram idem resipuisse narrat & in monasterio fuisse collocatã. Adamus Martinus Laodunensis confessus Procu-

rator

rator mihi narrauit se de Saga Biebræ (hic vicus
est duobus milliarib. Laoduno distans) quæstio-
nem habuisse in iurisdictione D. Boani Veroman
duorũ Præfecti ann. M.D.LVI. quæ cùm ad stran
gulationem primùm deinde ad ignẽ fuisset damna
ta, viua tamẽ igni tradita est culpa carnificis, ac po-
tius iusto iudicio Dei: qui sic demonstrauit opor-
tere vt noxiæ par pœna sit, neq; maleficiũ esse qđ
ignem magis mereatur. hanc igitur confessam esse
Satanam (quem socium suum appellabat) rem se-
cum habere solitũ, & se frigidum semen illius per-
sensisse. Atque haud scio an illum in Lege Dei lo-
cum, Maledictus qui dabit Molocho semen suum,
de his posiit intelligi, itemq; de ijs qui liberos suos
(quos Hebręi denotant voce זרע) dicant diabolo:
quod scelus supra omnia quæ cogitari possunt est
execrabile, & cuius causa Deus furorem suum con
tra Amorrhæos & Cananęos ait exarsisse, eósque
propter flagitia huiusmodi de terra deletos esse. Il-
lud etiã fieri potuit vt eæ familię, de quib. Plin. lib.
vij. c. ij. in Africa & Illyride versantes Psylli & ὀφιο-
γενεῖς. i. serpentib. geniti, q̃ in serpentes potestatẽ ha-
bent, & oculorũ aspectu fascinant atq; enecant, ea
igitur sint ex illorũ numero qui à pueritia dicati &
inde ab vtero deuoti sunt Satanę, aut saltẽ ab ortu:
quemadmodum in Thessalia ex q̃ malum istud per
Medeam Circes agnatam fuit importatũ, non po-
tuit vnquã eijci. Parẽtes. n. liberos antequã essent
editi dicabãt Satanę, & in hoc flagitio posteri tãq;
hæreditario pergebant: etiã primogenitos solebãt
offerre

offerre Satanæ, vt Ezechiel. capite xx. ſcriptum eſt: nonnulli etiam inde à matris vtero, vt nobilis Germanus in vxorem exardeſcens cùm imprecatus eſſet vt diabolum pareret, illa peperit monſtrũ aſpectu horridum: nam ille Magus inſignis exiſtimabatur. In agro quoq; Valeſiorum & Picardiæ genus Sagarũ eſt quod vocant *Coche-mares*: & Nicolaus Nobletus prædiues agricola in Altofonte Valeſiorum agro mihi dixit ſe puerum ſæpe de nocte ſenſiſſe Incubos aut Ephialtas eiuſmodi quos vocant *Coche-mares*, poſtridie verò mane Sagam illam vetulam abs qua metuebat, poſt eam noctem qua hoc ſibi contigiſſet venire ſolitam, vt ignem aut aliquid aliud poſtularet: cæterùm ſe quàm optima fuiſſe valetudine. Hoc non ille ſolùm, ſed complures alij confirmarunt. Conſimilem huic hiſtoriam libro octauo Scoticæ hiſtoriæ legimus, ita fuiſſe quemdam ſingulis noctibus à Saga oppreſſum vt neque exclamare, neque ſe expedire poſſet, tandem verò precibus & orationibus liberatum eſſe. Innumera quidem alia poſſemus exempla adhibere: verùm hæc videntur ſufficere vt demõſtretur illud quod diximus, copulationes iſtas neque illuſionibus neque morbis annumerandas eſſe. Iam verò dicamus an Magi morbos, ſterilitatem, grandines, tempeſtateſque immittere, & homines atq; pecora enecare poſsint.

An sit penes Magos facultas morbos, sterilitatem, grandines, procellasq́ immittendi, & homines ac pecora occidendi. Cap. VIII.

INTER philosophos omneis Theologos, & Historicos conuenit Dæmonas plurimum posse, hos plus, illos minus, hos illis mendaciores esse, alios improbiores aliĳs: atq; (vt vno verbo dicam) hæc opinio apud veteres inualuit, terrestres & subterraneos dæmonas aliĳs crudeliores improbiores & mendaciores esse: quod Græcus interpres Synesĳ libro περὶ ἐνυπνίων inquit, οἱ δὲ χαλδαῖοι ψευδεῖς φασὶ τοὺς περιγείους δαίμονας, ὡς πόῤῥω θείας ἀπῳκισθέντας γνώσεως. id est, Chaldæi autem mendaces dicunt terrestres Dæmonas, quasi longè à diuina cognitione deiectos. Nos autem suprà diximus singulos Dæmonas malignos, mendaces, planos, & humani generis inimicos esse, ac nihil amplius posse quã Deus ipsis cõcesserit: etsi Magi sibi omnia videntur posse, vt de Erichthone Arcade Saga in Lucano, & de Pamphila Thessala in Apuleio legimus. Saga, inquit Apuleius, diuinipotens cœlum deponere, terram suspendere, fontes durare, montes diluere, manes sublimare, sydera exstinguere, tartarum ipsum illuminare. Et paulo pòst de inimicis loquẽs ipsam cogitantibus lapidibus obruere, precibus, inquit, & sepulchralibus deuotionibus in scrobẽ procuratis cunctos in suis domibus tanta numinũ violentia clausit, vt toto biduo non claustra per-

fringi, non fores euelli, non denique parietes ipsi potuerint perforari, quoad deierarint se non ei manus admolituros: & sic illa propitiata totam ciuitatem absoluit. Atque hoc quidem postremum caput verè potest fieri, vt August. lib. de diuinatione, Accipiunt sæpe, inquit, potestatem morbos immittere, & aerem vitiando morbidum reddere: nam penes Deum mille habentur modi hominibus castigandis & maximi vltionum thesauri, ait ille, modò per seipsum, modò per Angelos suos, modò per diabolos, homines, bestias: tota denique natura ad vlciscendum iniuriam Deo factam est cõparata. Verùm omnis impietatis fundamẽtum quo nituntur magi & quo freti dedunt se diabolo est promissionum eius exspectatio, cùm diabolus promiserit se potestatem hanc in eos collaturũ esse, aut demonstraturũ pulueres, verba, characteras, quibus amorem, honorẽ diuitias cõparare, deliciari & inimicos euertere possint, vt ex multarum sagarum confessione compertum fuisse ostendimus. Hæc ille miseris Deo renuntiantib. promissa facit: & quia princeps mendacij author est, puræ deprehenduntur fraudes in omnibus promissis eius, præterquam in vltione, idque in homines certos solùm, & quantum permittit Dominus. Exstant exempla in scripturis sacris innumera, momentisque singulis docet experentia. Itaque Deo inter Angelos (in quibus aderat Satanas velut effector iudiciorũ eius)[a] roganti an quisquam esset integrior Iobo et qui plus timore Dei ageretur, respondit Satanas, immeritò foret

[a] *Iob. 1. 2. & 3.*

foret aliter, cũ protegas eum & velut prealto muro circummunias ipſum, familiam, pecora, domos & quicquid ipſius eſt, adeò vt attingi non poſsint: ſed ſi vel tantillum ab eo diſceſſeris, te momento petet plaſphemijs. Tum permiſit Deus calumniatori Satanæ vt vires ſuas in omnia quæ habebat Iobus præterquàm in ipſum exerceret: momentóque Satanas eum euertit rebus omnibus, nec paulatim ſed vno impetu, omnibus primùm ſublatis facultatib. (quãuis orientaliũ eſſet locupletiſs) ſingulas ædes deturbãs, liberos, familiãq;, & pecora perdens vt eũ ſtatim peſſundaret, ſolamq; ei vxorẽ capitalẽ eius aduerſariã relinquens ad vexandũ & ludificandũ eum: A quibus omnib. incõmodis Iob immotus dixit, nudus veni, reuertar nudus, Deus bona mihi dederat & repetijt, in omnib. laudetur Deus. Hac firma conſtãtia cõſilioq; ſtabili ꝓuocatus Satanas, q Deũ laudaret in tantis calamitatib. iterũ eum corã Deo calumniat̃ dicens, nihil eſſe q homo non ſit traditurus ad redemptionẽ vitę ſuę: ſi ergo Deo videretur vt affligeretur Iob corpore, eum breui nomẽ Dei blaſphematurum eſſe. Tum permittente Deo vt Satanas poteſtatem ſuam in affligendo Iobo occuparet modò ne vitam adimeret, ſtatim illius corpus à vertice ad talos Satanas affecit apoſtematis & ſcabie fœtidiſsima: neq; tamen propterea, vt maximas fuderit querimonias, blaſphemauit deũ. Quamobrẽ Deus animo ipſius & integritate cognita, incolumitatem, vires, alacritatem & duplum bonorum reſtituit ei, dedit

ſeptem filios & filias tres, & annos CXL. in vitam tranquillam & ſuauem largitus eſt. Dignam hiſtoriam conſyderatione, vt tota Iobi cum amicis confabulatio & deciſio eius eſt, elegantiſsimam, & inter omnes planè diuinam: ex qua conſtat euidentiſſimè non poſſe Satanam vires ſuas exercere, niſi quantum & quia permittit Deus, cui ſi ſemel habenas permiſerit, mirabilia Satanæ effecta ſpectari. Hic uerò nectunt quæſtiones multi, etiamq́; iudicant ea quæ cernuntur oculis non fieri à Satana, Deumq́; offendi putant ſi credatur tantã illius poteſtatem eſſe. Alij contrà Dei verbũ vocari in dubium affirmant, ac nominatim obſeruandum locum, vbi Deus ait de Satana[a], Non eſt potentia ſuper terram quæ cum ea comparetur. Equidem nõ minus argumentum laudationum Dei ineſſe ſtatuo in potentia quam confert Satanæ & factis illius, quàm in viribus & facultate Soli, ſtellis, plantis, animalibus, herbis, metallis ab ipſo attributa. Si itaq; vir bonus tonitrua, grandines, fulmina, tẽpeſtatésque maximas, & terræmotus perceperit, hæc non dicet à Satana fieri, licet fortaſſe fuerit adminiſter, ſed à Deo ꝓficiſci, vt canebat Dauid,

[a] Iob. 41.

Erumpens cœlo Domini vox clara tonantis
Perſonat æthereas humentia culmina nubes:
Vires oſtentat Domini vox clara tonantis,
Spirat magnificum Domini vox clara tonantis,
Perfringit cedros Domini vox clara tonantis,
E Libano effringit Domini vox clara tonantis,

Flammas diffundit Domini vox clara tonantis,
Et deserta quatit Domini vox clara tonantis.
Omnia dum paßim Domini de voce fatiscunt,
Laudibus è templo findunt pia pectora cælos.

Sic ergo ad omnia opera facturi sumus quę Deus per Angelos bonos vel malos, per astra, per alias res naturaleis, vel per homines effecerit: Benedicens enim Deus gratuita sua beneficia prolixè largitur & multiplicat per administros bonos, flagellaq; per malos: neq; minus necesse est in amplissimi huius mundi administratione vt Deus æterna iustitia sua pœnas improbis tribuat, quàm bonis præmia. Cùm itaq; ait lex, Multi non dubitant magicis artibus elementa turbare, vitam insontium labefactare, & manibus accitis audent ventilare vt quisque suos conficiat inimicos: horum omnium potestas (etsi diabolorum & spirituum aliorum fiunt ministerio) est Deo assignanda, credendúmque nihil siue per dæmonas siue per Magos fieri, quia iusto iudicio fiat permittentis Dei, tum ad eos qui promeriti sunt castigandos, tum ad tentandos & confirmandos bonos. Ideoq; agens de vltionib. Dominus, nulla est, inquit, afflictio, nulla calamitas quæ à me non euenerit. Ex omnibus autem actionibus quas Magi sibi vindicant, vix insigniorem vllam inueneris quàm fulgura & tempestates prouocandi, vt eam lex pro explorata habuit[a]. Itaque in libro Inquisitorum quinq; dicitur ann. M. CCCC. LXXXVIII. in Constantiẽsi

[a] l. 4. de malefic. C.

diœcesi procellas, grandines, fulmina, & tempestates exstitisse quæ prouentum terræ per milliaria quatuor afflixerunt. Rusticis autẽ omnibus in Magas inuehentib. comprehensæ fuerunt duæ, Anna de Mindelẽ & Agne: quæ primò infitiatæ, cùm ad quæstionem raperentur confessæ sunt seorsim se vno die in agrum cum paucula aqua processisse, & quamuis altera consilium nesciret alterius, effodisse scrobem & sub meridiem aquam scrobi iniectã conturbasse adhibitis quibusdam verbis, quæ satius fuerit ignorari, diabolum inuocantes: his gestis, simulac reuertissent domum ꝓcellam exstitisse: hæ incendio perierunt viuæ. Potuit diabolus tẽpestatem venturã ex naturæ causis præuidens eas incitasse, vt sibi reuerentiam & metum conciliaret: Solet enim Satanas pestem, sterilitatem, luémve præuidẽs id Magis persuadere, ex potestate ipsius Magos pestem, calamitatem, aut famem & accersere & depellere, & re vera sæpe fit, sed non semper. Idem author aut iudicium à se in Sagam agri Constantiensis latam, quæ cùm videret omneis sui pagi incolas in nuptijs conuiuari & saltare, ægrè ferens quòd non fuisset eò vocata, se per diabolum clara luce spectantibusq; pastoribus curauit in collem exportari propinquum pago, & quia aquam non habebat quam in scrobem à se effossam inijceret vt cieret tempestatem (nam hũc ritum fassa est obseruari) emisit lotium, & illud in scrobe mouẽs sermones quosdam pronũtiauit: mox cœlo quod sudum serenumq; fuerat obscurato, grando vehementissi-

mentissima solũmodò in pagum & in saltantes irruit, Saga verò in pagum reuersa est: ea itaque visa tempestatem ab ipsa accitam fuisse crediderunt omnes, eaq; capta Pastores pro testimonio dixerũt se vidisse cùm in aere transueheretur: quod illa accusata euictáque agnouit, & viua igni fuit tradita. Hic autem obseruandum est fruges non fuisse tactas, prout in Fornicario legimus Magũ quemdã confessum esse facile ipsis esse excire tempestatem per sacrificium vnum diabolo oblatum quod nihil opus est describere: verum hoc adiecisse, non posse ipsos tempestatib. nocere ex sententia animi sui, aut fruges vastare. Quãquam Sagæ, ac potiùs Satanas ipsis postulantib. & Deo permittentę fruges interdum perdit, sed neq; omnes, neq; omniũ, vt pòst dicturi sumus. Exstat enim lex in xij. tabulis: *Qui fruges excantassit, pœnas dato*. Lex etiam prohibet nequis fertilitatem alienæ frugis ad suam attrahat his verbis, *Ne alienam segetem pellexeris incãtando*, & alibi, *Ne incantanto, ne agrum defraudanto*. Atq; hoc nomine Furnius à Sp. Albino fuit accusatus, qui cùm non abundaret probationib. cur suæ fruges tantopere alijs præstarent semper (licet hæc fortasse fuerit illusio) boues, plaustra, seruos in Senatum adduci iussit, & cùm ostendisset non alia sibi incantamenta esse, teste Liuio, fuit absolutus. Hopponem verò & Stadlinũ summos Germanię Magos gloriatos legimus apud Sprangerum se tertiã fructuũ ex agro vno in alterũ pellecturos: cùm tamen ex omnibus iudicijs sit compertissimum, nun-

quam

quam quemquam Magum fuisse arte sua locupletatum & auctum obolo, vt pòst demõstrabimus. Apud Pontanum etiam libro v. memorabilem historiam legimus, Gallis Suessæ in regno Neapolitano ab Hispano obsessis, cùm siccitate æstuq́ue feruerent omnia, & penuria aquæ dulcis Galli in summo discrimine essent, aliquot Sacerdotes Magos crucifixum nocte per vicos traxisse, innumeris cõuitijs & blasphemijs proscidisse, atque in mare proiecisse: deinde consecratam hostiam asino tradidisse, eumq́ue viuum ad portam templi inhumasse: tum post aliquot carmina & detestandas blasphemias (quas nihil attinet cognosci) imbrem vehementissimum diluuioq́ue pene similem accidisse, itaq́ue obsidionem ab Hispano solutam esse, & vulgo fuisse dictum.

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.

Hic autem mos trahendi crucifixos & imagines in profluentem ad impetrãdum pluuiam, apud Vascones etiam obseruatur: eumq́ue Tholosæ clara luce facientes vidi puerulos in media totius populi corona, qui istud *tiremasse* vocat, quasi trahemassam dixeris. Fuit etiam qui omneis imagines in Salini puteum iniecit anno M. D. L V I I. deinde abundauit pluuia. Hoc verò scelus insigne est iniquè dissimulatum, ex Magorum regionis illius doctrina profectum, qui miseram plebem impietatem istam docuerunt cantionibus quibusdam enuntiatis, vt Suessani sacerdotes illi in regno Neapolitano fecerant. Pecudes autem plerumque Sagæ pul-

ueribus limini ſubiectis enecant: non quò pulueres illud poſsint (Sagas enim potiùs quæ geſtant eos enecturi eſſent quàm ſupergredientia animalia, maximè cum eos Sagæ ad pedem vnum ſub humo condant) ſed ſolus Satanas eſt huius rei adminiſter. Audiui trecentas pecudes ratione iſta in quodam ouili Biturigum momento vno exſtinctas eſſe. Nec ſolùm in tempeſtates, grandines, fulmina, fruges, & animalia has vires exercet Satanas, ſed etiam in homines, in improbos tamen maximè. Sagas quæ Pictauij anno M. D. L X I V. crematę ſunt diximus confeſſas in ijs cœtibus quò ad diabolũ figura hirci adorandum conuenerant, concluſionis loco fuiſſe maxima voce ab hirco pronuntiatum, vlciſcimini vos, aut moriemini: à ſe autẽ multas pecudes & homines enectos eſſe, cauſantibus non aliam ſeruanda vitæ ſuæ rationem exſtitiſſe. Proprium enim Satanæ à natura eſt perdere, deſtruere, atq; euertere, vt Deus apud Eſaiam loquitur[a], Feci & formaui Satanam vt euertat, perdat, deſtruat: etſi hoc nũquam niſi ad ſupremam ſuam iuſtitiam exſequendam ſinit. Ex omnibus autem animantibus ſceleratiſsima eſt hominis, ex hominibus pueruli innocentis cædes, & Satanæ acceptiſsima, vt de Sagis obſtetricantib. diximus, quæ liberos oblatos diabolo interimunt antequàm ſiſtantur Deo: Sagis enim perſuadet Satanas certã partem (quam nominari non eſt opus) ineſſe puerulis qua illæ res mirificas ſe effecturas putant. Vt itaq; impudentiſsimam diaboli fraudem oſtenda-

[a] Eſa. 54.

mus, Niderus scribit iudiciũ à se de Staldino quodam diœcesis Lausanensis fuisse constitutum, qui fœtus septem à se in vtero matrum fuisse occisos fatebatur, & abortum toti pecori familiæ illius factũ: rogatum verò de modo respondisse bestiam quãdam cuius nomen reticebimus à se limini subiectã esse, qua sublata desiuit à tota domo abortio. Liceátne his remedijs vti dicemus posteà: in præsentia satis est dixisse id à bestia quæ putris inuẽta est nõ fuisse præstitum, cùm alij pulueres solũ substernãt sibi à Satana datos. Præterea alij magi vtuntur bufonibus venenato quidem animali, sed cuius puluis vel nudo pede aut manu tactus abortum aut mortẽ inferre nõ potest: verùm has opiniones prauas humanæ menti obtrudit diabolus, vt hominẽ turpissimis ac fœtidissimis animantibus seruire cogat. Nam apud Magos bufones persæpe deprehẽdi est vulgatiss. quos alunt & ornant colorijs: hos Valesiorum ager Mirmilotos vocat. In Monstreleti historia legimus Compendiensem sagam cum duobus bufonib. à sacerdote baptizatis fuisse cõprehensam, quibus ad res magicas vtebatur: quod ridiculum existimarẽ nisi quotidiana eiusdem rei exempla existerent. Cùm dominus Ioannes Martinus vices præfecti Laodunensis gerens Sagam S. Probæ condemnasset vt viua igni traderetur, qui exuebant bufones duos maximos in loculis illius inuenerunt. Dum hanc historiam scriberem, mulier bufonem ad Laodunum dicebatur peperisse: quod mirata obstetrix & quæ ipsi aderant,

rem pro testimonio dixerunt, fuitque buso aliis dissimilis, quem viderunt multi, delatus in præfecti ædes. Froissardi hostoria testis est Curionem quemdam apud Suessionas ad vlciscendum inimicum à saga consilium petiuisse: qua consulente vt bufonem baptizaret, nomen ei inderet, & consecratam hostiam edendam traderet, id à se factũ & alia permulta tacenda confessus est. Quin que Magarũ quæsitores narrant inter alia se quæstionem de Maga habuisse quæ fatebatur se consecratam hostiã quam oportuerat deglutiuisse, sudario exceptam in poculo vbi bufonẽ alebat condidisse, puluerésque sibi à diabolo datos adiecisse vt certis vocib. (quas reticeri præstat) enũtiatis ad enecandas pecudes limini ouilis substerneret. Deprehensa itaq; & euicta viua concremata est. Arte n. procurat Satanas non solũ vt præstinguat oculos hominib. & veri Dei notitiã adimat, sed etiam vt ex humanis mentib. euellat omnẽ religionẽ, omnem conscientiam, & quicquid à singulis Deus verus esse credit, itaq; sibi ipsi conciliet reuerentiam, aut eò saltẽ homines perducat vt id adorẽt q Deũ nõ esse nouerũt, creatis reb. cõfidãt, eas reuereant, & ab eis earumq; etiã turpissimis medicinã aut salutẽ exspectẽt. Verũ vt amplius constet neq; bufones, neq; hostias, neque pulueres diabolicos mortem animalibus importare, certo certius est Sagarum peritissimas flãdo in os nonnunquã enecare, quod in suo dialogo Danæus optimè obseruauit: quòd autẽ id veneno fieri q in ore circumferant

idem existimat, probare nequeo. Nam ipsę primũ Sagæ morituræ essent, cui argumento non video quid responderi possit, & ad causam cuiusdam Itali (qui veneficorum princeps sua ætate fuit habitus) adhiberi potest: quamuis enim dicatur ille venena valentissima subministrasse multis, qui odorati ea breui occubuerint, non credo tamen, q̃a ipse odoramentorum artifex occubuisset primus, nisi eos diabolus ipse occidisset de quib. iusta permissione Dei mandatum acceperat opera Magi istius (qui veneficus dicebatur) occidendis. Et in Sagarum quoque Valerianarum in Sabaudia iudicio quod prostat excusum, legitur iacto in plantas puluere eas repentè emori. Quamobrem non possum in Ioberti medici sententiam descendere, scribentis quædam venena tam subtilia esse vt qui conscendit equum moriatur si eis oblita fuerit stapia siue ἀναβολεῦς. His enim pharmaceutas ipsos primùm oporteret mori, & stratores seruos, etiamq́ eos qui propius equum accesserint. Quinetiam pecudes supergressas limen vbi pulueres aut serpentes Magi condiderint, videmus mori. Non igitur enecat pharmacum, non ossa, non pulueres, sed Sagarum precibus Satanas, Deo permittẽte. Quòd si ampliore demõstratione opus est, habeo penes me iudicialia acta à generoso Domino Pipemontensi missa, de Barba Doræa, quæ ex decreto Parlamenti xi. Ianuarij M. D. LXXVII. sententiam Præfecti S. Christophoro ad Sanlisium confirmãte fuit adiudicata igni, postquàm confessa est se tri-

bus ho-

bus hominibus necem intulisse coniecto pauculo puluere charta inuoluto in eum locum quà erant transituri, idq́ cum his verbis, In nomine Dei & diabolorum omnium, &c. quæ hic non placet adscribere. A veneno qualecunq; sit hoc non posse effici nemo nescit, nedum à sicco puluere: itaq; sententia damnatoria dicit propter sortilegia quibus vsa est damnatam esse. Nam etiam horrendæ fuit blasphemiæ Deum in hac imprecatione rebus creatis coaptari: vt eadem' quoque adiecit sicui vellet à sortib. pręcauere se tum dixisse, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, ne illac transiens vllo occuperis malo. Vt autem discrimen inter naturaleis morbos & eos qui à sortilegijs veniunt teneatur, videntur sæpe homines sortibus infesti ex languore mori, interdum ferramenta, pilos, pannos, vitrum confractum eijcere. Scribit Anglus Palatinorum Principum medicus anno M. D. XXXIX. Vlrichij fuisse infestum sortibus agricolam Nensseserum nomine, à cuius pelle ferreus clauus auulsus est, & cuius interanea tantis doloribus erodebantur vt sese desperans iugulauerit. Eum in conspectu ciuium omnium fuisse dissectũ, & in corpore eius baculum, cultros chalybeos quatuor, ferramenta duo, capillorúmque glomus comperta esse. Amplius ait Niderus qui de Sagis innumeris quæstionẽ habuit, vnam à se visam quę vnica solùm voce homines enecaret: alteram, quæ vicinæ mentum sursum deorsum vertit, horrendo spectaculo. Non est itaq; mirandum magnopere

ſi Theſſala Saga Pamphila fecit vt mulieris venter ſic intumeſceret tanquam ſi tergeminos fuiſſet paritura, & octo menſes circumferret onus. Eiuſmodi fuit Martina Saga quę occidit Germanicū, non veneno (vt ait Tacitus) aut ouo galli gallinacei (quod idem autor eſt ſummo apud Gallos in pretio habitum ob eas virtutes quas de eo prædicabāt) ſed vi diabolica: & illa in Conſtantienſi diœceſi Maga, quę efflādo totū hominis corpus ita affecit elephātiaſi vt paulo pòſt animam ageret. Hanc Sprāgerus & Quæſitores alij cremari curauerunt viuam. Idem Sprangerus narrat ſe autore alteram in finib. Baſileæ & Alſatiæ fuiſſe cōbuſtam, quæ faſſa eſt ſe conuitium à viro bono agricola obiectum ferentē indignißimè, rogatā fuiſſe à diabolo quid eo homine fieri vellet qui dixerat conuitiū cui cùm reſpondiſſet cupere ſe vt ſemper facies illius turgeat, non multo pòſt agricolam ex inſanabili elephantiaſi laboraſſe. Hæc tn̄ Iudici confeſſa eſt ſe nō putaſſe id effecturum diabolum: quo argumento vincimus non à puluere, ſed à diabolo hæc omnia effici, qui voluntati hominum ipſo vtentiū ita ſe accōmodat vt ſi quis aduerſarium ſuum curet per ſocium tolli. Verumtamen hoc agit Satanas, vt ipſum ad id efficiendum precentur ſerui, vt manum operi admoueant, hominem attingant, de pilo aut vnguib. illius habeant, certo'ſve ſumant pulueres ab ipſo, includendos eſſe hominis, aut fornicibus ſubdendos aut cōpitis. Sin autē pactio cum Satana nō interuenerit, fruſtra omneis pulueres, characteras, &

Saga-

Sagarũ voces homo adhibuerit, neq; virũ neq; pecudem afficiet morte. Quamuis aũt Deo permittẽte poſsit diabolus morti animalia tradere, vult tamen in Magorũ cauſa vt ipſi ſuum conſenſum adiungant manumq; ad opus adhibeant. Exẽpli cauſa, ait Sprangerus quęſtionẽ à ſe de Saga fuiſſe habitam quæ tres & viginti equos mercatoris Ratisbonenſis affecit morte: dixit illa foſſam tantummodò à ſe factam eſſe, in eam pulueres à diabolo ſub limen ianuæ iniectos eſſe: ſic illa manum admouerat. Similiter qui cereas inimicorũ faciũt imagines & defigunt eas, poſtquàm ſe ipſi vouentes Satanę Deo renuntiauerint, & horrenda quæ aſſolent fecerint ſacrificia, itaq; ſi Deus ſiuerit inimicos afficiunt morte (etſi hoc nõ ſæpe accidit, nã vix è centenis binos fortè offendas quibus iſta nocuerint, vt ex Magorũ confeſsionib. eſt manifeſtum) in eis homicidiũ eſt à diabolo effectũ, ab ipſis exoratũ. Sic Enguerrandi Marignij iudiciũ hac potiſsimũ cauſa niti legimus, & alterius in Alenconiorum vrbe tempore Franciſci I. regis, cuius factum probatũ in iudicio fuit, & copiosè in Nauarrenę Reginę heptamero, neq; tanquã fabula, ſed velut hiſtoria vera cum forenſibus geſtis omnib. exponitur. Anno M.D.LXXIV. generoſus vir quidam (vt in iudicio eius qđ excuſum eſt legimus) q Lutetiæ fuit decollatus, imaginẽ cereã capite & corde trãsfixo & characteras alios habere compertus eſt: quæ fortaſſe non poſtrema cauſa fuerit cur addiceretur morti. Et quod recentius eſt, Septembri

men-

mense vltimo M. D. LXXVIII. Legatus Angliæ & Galli multi per Galliam nuntiauerunt tres imagines cereas deprehensas esse in fimo cum inscriptis Reginæ Angliꝫ & aliorum nominib. quas imagines Curio pagi Istinctonij ad dimidium milliare Londino distantis fecisse dicebatur. Sed necdum iudicium fuerat cōstitutum aut probata res, cùm nuntius fuit in Galliam perlatus. Ex istis autem omnibus historicis narrationib. nulla exstat memorabilior quam illa Duffi Regis Scotiæ quæ in Scotica historia legitur[a]. Huic enim morbus dicitur accidisse, quo ita premebatur vt quamuis bellè ederet, biberet, ac corpore constitutus esset, tamen nocte somnum capere non posset, sed alterius doloris expers arescerer totamq́ꝫ noctem in sudorem solutus contabesceret. Tandem verò cùm rumor increbresceret Sagas ad Regem Scotiæ enecandum à Morauis conductas esse (Morauos autem Scotiæ incolas intelligo, olim Scotorum hostes, & iamdiu Scotorum regno adunatos) Legati in Morauiam missi sunt in Forensem vicum, vbi ceream imaginem nomine Regis vocatam Sagæ torrebant & certo liquore perfundebant. Certior de hac re Douenaldus Prꝫfectus loco à Legatis factus in re præsente deprehendit eas, quæ rem confessæ viuæq́ꝫ crematæ sunt, eodemq́ꝫ mometo Rex Scotiæ restitutus valetudini, prout dies fuerat obseruatus. Sic videtur Meleager paulatim crematus esse cùm Althea Saga torrem fatalem incendisset: hæc enim deliria esse viderentur, nisi iam olim istæ

[a] Boet. lib 2.

imagines

imagines fuissent vsurpatæ. Plato libro xi. de legibus narrationem hanc confirmat de imaginibus cereis quas faciebant Magi. Necq; verò magnopere mirari oportet q potuerint ista innotescere: Magi enim per conuentus suos rerum à se gestarũ rationes reddunt, vt antè ostendimus, ac eorum etiã omnium quæ vbiuis terrarum fiunt, vt Aurelius ex Cleryano Magorum conuẽtu retectum est. Apud Sprãgerum quocq; legimus Pumberum quẽdam Magum Lendemburgi in Germania exstitisse, quem docuerat Satanas Crucifixum sagittis ante paschali die Veneris configere, qua ratione adhibitis nefandis quibusdam verbis iaculãs in aerem ternos homines quos vidisset cognouissetq; poterat quotidie occidere, quamuis in arcem munitissimam abditos, modò certum deliberatumq; consilium occidendi eos habuisset. Eum verò tandem rustici in frusta laniauerunt sine iuridica cognitione vlla, postquàm homicidia plurima perpetrasset: hęc gesta ann. M. C C C C. X X. cùm adhuc Germani Crucifixum colerent. Etenim æquæ propè impietatis est eum quem pro Deo habeas ac Deũ ipsum offendere, quia fit in contemptum Dei, qui cor animumq; tanquam actionum bonarum malarumq; (vt ait Aquinas) fundamentum introspicit. Omnino cõstat (vt loquamur propriè) Deum offendi non posse, & quemadmodum qui cœlum sputis appetunt, cœlum non conspuũt, sed seipsos reuertente sputo inquinant, ita offensionem quæ Deo putatur afferri in afferentis caput recidere. Il-

lud itaq; Magorũ genus qui Sagittarij dicebant non ampliùs in Germania exstat, ex quo Sagittarij Crucifixum neq; Deum esse neq; diuinitatis quicquam in se habere crediderunt: quod ante religionem mutatã crediderant. Iure porrò dubitari possit cur Magi memoria nostra non posint ea πανηγύματα factaq; prestare mirifica, quæ Simõ ille Magus, Apollonius Tyanęus, Circe, Medea, & alij insignes Magi præstiterunt. Sed duplex mihi quidẽ videtur esse ratio: vna, quam in iudicio quodam Sanlisiano legi, quòd ista geruntur pro ratione pacti cum Satana initi, puta si quis ei ministrare optimè horrendaq; malefacta velit committere: altera, quòd Deus tantas vires in populos sui cognitione præditos non tribuit Satanę, quantas in Ethnicos tribuerat. Diximus libr. primo de diuinis, naturalibus, humanisq; modis, ijsq; licitis ad prænoscendas & præcipiendas res futuras: Secundo de modis illicitis & Dei lege vetitis egimus: Iam dicamus quibus modis liceat magicas sortes anteuertere, & mala cùm sunt cognita medicari.

IOAN.

IOANNIS BODINI

DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber tertius.

De modis licitis ad magicas sortes præuertendas. Cap. I.

SOrtilegia nouos morbos nõ esse docent historiæ, sed vt hodie multa sint, olim centuplo frequentiora exstitisse. Etenim in lege Dei, quæ ante ter mille centum quinquaginta annos fermè fuit promulgata, Chaldæam legimus, Ægyptum, Palęstinam ex eo laborauisse: & minorem Asiam, Græciam, Italiamq; vixdum parte dimidia habitatas hoc modo abũdauisse ex historijs priscis cognoscimus. Interdicta cernimus atrocesq; pœnas Lege Dei in Magos imperatas, horrendaq; scelera ex quib. ad exterminandos Cananęos exarsit Dei furor: q; nõ propter idololatrias cęteráve peccata q̃ cũ alijs populis tum fuerunt cõmunia, sed propter sortilegia abominãda in Lege disertis verbis factũ fuisse dicitur[a]. Videmus ante & post Troianum bellum (fuit autem quasi post

[a] Deut. 18.

ducentos annos à Dei lege promulgata) crudelissima Medeæ sortilegia, Circes Proteiq́ trãsformationes, & Necromantias Thessalicas: etiamq́ Romulum apud Liuium, Dionysium Halicarnasseũ, & Plutarchum legimus procelloso turbine sublatũ esse, & plerosq́ alios quos antè annotauimus. Et (quod amplius mireris) quos spiritu abripiebant dæmones (vt antè diximus) aut spiritu & corpore simul, quos diabolus obsidebat, & per quos loquebatur, ij pro diuinis ab imperita plebe habebantur. Videmus & Hippocrates libro de morbo sacro abominatur Magos. Platonem inter Ethnicos animaduertimus optimam legem contra Magos ferre libro xi. de legibus, cùm Magos qui carminibus, verbis, ligaturis, cereisq́ imaginibus incantauerint fascinauerint, aut homines pecudésve necauerint, morte iubet affici. Ex eo tempore omnes Philosophi vno ore damnauerũt Magiam, & cremari libros curauerunt, vt videre est in l. cæteræ, famil. hercifcundæ. ff. Iamblichus, Porphyrius, Proclus, Academici, alijq́ Ethnici philosophi cõsentiũt Magos & malignos spiritus (vt diximus) fugiendos esse: itaq́ sortilegi cum sortilegijs fuerunt damnati & iudicijs infesti primùm Tyberio imperante, vt apud Tacitum legitur, pòst Domitiano longè acrius & diligentius quæstionem de eis habente, tum etiam Diocletiano[a]: sed omnium seuerissimè, cùm Imperatores fidei Christi sese adiunxerunt. Tunc euersa sunt templa & oracula, sacrificia gentium totaq́ aruspicina illicita pronuntiata

[a] lib. 2. de malefic. C.

tiata & Auguralis ſcientia, earumq́ interdictus vſus, indicta in aruſpices mortis pœna, deportationis in eos qui augures & Aruſpices conſulerent[a]: etſi non tanta apud Chriſtianos cenſebatur Augugum improbitas quanta Magorum qui malefici dicebantur, & viui tunc temporis ex Lege tradebantur igni[b]: poſteà verò Aruſpices ad pœnam iſtam, Magi verò ad beſtias fuerunt damnati[c]. Videmus itaq; non ſolùm ex quo Lex Dei & religio Chriſtiana fuerunt datæ cœpiſſe homines ab eo quod colebatur abhorrere, verumetiam ante promulgatam Legem ſortes magicas & diuinationes horrori fuiſſe gentibus. Vlpianus enim, licet fuerit Ethnicus & infenſiſsimus Chriſtianorum hoſtis, qui libros ſeptem compoſuit de Chriſtianorũ ſupplicijs, magicus tamen ſortes omnemq́ diuinationem quam illicitam dicunt exhorruit, vt ipſe declarat dicens[d], Si quis aſtrologus vel qui aliquam illicitam diuinationem pollicetur conſultus aliquem furem dixiſſet qui non erat, iniuriarum cum eo agi non poteſt: ſed conſtitutiones eum tenent iam cõtra diuinos factæ. Et quamuis Saga quædam nomine Martha Marij temporib. certiſsimam in hoſtes victoriam ijs modis quos ſe tenere aiebat polliceret, eam tamen Senatus (vt in Dione legimus) noluit adhiberi. Perſæ quoq; hac peſte inquinatiſſimi, ſupplicijs tandem atrociſsimis vtentes in Magos, capita eorum (vt narrat Plutarchus) inter duos lapides eliſerunt. Sed legis diuinę promulgatio vires Satanę plurimùm eneruauit: & quicunque

[a] l. nemo aruſpicẽ, eo. C.

[b] l. nemo aruſpex, eod. C.

[c] l. multi eodem. C.

[d] l. itẽ apud Labeo. §. ſi quis aſtrol. de iniur. ff.

populi manserunt diu infideles aut adhuc permanent, ij grauissimè fuerunt infestati à spiritibus malignis & adhuc dies noctesq; infestantur: vt fit in Noruuegia, Finlandia, Pilapia & alijs regionibus ad Boream sitis, & in occidentalibus insulis, vt in Olai magni Indorumq; historia legitur. Inprimis verò in Bresiliæ regione & conterminis illius, vbi adhuc sacrificantur homines eduntúrq;, Mirũ est (inquit historia) quantum ab omni malignorũ spirituum genere infestentur. Germania quoq;, antequàm Paganismum ex ea Carolus magnus sustulisset, circumfluebat Magis, vt ex Salicis legibus, capitibúsq; de Carolo magno, & ex Cęsaris commentarijs constat. Deniq; si quis diligenter caput XLI. Iobi expenderit & allegorias discusserit earum proprietatũ quæ de Behemoth & Leuiathane prædicantᷣ (hæc enim omnes de hostib. humani generis, corporis & animi interpretati sunt) is res multas abditas cõperiet ad proprietatẽ malignorum spirituũ pertinenteis. Primùm vires Behemoth dicuntur in lumbis ventre & cauda positæ, ad cupiditatẽ bestialem'q; partem denotãdam, vt prisci Hebræi dixerunt Satanæ in voluptates brutas potestatẽ esse. Deinde dicitᷣ facere vt Deus ipsum gladio suo, id est, verbo cædat: tum in palustrib. volutari, vitijs puta & impuritate in qua deliciatur Satanas: præterea montes ipsi suppeditare escam, quibus in Scriptura Principes arrogantes & superbi homines designantur, vt istos reuera Satanas plerumq; aucupatur: item sub opacis arboribus

ribus & in ſalictis exultare: opacæ autem arbores in Scriptura hypocritas ſignificant ſola pietatis cõtentos vmbra, ſalices infrugiferos. Verumtamen dicitur idem viſu obtuſo eſſe, vt oſtendatur non ineſſe Satanæ oraculis veram prophetiam: quamobrem Propheta Baleham populo Dei benedicens inquit, Beatum populum cui non ſunt magi & incantatores, ſed cui Deus cùm opus eſt res abditas viſionibus reuelat certiſsimè. Poſtremò beſtia hæc dicitur facilè naſo infibulari poſſe, vt diſcamus nihil à Satana eſſe metuendum. De Leuiathane verò qui non contentus corporibus animas aggreditur, An cum eo paciſſceris, inquit Dominus, vt ſemper vtaris eo? quod quidem ad eos ſpectat qui familiares ſpiritus ſibi mancipatos putant. Quod autem dicitur Principes ſuperbos & elatos homines Satanas appetere, iam olim exploratum eſt, & vidĕmus memoria noſtra eos Principes qui Deum deſerunt ſe Magorum opera mancipandos miſerè & rapiendos Satanæ exponere, ac multos quidem extare quos veterator ille deceperit, ſciens quales principes tales ciues. Si enim Magiam princeps coluerit, primùm deliciæ principis aulici, deinde verò populares eodem, ac proinde in omnem impietatem pertrahuntur. Neronem quinque annos principem bonum fuiſſe ait Sueton. itaq; dicebat Troian. procul diſtare omnes Principes à Neronis quinquẽnio: ſed ex quo ſe rebus magicis addixit, idẽ autor eſt famoſiorẽ magũ

neminem

neminem exſtitiſſe, turpiſsimã fuiſſe illius vitam, & miſeriorem finem quàm vllius ea tẽpeſtate Princeps. Nam Plinius res magicas permultas narrans & vires quæ de illis prædicantur, ait, Quæ omnia ætate noſtra Princeps Nero vana falſaq́ꝫ comperit: primùm imperare dijs comcupiuit. Nemo vnquam vlli artium validiùs fauit. Deinde, Immenſum & indubitatum eſt exemplum falſæ artis, quã dereliquit Nero: & paulo pòſt, nam homines immolare etiam gratiſsimum illi fuit, de Magia & ſortilegio loquens. At nunquam Satanas ſuos abire ſine merita mercede ſinit, nec deſinit eos in omnẽ ſæuitiam, inceſtas libidines, & parricidia impellere, vt Nerone fecit. Hũc enim Magi & diaboli docebant multas cædes, atrocia facinora, & parricidia committere, vt ſecurior in ſua dignitate viueret: vt hodie quoqꝫ Principibus autores ſunt Magi vt cædes & crudelitatem curẽt, & improbitati cuiuis dent veniam. Verumtamẽ à Principibus ipſorum conſultorib. plerumqꝫ caſtigantur Magi, ſiue metuentibus vt plus effutiant, ſiue explorantibus an veræ ſint eorum diuinationes. Sic Domitianus cùm Aſcletarionem Magum, qui Imperatorẽ breui occiſum iri prædixerat, ſciſcitatus eſſet q ipſum Aſcletarionem maneret exitus, & is affirmauiſſet fore vt breui lacerarẽt à canibus, Imperator eum interfici ſine mora iuſsit, & poſt funus diſcerpſerũt eum canes repentino caſu, quo Domitianus fuit commotus vehementiſsimè. Prudentior ille Tyberij, quem Tyberius in altum lubricumq́ꝫ præcipitium

tium ducens rogauit an tempus quo ipsi moriendum erat cognosceret: ille respondit se in maiore quàm vnquam anteà versari discrimine: hũc enim, teste Suetonio, si secus respondisset, Tyberius instituerat dare præcipitem. Vtcunq; se res habeat, diem mortis suæ & genus à magis sæpe videmus fuisse prædictum atq; confirmatum. Extant huius rei exempla innumera: sed nullũ aut recentius noui aut propinquius quàm Nouiodunensis Magi, cui intercesserat cum Nouiodunensi Episcopo ex Hangestana domo familiaritas: hic quo die fore prædixerat Satanas vt occideretur, se in domũ recepit Episcopi, indicans ei fore vt eodem die occidatur: cùm autem prandisset ad mensam Episcopi, aliquis tandem superuenit eum conuentum cupiens: iubetur ille ascendere, ascendit, & colloquẽdo inter duas ianuas occidit Magum. Hanc historiã accepi à D. Ludouico Castellano Legato Nouiodunensi, & multi alij confirmarunt. Quamobrem vt mala hæc vitari possint, legem Dei sæpe oportet prædicari, metum eius summis, medijs, infimis inculcari, & ante omnia fidem in eum imprimi: nam si Dei maximi, terribilis, & omnipotentis nomen bona fide ab homine timente Dei pronuntiatum Diabolorum & Magorum propellit turbas (vt sæpenumerò vsu venisse antè demonstrauimus) quanto magis eum spes erit procul fugiturũ, si prædicari, legi, promulgari, & sermonem haberi de laudibus operibusq; Dei audiuerit? Hic ergo maximus, hic pulcherrimus, hic facillimus omni-

no modus eijciendi è Repub. Magos, artes magicas, maleficia, & malignos spiritus: tantisper enim dum hic blasphemia illic ἀθεότης obtinet, nulla planè spes ostenditur malignos spiritus, magos, pestem, bella, famemq́ depellendi. Non quò magi omnino possint eijci, quin subsidāt semper ex ijs quidā, vt bufones & angues in terra, in ædibus aranei, erucæ & muscæ in aere, quæ corruptione generatæ venenū è terra & ex aere corruptionē attrahūt: sed bene culta terra, purgatus aer, putatæ arbores non ita his malis infestæ sunt, quæ si multiplicari siueris, nō attrahūt sed gignūt corruptionē & inficiunt omnia. Sic beatus est populus cui sapientes moderatores, boni magistratus, & boni pastores præsunt, qui bene instituūt ipsum: non sunt in eo populo maligni spūs diu habituri sedē. Verū optimè cauendū est qui illusionē esse prædicāt quicquid de Magis fertur, vt doctor ille Magus prędicabat, quē antè perstrixinmus, ꝓut se à diabolo in hoc argumēto informatū fuisse cōfessus est. Quemadmodum aūt pestilentiā, bella, famem, malignorū spirituū ministerio (vt q executores sunt iustitiæ eius) immittit Deus: sic etiam Magorū opera vtit̃, maximè verò cùm Dei nomē dei blasphemat̃, vt hodie summa impunitate licētiaq́ blasphemat̃ passim, & impia blasphemandi ars ex professo ab ipsis quoque pueruli exercetur. Atqui scelera omnia, parricidia, incestus, veneficia, cædes, adulteria, neque tam magna sunt, neque tantis digna supplicijs ex constante Theologorum omnium consen-

su ac

ſu ac ſunt blaſphemiæ. Cætera enim maleficia in homines primò committuntur, vt ait Samuel, blaſphemiæ verò honori Dei directè aduerſantur & pertinēt ad contemptum eius: qua loquendi formula blaſphemi ferè abutuntur. Cùm autē iſta impietas regnante Carolo nono obtinuiſſet vt cùm maximè, Rex Henricus III. aduenieñs ſanctiſsimū edictum contra blaſphemos promulgauit: ſed neglecta illius executio eſt in maximā Dei contumeliā, & cōtinuata blaſphemis impunitas, quorū pleriſq; nō videt̄ ſatis audaciſsimè Deū abnegaſſe, niſe ſe optimo animo facere adiecerint, nōnulli etiā inter blaſphemādū poetarū numeros aucupāt̄, vt Cāpanus ille Trecēſis, cui nomē fuit Burſario. Hic die Veneris antepaſchali an. 1569. blaſphemās fuit cōprehenſus, ſentētiaq; in eū lata vt labiū eius candente ferro finderet̄, honorariā pœnitentiā profiteret̄, & mulctā 500. librarū ſolueret, ꝓuocauit ad curiā, & è vinculis euaſit: verū iterū poſt dies 7. captꝰ & in vincula retractus eſt: Placuit Curię prius iudiciū imꝓbare & in hanc formā corrigere, vt induſiatus honorariā ꝓfiteret̄ pœnitentiā, lingua cādente ferro perfoderet̄, & laqueo fineret vitā. Ex eo tēpore ne in decies quidē cētenis millib. ſuppliciū vnus perpeſſus eſt: etſi lex Dei pręcipit[a] vt quiſquis contumelioſè Deū nominauerit lapidibus obruatur, crudeliſsimo, (ait Moſes Maymonis[b]) mortis genere. Hanc impietatem placuit attingere, vt quę in hoc regno graſſatur latiſsimè & impunita permanet. In rebus omnibus gerendis olim maio-

[a] *Leuit.* 24.

[b] *lib.* 3. *More nebocim.*

res dixerunt, si Deo placet, confectis dixerunt, laudetur Deus: saluere aut valere iubentes, Seruet te Deus, pro eo quod χαῖρε dixerunt Græci, id est, lætare, Hebræi verò שלום לך pax tibi, quod salutationis genus apud Asiaticos & Afros obtinet, qui Turcico & Arabico sermõe ex Hebræo corruptione ducto pronuntiant *Schalama lec.* Itali & Hispani osculantur manus: sed omnium optima iudicio meo & maximi momenti est consuetudo nostra: prout tribus aut quatuor exemplis demonstrauimus eos qui imprudentes in sabbatha ab vxorib. perducti dixerunt, Deus mi, quid hoc rei est? vniuersum malignorum spirituũ magorumq́ue cœtum abegisse. Ante omnes autẽ nequissima est blasphemia cùm Deus inuocatur ad sortilegiũ: quod nunquam Magi faciunt, nisi aut rebus creatis adiungentes eum, aut ad scelus implorantes, aut Poetas imitati quæ in rebus turpib. pro interiectione pathetica Dei nomine abutunt blasphemia in dei nomen contumeliosissima. Atq; hic vniuersè modus est præuertendis sortilegijs: sigillatim verò cuiusq; munus est vt familiã doceat orare Deũ mane & vesperi, ante cibũ benedicere, à cibo gratias agere, & horam vnam aut alterã in legenda scriptura sacra die certo hebdomadis præsente familia tota cõsumere. Priscus erat Regũ nostrorũ mos quẽ S. Ludouicus à puero optimè obseruauit, vt Rex è lecto surgens in genua procideret veniã peccatorũ postulans, Deo gratias agens de nocturna sui custodia, & orãs vt porrò in sancta hac custodia pergat: hoc

hoc facto, ex Biblijs, dũ se vestiebat Rex, legebatᷣ. Hac si ineatᷣ ratio, maximũ certè generatim Reipu. & sigillatim familię cuiqꝫ momentũ est allatura. Sẽper eñ populus sequitᷣ affectionẽ principis, etiam exsecrãda quæqꝫ periuria & blasphemias eius imitatur: cuiusmodi fuit Princeps, q̃ ad iuramenta singula nomẽ diaboli adhibebat. Sceleratiss. multorum consuetudinẽ, accersi & iurari diabolũ: quos propterea nonnunqꝫ diabolus adhuc vitæ plenos spirãtesqꝫ tollit. vt an. 1551. in Germania VVildstudiensi agro mulierẽ quę indesinẽter iurabat diabolum toto populo spectãte sustulit[a]: similiterqꝫ hospitẽ crumenam hospitis qui ad se diuerterat furatum, & se in iure dedentem diabolo si res ita esset assumpsit diabolus, neqꝫ ab eo tẽpore visus est. De puero aliud narrat Fernelius[b] repẽtè sublato cùm diabolũ accerseret. Hæc de familijs, vt non solùm oppidorũ portæ, sed ædiũ quoqꝫ singularũ Magis & sortib. eorũ occludantᷣ. Alterũ quoqꝫ remedium est, puta vt neqꝫ à Satana neqꝫ à Sagis vlla ratione metuatᷣ. Vix eñ expeditior modus est q̃ se homo dedat potestati Satanæ q̃ si eũ metuerit: nam etiã Deo fit iniuria cũ diabolus metuitᷣ: ideóqꝫ in Lege Dei disertis verbis cauetᷣ sępius ne à dijs gentium, qui neqꝫ bono possunt neqꝫ malo afficere, metuatᷣ quicquam. Itaqꝫ non raro cõpertum est & quotidie cernimus non posse ei nocere Sagam qui accusat ipsam, aut proculcat pedibus, cùm Sagam esse nouerit. Alium prætereà modum confitentur Sagæ, cùm aiunt hominem in pauperes munificum

[a] *Vierius lib. de præstigijs*

[b] *lib. de abditis rer. caus.*

non poſſe à magicis ſortib. offendi, quamuis alijs in rebus vitioſum. Scribit Vierius Sagarũ protector libro quarto capite decimo VVertanas moniales in Hornenſi Comitatu amplius tres annos à malignis ſpiritib. fuiſſe vexatas, atq; hãc occaſionem inter alias fuiſſe obſeruatam, quòd libram ſalis Sagæ cuidam vetulæ (quam Sagam neſciebant eſſe) hac lege commodauerant, vt libras tres poſt duos menſes redderet, q̊d effecit Saga: tum micas ſalis à monialibus in monaſterio inuentas eſſe, & ipſas eodem mométo à ſpiritib. malignis obſeſſas. Neq; tamen hæc ſola fuit occaſio, ſed cùm de vitijs permultis famoſæ eſſent, hoc prætere a fuiſſe compertum eas loco erogãdę eleemoſynæ fœnus pauperibus imperaſſe. Atque hæc cauſa eſt cur Magi, quibus à Satana aut malefaciendi, occidendi, & veneno homines pecoráque tollendi impoſita eſt neceſsitas, aut dira indeſinenter patiendi ſi inimicis quos vlciſcantur caruerint, mendicant eleemoſynam, & ſiqui facultate præditus demagauerit periclitatur ab eis, ſi Magum eſſe neſciuerit. Non enim amplius Magus in quemquam poteſt, quàm in eum qui ſtipem erogat homini quem Magum eſſe nouerit. Quinetiam cauendum eſt ne ijs detur quæ vulgi ſermone Sagæ feruntur eſſe: qui autem Magos eſſe ignorans ſtipem non dederit, is offendi periclitabitur, vt perſæpe compertum eſt. Sic cùm in magnis conuentibus eſſem Pictauij anno M. D. LXVII. inter vicarios Procuratoris generalis meas partes agens, accepi duos Magos

ſquallidos

squallidos egentésque ad prædiuitem domum stipẽ postulauisse: ea recusata iniecerũt sortes, & domestici omnes in rabiem acti obiuerunt furiosi: non quòd hanc ob causam Deus illos potestati Satanæ Magorúmque administrorum eius illos tradiderit, sed quia (vt erant improbi & immisericordes erga egentes) Deus non ceperat de ipsis misericordiam. Scriptura enim eleemosynam appellat צדקה, id est iustitiam, & pro eo quod est date eleemosynam, ait date iustitiam, quia hæc præ cæteris ex improbo iustum facit: quò pertinet illud Scripturæ, Eleemosyna liberat à morte. Tobiæ xij. & alibi hilarem datorem diligit Deus, & Psalmo cxi. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in æternum, vbi vox צדקתו significat eleemosynam, quam LXX. iustitiam sunt interpretati. hoc consilio Daniel suadebat Regi Nabuchodonozori, vt animã suam redimeret eleemosynis, & alibi dicitur non tam citò frigida ignem extinguere quàm peccata extinguit eleemosyna: his denique documẽtis Scriptura plena est. Hoc igitur fortasse inter maxima & pulcherrima arcana fuerit obseruandũ quibus Satanæ Magisque omnibus potestas nocẽdi adimitur: neque id solùm à viris bonis quorum certa est custodia, sed ab improbis quoque & gentibus Deũ ignorantibus, vt in Actis Apostolorum[a] Cornelius fuisse dicitur. Verumtamẽ certissimus omnium præstantissimúsque modus est, vt fidem in Deum habeamus, & de eo velut de celsa & inuicta arce confirmemur: hoc (inquit Philo) Act. 10.

maximum

maximum & acceptiſsimum eſt Deo ſacrificium, ex quo Abraham tot benedictionibus fuit cumulatus, qui credidit Deo, & ad iuſtitiam imputatum eſt ei. Omnes itaq; Magi, qui curationes & excantationes pollicentur, hoc primùm ab eo quem curaturi ſunt poſtulant vt certò credat ſe curaturos eſſe fidemq; ſibi habeant. Frequentiſsimũ hoc quidem, ſed iniquiſsima tamen idololatria eſt, cùm fides ad Creatorem pertinens in rem creatam habeatur. Satanas etiam ſua medicamenta omnia & vires confert, vt cum qui ſibi aut rebus creatis fidit reſtituat: Quod Galenus de medicatione Homerica, & Ogerius Ferrerius Tholoſanus medicus vir doctus admirantes aiunt, quo plus fidei habetur verbis & ligaturis eo citius valetudinem inſtaurari. Sprangerus tamen de Sagis quæſtionem habens hoc in ijs demum accepit obtinere morbis qui ex ſortilegiis acciderunt, neq; Magos à naturalibus morbis poſſe ampliùs liberare quàm poſsint medici ſortibus exoluere. Fuit Lutetiæ veteramentarius ſutor Magus, qui ſolùm attingens manu febri quartana liberabat: ſed is minimè curabatur qui nolebat credere ſe curari poſſe. Alterum vidi Mirebellenſem in Andino agro qui ſic curabat dolorem dentium, & videns D. Carolum Carſium Lingonenſem Epiſcopum Parem Galliæ ex quartana laborare dixit hominem ſibi notũ eſſe à quo certiſsimè curari poſſet. Poſtridie hominem adduxit qui manum attingens illius petiit nomen ſibi indicari: cognito illius nomine dixit Epiſcopo, fidem

dem habeto in me te curatum esse. Eram autem in cubiculo illius. Cúmque ego & Faber medicus doctissimus audito hoc nouo sancto miraculis affluēte subrisissemus, Non (inquit ille) si qui volet, spōsione cum ipso certabo hunc curatū esse. Homine profecto dixi Episcopo hanc Magorum rationem esse, vt fidem hominum pellicientes à fide in Deū auocent ipsos, ne quicquid boni aut mali sibi euenerit ad laudem illius referant. Sed non destitit Episcopus totum biennium ex sua febri laborare. Ille autē videns subinde febrim accedere, dixit erubescendo se tantū fecisse causa Episcopi quantum vllius hominis: sed quid illud esset nō exponebat. Sunt qui ab omni vetustate obseruauerint malignos spiritus in maleficia certo tempore magis incumbere, maximè verò de nocte potius quàm interdiu apparere, idque ea nocte quæ inter diem veneris & Sabbathi interuenit potius quàm vlla alia, vt ex veteribus Lauaterus libro i. cap. viij. annotauit: quod ego quidem non animaduerteram: sed posteà obseruaui (vt idem autor annotat) legentes Grimorium quibus apparet Satanas, ea nocte inter veneris sabbathique diē legere: itémque in libro qui cum priuilegio typis mandatus est diabolicū documentum legi ad offendendum certis carminibus (quæ hic non placet adscribere neque autoris nomen digni incendio) aut occidendum furem: atque hoc die Sabbathi ante ortum Solis faciēdum esse dicitur. In multis quoque iudicijs comperi plurimum die Sabbathi sortes maleficas iniectas esse.

Cuius rei perquirẽs rationẽ, in Hebręis Abraham Aben Hesræ commentarijs in quartum caput Decalogi Deum indicta capitali pœna legi mandauisse[a], vt cessatione sacra dies Sabbathi sanctificetur & benedicatur præ omnibus: deinde affirmat Dei spiritibus malignis dedisse facultatem castigandi & nocendi quarta septimaq; nocte: proinde summopere cauendum esse ne quod opus fiat die Sabbathi. Sed Astrologicam rationem plus miror ab eo adductam, Martem & Saturnum quos Astrologi dicunt maleficos, duobus illis diebus præualere. Quòd si ita est, tertiam & septimã potius fuisset dicturus, nisi in numeris fuerit erratum: nã noctem die priorem esse omnes consentiunt (vt dictum est, Factum est vespere & mane dies vnus) eamq; noctem quæ inter diem Veneris & Sabbathi est posita noctem esse Sabbathi, vbi Saturnus planeta summus imponit primæ noctis horæ & diei sequenti nomen, qui planetes Hebręis dicitur Sabthai, id est, quiescens, à Sabbathi, quietis appellatione. Et lege Dei quoque præcipitur[b] festum quietis diem statim ab occasu Solis celebrari. Quibus ex rebus fuit concludendum eam tertiam esse noctem quæ inter diem Lunæ & Martis interuenit, quæ inter diem veneris sabbathique, septimam. Itaq; vidi acta forensia, in quibus dixerunt Magi se nocte inter diem Lunæ & Martis intercedente conuenisse. Sic fuit Logmanus Potezanarum cõuentus, in quo Sagæ se cum diabolis saltantes elatis sursum scopis fatebant̃ dixisse, har har Sabbath

[a] *Gen.2. Exod.12. Deut.5. Ezech.22. & 23. Secretum & tesseram vocat inter Deum & hominem.*

[b] *Leuit.23. Exo.21.*

Sabbath ſabbath: ſic in altero cōuentu apud Biturigas. Sed an Magorum cœtus die quoq; Sabbathi habeantur, nōdum didici. vt autem die potiùs tertio quàm quarto nocendi & caſtigandi improbos facultatem ſpiritib. malignis à Deo tribui oſtendamus, in Leuitico ſcribitur Sacerdotes in ſua conſecratione purificari die tertio oportere, vt ſanctificent̄ ſeptimo: itē Num. xix. & xxxi. qui non fuerit purificatus die tertio, eum ſeptimo non ſanctificatum iri. Adde q̄ planeta Martis incipit poſt occaſum Solis horà prima à die Lunæ deſinēte, vt etiam Saturnus poſt occaſum Solis hora prima noctis Sabbathi à veſpera diei Veneris deſinentis. Si enim à planeta omniū digniſsimo Sole principiū fiat, & prima hora inſtituatur creati mūdi à die (vt appellatur) Solis, ſubductis horis xxiiij. Luna hora prima ſequentis noctis die Lunæ obtinebit, & Mars nocte ſequentis Martis. Ex iiſdem commētariis in Decalogum accepi Deum benedictiones ſuas eo præſertim die impertiri, quem notauit antiquitas amænum ferè ac ſerenum eſſe: vnde illud vulgo dictum, quod inter prouerbia popularia Iobertus medicus retulit, nunq̄ diē Sabbathi prçteriiſſe qn Sol fuerit cōſpicuus: q̄ ad rē ego nō adieci animū. Neq; verò ſciſcitari oportet curioſè cur diei 7. potius q̄ aliis Deus benedixerit, eúq; ſanctificauerit: ſed quemadmodū Iudæi feriant̄ die Sabbathi, & Mahometiſtç veneris, ita nos Chriſt. legē & priſcas Eccl. cōſtitutiones ſequuti ſāctificamus ac potius debemus ſanctificare diem Dominicū:

qui tamen omni corruptionis dementiæq́ genere quod homines comminisci queunt inquinatur maxima in Deum contumelia, qui nihil tam seuerè imperauit quàm vt quiete sancta dies quietis celebretur, idq́ue indicta capitali pœna. Iam verò dicamus possintne Magi efficere (quod pleriq́ putant) vt homines incolumes, alacres, diuites, potentes, victores, & honorati sint, suisq́ue voluptatibus perfruantur.

An sit penes Magos valetudinem incolumium hominum confirmare, & ægrotos instaurare. Cap. II.

NON debet cuiquam videri mirũ quòd multi in orbe terrarum sunt Magi, cùm eis qui se vouerint & cultui ipsius addixerint magnificè promittat Satanas se eos diuites, potentes, & honoratos effecturum, & optata omnia daturum perfruenda. Quamuis enim prudentes viri fraudem vno momento retegant, & Magorum bona pars sit egentissima, rudis, & imperita, atq; ab omnibus etiam contemnatur nisi bonis, honoribus, opibúsq; affluant: sunt tamen quidam adeò miseri vt ipsi sibi certo deliberatóq; consilio retia Satanę induãt, hi curiosa mente, alij vt magnificorum promissorum eius faciant periculum, præsumentes se inde cumprimùm volent euasuros: ex quo autem illis fuerunt implicati, vix decimus quisque fortè se potest ex-

test expedire, & eorum pleriq; vbi se addixerunt Satanæ deserto Deo, exploratis fraudibus illius contemnunt quidem, sed non eo magis renuntiãt Satanæ & in gratiã cum Deo redeunt. Quos homines lege optima tranquilleq; à Satana possideri nõ est dubium, licet ab eis cerni omnino nequeat. Et quoniã secundum animam nihil est præstãtius corporis valetudine, ægrotantes multi consuluerunt diabolum an possent reualescere, vt fecit Rex Ochozias, cuius legatis Elias factus obuiam dixit, abite renuntiate Domino vestro esse in cœlo Deũ quem oportet consuli, & ipsum quia Bahalis oraculum consulit moriturum. Alij doloribus pressi diabolo se addixerunt ad recuperandam valetudinem, vt Parisiensis quidã causidicus, à me ἀνώνυμος, qui accusatus an. M. D. L X X I. dixit se cùm ægrotaret grauissimè, diabolo seipsum permisisse valetudinis ergo, & cautionem suo sanguine exaratam subscripsisse: quæ excusatio ad illud tempus, seu vera seu falsa fuerit, admissa est. Alij se non committunt diabolo, sed Magis se audent curandos committere, quorum vocem (ait Chrysost. in lib. de fato cap. vij) vt pestiferam oportet fugere. Sunt autem in Hispania Magi artem medendi profitẽtes, quos illi *Salutadores* vocant: & fuit apud Andes vetula quædam Itala morbos curans anno M. D. L X X I I I. quæ cùm ab interdicto Iudicis, ne morbos curaret amplius, Curiam Parlamenti appellasset, diserte pariter ac docte ipsius causa à D. Ioanne Baltruo causidico Parlamenti Matratium do-

eſt pilis equorum, boum, & aliarum beſtiarũ coloris cuiuſq; plenus. Hic ſiquando ſortem in equũ iniecerat conſulebatur, & de pilo equi illius habẽs ita curabat illum vt ſortem alteri traderet, ſed pecuniam non accipiebat, ſi acciperet non curaturũ eſſe affirmabat: itaq; peruetere ſago ex pamunculis mille ſufferto amictus ambulabat. Sed cùm ſemel in equũ nobilis cuiuſdam viri conieciſſet ſortes, rogatus curauit traductis in ſeruuum eiuſdẽ viri ſortibus: accidentibus iterum ad curandum ſeruum reſpondit ex nobili cognoſcendum eſſe vtrum mallet, ſeruúmne an equum amittere: qua in re anxio hærente nobili & ad deliberandum cunctãte interijt ſeruus, & fuit comprehenſus Magus. Illud autem obſeruandum eſt à diabolo ſemper in commutationibus captari lucrum: itaq; ſi ſortem equo adimat in meliorem equum tranſmiſſurus eſt eam: ſi mulierem à morbo liberet, recidet in virũ morbus: in adoleſcentem, ſi ſenem: Quòd ſi ſortem aliò Magus non transferat, de vita periclitabitur: denique ſi diabolus corpus ſanauerit, occidit animam. Huius rei duo exempla afferam. Vnũ à Domino Furnerio Aurelienſi conſiliario audiui de Hulino Paruo Aureliẽſi Materiario. Hic ſorte magica affectus lethaliter, accerſi curauit hominẽ qui omnes morbos depulſurum ſe pollicebatur, ſuſpectum magicæ artis vt ſanaret ipſum: is autem reſpondit ſe non poſſe ſanitatẽ homini reſtituere, niſi morbum filio ipſius tum adhuc lactenti tranſdaret. Conſenſit parẽs in paricidium filij, rem ob-

ſeruan-

ſeruandam vt eo meliùs Satanæ malitia videatur. Nutrix re cognita aufugit cum puero, dum Magus patrem ſanaturus attingebat. Sanato ex tactu patre, puerum Magus afferri poſtulat: quo nō inuento, repentè exclamauit, Actum eſt de me, puer vbinam eſt? & vixdum abiens pedem ianua extulerat cùm eum diabolus interemit ſubitò, & cadauer eius tam fuit atrum quàm ſi quis de induſtria colore atro infeciſſet. Audiui etiam in iudicio Sagæ apud Nannetas, quę ſortilegij in vicinam iacti accuſabatur, imperauiſſe Iudices vt mulierem ſorte affectam attingeret, quod à Germaniæ Iudicib. etiam in Camera Imperiali fit ſæpiſsime, recuſauit, & ſe cogi videns, exclamauit, actum eſt de me. Simul atq; mulierem affectam ſorte contigit, hæc reualuit, mortuaq; Saga corruit: cadauer igni damnatum. Hiſtoriam ab vno Iudicum accepi, qui iudicio interfuit. Tholoſæ quoq; audiui Burdegalēſem quendam ſtudioſum amico ſuo grauiſsimè ex quartana laboranti dixiſſe vt febrim vni ſuorum inimicorum traderet: reſpondente illo ſibi neminē inimicum eſſe, dixiſſe, da igitur ſeruo tuo: tandem cùm hoc illi religio eſſet facere, Magum dixiſſe, da mihi eam, tum annuente ægroto Magum febri oppreſſum obijſſe, & ægrotum reuixiſſe. Hoc autem minimè nouum & inauditum eſt: nam apud Gregorium Turonenſem libro vi. cap. xxxv. legimus Childeberti Regis vxorē, vt filiolum ſuum ex maleficio audiuit obijſſe, muliebri rabie ingentem Sagarum numerum iuſsiſſe comprehēdi, cremari, &

rotis imponi: quæ Regis filium à se enectum fuisse agnouerunt vt Mummonem magnum Magistrũ seruarent incolumem. Captus itaque Mummo & equuleo impositus certas pinguedines sibi potionesq́ à Sagis datas fuisse dixit ad conciliandam (vt putauit) Principum gratiam, & carnificem qui torquebat ipsum indicare iussit Regi nullum à se dolorem percipi. Tunc imperauit Rex eum distendi trochleis, stylosq́ ferreos vnguibus pedum & manuum interseri: prout est in Oriente ratio torquendi, qua sine membrorũ fractura dolor fit intolerabilis. Post dies aliquot ad suos Burdegalenses deportatus obijt. Hoc placuit annotare vt ostendamus Satanam lucrũ facere commutationibus, cùm Sagæ Regis puerũ quem parentes adorabant pro Mummonis incolumitate à se enectum dixerint. Ferè fit autem, vt quod impensius amatur citius amittatur iusto iudicio Dei castigantis eos qui res amatas pro diis habuerint, & plus in eos Satanas quàm in alios possit. Morbum autem naturali modo, non maleficio obtingentem confirmatur non posse à Magis tolli. Exemplum Quæsitor Sprangerus affert: cùm de Sagis Insprugensibus in Germania cognosceret, figulum Magum exstitisse, qui pauperem vicinam suam videns affligi grauissimè vt si intestina ipsius gladiis indesinenter peterentur, experiar (inquit) an sorte affecta sis & sanabo te. Tum liquatũ plumbũ disco infudit aquæ pleno & mulieri ægrotæ imposito, & certis vocibus enũtiatis, quas reticere placet, imagines quasdam per-

cepit

cepit in durato plumbo ex quib. agnouit ſorte affe ctam eſſe mulierẽ. Hoc facto, abducit virum illius mulieris, & reſpicientes vterq; ſub limẽ ianuæ imaginem ceream palmarẽ inuenerũt, cui acus duæ ad duo latera hærebant fixæ, cũ alijs pulueribus, grauis, ſerpentumq́; oſsib. quę omnia obiecit igni: mulier verò, cùm pignori dediſſet animam ſuam Satanæ & Magis quos pro incolumitate ſua adiuerat, fuit reſtituta. Idem autor eſt Magum hunc cum Saga quæ maleficium vicinę intulerat familiaritatem ſupra æquum & bonũ coluiſſe itaq; potuiſſe Magum ex ea rem totã cognoſcere. Verũtamen an illius mali q́, ex maleficio venit, aliò deriuari ſortem ſemper oporteat, nõ poſſum ſtatuere: Satanã quidem ea eſſe malitia puto vt bonum non patiaẽ fieri niſi grauius ſit euenturũ malũ: puta à Mago comperto & cognito petatur incolumitas, cum precib. eius communicet, ſuperſtitio aliqua ſeruet, dicantur verba, amuleta portentur, aut committantur alia quæ ſine idololatria committi nequeunt, eoq́; ſpectant omnia vt homo à fide quæ in Deum ſolũ, habenda eſt abducatur. Nam indubitatũ mihi videtur axioma iſtud, nunq; Satanã benefacere niſi vt grauius ex eo redundet malũ: adeò naturæ Dei aduerſaẽ, qui nullũ malũ permittit fieri niſi vt maius conſequaẽ bonũ. Scribit Hippo. lib. de morbo ſacro, ſuo tempore fuiſſe Magos qui pollicebãtur ſe ab eo morbo certis precibus & ſacrificijs curaturos & ſibi comparabant opinionem ſanctimonię: ſed eos ait deteſtabiles & improbos eſſe, Deũq; ab

istis blasphemari qui morbos istos à Dijs immitti doceant. Etsi Hippocrates apertè confiteri nolens nonnullos homines à Dæmonibus occupari, comitialem morbum esse dixit: cùm posteri omnes agnouerint epilepticorum alios esse qui remedijs curantur naturalibus, alios verò à Dæmonib. obsessos curari Magorum opera momento vno, aut conuentione facta cum satana, aut sacrificijs generibusque certis idololatriæ à Satana imperatis. Magos itaque statuimus ope Satanæ nocere posse non omnibus, sed ijs solùm quos Deus permittit secreto iudicio suo siue bonos siue malos, his castigandis, illis explorandis, vt electos suos quos stabiles constantesque viderit augeat benedictionibus. Mõstraturi autem Sagas maledictis suis execrationibus & nefandis sacrifiijs vindictæ diuinæ ministras esse, cùm manum suam voluntatémque cõmodauerunt Satanę, historiam admirabilem quę iam manauit in vulgus & recentis memoriæ exponemus, In Ducatu Cliuẽsi ad Eltanum vicum via publica verberabãtur equites peditésque, & subuertebantur plaustra, nec tamen aliud præter manum videbatur, quam vocabant *Ekerken* Tandem verò cùm Saga quædã Sibylla Dinscops nomine in illo tractu habitans comprehensa & cremata fuisset nihil percerptum est. Hoc anno M. D. XXXV. gestum. Ex his ergo concludimus Sagas vtentes sua arte plurimũ mali ope Satanæ posse efficere, Deo iustè permittente & tanquam carnifices ad suum opus adhibente (semper enim sapientia & iusti-

tia

tia Dei bene illud facit quod homo facit malè) Verùm illud videri quoq; nō posse Magos aliis morbis liberare quàm quos maleficio suo intulerint, nec vnquam eos tollere quin lædant animam, aut aliud malum perpetrent. Posteà dicemus an istos adire liceat ad consequendam valetudinem: Sed illud videamus primùm an fauorem adipisci suo facto poſsint, & exoptatam illam à deformibus mulierculis pulchritudinem, voluptates, honores, & diuitias, quorum causa plerique sese in miserrimos casus præcipitant.

An Magi arte sua gratiam hominum, pulchritudinem, voluptates, honores, diuitias & scientias comparare poßint, & fertilitatem dare. Cap. III.

NIhil tantopere miseros in præcipitem & lubricam perditionis viam attrahit vt se voueant Satanæ quàm hæc opinio improbiſsima, dari à diabolo pauperibus diuitias, afflictis voluptates, infirmis vires, formam deformibus, scientiam ignorantibus, honorem abiectis & fauorem gratiamq; procerum: etsi hoc contrà est compertiſsimum (vt suprà ostendimus) homines miseriores Magis, egentiores, plus exosos, imperitiores, aut plus infestos malis nusquā existere. Reginam Olympiadē magni Alexandri matrem Plutarchus narrat de viro suo Philippo Rege Macedoniæ audientem, eū

in ſano amore nobilis cuiuſdã adoleſcentulæ grauiſsimè conflagrare, illius conſpectum cupiuiſſe: cúmq; mirandam illius formam, venuſtatẽ, & elegantiam contemplata eſſet (vt erat obſtupefacta) nihil mali importaſſe, ſed in hæc verba erupiſſe, Hæc illa eſt forma & gratia quæ virum meum faſcinauit, & Deos quoq; faſcinare poſſet. Certè quęcunq; pulchra conſpiciuntur in toto hoc mũdo & ſingulis partibus illius, documenta ſunt totidẽ ac velut radij diuinę pulchritudinis, nec aliũde quàm à Deo pulchritudo obuenit. At nunquã Saga cõperta eſt quæ carminibus alióue pacto ſic fucare faciem ſuam potuerit, vt viſa ſit ſpecioſior, ſed cõtrà vulgo dici ſolet, deformis vt Saga: & Cardanus quoq; non poſtremus Magorum habitus nũquã Sagam à ſe teſtatur fuiſſe viſam niſi deformẽ[a]: quod facilè crediderim. Nam etiam non negauit Cardanus ſibi patrem fuiſſe Magum, & ſe cùm voluit agi ecſtaſin, qua ratione ſuperior fuit parente artifex: addit præterea fætere malignos ſpiritus, & locum quem frequentauerint: qua ex re factum arbitror vt veteribus *fætentes*, & Vaſconibus *fetilleres* Magæ dicerentur à fætore, quem illæ (opinor) ex conſortio diabolorum contrahunt, ſuſpenſorum fortaſſe corpora aut eiuſmodi alia ad Venereas & corporales actiones mutuantium: Vierius item fætere dæmoniacos annotauit: & Hippocrates (qui tamen dæmoniacos ex morbo ſacro putauit laborare) eos fætere dicit: quibus ex rebus iudicari poteſt mulieres, quæ ſpirant ſuauius à natura

[a] lib. de ſubtilit. 20.

tura quàm viri, consortio Satanæ præter naturam horrẽtes, tetras, deformes, putidasq́ꝫ effici. De expetita autem Sagarum amatorumq́ꝫ voluptate, suprà demõstrauimus plerasqꝫ captas, euictas, & cõfessas Magas dixisse Satanam rem secum habuisse nec sine dolore, quia perfrigidum nescio quod semen ab eo susciperent sibi (vt aiebant) ingratum: & confessiones earum annotauimus. Sprangerus scribit quæstionem à se de Sagis quàm plurimis habitam, quæ omnes nec rogatæ fatebantur se cum Satana Venerem expertas esse. Eas, si darentur meliora, hæsuras istis amatoribus non est credibile, qui dies & noctes infestant ipsas, nisi in seruitute istius domini perstiterint. Quòd ad gratiam hominum quam isti ambiunt, vitari istos & in odio capitali esse vident omnes. Triscalanum Cenomannum memini artificio suo quod præsente Rege exercuit, animum Regis perculisse: nam orbes catenæ aureæ è longinquo eductos (vt videbatur) in manum suam acciebat, sed catena tamen posteà integra comperta est: Rex itaque statim eum exire iussit, neque ex eo tempore sustinuit eum aspicere, adeò vt pro eo quod gratiam putabat promereri, iudicium fuerit constitutum, & ipse artis magicæ à Præfecto prætorio condemnatus, vt antè diximus. Honores autem & dignitates quod attinet, videmus nõ alios homines contẽni magis & abominatiõi esse: & apud Samuelẽ[a] legimus (qꝫ Hebræi optimè annotarunt)[b] dixisse Deũ, honorantẽ me honorabo, & con-

[a] 1. Sam. 2.
[b] libris Pirke aboth.

& contemnentem me exponam contemptui. Nõ hominis vox ſed Dei eſt illa, omnibus mundi demonſtrationibus certior. O ſi ambitioſi homines iſtud arcanum agnoſcerent: quantopere efferrent gloriam Dei vt laudem æternam compararent: quantum ſibi à dedecore importando in Deũ metuerent, ne porrò exponerẽtur contemptui atque ludibrio: Neronem ait Suetonius Magorum facilè principem extitiſſe omnis religionis contemptorem: an verò quiſquam tam contemptus, tam abiectus, tam crudeliter exagitatus eſt? Quem Deus non ſolùm florente ætate de honoris culmine deturbauit in quo antequam Magus fieret eum collocauerat, verumetiam fecit vt ab omnib. amicis, cuſtodibus, & domeſticis deſertus ac dãnatus baculis nudus ad mortem vſq; cæderetur, & ad necẽ tam ſæuam vitãdam ipſe ſibi violentas manus inferre cogeretur. Verùm qui cõtemptus, quod dedecus, quæ turpitudo magis horrenda cogitari poteſt, quàm illa Magorum, qui Satanam hirci fętentis ſpecie coguntur adorare, eaq; parte oſculari quæ nec ſcribi nec dici honeſtè poteſt? Quod mihi quidem omnino incredibile videretur, niſi id legiſſem in confeſsionibus Magorum addictorum morti, & conuictionibus innumeris. Hic verò dixerit quiſpiam inde à Syluestri ſecundo ad Gregorium ſeptimum incluſiuè Papas omneis fuiſſe Magos, vt in Nauclero Platinaq; legimus. Reſpõdeo Benonem Cardinalem, qui Papas Magos annotauit, quinq; ſolùm comperiſſe, Syluestrem ſecũdum
bene-

Benedictum nonum, Ioannem vigesimum & vigesimum primum, Gregoriúmq; septimum. Quin etiã ex istis omnibus Augustinus Onophrius Papæ cubicularius (qui è Vaticano actisq; veteribus historiam Paparum cõposuit diligentissimè) duos refert solummodò, Syluestrem secũdum, & Benedictum nonum: quorum hic quidem sede (ad quã duorum Paparum, qui patrui erant, gratia peruenerat) posteà eiectus est: ille verò (cui prius fuit Gilberto nomẽ) Floriacensis monachus fuit ad Ligerim, qui tam nauiter operã dedit literis, vt Roberti Regis Francorum, Lotharij Ducis, & Othonis tertij Cæsaris Pædagogus effectus sit: quorũ operà, non autem Satanę (quod isti miseri arbitrãtur Magi) ad fastigium Papale euectus est. Resipuit verò Syluester tandem, & decessurus de vita postulauit linguã sibi & manus abscindi, quę diabolis sacrificauerant: se verò non antè diabolo fuisse addictum confessus est quàm Rhemorum fuisset Archiepiscopus. Quæ cùm ita sint, omnem potestatem, honorem dignitatemq; à Deo venire cõcludimus, verámq; illam voluptatem securitatem & tranquillitatem animi quam Deus suis fidelibus tribuit: cuius voluptatis ne minimã quidẽ scintillã spiritus à Satana possessi perceperũt, adeò crudeliter assiduéq; ipsorum animę tyrannide illius opprimũt. Quod aũt diuitias attinet, omnib. notũ est atq; certissimũ magnos in terrę sinu thesauros esse abditos, eorũq; sedes Satanę esse cognitas: sed nunquam Magus exstitit q arte ista aureum vnũ cõpa-

rauerit, vt fatentur omnes: Imò quicunque diuites se addicunt rebus magicis vt diuitijs augeãtur, ferè in paupertatem abeunt, egentes verò tota vita paupertatem perferunt. Bona enim dicuntur in Scriptura benedictiones, quia dãtur à Deo: vt Iacob munus de gregibus, quos sibi Deus iustè dederat, Esau fratri offerens, accipe, inquit, de benedictione quam mihi dedit Dominus. At cur thesauros humi conditos suis mancipijs non impertitur Satanas? cur fame sinit emori? cur panem mendicari miserè? Certè nec aliter vult Deus, nec diabolus potest: qui alioqui (vt videtur) in suas partes plurimos fuisset pertracturus. Ogerius Ferrerius medicus doctissimus, cùm Tholosæ essem, elegantes ædeis & bono loco ad Bursam sitas minimo conduxit anno M.D.LVIII. quia malignus spiritus inquilinos earũ infestabat: quod ipse non amplius curabat quàm Athenodorus philosophus,[a] qui desertam Athenis domum incolisq; propter spiritum vacuam ausus est habitare. Sed cùm illud audiuisset quod nunquam crediderat, non posse tutò adiri cellam, nec quietem interdũ capi: monitus Lusitanum quemdam studiosum in vrbe esse qui res occultas in vngue pueruli videndas exhibebat, fecit vt studiosus ille sua arte vteretur: puella verò consulta dixit mulierem à se videri ornatam accuratissimè pretiosissimis catenis & auro, quæ ad columnam quamdam manu gestabat tædam: itaque Lusitanus respondit medico vt in cella ad columnam humi curaret fodi, thesaurum ab ipso

[a] Plin. iun. in epist.

ab ipso inuentum iri. Gaudēs medicus fodi iussit: sed cùm thesaurum inuentum propè cogitaret, exsurgens turbo exstinxit lucē, & spiraculo cellę exiens, ad 14. pedes pinnarum fregit in propinquis ædibus, quarum pars in prothyrum corruit, pars in cellæ spiraculum, pars in mulierem ferentem aquam cuius hydria effracta est. Nihil posteà à spiritu auditum vnquā. Lusitanus postridie factus de re tota certior, thesaurum dixit à spiritu exportatū esse, mirari sese q̄ medicū non offenderit, qui post biduum mihi narrauit historiam. hæc die xv. Decembris anno M. D. L V I I I. gesta sunt claro & sereno cælo, vt esse solet diebus Halcyonijs: & nos eodem tempore deiectas domus propinquæ pinnas prothyrumq́ue ad tabernam fractum inuisimus. Putauerunt Hebræi prisci, qui thesauros præsertim malè partos in terra defodiunt eos damnationem iustamq́ue suæ impietatis pœnam ad suos thesauros sustinere, & carere conspectu Dei, ac propterea in Ecclesiastico maledictionem exstare contra eos qui in ruina thesauros addunt. Affert Melanchthon historiam persimilem, homines decem Magdeburgi ruina turris oppressos esse cùm ad thesauros quos docuerat Satanas, reperiendos effoderent. Georgius Agricola in libro de spiritib. subterraneis scribit Annebergæ in ea fodina quæ dicitur Corona rosæ spiritum specie equi duodecim homines occidisse, & fecisse vt fodina plena argenti cederent quam Magi ope Satanæ repererant. A' quodam Lugdunensi accepi, qui posteà

in ęde S. Mariæ virginis Lutetię Capellanus fuit, se cum socijs magica arte Arcolii prope Lutetiam thesaurum retexisse: sed cùm cistam in qua erat cõditus habere cogitarent, eam fuisse exportatã turbine, in ipsum verò muri labem corruisse, ex qua toto vitæ spatio claudicaturus est. Et sacerdos Noribergẽsis nuper cum ope Satanę thesaurũ inuenisset, & iamiam scrimnium aperturus esset, ruina domus extinctus est. Non est autem nouum thesauros magicis artibus perquiri: nam etiam Lex ait[a] thesauros eorum non esse qui puniendis sacrificijs aut alia quauis arte prohibita scrutãtur, & ob eandem causam literas permissionemq́ vetat à principe exorari ad effodiẽdum alienũ agrum. Ex Lugdunensi quoq; pragmatico (quem etsi magna voce in frequẽtia magna recitauit, nominare nolim) audiui ipsum de nocte cum socijs abiuisse, vt enuntiatis coniurationibus thesaurum peruestigarent: cumq́ cœpissent fodere, velut hominis, qui rotæ impositus in propinquo fuerat, vocem audiuisse, horribiliter inclamãtem, ad fures: sic in fugam fuisse versos, malignos verò spiritus eodem momento persequentes cæcidisse ipsos ad eam vsq; domũ vnde prodierant, & tanto strepitu eam ingressos esse vt tonare hospes cogitauerit: atq; ex eo tempore iurauit se thesauros nunquam peruestigaturum esse. Ita malignos spiritus videmus nolle, ac potiùs Deum nõ ferre vt his rationibus ditescat quisquã. Hebræi dicunt eos qui suo ipsorum amore furentes de vita inuiti cedunt, infernum suum (vt ita dicamus)

[b] l. vnica de thesau. C.

camus) in sepulchro pati cadauerumque suorum ambitu, vt per æternam Dei iustitiam in eo ipso quo offenderunt pœnas luant. Flatores etiam Chymici plerique animaduertentes se ad lapidem philosophalem (quem vocant) peruenire non posse, familiareis spiritus solent consulere. Sed ex Constantino (qui inter peritissimos Pyrotechniæ & artis metallicæ in Gallia numeratur, estque in toto regno celeberrimus) audiui socios ipsius, cùm perdiu flantibus nulla spes speciesu'e boni ostenderetur, consilium à diabolo petiuisse recténe facerent, & rem optatã cõfecturi essent: illũ verò vnico verbo respõdisse, *trauaillez*, laborate: hoc exhilaratos flatores perrexisse & flauisse adeò strenuè vt omnia in nihilum multiplicauerint, etiamque porrò flaturos fuisse nisi Constantinus dixisset ipsis hunc esse morẽ Satanæ vt ambigua responsa edat, illud autem verbũ *laborate* innuere abijciendam esse Alchymiam, & in laborem aliquem ac honestã artem vtilis ad vitam scientiæ incumbendum: hominis purè demẽtis esse, siquis cogitauerit tam breui temporis spatio aurum effingere, in quo efficiẽdo natura annos amplius mille solet consumere. Itaque illis hominib. qui scientias arte diabolica student comparare similiter oportet dici, *trauaillez*, laborate, siue (vt maiores nostri pronuntiabant) *tresueillez*, vt in versu Lucilij. *noctes vigilate serenas*: & orandus Deus vt labori nostro (quod rei totius est caput) successum felicem tribuat. Quod in principio Sapientiæ Salomo admonet singulos inuitãs, arcanumque

maximum & germanũ sapientiæ acquirendæ modum explicans, nẽpe vt ex animo petat à Deo, in ipsum habeat fides, ac non tentet Dominus[a] quãobrem orationem adijcit quam apud Deũ habuerat[b], Moses quoq; Maymonides hanc demonstrationem statuit esse certissimam, nũquam hominẽ sapientiam Dei coniunctam scientia virtutibusq; moralibus (vt ait Salomo ca. viij. Sapientię) adepturũ esse nisi se ἀνυποκρίτως abijciat humilietq; corã Deo. Nos aũt suprà ostendimus Magos esse omnium hominũ imperitissimos, q rabie furijsq; plurimùm in morte agitant, nec vllo tẽpore plus mente capti sunt q̃ cùm à Satana possidentur. Si quis autem cum Augustino dixerit Satanã scientissimũ esse, eò q vixerit diutissimè (vt certè diaboli quæcunq; hic geruntur explorant & recognoscunt singula, noruntq; sanctorum vitam ad minima peccata vsq; nõ solùm obseruare, sed etiã calumniari) vt demus à diabolis teneri vires plantarũ, metallorũ, lapidum, animaliũ, motumq; & facultatẽ astrorũ, omnino tñ eorũ finis est & consilium propositũ vt homines in errore fonte malorũ omniũ & ignorãtia summa educent: quamobrẽ seruos suos aut mẽdacijs pascit semper, aut ambiguis vocib. Hic tyrãnorũ modus, vt in summa ignorãtia & cæcitate alãt populareis, ne apertis oculis rationẽ videãt qua se ipsi explicẽt à dominatu eiusmodi. Quas ob res si hæc ita se habẽt (vt profectò se habẽt) si inquam diabolus neq; ditare põt, neq; thesauros abditos, neq; hominũ gratiã, neq; voluptatũ fructum, neq; scien-

[a] Sapien. 8.
[b] Sapient. 9.

ſcientiā p̄ſtare, ſed vltionē ſolū inimicorum, nec tñ omniū, efficere: q̄ malū, obſecro, grauius dici pōt q̄ pro tantilla remuneratiōe in hac vita incerta hominem ſeſe mancipare Satanæ, & damnationē æternā in vita altera cōparare? Antequā finem huius capitis facio, recentē hiſtoriā & memorabilē hoc loco placet apponere. Fuit Bleſis inſignis Magus natione Allobrox, menſe Ianuar. ann. 1577. qui nomen Comitis ſibi arrogabat, licet neq; ſeruū neq; ancillam haberet comitē. Hic libellum ſupplicem (qui in priuatū conſilium relatus eſt) exhibuit Regi, promittens ſe effecturum vt terra fructus cētenos ederet (cùm tñ optimus ager Galliæ non plus duodenis afferat) oblitis ſeminib. oleo q̄ erat demonſtraturus, hac lege vt Rex ipſi decimam traderet, alteram ſibi haberet, quæ domanio Regis (vt vocant) ita accenſeretur vt nunquam alienari poſſet. Idem ſe Arithmeticā perbreui ſpatio docturū pollicebat̄. Ego tum illic conuentib. maximis interfui. Poſtulatū in priuato cōſilio acceptū ad Curias cū literis publicis fuit tranſmiſſum, vt res promulgaretur atq; in acta referret̄. Exemplum Laodunum attuli, & exhibui multis. Curia Pariſienſis non maioris q̄ cæteræ Curiȩ rem totā æſtimauit. At potiùs, iudicio meo, fuit cōprehendēdus Magus, & de eo ex iure cognoſcendū: fuit em̄ re uera Magus, vt Phiſezius cōſilij Regij Secretari⁹ vnus ex delegatis aperuit, quē ille rationē cognoſcendi chartas luſorias etiā non viſas docere voluerat: nā rogatus parietē verſus obuertebat ſe nebulo, & cū

diabolo

diabolo mussitabat vt chartarum puncta exponeret. Non est autem omittendum istud, Satanam sua compendia quæsiuisse ex fertilitate & abundantia quę anno M. D. LXXVIII. obtigit (nã ex toto decennio vberior annus non exstitit) vt fidẽ in Deum fertilitatis & sterilitatis autorem hominibus adimeret. Quo argumento etiam adducor vt credam diabolos ex præuisis procellis & sterilitate posse iisdem artibus persuadere Magis, procellas famemq́ per ipsos aduocari. Quapropter inquit Ouidius,

Carmina læsa Ceres sterilem vanescit in herbam.
Ilicibus glandes, cantataq́ vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Dixerit quispiam, at forẽt diuites qui ludo primæ & fluxus (vt vocant) ludunt, si ea quæ in chartis lusoriis latent peruiderent. Respondeo, quicunque scripserunt & quæstionem de Magis habuerunt, hoc indubitatum esse axioma tradunt, non posse Magos augeri vnico aureo ex artibus & agyrmatis omnib. quæ à Satana didicerunt: imò plerumque ex confessione ipsorum compertum esse in crumena gramen, cùm plenam auri & argẽti manũ à Satana accepti eò intulisset. Risum quidem Magi, nec omnes tamen, commouent & spectatores efficiũt attonitos: vt Triscalanus ille Magus de Curione quodam præsentibus parochis dixit, Videte istum hypocritam, qui fingens se breuiarum ferre fert chartas lusorias. Tum Curio volens

volens oſtendere vt ferret breuiarium, viſus eſt ſibi habere chartas luſorias, & quicunque aderant chartas ſibi videre viſi ſunt, adeò vt Curio breuiarium ſuum abiecerit & pudibundus abiuerit. Superuenientes verò paulò pòſt alij breuiarium collegerunt nudatum illa chartarum ſimilitudine: qua ex re fuit manifeſtum multis in rebus Satanam illudere, nec tamen ſingulorum oculos præſtringere. Nam qui priori actioni non interfuerant cùm præſtigias Magus adſtantium oculis offudiſſet, merum videbant breuiarium, cùm alij contrà ſpeciem chartarum cernerent: quemadmodum etiam accidit vt viro bono timenti Dei & fidem in eum habenti Magus non poſsit fraudẽ in diſcernendis punctis facere, aut præſenti illudere. Poſtremò autem vt oſtendamus quem exitũ ſperare Magi teneantur, exitum ſolùm Magorũ qui vnquam exſtiterũt principum oportet obſeruari: vt Simonis Magi, quem elatum in aere præcipitauit Satanas, Neronis & Maxentij, qui duo ſummi Magi inter Cæſares ille damnatus interfecit, hic demerſit ſeſe: Iezabel Regina inſignis Maga à canibus vorata eſt, Methotis maximus ſui temporis Magus in Nouergia diſcerptus à populo, vt ſcribit Olaus: Matiſconenſis Comes à Satana ſpectante populo exportatus, Raziorum Baro crematus, vt alij quoque innumeri viui perierunt igne. Ex his itaq; ſtatuiẽ Satanam per ſe nihil magnum præſtare, permittente verò Domino nocere, offendere, cędere, & homines ac pecudes ene-

care posse: denique solam vindictam, idque in certos homines, penes ipsum esse: quemadmodum suprà de Pragmatico quodam (vt vocant) annotauimus, cuius vestigijs diabolus insistebat & ab omni quiete animum auertebat: eum disertè apud me fuisse confessum, neque scientiam rei vllius sibi à diabolo datam, neque aurei vnius accessionem factam, sed animum solùm ad vltionem inflammatum. Iam verò dicamus possint'ne Magi omnibus promiscuè, & his amplius quàm alijs afferre damnum: nam hoc argumentum, sententia mea, nondũ fuit satis illustratũ ad iustã ipsius intelligẽtiam.

An his plus quàm illis Magi nocere possint. Cap. IIII.

MVltas quidem Theologi quæstiones nectũt, sed tres ante alias extãt in Magorũ causa: Prima, cur sua arte ditari non possint Magi: Secũda, cur Principes Magis quos habent comites non vtantur ad cædendos & fundẽdos hostes: Tertia, cur iis nocere nequeant qui ipsos persequuntur. Primam proximè precedente capite exposuimus. Secundam quod attinet, Theologi dicunt Angelos quos Deus elegit ad regum regnorumque conseruationem conatus maleficorum abrumpere, & victorias per Deum esse, qui magnus Deus Sebaoth vel exercituum appellatur, non ob eam potestatẽ solùm qua in astra & cœlestes Angelos vtitũ (hos enim

enim Scriptura vocat exercitus) ſed etiam in Principum copias. Imò tantum abeſt vt Principes opera Magorum abutentes ſuperiores hoſtibus eſſe poſsint, vt illud veteres contrà pro indubitato annotauerint, Ex duobus Principibus inter ſe dimicantibus eũ cadere qui Magos adhibet, & qui diabolum de ſua ſuorumq́ue dignitate conſulit, eũ cum ſuis periturum miſerè, videt enim Deus & vindicaturus eſt. Neq; dicendum vt ille interpres Pſalmi primi,

Cúmq; viri nunquam Domino ſit cura ſceleſti,

ſed ita potius ſententia mea,

Cumq; viro nunquam Domino ſit cura ſceleſto,
Impia mens, greſsúſq;, atq; improba facta peribunt.

Cui translationi optimè cum Pſalmo xxxiiij. conuenit, vbi ait Pſaltes,

Clara Deus ſemper defigit lumina cœlo
In ſcelus, vt nomen tollat ab orbe mali.

Sexcenta quidẽ poſſemus exempla adducere, ſed duo in præſentia triáve ſuffecerint. A Cn. Põpeio magno ſtabant Romanum imperium, Principes & Reges quiq; potẽtiſsimi cum legionib. triginta aduerſus Cæſarianas legiones quinq; aut ſex, eò anguſtiæ adductas vt interirent fame, & mari infeſto atq; oppidis circumcluſę eſſent quando præliũ conſertũ eſt: verũtamen placuit Pompeio antè acerſi Magos, & Arcas illa Erichtho peritiſsima illius ætatis Saga (vt apud Lucanum legimus) ad ipſum adducta eſt. Funeſtum verò illius qui ſtatim obuenit exitum nemo neſcit, cùm idem ſemper

victor in Europa, Asia, Africa, & in mari præcipuè mediterraneo prius exstitisset. Ariouistus imperator Theutonum (quorum copiæ ex quadringentis fermè hominum millibus erant constitutæ, Sagas Germaniæ consuluit (nam eis semper Germania abũdauit) & à Cæsare funditus euersus est qui ridebat Sagas. Neronem, Domitianum taceo, & alios innumeros, quib. hanc ob causam exitus obuenit infelicissimus. Nequeo amplissimum seculi nostri principem silentio inuoluere, qui cùm expetiuisset modis illicitis videre castra hostium, exitumq́ prælij ex Mago cognoscere, anceps à Satana oraculũ reportauit, quo fretus miserè fusus est. A certo etiam homine didici, cùm paruulus eiusdẽ puer decũberet grauissimè, Magum de morbi euẽtu consultum esse: qui respõdit magistros peritiores è Germania accersendos esse vt euẽtus cognoscatur: nam inter diabolos & Magos alios alijs aptiores ad eã rem esse: paulo pòst aduentasse Magos, sed vtcunq; spem boni facerẽt puerũ tñ obijsse. Omnes deniq; qui Magis vsi sunt, nõ eo minus calamitosè periuerũt. Quòd si magis eorumq́ domino facultas esset omnib. nocendi promiscuè, ludibũdi profectò Reges aut cereis imaginib. aut sagittis in aera missis, aut simplice verbo, aut vento gladijs sui hostes cõficerent. Cõtrà verò oẽs docti totius vetustatis experiẽtia vno ore tradũt nõ esse penes Principẽ, licet ex toto terrarũ orbe Magos adhibuerit, vt prĩcipes exteros aut hostes suos, siue bonos siue malos, sic afficiat morte. Amplius dicam,

cam, hominib. ipsos persequentib. nocere non pos sunt Magi[a]. Ita Sprangerus & Niderus, qui Sagas innumeras iusserũt cõcremari, testant̃ vno consensu Sagas nocere non posse iudicib. vel improbissimis: & interrogatas de hac re dixisse omnia quidẽ à se fuisse tentata vt Iudicib. afferrent mortẽ, sed nihil effecisse. Sunt apud me quæstiones propositæ Ioannæ Heruilleriæ, vt qui iudicio illius interfui: quarũ vi. cap. fatet̃ illa ex quo tẽpore venit in manus Iudicũ nihil in ipsam diabolũ potuisse, neq; ad liberandũ ipsam è vinculis, neq; ad vitam ipsius cõseruandam. Sprangerus tñ & Danęus scribũt diabolum in colloquio & cõmunicatione cum Magis pergere, & consilium dare vt obmutescant corã iudice, adeoq; manus & pedes numellis eximere. Quod de Apollonio Tyanæo legeram apud Philostratũ principe Magorũ sua ætate habito, eũ Romæ in carcere spectantibus alijs captiuis cippum artubus exuisse, ac propterea mandasse Domitianũ Cæsarem vt omni ex parte raderetur (vt hodie facit Germania) & in iudicium adduceretur nudus: Sed non poteram satis videre qui Magum diabolus cippo exuere posset, nec carcere posset eximere, nisi D. Ioannes Martinus vices Præfecti Laodunensis agens confirmasset, dum quæstio de Saga S. Probæ (quæ viua ex iudicio illius concremata est) haberetur, quærenti sibi cur non euaderet, respondisse illam se è cippo quidem, at non è carcere exire posse: eodémque tempore, cũ aliorsum ipse respiceret, ipsam sibi manicas exuisse,

[a] August. li. 10. de ciuit. Dei. Thom. in secũda secũdæ. q. 95. art. 5. & tit. de mira.

quod nulla ars humana potuisset. Quapropter Danæus scribit in dialogo Sagam in vinculis relinqui non oportere solam, ne cum diabolo cõmunicet, aut silentij fascinũ accipiat à Satana, quo fascino permulti Magi homicidiorũ aliorumq́ criminum accusati ne quid faterentur abusi sunt. Execrandi huius fascini exemplum legi excusum typis cum priuilegio: sed hoc loco non placet apponere, ne cui occasio præberi vel minima videatur hoc argumento nostro abutendi. Mirabilius verò illud, non posse Magos, quocunq; tandem dolore opprimantur, lachrymam vnicam oculis emittere: quo signo Germani Iudices, velut præsumptione certissima, mulierem Sagam esse arguunt. Nã procliues ad lachrymãdum esse mulieres nemo nescit: verumtamen Sagas cõpertum est nunquã lachrymari, vtcunq; oculos sputis conentur madefacere. Ante omnia verò mirabile est quod Sprãgerus Quæsitor annotauit, Sagã, licet captiuã, Iudicis animũ ad misericordiã posse inflectere si prior oculos potuerit in Iudicẽ defigere. Idemq́ autor est nihil tantopere Sagas, de quib. ipse cognoscebat, à custodibus in carcere flagitasse, quàm vt suos iudices ante cõgressum videre possent: itaq; omneis iudices qui priores visi à Sagis fuerant, quamuis iam antè plurimas longè minorum criminum affines condemnauissent, tum repentè à condemnatione earum abhorruisse. Constantissimus autem est consensus omnium, Magos administris iuris nocere non posse: quamquam lictores multi ponè adorsi attollunt

tollunt è terra Sagas, alij verò intrepidè ad intimas vsq; ipsarum specus persequunt. Arcanum Dei mirabile, & à iudicib. optimè recolendum ipsos non aduersus humanas potestates solùm, sed etiam cõtra spirituũ malignorum vires à Deo protegi. Ac propterea in Lege dicit, Cùm iudicabitis ne metuatis ab vllo: nã iudiciũ est Dei: & Iosaphat Rex Iudæ cõmendans Iudicib. officium suũ[a], videte, ait, quid sitis facturi, & mementote à vobis exerceri iudicium, Dei. Et in Orientis partib. actores sine viatorum opera prehendentes oram vestimenti eorumquibuscum iure experturi sunt, dicere solent, adeamus iustitiam Dei. Hebræi veteres affirmabant Angelos Dei interesse iudicijs, & Franciscus Aluarezius scribit Iudices in Æthiopia insidẽtes subsellijs relinquere vacuas in editiore loco cathedras 12. & dicere has sedes Angelorũ esse. Dixerit fortasse quispiã, captiuas Sagas in ecstasin rapi (vt antè o stẽdimus) exortesq; sensus fieri posse: ego verò nõ posse cõfirmo, cũ suppliciũ non possint effugere. Exẽplum vnũ adhibebo: Fuit Cazereis ad Tholosam Saga, quę benedicto pane altari oblato ad submergendũ se abijt: cumq; retracta esset, benedictũ panẽ fassa est se veneno infecisse: canibus proijcit panis, moriuntur illi. Hæc in vinculis ecstasin horas ampliùs sex passa est omnis sensus expers, deinde exsurgens clamauit se valde defessam esse, & nuntios à multis locis retulit cum certis indicijs. Cùm autẽ damnata illa propè esset vt iudicatum fieret, diabolum aduocauit dicens

[a] Deut. 1.

eum spopondisse tam vehemẽtes futuros imbres vt non esset ignem expertura: sed ea nihilo magis defensa est ab ignis violentia. Itaq; non est cur metuant iudices à conficiendis liberè sagarum iudicijs: prout sunt qui fugiunt trepidi, & Magos non audent in os respicere. Quamquam ne decimam quidem eorum quos vellent morte afficiunt Magi: vt Niderus scribit Magũ quemdã in confessionibus dixisse, rogatum quidem se fuisse vt inimicũ occideret, sed omnib. diabolicis facultatibus consumptis Satanam dixisse homini isti noceri non posse. Videmus itaq; ne improbos quidem à Magis offendi posse, nisi Deus permiserit: ecqui igitur ei nocere possint.

[a] Psal. 91.

Qui sedet in latebris & celsi numinis vmbra?
Arx & perfugium, statuit mens conscia recti,
Et spes certa Deus: hoc vno freta quiescit, &c.
Nil metues vnquam, terrores nocte ruentes
Ut frendant, stridant volitantes luce sagittæ,
Lethiferum tenebris vt pestis virus oberret,
Ut clara de luce lues mortalia tundat
Corpora, mille ruant dextris & mille sinistris
Tela, nec attingent vnquam minitantia mortem, &c.
Cùm tibi perfugium Deus est tectumq; réceptus,
Non te mica mali attinget, non vulnera tectum:
Angelicas etenim præcepit stare cohortes,
Sollicitáq; vijs te semper mente tueri.

Hebræorum Theologus Salomo, pro his vocib. *pestis virus* & *lues*, voces חטב & דבר interpretans, voce

Deber

Deber tradit significari dæmonem qui offendit no ctu: eum verò quĩ interdiu poteſt offẽdere, *Cheteb*. Verumtamen díes & noctes ſpeculatur Satanas, æquè interdiu ac noctu offendit: licet eum Veteres omnes conſentiant plus de nocte poſſe: quẽadmodum in Ægypto primogenita hominum pecudumq́ noctu è medio ſuſtulit. Hoc innuit Pſalmus CIIII. cùm leo & agreſtes feræ dicuntur nocte ad prædã ex antris procedere, & die illuceſcen te latebras repetere: & Zoroaſtes prouerbio ſuo, Ne exito cùm præterit carnifex. Non quòd ab affligendis electis ſuis abſtineat Deus, affligit enim ſæpenumero: ſed hoc fructuoſum eſt ipſis, vtile & honorificum, prout de Iobo diximus, nec vnquam fidem in ſe habentes deſerit: quemadmo dum dicebat Iob, vt morte me afficiat Deus, ſemper tamen ſperabo in ipſo: & Salomo in libro Sapientiæ agens de improbis qui occidũt bonos vt videãt ſit'ne eos ſeruaturus Deus, iuſtos ait pau culo dolore ex hoc mundo liberatos vita æterna perfrui. Hęc annotare viſum eſt, qa Moyſes Maymonis[a] afflictionem niſi ex peccato negat accidere, pœnamq́ niſi ex culpa: quam ſententiam Baldad & Eliphaz in libro Iobi defenderũt, Deus im probauit iudicio & facto (qui Iobum illum quem virum rectum & integrum eſſe pręedicauerat, affecit malis) & ipſe Eliphaz in libro Iobi damnauit: q̃d probè intelligi omnino neceſſe eſt. Sunt quidem raræ afflictiões iuſtorum: nam quotuſquiſq́ eſt Iobo ſimilis? quis iuſtus poſsit appellari? atq́

[a] *lib. 3. more nebocim.*

hæ afflictiones amoris virgæ appellant. Nam etsi docet Ambrosius Deum peccata in hoc mũdo impunita nõ planè relinquere, ne quis aut Deum nõ esse aut fauere improbis putauerit, neq; omnium pœnas exigere, ne quis post hanc vitam non credat esse alteram: hæc tamen ratio Hebræis [a] non satisfacit, qui axioma istud certissimum & indubitatum esse volunt, afflictionum quę bonis accidũt vsum esse, vt probetur ipsorum constantia, felicitasq; geminet & benedictio, aut etiã vt in hoc mũdo purgentur ab ijs peccatis quæ vel sanctissimus quisque solet cõmittere, vt post hãc vitã felicitate perfecta frui possint: quod aũt voluptates improbis & diuitias interdũ largit Deus, id boni pręmiũ esse quod in hac vita fecerint (nemo enim est tã improbus quin Deus perficiat ex ipso gloriã suã, & ipse aliquid faciat boni) vt post hanc vitã luãt pœnas meritas: atq; eo pacto & offẽsæ puniant, & benefacta recipiant mercedẽ iustã: hoc illud amplissimum sacræ Scripturæ documentũ esse, cùm dicitur Deus iustitiã, iudiciũ, & misericordiam exercere: Iustitiã, cũ verã mercedẽ tribuit bonis operibus: Iudiciũ, cùm discernit pœnã ex iusto maleficij merito: & misericordiã, cùm pręmiũ virtute maius aut pœnã minorẽ peccato infert. Bonorũ igit afflictionem ipsis in bonũ permagnum cedere certo certius esse statuimus, improborum verò præmia in ruinam grauissimam: quod Stoici vno verbo dixerũt, nihil boni posse improbis accidere, nihil mali bonis, Interdũ eñ ad honores im pbus tollitur ad

[a] lib. Pirke aboth.

tur ad eum duntaxat finem, vt gloriæ Dei (quod ait Salomo) in die vindictæ seruiat. Nunc postquam de modis licitis ad prçuertenda & impedienda maleficia Magorum diximus, agedum videamus de modis illicitis, qui anticipandis maleficijs, aut si illata fuerint amoliendis adhibentur.

De modis illicitis, qui ad præuertenda maleficia adhibentur, morbósque & fascinationes auertendas.

CAP. V.

HÆC quæstio difficillima est omnium quæ in hanc causam afferri possunt, de qua nondum inter Theologos, Canonistas, & Iurisconsultos conuenit. Horum enim est sententia, licere maleficia superstitiosis modis depellere: sic Canonistæ sentiunt[a], nominatim verò Hostiensis, Panormitanus, Goffredus Humbertinus, & alij nonnulli etiam Theologi, vt Scotus subtilis Theologus libro quarto distinctione tricesimaquarta superstitionis esse dicens siquis statuat non esse maleficium superstitione depellendum. Cęteri verò Theologi ac pitissimi, ad idololatriã & apostasiã tradũt ptinere, si qs diabolorũ & Magorũ vtat̃ ope ad impediẽda depellẽdáue maleficia (sic decidit hęc quęstio lib. ij. sentẽtiarũ distinct. vij. sic Aquinas in eandẽ distinctionẽ, sic Bonauentura, Petrus Albertus, & Durandus) siue maleficiũ per Magi

[a] *l. eorũ. de malefic. C. Raymundus de villa noua scripsit remedia cõtra malefi- cia.*

operam tollatur maleficio, siue is qui non est Magus superstitiosis modis eximat à maleficio & illud in alterum transferat, siue expresse aut tacitè diabolus inuocetur: omnesq; honestam mortem anteponendam sentiunt. Atque hæc quidem sanctissima opinio est, altera damnanda & Lege Dei vetita, vt posteà demonstrabimus. Itaque D. Basilius in Psalmum XLV. eos detestatur vehementissimè qui Satanã vel Magos adeunt, & istis præstigijs valetudinis ergò abutuntur: & Chrysostomus homil. viij. in epistolam ad Colossenses, Citiùs, inquit, mors homini Christiano subeunda, quàm vita ligaturis redimenda. Sed hæc breuiùs secant Theologi quàm sit opus, iudicio meo. Nam summa tantùm attingunt artium magicarum capita, cùm tamen omnes viæ præcludendis malis, pesti, bello, fami, morbo, calamitatibus, siue vniuersè siue ex parte coniunctæ superstitione pro illicitis habendæ sint. Superstitionem dico, quia naturales & diuini modi quos ad præuertenda pellendaq; mala nos docuit Deus, sunt fueruntq; semper concessi atque laudabiles, Quoniam verò in Iobo legimus nullam esse in terris potentiam quam formidet Satanas, superstitiosum est superliminari ianuæ appendi squillam ad impediẽdum fascinum: sed res creatæ cum precibus sanctis adhiberi possunt, vt Deus qui solus est in mundo omnipotens exoretur: quemadmodum legimus Angelum hepate piscis & suffimentis vti, precibusq; malignum spiritum depellere qui septem illius puellæ viros
quam

quam Thobias duxit occiderat[a]. Et quãuis salem perhorrescãt diaboli velut ęternitatis symbolũ, & Deus salẽ omnib. sacrificijs imperet adhiberi[b], vt populum fortasse auocet ne diabolis sacrificet: quicunque tamen salem circunferunt non propterea sunt exortes insidiarum Satanæ, nisi fidem in Deũ habuerint: alioqui salem ferri aut politum dactyli nucleũ (quod est apud Plinium lib. xiij. cap. iiij.) vt sine precibus impediantur aut abigantur maligni spiritus, illud est idololatriæ. Latini quæ ad amoliendum & præuertendum malum pertinent, amuleta vocant: quæ ad medicandum depellendumq́ue, remedia. Verùm & horum amuletorum & περιβασκανίων administrum, autorem & inuentorem Satanam esse demõstremus, itémque remediorum quibus sortes & maleficia depelluntur: veteres ac Romani ipsi puerorũ collo solebãt pudendi membri speciẽ appẽdere quod appellabãt fascinũ, vt esset (prout aiebãt) præfiscine, & sortilegia auerteret, idq́ue ex electro maximè, quod Plinius innuit lib. xxxvij. cap. iij. turpẽ omnino modũ & diabolicum animis ad libidinem inflammandis. Cúmque ab Hispanis Occidentales insulæ subigerent, compertum est Pæderastiæ imaginem, Pædiconis inquam, & Cinædi, ab Insulanis suspensam collo gestari pro amuleto, turpissimo instituto. Etenim circumfluebant gentes illæ Sodomia, turpissimis & detestandis sceleribus, magicisq́ue artib. omnis generis: ideóque omnes ferè sunt ab Hispano profligati. Hoc diabolicum inuentum esse nemo sanus

[a] Tobiæ. 5.

[b] Leuit. 1.

infitiabitur. Alia quoque amuleta exstant non æ-
què turpia quidem illa, sed æquè illicita, vt cùm il-
ligatę scripturæ chartulęq́ gestantur εἰς προφυλάξεις,
de quibus Augustinus libro de doctrina Christia
na, Ad hoc genus, inquit, pertinent ligaturæ exe-
crabilium remediorum, siue votis siue quibusuis
alijs rebus suspendendis & ligandis: quibus quā-
do adhibetur fides, illicita est idololatria. Barba-
ra Dorea (quæ decreto Curiæ sententiam Præfe-
cti S. Christophoro ad Sanlisium confirmante cre
mata fuit xix. Ianuarij M.D.LXXVII.) fatebatur
se ijs quos fascinauerat medicinā fecisse diffissa co-
lumba & ęgroti stomacho imposita cum his ver-
bis, In nomine Patris, filij, & Spiritus sancti, D.
S. Antonij, & D. S. Michaelis Angeli curari pos-
sis ab hoc malo, & mādauisse vt nouē dieb. missā
in templo illius vici curarēt celebrari. Nemo tā ca
tholicus est cui hęc ratio non probetũ summopere:
Ego verò (licet per se bona verba essent) confir-
mo id blasphemum esse cōtra maiestatē Dei, cùm
à Satana aut Mago discipulo Satanę fuerit tradi-
tum: pretereà officium esse omnium vt orationes
istas à Satana profectas perhorrescāt: hęc enim re-
medium se fatebatur à Satana didicisse, vt apparet
ex quęstionibus illius quarum exemplum misit ad
me generosus Dominus Pipemontensis. Simili-
ter cùm nuptę annulus accipitur ad nodationem
soluendam, & per eum fit illud quod horreo dice-
re, res illicita est: nā in hac re vir auersus à Deo au-
xilium esse statuit, nec dubiū est quin diabolus ad
eam

eam manum porrigat. Sunt etiam qui nuptias eodem ritu repetunt quo antè celebrauerant, cùm alligati sunt, atq; hoc pacto exsoluuntur. In Germania quoque sunt homines qui in olla feruefaciunt lac illius vaccæ quam Saga exhauserit, & certis vocibus (quas reticere placuit) enuntiatis ollam ictibus baculi feriunt, eodemq; momento dicant diabolum Sagam dorso tot ictib. petiturum esse: & hoc illicitum. Sic enim mos consilio Satanæ geritur, qui eam quę Saga non est hac via ad idem facinus allicit, dum rem animaduertit adeò mirabilem. De antidotis Apuleij ad speciem asini amittẽdam idem iudicium, recentes rosas, anisum, aut folia laurina ex aqua fontana comedi oportere. Sprãgerus ipse in hoc errore est, hominem in bestiam transformatum, si aqua peromni lauetur, figuram recipere. Naamanem quidem Syrum Eliseus curans septies iussit in Iordane profluente lauari: at eum non aqua purgauit, sed Dei gratia. Non dissimili remedio cogniturі Germani q̃ Saga impotentem equũ & languentẽ effecerit, ad certas ędes vsq; trahunt alterius equi viscera, in non ianua sed cella ingressi aut specu subterranea, viscera illa consumunt igne. Tum malefica quę commisit malum, dolorem colicum in intestinis sentiens ad ędes cõtendit rectà vbi cremantur viscera, vt prunam candentem postulet, & dolor illius desinit: Quòd si non aperiantur fores, ędes offunduntur tenebris, tonitru personant horrendo, ruinámque minitantur nisi qui intus sunt aperiant: quod Sprangerus

ſcribit in Germania obſeruatum, & à ſe viſum. A D. Antonio Lonanio generali Regis legato apud Ribemontẽſes accepi fuiſſe Magũ qui cribro Magum alterum pronuntiatis quibuſdã vocibus retexerit. Proferebantur nomina omnium qui in ſuſpicione erant, cumq́ue viri illius nomen cui culpa inerat efferretur, indeſinenter mouebatur cribrũ, & Magus affinis culpæ eodem aduentabat: quod vbi compertum eſt, fuit damnatus Magus. At illius quoque Κοσκινομάντιος conſtituendum erat iudicium. Hæc omnia ex arte ſunt diabolica, vt quicũque iſthæc viderint miracula audacius ad peruestigandas omneis Magiæ artes prouehantur: nam Magum iam nouit Satanas eſſe ſuum, venatur alios. Memini aliquãdo mihi narrare D. Bordinũ generalem procuratorem regis, cùm totum ipſius pecus in villa apud Meldenſes moreretur, fuiſſe vxori dictum beſtiam quandam occidendam eſſe quam hic non placet exponere, eamq́ue pedibus ſurſumuerſus ſub limine ſtabuli ſuſpendere oportere enunciando certas voces quas hic apponi nõ eſt opus: hoc facto, nullam ex pecudibus ſuis periuiſſe: Qua in re hoc lucri faciebat Satanas, quòd ſacrificium fiebat ad placandum ipſum deteſtanda idololatria. Sprangerus ait vt Sagæ templum ingreſsæ prohibeantur egredi, moris in Germania eſſe vt puerorum aliquot calcei axungia ſuilla oblinantur: hoc facto, dum in æde morantur pueri nõ poſſe Sagas ſine illorum venia excedere: idémq́ue certis verbis quæ hic reticebo ſcribit præſtari poſſe. Non

ſe. Nónne verò, dixerit quiſpiam, optimum inſti-tutum eſt Magos, qui pœnas luunt maleficiorum, reuelari? fateor illud quidem, etiam fures latronéſque reuelari optimum: ſed nunquam faciendum malum (inquit Paulus) vt eueniat bonum: idq́ in reb. magicis minimè omnium. Atqui hac in re duplex Satanę fit acceſsio, tum quòd Sagæ ab eorum locorum acceſsu auertunt vbi Dei verbum audituræ eſſent, tum quod his technis iuuẽtus ad diabolũ de rerũ occultarũ veritate conſulendũ pertrahit. Plurima antidota cuiuſmodi ſunt hæc ridiculáque amuleta in Plinio legimus,[a] vt nouas nuptas cum viris primùm congreſſuras poſtes lupino adipe ſolitas perungere, ne quid mali medicamenti inferretur. Sic libro xxxvij. ca.ix. Sapphirũ albam ſi Lunæ nomen ac ſolis ſcribatur in ijs atq́ ita ſuſpendantur è collo capillis cynocephali, reſiſtere veneficijs & adeſſe reges adituris: ſed Cynocephalos, qui nuſquam extãt, oportet inueniri: & cap. ſequente eiuſdem libri, Antipathen coctã in lacte contra effaſcinationes auxiliari, ſed eam nigram nec translucentem, in quo altera fraus eſt ineptiſsima. Antirrhinon quoque herbam[b] perunctos venuſtiores efficere, nec vllo malo medicamento lædi poſſe aut veneno qui eam in brachiali habeat: Euplea perũctos commendatioris eſſe famæ: Artemiſiam aduerſus mala medicamẽta prodeſſe: omneis fabulas certiſsimas. Sed non mediocriter miratus ſum qua ſpecie Chriſtiani Cæſares legibus promulgauerint licere iſtis ſuperſtitioni-

[a] *lib. 28. cap. 19.*

[b] *lib. 25. cap. 10.*

bus tempestates & morbos propellere, cùm Romani eos capitali supplicio affecerint qui furem solùm magicis artibus retexerant, dum adhuc à fide Christi alieni essent, nec fidẽ istis artib. haberi voluerint. Extat l. item apud Labeonẽ. §. si quis astrologus, de iniurijs. ff. Hoc etiã insuper addimus, nefas esse in liminibus ianuarum perquiri ad tollendum cereas imagines, semina, ossáve quæ apposuerint Magi hominib. vt putant, & pecoribus enecandis (In hoc enim incumbit Satanas vt credatur has ab ipso vires indi ceræ atq; pulueribus) sed Deum solummodò adiri oportere, & pro certo haberi quod in Cantico Mosi dato dicitur, ab eo solo mortem & morbos immitti, neq; malum aut afflictionem vllam nisi ab ipso obtingere. Cum itaq; hoc malo Satanas abutatur & delectetur plurimũ sapienter eos Sorbona damnat hæreseos qui ab istis pulueribus venire putant maleficium: & D. Hieronymus de vita S. Hilarionis agens narrat Satanam in puella demoniaca quam obsidebat loquutum esse, dicendo se non exiturum nisi lamina ærea quam amator puellæ subdiderat ianuæ auferretur: hoc noluisse Hilarionem facere, & precibus apud Deũ puellam liberauisse. Alij per flammam transmittunt puerulos præseruandos à malo, & traducunt igne, quam Amorrhæorum abominationem notauit Scriptura sacra: & huic persimilem stolidioribus mulierculis imperant Sagæ, vt liberos inter duas cruces gestent, sic eos beatos fore: quod nos in supplicationib. vidimus.

Opor-

Oportet igitur ad Deum solum cõfugere: ac propterea Sorbona definiuit hæresin esse plane, si quis maleficia maleficijs depulerit: idq; in determinatione facta die xix. Septembris M. CCCC. XCVIII. vbi non illud dicitur, non posse Satanam & administros ipsius maleficiũ maleficio pellere, sed hoc impietatis esse si quis remedia ista quæsiuerit. Nã si corporis malum Satanas curauerit, semper animæ infligit vulnus. Exemplum producam, quod Ioannes Martinus vices Præfecti Laodunensis agens mihi exposuit: non enim aliunde veritas melius cognosci potest quàm ex Iudicibus in hac causa versatis & frequentibus quæstionibus habitis certissimam adeptis exercitationem. Cùm igitur ille de Saga S. Probæ in iure cogniturus esset (hæc autem cæmentarium tanta affecerat inualetudine vt ipsius caput inter crura ferè propenderet incuruo corpore, quod malum ipse à Saga sibi suspicabatur importatũ) vt consyderatus iudex, Sagæ renũtiari iussit ipsam non alia ratione posse vitæ suæ consulere quàm si cæmẽtarium sanauerit. Fasciculum itaq; à filia sua domo afferri iubet, diabolum inuocat, deiecto in terram vultu carmina quædam coram omnibus mussitat, & fasciculum tradens cæmentario lauari eum in balineo præcipit & illud quod fasciculo inclusum erat in balneum indere cum his verbis, abi per diabolum, hunc ait, non alium esse reualescendi modum. His factis curatus fuit cæmentarius. Verũtamen antequàm ea inderent balneo volẽtes nõnulli cognoscere qd in

fasciculo esset (quod illa fieri vetuerat) tres paruulos in eo lacertos deprehẽderunt: Cęmẽtarius verò dum in balneo esset, quasi tres grandos carpiones sentiebat in eo: cùm excessisset ex eo, quamuis peruestigarentur diligentissimè, nec carpio nec lacertas inuentus est. Saga viua fuit concremata & & permansit ἀμεταμέλητος. Hic verò manifesta est idololatria blasphemiaq́ pariter, quãdo res vlla in nomine diaboli & cum inuocatione illius perficitur. Astutiores & improbiores alij, nec ita impudentes Magi, qui loquuntur sanctè & ieiunia indicunt hominibus, vt nobilis ille Nortmannus fecit anno M.D.LXXII. Aliud legimus in horto Antonij de Turquamedia, lib. iij. de Mago quodam, qui homini rustico quem videbat à cane rabido fuisse morsum dixit se esse *Salutador*, seruatorem, *pero que no perdais la vita*, vt (inquit) non amittas vitam: cumq́ ter illius nasum ad missionem vsq́ sanguinis pupugisset, ille sanatus est. Videmus vt iste impostor se seruatorẽ dicat, qua blasphemia fides in Deum non minus abominanda voce eripitur quàm si inuocetur Satanas. Deus autem apud Esaiam, ego sum, inquit, maximus Deus æternus immittens vitam & mortem, sanitatem & morbum: neq́ alibi quàm in me vno est salus. Dum hęc à me conscriberent, Carolus Martinus Præfectus Laodunensis factus certior mulierem pauperẽ in valle (id suburbij Laodunensis nomen) fuisse à Saga vicina fascinatam, misertusq́ illius, necem interminatus est Sagæ nisi morbum vicinæ adimeret.

Metuens

Metuens illa promisit se curaturam: itaq; ad pedes cubilis venit, vultum in terram demittit, manus iũgit, diabolum maximũ magna voce appellat, subinde preces renouat voces incognitas aliquot repetens, & frustum panis ægrotæ tradit, quæ eodẽ momento cœpit reualescere. Hoc facto Præfectus reuertens domum statuebat eam comprehendere, & igni quamprimùm tradere: sed illa in his partibus ex eo tempore non fuit conspecta. Quo in facto illud est euidens, diabolum æquè ab ægrota atq; à saga inuocatum & adoratum esse: præstat autẽ mori millies quàm detestandum remedium corpus seruans animamq; occidens experiri. Gestum quoq; sagę vultum applicantis in terram animaduertimus ritum imitari prophetarum veterũ, Mosis, Iosuę, Elię, de ira Dei sedanda laborãtium. omnium autem sceleratissimę sagę & summè execrabiles in fossulas quas fecerunt capita inferũt, vt testificentur satanam à se non Deum inuocari, & clara voce aduocant satanã. Quò spectat illud Apuleij de Pamphila saga Larissana in horribileis suas coniurationes incumbente, cùm ait, Deuotionib. in scrobem procuratis. Alijs neq; inuocare libet, neq; diabolicis inuocationib. interesse, at non dubitant adire Magos vt valetudinem cõsequantur. Exemplum recens producemus, acceptum à Præside Vitriaci Franci honorato viro, qui ad conuentus maximos Blesis fuerat allegatus anno millesimo quingẽtesimo septuagesimoseptimo. Cùm indigeremus opera illius vt alij alios in communi

onere iuuaremus, institi acerrimè ne antè loco excederet quàm Ordines dimissi essent: respondit sibi amicum esse quemdam qui ad mortem decumberet, ab eo se accersi & hæredem institutum esse: hunc inde ab annis quinq; aut sex ægrotum fuisse & membris factum: ideoq; parentem admonitum in Flandria esse hominem à quo filius curari possit eò statim abiuisse: Magum parenti morbum filij quem nunquam viderat explicasse, & in Lusitaniã vsq; ad Magum alterum (cuius indicauit nomen) in comitatu regio versantem ablegasse: Hoc ferentem æquo animo patrem in Lusitaniam abiuisse, vbi Magus parẽti, antequàm solùm hisceret, Amice, inquit, filius tuus breui sanabit̃, abi in Galliam, inuenies Nouiodunum versus ad vigesimum milliare à domo tua quemdam M. Benedictum (sunt autem multi hoc nomine) hic filium tuum curaturus est: Miratum itaq; parentem peregrinationem tantam susceptam esse vt peruestigaret procul q̃d propè aderat, sumpsisse animum, & ad M. Benedictum iuisse: hunc autem parenti dixisse, plurimum laboris consumpsisti in Flandriam Lusitaniamque proficiscens vt restituatur filius tuus, abi, iube ipsum venire ad me, ego is sum qui curabo eum: ad hæc parentem respondisse iam ex annis amplius quinque cum lecto non exiuisse, ac ne tantillum quidem mouendi facultatem inesse ei: tandem verò maxima molestia ægrotum eò fuisse perductum, & ex parte quidem fuisse subleuatum, verumtamen non diu bene habuisse.

Non

Non debet autem videri mirum si aliquando imperiti remedia hæc conquirunt, cùm publicè permissa sint certarum legum specie & deprauatis Canonistarum opinionibus, quæ ex diametro cum lege Dei, sed non nouo instituto, pugnant. Etenim apud Suidam legimus inde à Minois temporibus homines exstitisse qui verbis & sacrificijs curabant morbos, & apud Homerum à profluuio sanguinis Autolycum liberari verbis. Scribit etiam Hippocrates libro de morbo sacro, multos fuisse planos qui se pollicebantur comitialem morbum curaturos potestate (vt inquiebant) dæmonum, infodiendo humi sortem expiationis aut in mare immittendo, horum plerosque nebulones esse: tandem itaque hæc verba subijcit, Sed Deus, qui sceleratissima quæque purgat, nostra est liberatio. Ethnici huius hominis (vt appellamus) verba placuit apponere, vt nos doceat quantopere teneamur hæc impietatis genera perhorrescere. Eodem argumento Iacob. Sprangerus Magorum Quæsitor scribit Episcopũ à se in Germania visum q̃ aduersa vtens valetudine ex Saga vetula cognouit se ex maleficio ægrotare, nec aliam valetudinis recuperandæ viam esse quàm vt eadem Saga sortilegio pereat quæ sortem in ipsum coniecerat. Miratum Episcopum celeribus equis misisse Romam ad Nicolaum V. Papam vt veniam indulgeret huius curationis adhibendæ: Papã qui Episcopum deamabat vnicè, indulsisse hac clausula di-

spensa-

ſpenſationi adiecta, *vt ex duobus malis fugiatur maius*: Sagam diplomate allato dixiſſe, cùm Papę & Epiſcopo placeat ſe illud effecturam: Sic media nocte reſtitutum fuiſſe Epiſcopum, Sagam verò quæ eũ faſcinauerat in morbũ ex quo obijt incidiſſe. Sic à Satana videmus procuratũ vt Papa, Epiſcopus, & Saga in eodem facto homicidæ eſſent, quibus ſimul perſuaſit vt ſibi ſeruirent & obſequerentur mandatis ſuis. Interea verò Saga illa quæ vita defuncta eſt nunquam voluit reſipiſcere, ſed ad recuperandam valetudinẽ ſe indeſinenter Satanæ cõmendauit. Hic verò horrendum videre eſt & ineuitabile iudicium Dei inimicos ſuos (quod ait in Ieremia) per inimicos vlciſcentis: Magi enim plerumq; retegũt maleficia, & alij necem alijs inferũt: quandoquidem non curat Satanas quo pacto efficiat conſilia ſua, modò genus humanum perdat, conficiẽs corpus, animámue, aut vtrumq; ſimul. Huius rei exemplum accidit in Pictonũ agro anno M.D.LXXI. Carolus IX. Rex à prandio Triſcalanum (cui veniam indulſerat vt affines criminis deferret) ad ſe adduci iuſsit. Hic apud regem & frequentem procerum coronam confeſſus eſt modum quo exportantur Magi, ſaltationes, ſacrificia Satanæ oblata, nefarios concubitus cum diabolis virilem & muliebrem formam habentibus: addebat à ſingulis pulueres acceptos eſſe quibus homines, pecora, fructúſq; enecarent. Hæc illius dicta ſingulis mirãtibus Gaſpar Collignius Galliæ Amiralius (nam hic fortè intererat) dixit adoleſcentem

lescentem in Pictonum agro ante aliquot menses fuisse comprehensum, de nobilibus duobus enectis accusatum: hūc fuisse confessum vt seruus eorum fuerit, eosq́ viderit pulueribus in domos segetésque iniectis dicentes hæc verba, Maledictio in istos fructus, in domum, in regionem istam: se itaq; hos pulueres nactum cepisse & in cubile iniecisse vbi duo illi nobiles recumbebant, sic vtrūque mortuum in cubili fuisse compertum, sed tumentes & atros valde. Puerum Iudices absoluerunt. Tum audiens Triscalanus istud permulta etiam narrauit eiusmodi. Credibile est autē si Rex (cuius alioqui corpus optima fuit compage & cōstitutione) hunc Magorum principem & alios asseclas iussisset concremari, Deum pro istis iudicijs fuisse ipsi diuturniorem vitam & beatiorem concessurum. Nam Dei verbum sibi semper constat, qui virum morte dignum absoluerit, hunc in seipsum meritam illius pœnam refundere: vt Propheta regi Achabo dixit ipsum, quia gratiam viro morte digno fecerat, moriturum. Id verò inauditum est ab omni seculo, Magis gratiam indulgeri. Factum quidem dicetur istud, vt ab illo indicarentur conscij: sed omnes nihilominus effugerūt. Verùm vt eò vnde discesserat reuertat oratio, Sprangerus (qui Sagas innumeras adiudicauit morti, earumq́ secreta peruidit) maleficiorum scribit alia esse incurabilia, alia curari nō aliter posse quàm si in alterum sors transmittatur: alios curare in eū reiecta sorte qui prior iniecerit, alios ab vnico sa-

nare morbo, alios à plurib. alios nõ curare nisi ad miliaria 2. in ambitũ dom⁹ suę, idq́ꝫ hoĩes certos, alios nunq́ꝫ sortẽ nisi ex illi⁹ cõsẽsu q ĩmisit eximere. Ipsi aũt ex Magis sciscitãti causam respõdisse ꝓ ratiõe cõtractus cũ Satana initi cõuentionũq́ꝫ ab ijs expressarũ q sese mancipant fieri oĩa. Atqꝫ hoc in Germania tã fuit freq̃uẽs illius tẽpore (vt omnib. seculis fuerat) vt idẽ scribat dñm vici Richtighassen in Constãtiensi agro canonẽ ab ijs exegisse qui effascinatiõis causa Sagã vici sui accedebãt: sic cõueniebat optimè & reciproca erat obligatio inter dñm illius vici & satanã: imperitũ aũt vulgus deludebat̃ à diabolo, cũ loco deiquẽ (vt magnus ille Elias aiebat Regi Ochozię) debuerãt accedere, adirẽt diabolũ cõsulturi. Idẽ autor est multos nobiles viros nundinationẽ istã in Germania factitasse, cuius tñ reos fuisse Magos nõ existimo. Cõstat apud oẽs Rupellæ hominẽ lethali vulnere affectũ, de cuius salute Chirurgi oẽs desperabãt, Magi cuiusdã opera sic fuisse institutũ vt incederet & dieb. aliq̃t loqueret̃: nẽpe gestabat illũ Satanas ac nõ alius, vt Magis suis autoritatẽ cõpararet. Illud verò in primis admirandũ qꝺ scribit Petrus Mamorius, ossa eq fracta impedimẽto esse ne tollãt̃ sortes, nec magnam habet veritatis speciẽ: nec illud similiter qꝺ ait Albert. magnus lib. de animal. esse volucres ad effascinandũ vtiles: qua ratiõe homines ad Ethnicorũ auguria facilè reuocarẽt̃. Sed hoc totũ nefas esse cõfirmo, atqꝫ hoc pacto ad idololatriã & cultũ lapidũ hoĩes adduci. Certissimus. n. est sermo Dei

dicen-

dicẽtis nõ esse potestatẽ in terra q̃ virib. Satanę po ssit obsistere, vt est in Iobo[a]: q̃ sermone Deus propterea vtit̃ vt ad ipsũ solũ ac nõ aliũ recurrat̃, vtq̃ res creatę & remedia ab ipso instituta in bonis reb. adiũctis precib. (vt fecit Tobias) ac nõ aliter occupẽt. Amplius dicit Aquinas[b], oĩa remedia & περιφυλακτικὰς medicinas q̃ verisimili ratiõe malũ curare, depellere, aut impedire nõ possunt, ꝓ illicitis habẽdas esse: & August. lib. x. de ciuit. Dei contra Porphyr. & Iamblich. disserẽs (q̃ cœlestes virtutes reb. elemẽtarib. conabãt̃ attrahere) oĩa remedia amuletaq̃ ad uersus diabolũ ꝓhibet p̃ter orationẽ & pœnit. & medicamẽta q̃libet in verbis, character. ligaturis, aliisq̃ reb. vanis posita Satanę retia cõfirmat esse. Eãdẽ q̃q; sentẽtiã textus ipse canon. ostẽdit, neq̃s Scoti opiniõe aut Hostiẽsis fallat̃[c], cũ ait, Vana vanis cõtundere licet, aut ipsius glossæ *vana* interpretãtis ea q̃ nõ fuerint illicita: id. n. fieri nunq̃ potest. Dãnandus est itaq̃, velut impietatis plenus, superstitiosus ille Ethnicorũ ritus, cũ spũs abigerent certo legumine (q̃ indicare nõ placet) in os indito & retrorsum iacto, nudis pedib. certaq̃ precũ formula nouies repetita: sic. n. adorat̃ omo Satanas, ne q̃d importet mali. Id prisci latini mẽse Maio ꝑ triduũ faciebant placandis (vt aiebant) Lemuribus siue Remuribus: quam institutionem à cæde Remi dicebant ortam, quòd spiritus eo mortuo incolas loci infestarẽt. Hęc aũt vana esse atq; illicita demonstrãt tũ ea q̃ antè diximus, tum seuerum illud interdictũ legis, ne per ignẽ liberi traducant̃.

[a] Iob. 41. & c. si quis per sortiarias. 23. q. 1. & 26. q. 7. ca. admoneant.

[b] in secunda secundæ, q. 96. artic. 2.

[c] can. admoneant. 26. q. 7. & d. can. si quis per sortiarrias. 23. q. 1.

Moses Maymonis, Hebræorum Theologorũ habitus præstantissimus, Amorrhæos scribit inter alia solitos per flãmam recẽtes ex vtero fœtus trãsmittere [a], & credidisse liberos à calamitatib. pluri-mis vindicari: eandemq́ superstitionem nutrices adhuc obseruantes à se in Ægypto visas. Quòd si ab hac superstitione tãtopere abhorret Dominus, quanta detestatione putandum est ipsum ea carmina & remedia prosequi quæ aduersus maleficia adhibentur? De hoc argumento potest Mosem Maymonis lector consulere, qui plurimas superstitiones describit ab Amorrhæis frequentatas vt ex veteribus libris didicerat: quæ superstitiones in lege Dei nec reticentur planè, nec minutatim explicantur, ne id doceri videretur quod sepeliri opus est obliuione sempiterna. Verumtamen exẽpla quædam afferemus, vt neq; improbi occasionem habeant, neq; Iudices seipsos excusandi ignorãtiæ nomine. Fertur hæc superstitio & videtur passim, q̄ pueri imponuntur vrsis vt aduersus pauores confirmentur, q̄ arborib. alligatur stramen vt seruentur fructus, prout fit in Valesiorũ agro: hæ perniciosę superstitiões sunt, quib. semp̄ inest auersio à Creatore, & in res creatas fides. Quãobrẽ Mahomed Aben Thaulon Sãgiach Ægypti nup̄ cremari iussit crocodilũ plũbeũ portę cuiusdã ædis in Ægypto subditũ, q̄a se hoc pacti incolæ à crocodilis tutos esse cogitabãt. Hęc de illicitis modis p̄ q̄s sortileg. occurrit: Nũc etiã videam⁹ an aliq̄s extet modus malignos spirit⁹ ab hoĩnib. obsessis depellẽdi.

[a] 2. Reg. 21. & 23. 2. Para. 28. & 33. lib. 3. More nebocim.

De

De ijs qui obsidentur & vim patiuntur à malignis spiritibus, & an sit modus spiritus istos depellendi. Cap. VI.

DIximus de ijs qui volũtariè tacitis aut expressis conuentionibus cum spiritib. malignis cõmunicãt: iam dicamus de obsessis hominibus qui vim ab eis patiuntur, & an sit vllus eos depellendi modus. Hic verò non disputo an sint homines q̊s maligni spiritus obsideant, quibus plenæ sunt diuinæ atq; humanæ historiæ, & Euangeliorum maximè. Sic in Actis Apostolorum capite xvi. ancilla fuisse legitur adolescentula spiritum in se habens quem Scriptura vocat ἐγγαστρίμυθον, res occultas euẽtaq; prędicentem multis, denaq; mendacia verò vni dicto connectentem (prout salutis viam à S. Petro & Paulo dixit prædicari) quæ ita lucro nõ mediocri augebat herum, diabolus verò homines ita perducebat vt se autorem mendacij de veritate cõsulerent. Monasterij in Vvestphalia narrat Sleidanus, cùm Anabaptistæ rerum potirentur, lege de communione bonorum promulgata, necessitatem singulis fuisse impositam vt conferrentur in commune bona: cumq; numos suos dissimularent & celarent multi, puellas duas exstitisse quæ reuelabant omnia. Certissimũ aũt eorum quos diabolus obsidet argumentũ est, q̄ varijs linguis loquũtur quas nunquam didicerint. Huius generis sunt pauci in Gallia, vident̃ tamen. Fuit ante annũ puer

nomine Samuel annos duodecim natus in pago Vuanteleti ad Laodunum, filius nobilis viri Landarum domini, qui post mensem à matris obitu occupatus à spiritu, infestatus plurimùm, colaphisq; cęsus est: etiam in corpus illius ingrediebatur spiritus, & si quis puerum volebat subducere, ille retrahebat violētia. Eum exorcizari pater noluit religionis quam profitetur nomine: an fuerit ab eo tempore liberatus nescio. Annus quoq; duodecimus vel decimus tertius agitur ex quo Veruinensis fœmina à maligno spiritu possessa hic Laoduni exorcizata est, quam historiam quia excusis compluribus libris fuit exposita prætaribo. Iis abundant Italia atque Hispania, quos numellis opus est constringi: atq; hi Græcè, Latinè, & linguis alijs quas non didicerunt vnquam, nouerunt loqui, ac potiùs spiritus in ipsis loquit: nam si quando Veruinensis illa linguam valde ꝓtruderet, spiritus diserte loquebat. Mulierē dęmoniacā Melanchthon scribit à se in Saxonia visā, nesciētē legere aut scribere, q̄ Gręcè tñ & Latinè loquebat, & sęuū illud Saxonię bellū prędixit his verbis, ἔσαι, ἀνάγκη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργμὴ ἐν τῷ λάῳ τούτῳ. Narrat Fernelius in lib. de abditis rerū causis se puerū vidisse dęmoniacū loquētē Gręcè, cū tñ literas nesciret. Hippocrates libro de morbo sacro comitialē morbū putauit esse: di scrimen verò posteri optimè annotauerūt etiā in Grę cia, cùm obsessi auditi sunt varias linguas & diuinatiōes proloqui, q̊d in comitialib. nō potest percipi. Signa eñ atq; symptomata vident differētia

&Ma-

& Magi ipsi, cũ periculũ facturi sunt, in aurem hominis affecti dicunt, Exi dæmon, quia Ephimolei tibi præcipiũt: statim dæmoniacus ruit in terram quasi λειποθυμῶν, deinde post tempus aliquod resurgens nũtios veros & ignotos è longinquo affert, atq; hoc facto à dæmone liberatᷣ: in morbo autem comitiali secus. Alij verò quorũ corporib. diabolus inest, sunt Magi, quos ab eo vexari nõ animaduerteris: itemq; illi qui religiõe ducti & putantes benefacere, à dæmonibus ad tempus occupãtᷣ, vt fuerũt in Græcia Pythiæ, quas possidere credebatᷣ deus ac ꝓpterea ἐνθουσιασμὸς dicebatᷣ, cũ Sibyllę aut Pythiæ, q̃ in Delphica Deliáue specu iacuerãt sic occupabantᷣ & per eas diabolus (quẽ vocabãt Deũ Apollinem) responsa dabat, quo facto ab eis supersedebat Dęmon. Veri autem dæmoniaci nonnunquam certis superstitionibus liberabantᷣ, quarum Hippocrates in libro de morbo sacro meminit: Sed non raró Magi (vt adhuc faciunt) dæmonas depellebãt. In primitiua Ecclesia Christiani precibus vtebantur, deinde catechumenos & energumenos coniurationibus ac exorcismis obstringebãt, licet is qui se baptismi causa sistebat matura ætate sapientia prudentiaq; instructus esset, nec vlla maligni spiritus in eo cerneretur species: qui ritus semper fuit obseruatus & adhuc obseruatur, cùm infantes in ea religione quæ dicitur catholica baptizantur. Hic enim de ijs solùm agitur qui Magi non sunt, & à maligno spiritu obsidentur. Contrà autem ex infinitis

iudi-

iudicijs inter Magos cõuenire cõstat, si qs ex professo. Magus & conuentione cum diabolo expressa obstrictos in perpetuum seruituti eius renuntiet ipsumq́ pœnituerit facti sui non inuocato Domino, eum malè multari, vexari, & cædi, nisi Deus singulari gratia ipsum conseruauerit. Hominem à nobis visum fuisse antè meminimus quem malignus spiritus ita persequebatur vbiq; vt eo non posset liberari, dormientem suauissimè vellicãdo nasum & aureis excitabat, & sciscitabat̃ numquid ab ipso flagitare vellet. Sprangerus cõplureis Sagas à se condemnatas fuisse dicit quę sibiipsis gratulabantur mortem, dicentes se à diabolo cędi nisi mores mandatis ipsius gerant, nec alia vnquam ratione quiescere. Virum quoque nobilem ad Vellerios Coteretanos fuisse notauimus, cui Hispanus miles spiritum malignum cum annulo vendiderat, cumq́ ille nobili, prout exspectauerat, non obsequeretur, annulum in ignem fuisse à nobili cõiectum, ex eo tempore à spiritu nobilem non requieuisse. Sunt etiam qui cùm fuerint Magi, Deo renuntiauerint, & cum Satana in fœdus iurauerint, technis eius cognitis contemnunt quidẽ, sed à Satana tamen minimè infestantur, quia suos esse nouit eoq́; contentos est. Sunt etiam alij qui videntur stulti, intempestiuè ridentes & exultantes, vt ille apud Philostratum quem Apollonius Tyanæus Magorum princeps demonstrauit obsideri à maligno spiritu atque liberauit: etenim ita res habet, nisi hominis stultitia ex morbo nascatur,

ſcatur, indicio eſt eum à maligno ſpiritu poſsideri. Sunt etiam qui non deſipiunt quidem, ſed ita dormientes incedunt ac ſi vigilarent: ſed hic lethargus eſt, aut aliud malum cerebri quo etiam viri ſapiẽtiſsimi nonnunq̃ opprimunt. Non treis ex iſto malo & ſine dolore laborantes vidimus, & ſe Galenus ſemel ex eo morbo fatet laboraſſe cùm milliaris octauam obiret dormiens, donec in lapidem incurrens corruiſſet, eo'que caſu expergefieret. Verumtamen ſunt qui ſæpe clauſis oculis de nocte ambulant, domos, templa, celsáque & inacceſſa loca conſcendunt, quò nemo peruigil, quantũuis ſaperet, aſcẽſurus eſſet: quòd ſi de nomine ſuo vocentur, repentè concidunt. Sprangerus hominem ita corruentem à ſe viſum fuiſſe narrat Aurelijs. Fuit etiã vir hoc modo agitatus nocte, quem ſocius qui cum ipſo cubabat proſequens cùm in profluentem ire animaduerteret nõ proceſsit quidem vlterius, ſed ne ille procederet nomine appellauit: ſic ille repentè corruit dormiens & ſubmerſus eſt. Hunc præſumptio eſt à maligno ſpiritu fuiſſe actũ, verumtamen nõ poſſum confirmare: nam fieri poteſt vt quis audito ſuo nomine ex improuiſo excitetur eoq́; pacto corruat: vt verò inacceſſa loca conſcendat dormiens & periculoſa præcipitia, & inoffenſo pede per ſe reuertatur, nõ eſt probabile. Vtcunque ſit, hominem obſeſſum & vexatum à maligno ſpiritu non abeſſe à ſalutis via credibile eſt, vt ſancti homines putauerunt. Itaq; Paulus priore epiſtola ad Corinthios de eo loquens

qui rem cum socru habuerat, Expedit, inquit, hominem illum tradi Satanæ, vt spiritus saluus sit in in die iudicij: quibus verbis excõmunicationem, quæ hodie quoq; est in vsu, credibile est intelligi. Restat vt modos depellendi malignos spiritus ex hominibus, bestijs, ædibusq; videamus. Assentitur enim Thomas[a] Aquinas bestiam quoq; rationis expertem cogi adiuratione posse, velut à Satana hominibus offendendis actum, ac proinde malignos spiritus abigi. Quod autem modos eijciendi dæmonas attinet, Alexander primus Papa instituit aquam benedictam, Notæ sunt coniurationes[b], Exorcizo te N. per Deum viuum, &c. tum oratio, Deus misericordiæ, &c. pòst execratio, Ergo maledicte diabole, &c. deinde oratio altera, postremò execratio (tres enim adiurationes adhibẽtur) ac tum demum quæcunq; sortes malefici ve pulueres in domo viri à dæmone obsessi deprehensi fuerint traduntur igni: q̃d S. Hilarionis & Hieronymi iudicio (vt antè diximus) planè aduersatur. Cõfessiones etiã, Sacramenta, stolas, aliaq; adijciunt plurima: etsi non sæpe maligni spiritus his omnib. procuratis & effectis exeunt. Mulieris à maligno spiritu possessę Menilij ad Dãmartinum cõmmorantis suprà meminimus, quæ per spiritũ inde à 18. ætatis anno ligabatur, nec alio afficiebatur malo. Hanc Picardus Doctor & cõplures alij exorcizauerũt Lutetiæ (vt diximus) an. 1552. sed tentatum frustrà. Alios verò audiui, cùm Diabolũ vellent exorcizare, ipsos fuisse occupatos: prout in Actis Apostolorũ legi-

[a] in secunda secũdæ q. 90

[b] lib. de ceremonijs Ecclesiæ Rom.

legimus duos fuisse discipulos qui malignum spiritum ex humanis corporibus tentabant eijcere dicentes hæc verba, Adiuro vos per Iesum quē Paulus prædicat, &c. respondēs autē spiritus nequam dixit eis, Iesum noui & Paulum scio: vos aūt qui estis? & statim diabolus vtrumq; inuasit, eo dimisso quem antè vexabat. Similem historiam in primo Greg. dialogo legimus, Sacerdotē quendā qui mulierem à diabolo occupatam animaduertebat, stolam accepisse & imposuisse mulieri, statimq; diabolum relicta muliere in Sacerdotem irruisse. Ait etiā Niderus Monachū fuisse Coloniæ facetū Magum quem opinio erat malignos spiritus abigere. Hic rogāti diabolo quò iturus esset, abi, inquit, in latrinas meas: quod fecit diabolus, sed eum nocte latrinas adeuntē sic contudit plagis vt proximè à morte abfuerit. Interdum verò diaboli ex Magorū mādato abeunt, vt Apollonius Tyanæus dicitur eos abegisse, ac potiùs diaboli paruisse illi, vt opinionem deitatis (quam affectabat) cōciliarent ei: quo instituto discipulos tam multos adeptus est qui portentum istud anteponebant Christo, vt Eusebius octo libros contra Philostratum Apollonij Euangelistam coactus fuerit conscribere. Idem quoque Simon Magus fecerat: nulla enim fraus tam subtilis est quam nō cōminiscatur Satanas vt detrudat homines in idololatriā: quo non euertit, sed stabilit potentia eius. Exēplum Bohemi Sacerdotis Sprangerus Quæsitor narrat, Dachonis nomine, q diu possessus à diabolo Rom. deductus est

dicebat autem ea sibi odio capitali esse quæ Satanas diligit maximè. Magdeburgi quoque fuisse sacerdotem alterũ quem Diabolus possedit annos septem, qui rogatus cur sacerdotem illum inde à tribus mensibus cœpisset agitare dixit se iam antè in corpore illius consedisse: quærenti autẽ exorcistæ vbi lateret cùm hostiam sacram Sacerdos sumeret, suberam, ait ille, linguę: cumq; inueheretur in eum exorcista dicens, cur non fugis à præsentia Creatoris tui? respondit diabolus, at dum vir bonus super pontem ambulat, quid obstat quo minus sub pontem illum transeat improbus? Hæc Sprangeri. Quæsitoris verba. Queritatur etiã interdum diabolus tanquã si grauissimo dolore premeretur, dicens se huius animam aut illius esse, vt in errore homines detineantur. Historiæ hoc argumento exstãt quàmplurimę. Petrus Mamorius in Gallia narrat Consollenti ad Viennam fluuiũ historiam accidisse in Caplandi cuiusdam ædib. anno M. CCCC. LVIII. diabolum, qui animam defunctę se esse prædicabat, gemitibus, clamorib. & querimonijs omnia compleuisse, monẽtem habendas preces peregrinationesq; obeundas, & res veras plurimas reuelantem: sed dicente ei quodã, si tibi vis haberi fidem, dic Miserere mei Deus secundum, &c. respondisse hoc à se fieri non posse. Tunc ludificantibus ipsum ijs qui adstabãt fremebundum aufugisse. Idem Nicolaæ Alberiæ Veruinensi accidisse narrat D. Bartholomæus Fayus Consiliarius Parisiensis Curię, Satanã huic ad fos-

sam

ſam patris oranti apparuiſſe tanquam è ſepulchro prodeuntem, qui miſſas plurimas celebrari, certáſque peregrinationes ſuſcipi iuſsit, nec propterea miſerã exagitare deſtitit: & quamuis ſeipſum priùs auum illius eſſe reſpondiſſet, tandem Beelzebubum eſſe confeſſus eſt. Diximus ſæpenumerò q̊d eſt in Iobo, non eſſe poteſtatem in terris à qua metuat Satanas. Itaq; pernicioſa eſt Ioſephi hiſtorici Hebræi ſententia quam anteà perſtrinximus, cùm Iudæum è ſua gẽte ſcribit à ſe fuiſſe viſum, quo annulum indẽte ad naſum hominis obſeſsi fugiebat diabolus illicò: ſic enim homines ad reuerentiam rerum creatarum, lapidis, annuli inflectuntur. Neque tamen ait adamantem in annulo fuiſſe, etſi fuerunt in hac ſententia quidam tantas eſſe adamanti vires & vana ſomnia & malignos ſpiritus amoliatur (quod obſcuras quidam poeta dixit,

Et noctis lemures, & ſomnia vana repellit)

ſed non definiũt quódnam ſit illud adamantis genus. Sunt enim ſex [a] illius genera diuerſa maximè, in quibus numeratur ſextus adamas Arabicus aceruis magnis compertus in Pyrenæis montibus, ſic tritus viatorum pedibus vt centum põdo in loco tribus ſolùm aureis venale habeatur. Hic à natura tam bellè formatus & expolitus eſt vt omnia opificum mangonia & omneis artes dignitate ſuperet, ſex angulis æqualibus, duabus extremitatibus acuminatis, figura conoïde, multis etiã colore variantibus. Apud veteres credebatur gladiorum aciem à diabolis timeri vehementiſsimè: Pla-

[a] *Plin lib.37. cap.4.*

to enim & cōplures Academici spiritus posse diui di arbitrantur. Memini anno M. D. LVII. malignum spiritum cum fulmine irruentem Tholosæ in sutoris ædes Pudoti nomine Salino adiacentes, vibrare lapides per singulas partes cubiculi, vnde tam magnus lapidū aceruus collectus est vt domina ædium ingens scrimniū quod obserabat claue lapidibus plenum habuerit: & quāuis ianuis fenestrisq́ obditis, nihilominus tamen spiritū sine cuiusquam damno alios lapides apportare. Quid rei esset inuisit Latomius tum Præses quartus: sed ille spiritus decussit pileum eius lapide, & in fugā vertit præcipitem. Iamq́ dies sextus agebat, cùm D. Ioannes Morquæus Præsidialis Iudicis Consiliarius monuit me vt miraculum istud inuiserem, vbi duabus tribúsve horis consumptis non percepi quidquam. Me autem ingrediēte dixerat quidam, Deus sit in his ædib. deinde cognita historia indixit domino ædium vt seriò ex animo oraret Deū, & gladium in cubiculi totius ambitum agitaret: fecit, postero die mulier dixit nihil à se ex eo tēpore fuisse auditum, & dies septem sine quiete vlla transegisse. Horum spirituum λιθοβόλων plenæ sunt veteres historiæ: qualem Gulielmus Pariensis scribit fuisse Pictauij in parochia S. Pauli an. M. CCCC. XLVII. qui cyathos & vitreamina frangebat iniectis lapidibus, offendebat neminem. Dicitur præterea malignos spiritus, cùm ejciuntur, in certum aliquem locum ablegandos esse. Sic Christus in Euangelio dicitur ad porcorum greges diabolos transmi-

transmisisse, & in Tobia Angelus abactum malignum spiritũ vinxit in superiore Ægypto: ex quibus videtur Deus non potestatem modò, sed etiã loca circũscripsisse quibus maligni spiritus includuntur. Scribit in dialogo Cæsarius Coloniensis Sacerdotis filiam ab Incubo spiritu maligno agitatam ex phrenesi laborasse: monitum autem patrẽ illius effecisse vt filia trans Rhenũ deportata migraret: sic diabolum à filia discessisse, verùm parentem adeò contudisse vt post triduum vitam amitteret. Illud quoque legimus, malignos spiritus frequentiores esse in pagis quàm in oppidis, & in desertis & aquosis locis quàm in pagis, vt in Iobo est XLI. capite: Quapropter maligni spiritus de nocte flammantes (stultos ignes appellant nostri) secundum aquas spectantur plurimùm & ad submersionem homines prouocant. Ac isti quidẽ spiritus vt propulsent, credo res creatas cum timore & verbo Dei coniunctas posse cõducere, sed nihil planè sine timore Dei efficere. Exẽplo sit Musica, quę ante alia plurimũ contra spiritus malignos potest, vt à Saule infestando scribitur malignus spiritus destitisse cùm Dauid pulsaret fides. Erat quidem tunc temporis Spiritus sanctus in Dauide, verumtamen Saulis cruciatus pulsatis demum fidibus desinebat: siue eo quòd Musica res diuina quædam est, diabolus verò nihil tantopere q̃ discordias diligit, siue q harmonia cõspirans cũ anima effugiẽtẽ rationẽ ad sua principia reuocat: prout annotabãt veteres à Musica interuentu animæ

sic cu-

ſic curari corpus, vt interuẽtu corporis curatᷣ medicamentis anima. Sic in Germania quoddam hominum furioſum genus inſtrumentis ſolùm muſicis curatᷣ, cũ modulos ſuos Muſicus choreę furioſum accõmodat, & paulatim efficit vt furioſus ſeſe pro cantione Muſici leniter temperet: ſic tandẽ quiete allata ſanatur furioſus: hunc S. Viti morbo Germani dicũt laborare. Prophetam quoq; Michęam legimus ab Achabo Rege Samarię accerſitum antequàm prælij exitum prædiceret iuſsiſſe coram Rege vt inſtrumentum muſicum pulſaretur, eoq; pacto occupatum à Dei ſpiritu prophetaſſe: Samuel item cõſecrato Saule, abi illuc, inquit, vbi inuenies Prophetarum turbam deſcendentium de monte qui pulſant inſtrumenta, tum Spiritus Dei inceſſet te: itaq; ſimulatq; ad Prophetas ludẽtes inſtrumẽtis acceſsit Saul, irruit in eum Dei ſpiritus, quo ſe mutari ſenſit. Etſi credibile eſt Spiritum illum Dei quo plena erat Prophetarum turba non Saulem modò igne diuino inflammaſſe, ſed etiam omni ex parte malignos ſpiritus depuliſſe. Itaque dum Saul à Deo & Angelo ipſius relictus, & occupatus à maligno ſpiritu Dauidis necem quæreret, ſicarios quidem bis in comitatum Samuelis miſit qui illum interficerent: ſed vt primùm acceſſerant, occupati à ſpiritu Dei benedicebant & laudabant Deum qui Dauidem occiſuri venerant: q̃d Saul audiens aduenit ipſe, & in alium repentè conuerſus prophetauit & laudauit Deum. Non Hebræi priſci docuerunt, certiſsimamq; ἀπόδειξιν & indubi

tatam esse statuerunt, nihil tantopere Deo acceptũ esse quàm laudes ipsius integro animo atque hilari decantatas, quod ait Psaltes [a], [a] Psal. 33.

Recti labra decet summum laudare parentem:

nec exstare quicquã abigẽdis spiritibus malignis tam aptum, aut potens cogendis: quod tamen nõ res creatæ, sed laus Creatoris efficit. Qui ergo dixerit quispiam, Apollonius Tyaneus Magus ille potuit Dæmonas eiicere? quomodo nunc etiam Magi momento possunt malignos spiritus depellere? Respondeo quod anno M. CCC. XCVIII. Sorbona definiuit, Hæretici sunt qui putant dæmones maleficijs cogi posse, qui se cogi fingunt. Cùm itaque à Magis cernimus spiritus malignos extrudi, neque extrudunt ipsi neque exire cogunt, sed colludunt inter se: vt apud Leonem Africanum legimus à Magis (quos illi vocant Muhazimim) post ductos aliquot circulos & characteras in fronte dæmoniaci interrogatumque dæmonem, dari mandatum ei vt exeat, & statim exire illum (quod item scribit Sprangerus de Germaniæ sortilegis) quo facto Satanas q nihil nisi corpus tenebat antè violentia, in tranquillam animæ possessionem mittit. Item si quando superstitiosi ritus idololatriaque adhibentur, malignus spiritus abscedit & cogi se fingit, vt imperitos protrudat in constantem & obfirmatam idololatriam. In Germania siquis dæmoniacus aut sortibus affectus suspicetur per Sagam aliquam malignum spiritum sibi maleficiúmue importatum, Iudices ipsáque Imperij Camera coram

homine affecto hæc verba à Saga pronuntiari iubent. Benedico tibi in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti in tuis bonis sanguine & armento: & momento affecti homines restituuntur valetudini. At hoc si vir Germaniæ optimus eadem verba pronuntiauerit non effecturus est: vnde eruitur inter diabolum & Magum optimè conuenire, qua lege olim Magi è corporibus hominum diabolos legunt exegisse dum Hippocrates viueret, vt idem in libro de morbo sacro testis est. Dæmoniaci aùtem inueniuntur quàm plurimi in Hispania, Italia, & Germania maximè, qui decem aut viginti annos sic à dæmonibus possidentur vt arceri nequeant. Sic Amsterodami pueri dęmoniaci triginta anno M.D.LVI. comperti sunt, à quibus nullo exorcismo dæmones potuere propulsari: id autem sortibus & maleficijs contigisse iudiciũ fuit, quia ferramenta, vitrea fragmenta, capillos, acus, pannos, & similia excernebant, quæ solent ex sortilegijs homines affecti eijcere. Puellas dæmoniacas & mulieres lxxx. antè diximus Romæ à Benedictino monacho, quem Cardinalis Gondius Parisiensis Episcopus eò abduxerat, exorcizatus fuisse anno M.D.LIIII. sed nihil opera illius totis sex mensibus fuisse confectum. Huic percontanti à Satana cur miseras istas puellas occupasset, respõdit dit se fuisse à Iudęis missum indignè ferentibus ꝙ istę quarum pars maxima ad Iudęam gentem pertinebat fuerint baptizatæ: quod à Satana credebatur dici, qa Theatinũ Papã cogitabat ꝓcuraturum

Iudæo-

Iudæorum necem quibus erat infensissimus: sed Iesuita quidam coram Papa defendit non esse penes homines facultatem istam, ac ne penes Satanã quidem: hoc posse fieri si his aut illis Deus permiserit, consilium autem Dei à peruestigantibus non posse comprehendi. Quamquam non puto fuisse Satanam à Iudæis missum, qui homines potius religione fuisset possessurus, quàm eos qui participato baptismo legi illorum renuntiãt. In Kendorpiẽsi autem monasterio ad Marchiam Germanię, vbi monialeis maligni spiritus anno M. D. L II. mirificis tormentis cruciarunt, interrogati Magi & moniales Sagæ responderunt fuisse istud ab Elisabetha Kama coqua monasterij procuratum, quæ Sagam se agnouit esse, Satanam rogauisse, & sortilegia ad hanc rem exercuisse. Hæc viua cum matre incendio perijt. Efferebantur autem dæmoniacæ in aerem vnoquoque die, interdum horis singulis, & sine dolore in terram recidebant, tum planta pedum titillatæ sine intermissione ridebant: aliquando etiam inter se percutiebant ictibus. Quod si quis vir bonus aderat orationem habens serióue de Deo proloquens, vexãbatur illæ: sin horas Latinè legerent aut ritus suos pronuntiarent, aut de ludis & ineptijs sermo haberetur, dolore carebant aut leuabantur plurimùm: omnes halitu erant fœtidissimo. Eodem tempore in propinquis oppidis & pagis dæmoniaci complures fuerunt deprehensi; qua ex causa plurimæ Sagæ cõprehẽsę & supplicio vltimo affectæ sunt. Similiter

in monaſterio Nazareth Colonienſis diœceſis opera adoleſcentis cuiuſdam Sagæ Gertrudis nomine (quam ſingulis noctibus dæmon iniuerat ex quo nata fuerat annos xij) moniales omnes à ſpiritibus malignis fuerunt obſeſſæ. Apud Fernelium in libro de abditis rerũ cauſis legimus ipſum ad inuiſendum quemdam nobilem adoleſcentem dæmoniacum fuiſſe ductum qui literarum expers Græcè loquebatũ tamen: hunc dixiſſe patri vt torquem ordinis equeſtris collo eximeret: rogatum autem ſpiritum quiſnam eſſet, reſpondiſſe per hominem (cuius nomen nolebat exponere) fuiſſe factum vt in corpus veniret pueri. Hunc hominẽ fuiſſe ſtudioſiſsimum Satanæ clientem eſt veriſimile: quamuis nec Satanæ nec Magis omnib. hæc poteſtas inſit aduerſum homines, niſi prout Deus permiſerit: vt nuper in Flandria res admirabilis cõtigit quæ ab eo tempore toti Chriſtiano orbi innotuit. Antonio Suqueto Eqti ordinis Vellerei Cõſiliario in priuato conſilio Brabantię filius erat nothus, qui antequàm vxorem duceret familiaritatẽ cum altera quæ Saga credebatũ eſſe coluerat. Hæc puellæ nobili quæ amatori nupſit inuidens, ita cũ Satana egit vt mulier iuuenis inceſſeretur à maligno ſpiritu, vexaretũ in maxima frequẽtia & quamuis obnitentibus viris in altum attolleretũ & huc illuc proijceretur. Inſtante partu dum accerſeretur obſtetrix, Saga quam metuebat oderatq́ mulier grauiſsimè ingreditur, mulier defecta animo & ſoporata corruit, fœtumq́ paulo pòſt eiectum ſentit.

Diſce-

Discedit Saga, accedit obstetrix, puerperam solã offendit, partus nunquam ex eo tempore visus est. Creditum est vulgo Satanam in corpus fœminæ ab inuidẽte Saga immissum esse: verùm hoc nõ aliter quàm secreto Dei iudicio affectum est. Persimilis huic historia dicitur in Lotharingia fuisse gesta, de muliere quam Satanas ad fœtum habendũ extulit: sed patrem affirmatur fuisse Magum, & Satanę vouisse fœtum. Nonnũquam verò bruta mulierum cupido efficit vt dæmon esse videatur qui in turpes actiones incumbit: quemadmodum in diœcesi Coloniensi anno M. D. LXVI. canis qui dæmon esse dicebatur, in monasterio fuit deprehensus qui monialium vestes attollebat vt abuteteretur ipsis. Hic naturalis fuit (opinor) canis, nõ autem dæmon. Comperta est Tholosæ mulier sic abuti cane, cui vim palàm canis afferre voluit: hęc rem confessa igni fuit tradita. Alia eiusdem criminis euicta anno M. D. XL. in vincula Lutetiã abducta est. Videtur autem in Lege Deo non fuisse satis vt istud propter abominandum malum, indicta nece caueretur, nisi etiam eodem in capite mercedem meretricis offerri Deo & pretiũ canis prohiberet. Illud etiam potest fieri vt Satanas mittatur à Deo, prout omnes pœnas constat ab eo siue ordinarijs modis siue præter modos ad vlciscendum hoc turpe facinus proficisci. Sic in Monasterio montis Hessi in Germania erant moniales dæmoniacæ, & super earum cubilia videbant canes tentantes impudicè eas quæ in suspicione erant i-

ſtius ſceleris & mutum (vt vocant) peccatum cõ miſerant. Cuius rei lectorem placuit commonefa, cere, vt caueant omnes ne qua vis voluntati puellarum quæ à caſtitatis voto alienæ fuerint afferat. Exorciſmos autem à multis adhiberi mirum, quibus nunquam ſancti Prophetæ vſi ſunt. Etenim horruiſſent illi Satanam interrogare, aut de re vlla conſulere, aut imperata illius facere, ſed præſentes ſancti viri ad Dei vnius laudem malignos ſpiritus propulſabant. Itaque in priſca Eccleſia dæmoniaci in cœtum adducebantur, & populus totus orabat Deum, vt apud Chryſoſtomũ[a], Clementem[b] (qui orationem tradit elegantiſsimam) & Theodorũ anagnoſtem legimus[c]. Perſarum Regem in priſca Eccleſia imperauiſſe legimus vt abigerẽtur dæmones, & precibus in Eccleſia habitis dęmonas fugatos eſſe. Apameenſem Epiſcopum in Theodoreto[d] legimus vultu in terram demiſſo Deum interpellaſſe precib. & Dęmonẽ ex æde Iouis eieciſſe. Ac propterea diſertè Lex Dei imperat deleri templa vbi Gentiles dijs ſuis ſupplicabant, ne vllo pacto in eis pollueretur, contaminaretur, aut inuocaretur Dei nomen[e]. Auguſtinus[f] quoque & Sozomenus[g] ſcribũt nihil aliud Dæmonibus pellendis olim fuiſſe vſurpatũ quàm preces corã Deo, nullũ familiare colloquiũ, nullas facetias, nullus interrogationes Satanæ fuiſſe ꝓpoſitas: prout in Germania quibuſdã accidit, quorũ alij Satanæ verbis habuerunt fidem, alij mandatis paruerunt damnanda impietate & deteſtabili. S. Dionyſius in Hierarchia

[a] Lib. de incõprehẽſib. Dei natiuitate
[b] Lib. 8. ca. 32.
[c] Lib. 2.
[d] Lib. 5.
[e] Deut. 12.
[f] Lib. 22. de ciuit. Dei.
[g] Lib. 6. ca. 28.

rarchia, & Theo. de sacra Synaxi, testantur dæmoniacis hostiam nunquam fuisse datam. Hieronymus in vita S. Hilarionis scribit iuuenem Magum qui puellæ animum non potuerat pellicere, laminā æream ianuæ subdidisse insculptis in ea quibusdā notis, itaq; paulo pòst obsessam à dæmone puellam furore agere cœpisse & loqui, dæmonem dixisse à puellæ corpore se non exiturum donec lamina adempta esset: Hilarionem verò vetuisse vt adimeret, & solis precibus sine hostia, adiuratiõe, aut quæstione vlla Diabolis proposita (nam à rebus istis abhorrebat) puellam eo liberauisse. Ioannes Vierius [a] narrat puellam dæmoniacam à se in Germania visam, & roganti exorcistæ Satanam respondisse fore opus vt puella Marcodurum Germaniæ oppidum religionis ergò petat terno quoque passu in genua procidens, & missam in altari S. Annæ celebrari curet, sic futurum vt puella liberetur: adeóque signum liberationis sub finem Missæ venturum prædixisse. Hoc facto sub finem Missæ puella & Sacrificus albam quandam viderunt imaginem, & illa dæmone soluta est. Similiter in Loenensi pago Iuliacensis Comitatus anno M. D. L I X. die X V I I. Decembris Dæmonem, à quo obsidebatur puella quædam, rogare ausus est Curio an bona esset Missa, & quare simulac datum fuerat signum puellam repentè ad missam cogeret, Satanas respondit sibi consilium de hac re capiendum esse: Ita reuocabat ille in dubium religionis suæ fundamẽtum, cuius Satanam consti-

[a] lib. 5. ca. 14.

conſtituebat iudicem. De his quæſtionibus ait Pylocrates [a], Mali dæmones faciunt ſponte quod inuiti videntur facere, & ſimulant ſe coactos vi exorciſmorum quos fingunt in nomine Trinitatis, eóſque tradunt hominibus, donec eos crimine ſacrilegij & pœna damnationis inuoluant. Extat exemplum aliud Philippi VVoſolichij Colonienſis religioſi in Kuectana Abbatia, obſeſsi à Dæmone anno M. D. L. qui dæmon interroganti reſpondit ſe Matthiæ Durenſis Abbatis præcedentis animam eſſe: eum pictori, qui Mariæ virginis tam accuratam pinxerat imaginem, non ſoluiſſe mercedem, monachum verò liberationem conſequi non poſſe niſi religioſam profectionem Treuiros & Aquiſgranum verſus obiuerit: dictum factum, religioſus morem gerens liberatus eſt. Hæc hiſtoria Coloniæ typis excuſa eſt. D. Bartholomæus Fayus libellorum ſupplicum in Parlamento Præſes ſcribit cum Nicolaa Alberia Veruinẽſis ad aui ſui ſepulchrum haberet preces, emerſiſſe è terra hominem inuolutum linteo, qui mulieri dixit ſe auum ipſius eſſe, atq; vt à pœnis Purgatorij liber eſſet Miſſas cani plurimas, & profectionem in ædẽ virginis Mariæ à Lætitia dictæ ſuſcipi oportere, tum ſeipſum retegens auus eſſe viſus eſt: hunc ingentem millarum numerũ procurauiſſe, cùm deſinebatur ab earum celebratione mulierem exagitatã fuiſſe grauiſsimè, ſed eũ dixiſſe tandẽ ſe Beelzebubum eſſe. Sed hæc hiſtoria cùm per totã Galliam innotuerit, nihil dicam ampliùs. Ecce autem

[a] lib. 2. cap. 24.

recen-

recentiorem aliam, notam Parisiensibus needum mandatam typis, quæ Lutetiæ ad insigne equi rubri in vico S. Honorati accidit. Quidam metaxarius neptim suam quã esse videbat orphanam ad se receperat: hæc cùm propter Geruasij ad sepulchrum patris haberet preces, Satanas se illi soli proceri hominis & atri figura obtulit, eamq; prehendens manu dixit, Amica ne timeto, pater tuus & mater bono loco sunt, verùm Missę aliquot dicendæ sunt, eundum peregrinatione suscepta ad nostram dominã virtutũ, sic in Paradisum rectà ituri sunt: scilicet humanę salutis studiosus est Satanas. Roganti puellæ quis esset respõdit se Satanã esse, & ne consternaret monuit. Puella imperatũ fecit: quo facto eã iussit Satanas peregrinationẽ Cõpostellas ad S. Iacob. suscipere, cui illa, nõ possum ait, tam longinquũ iter cõficere. Ex eo tempore non desiuit Satanas importunè vrgere illã, & vacantẽ operi cũ sola esset familiariter cõpellauit dicẽdo, q̃ crudelis es? nollet ista ꝓpter me forfices in sinum indere: quod illa cũ effecisset vt ei satisfaceret atq; ab eius importunitate expediret sese, rogabat ille vt sibi aliq̃d daret, ꝓuectusq; tandẽ eò est vt de capillis peteret illius, illa crinẽ rogãti dedit. Nonnũquam etiã tentauit ꝑsuadere vt illa se in aquã daret præcipitẽ, nonnunq; etiã vt se strangularet, & ipse indita in collũ reste eã fuit strangulaturus nisi exclamasset: etsi auũculus aliquãdo volẽs illã defendere verberib. ita exceptus est, vt dies amplius xv. ęgrotus decubuerit. Semel etiã tentauit Satanas cũ ea

concumbere & vim afferre illius pudicitiæ, illa verò fortiter obsistẽs ita fuit affecta plagis vt sanguis ex illius corpore manauerit. Inter eos qui viderũt puellã, quidã Episcopi Valẽtini Secretarius nomine Choinius puellę dixit modũ pellẽdo dæmonio esse aptissimũ ne qd respõdeat ad dicta illius, quãuis Deũ orari præciperet: q̊d nunq̃ nisi blasphemans facit, aut ludificans nomen illius creatis reb. coaptatũ. Vidẽs itaq; Satanas nihil à puella sibi respõderi causáue sua fieri, prehẽsam prostrauit in terrã: ab eo tẽpore nõ est puellæ oblatũ visũ. Huic D. Amiotus Altissiodorẽsis Episcopus & Curio parochię in qua puella habitabat mederi nequiuerant. Hoc remediũ mihi probat̃ valde: nã Satanas (vt habet̃ articulo xij. determinatiõis Sorbonę cõtra Magos factę an. M. CCC. XCVIII.) ieiunia, preces, & orationes imperat, etiam'q; hostia abutitur vt imperitos decipiat. Historiã Petri Mamorij antè notauimus ex lib. de Sortilegis quẽ ante cxx. annos in lucẽ edidit, Satanã in domo cuiusdã Caplãti an. M. CCCC. LVIII. Cõfollemi ad Viennã dixisse animã defũcti se esse, ingemuisse tanq̃ si dolores maximos perferret, monuisse vt missę quàmplurimæ canerent̃, peregrinationesq; obirentur, & non paucas res occultas vt erant reuelasse: Cùm autem ei dixisset quispiam, si tibi vis haberi fidem, dic Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, renuisse illum, & fremebundum indigneq; ferentem sibi hac ratione illudi aufugisse.

IOAN-

IOANNIS BODINI DAEMONOMANIAE MAGORVM

Liber quartus.

De quæstione aduersus Magos. Cap. I.

Hactenus de modis abigendorum spirituum malignorum diximus: sed frustrà, si Magi reuocent cùm eos expuleris. Semper enim obseruat Satanas, vt vocatus veniat, & non vocatus accurrit sæpenumerò. Suaues igitur modos medicinasque faciles exposumius, nempe vt populus instituatur in Lege Dei, & ad cultũ ipsius perducatur. Quòd si neque improbi his rebus contineri in timore Dei, neque Sagæ à detestabili vitæ instituto reuocari possunt, tum cauteria oportet adhiberi candentesque laminas, & putrefactas partes resecari. Etsi reuera quocunque tandem animaduersionis genere torreantur ad ignem lentum & crementur Magi, plurimum tamẽ abest hæc pœna ab illius pœnæ grauitate quam in hoc mũdo ipsis importat Satanas, vt pœnas æternas taceamus quæ ipsis comparatæ sunt. Ignis enim ne dimidium qui-

dem horæ, nedum horam perdurat quin absumātur Magi: sed ex omnibus maleficijs quibus pœnæ contrahuntur, vt sunt auaritia, inuidia, ebrietas, adulterium, & si qua sunt eiusmodi, sola Magia virum suum vlciscitur crudelissimè & diutissimè, corpus & animam conficiens pœnis. Quod enim Mediolanensis quidam inimicum vlturus quem in manu habebat fecit (hic pugione faucib. admoto se iugulaturum esse minatus eum nisi renuntiaret Deo, ad renuntiandum compulit, nec semel fecisse contentus renuntiare iussit ex animo idemq́ sæpius repetere: quo facto eum, iugulauit dicens, Ecce vt de corpore animoq́ vindictam sumimus) id igitur facit diabolus subditis. Magos docuimus nec opes suis artibus, nec voluptates, nec honorē, nec scientiam adipisci, sed modos solùm faciēdi res turpes nefariasq́ ad quas eos Satanas perducit, inuenire: Atq; hanc illam mercedem esse quam reportant in hoc mundo, quòd Diabolus cogit eos vt Deo renuntient, se adorent, & posteriora sibi figura hirci aut turpis alterius animalis osculentur, & q̄ quietis loco mancipia sua exportat noctu ad ea scelera perpetranda q̄ antè explicauimus. Quāobrem quod supplicium capitale in Magos decernitur, non eo fit quòd res grauiores in supplicijs perferre possint quàm prius tulerint, sed vt ira Dei impendens toti populo sedetur, tum etiam vt sanentur affecti resipiscentia, aut saltem si noluerint pœnitere, vt numerus eorum minuatur, improbi consternentur, & electi conseruentur. Itaq; ad sa-

ad ſalutem pertinet totius Reipub. vt diligentia maxima perueſtigentur & ſummo iure puniantur Magi: alioqui periculũ eſt vt Magiſtratus & Magi à populo lapidibus obruantur: Sic Haguenonę ad Laodunum noſtrum, cùm Sagę duæ ante annũ ex iure mortem promeritæ, fuiſſent damnatę vna vt cæderetur flagris, altera vt inter flagellandum aſsiſteret, populus p̃henſas Sagas magiſtratu eiecto lapidauit. Alia famoſa Saga Verignij habitãs (quę poſtremo Aprili vita defuncta eſt) obſtetrix, cùm ſortilegiorum aliquot accuſata fuiſſet, fuit abſoluta: ſed poſteà tam atrociter vindicauit factum, vt innumeros homines pecoráque nece affecerit, prout ex incolis audiuimus. Equidem ſæpe miratus ſum cur à multis Principibus quæſtiones inſtitutæ & iudices extra ordinem dati delegatíq; fuerint in fures, quæſtores ærarios, fœneratores, & viarum obſeſſores, per quos tamen turpiſsima & ſummè horrenda impiáq; Magorum facta manſerunt impunita. Hoc quidem iam olim compertũ eſt, fuiſſe Principum alios magos, alios abutentes Magis, per quos ex honorum faſtigio ſemper in barathrum calamitatum & ærumnarum omnium dati fuere præcipites. Nam ſi Magos de victoria conſulunt, Deus facit vt victi abeant: ſi indicari à Satana ſucceſſorem petunt, hoſtib. ſucceſsionem largitur Deus: ſi Magos rogent an ſint reuelaturi à morbis ſuis, Deus ipſos enecat, vt infinitis hiſtoriarum exemplis oſtendimus. Sic Deus animaduertit in Magos Principes, in quos nihil magiſtra

tus possunt. Aliquando etiam autor est Dominus vt in Magos Principes rebellent subditi: plerunque punit ipsorum Magorum opera, eo quòd Satanas sacra sua opertanea de nocte exercet cum Magis, quorum signa in abdito latent, quorum facta digito monstrari nequeunt oculis'ue cerni, de quibus ardua est quæstio & probatio difficilis: hæc autem res inprimis Iudices impedit quominus sententiam ferant, aut homines esse euictos putēt tam horrendi sceleris quod maleficia omnia (quęcunque tandem excogitari posint) comitantur, vt suprà demonstrauimus. In causis igitur huiusmodi, cùm tam execranda crimina sic fiunt abditè, vt per viros bonos nequeant retegi, per conscios & reos eiusdem criminis maleficos opus est reuelari, vt fit latronibus: & vnicus ad innumeros accusandos est satis. Demonstrauit modò illud factum Caroli ix. Regis, cùm Triscalanus conuictus ea fecisse quæ humana facultas non potest, nec speciosam vllam rerum à se gestarum rationem valens afferre, omnia ope Satanę fieri confessus est, veniamque sibi à rege dare postulauit, plurimos se indicaturū pollicens. Rex ea lege indulsit postulanti veniam, vt conscios deferret affinesque eiusdem criminis: fecit, multorumque nomina & cognomina quos nouerat protulit: quos autem in cœtibus visos de facie solùm cognouerat, eos vt agnosceret, iubebat se in publicos conuentus duci, humerumque aut aliā corporis partem in ijs qui Magicam coluerant curabat inspici, vt deprehēderetur signum: eos verò

ex medio oculorũ interuallo noſcebat quib. ſignũ deerat, & quib. Diabolus tanq̃ fideliſsimis ſubditis ſummopere cõfidebat. Verumtamẽ iſtorũ hominũ perſecutio delatioq́ ſtatim ſuppreſſa eſt ſiue fauore & cõcuſsione, ſiue inſano ſtudio tegẽdi certos homines affines iſtius criminis de quibus nulla forte vnquam fuiſſet orta ſuſpicio, ſiue propter immanem iſtorum numerũ: & effugit index. Non ſecus etiã accidit, cùm cæcus ille è trecentorũ æde & alij criminis eiuſdem rei fuerunt ſuſpenſi Lutetiæ, & rei centum quinquaginta fermè delati ſunt: ſed qui ex eis vitã laqueo finiuerunt hoſtiã ſacratam ad ſuas ſortes conuicti ſunt nõ rarò adhibuiſſe. Ex eo tempore paulatim cœptũ eſt ad rem hanc attẽdi: maximè verò ab obitu Caroli ix. Regis nõ ita hæſerunt in difficultatib. Iudices, vt eo regnãte fecerant, quas difficultates Henrico ij. regnãte nõ fuiſſe auditas cõſtat: qua de re D. Bartholomæus Fayus Præſes libellorũ ſupplicũ in operibus ſuis expoſtulat. Multæ ſunt aũt de Magis cognoſcẽdi vię, vt pœnas luãt, ſiue per ordinarios iudices, ſiue per Commiſſarios (vt vocant) extra ordinem datos. Etenĩ præter Iudices ordinarios vnũ duoſ'ue minimũ extra ordinẽ dari in prefecturas ſingulas neceſſe eſt: etſi nõ ꝓpterea cognoſcẽdi ius ordinarijs iudicib. velim adimi, ſiue præueniãt ſiue cõcurrant in eandẽ cognitionẽ, vt alij ad rẽ tam ſanctam alijs ſint adiumẽto. Olim ad Eccleſiaſticos iudices, nõ aũt ad laicos hæc cognitio pertinebat: q̃ in ſententiã ꝓſequẽte Epiſcopo Pariſienſi decretũ

Bar. in l. 1. ... ſſpublico. de adult. ... nullis de ... ff. ſi quis ... de Epiſ. & cler. C.

Parla

Parlamenti factum est anno M. CC. LXXXII. Postea verò Iudicib. laicis cognitio attributa, Ecclesiasticis adempta est sancto Parlamenti eiusdē decreto, anno M. CCC. XC. Deinde Pullallerius Laodunensis Tribunus militū captis complurib. Magis cùm de ijs vellet cognoscere, impeditus est decreto Curiæ, quo tēpore sic architectabat͡ Satanas vt quicquid de Magis prædicabat͡ pro fabulis haberetur. Verùm ne fortè expectēt Iudices dum fiat expostulatio aut instent Procuratores Regis, tenentur ex officio de suspectis inquirere[a]: quę ratio magis occulta est, atq; haud scio an omnium sit tutissima. Sed quoniā metuūt alij, & eò se alij infer re dubitant vt inquirant ipsi, Regios certè Procuratores & vicarios actionē opus est intēdere: atq; hæc secunda ratio. Horum enim propriū munus est, vt ante omnia in persequutionē maleficiorum incumbant studiosissimè. Cumq; non rarò Iudicibus ipsis Regij Procuratores negligentiores sint in suo munere, expedit vnumquemq; in hoc crimine ad accusandum admitti iuncto Procuratore Regis: quòd si renuat, à priuatis tamē hominibus audiri accusationem ad publicā vindictam istius criminis, ac nō quid huius intersit obseruari, prout in hoc regno ad omneis criminales causas fieri necesse est: si modò ea quę ex cōmuni iure solennia sunt, retineant͡, sicut scripta sunt l. qui accusare. de publicis iudicijs. ff. quæ tertia est nec incommoda quærendi via. Quarta ratio delationum est, cùm Regij Procuratores indicum nomina nō cogunt͡ edere,

[a] Bar. in l. 2. §. si publico. de adult. l. nullū. de tes. ff. l. si quis in hoc. de Epis. & cler. C.

edere, nisi aut calumnia sit euidentissima, aut accusatus in totum absoluatur, vt Molinnarum edicto cautum est: nam si reus conditione purgandi sui quousque reuocetur vinculis exeat, aut amplius fuerit pronuntiatum, ratio diuersa est, puta si indicia aut præsumptiones extent. Quia autem istud Magorum scelus in pagis & suburbijs frequentius est quàm in oppidis, itaq; imperitum vulgus plus sibi à Magis quàm à Deo & Magistratibus metuens neq; accusare audet neq; deferre illos, ad inquirendum tam horrendum crimen oportet laudabilem illam Scotorum consuetudinẽ quæ Mediolani est recepta (Indictum vocant) vsurpari: nempe cauum truncum in Ecclesia esse, quò liceat cuiq; chartulam iniicere, nomen Magi, rem gestã, locum, tempus, & testes exponentem, eumq; truncum præsente Iudice, Procuratore Regis aut fisci (quibus singulis vna clauis trunci bina sera occlusi futura est) quindeno quoq; die reserari, vt clàm de ijs inquiratur quorum deprehensa fuerint nomina: atq; hæc quinta est certissimaq; agendi ratio. Sextam fieri oportet monitorijs, quæ via est pernecessaria ad cogendum eos qui accusare, deferre, aut expostulare non audent, nec volunt. Septima est vt consortes istius criminis ad accusandũ alios eiusdem reos admittantur, impunitate accusatori promissa atq; præstita, si ipsum pœnituerit & Satanæ renuntiauerit. Hæc Ioannis Durandi Iurecoss. sua ætate præstantissimi [a] opinio in tit. de accusation. qui hoc priuilegium consortibus Magicę ar-

[a] in speculo.

Parlamenti factum est anno M. CC. LXXXII. Postea verò Iudicib. laicis cognitio attributa, Ecclesiasticis adempta est sancto Parlamenti eiusdẽ decreto, anno M. CCC. XC. Deinde Pullallerius Laodunensis Tribunus militũ captis complurib. Magis cùm de ijs vellet cognoscere, impeditus est decreto Curiæ, quo tẽpore sic architectabat̃ Satanas vt quicquid de Magis prædicabat̃ pro fabulis haberetur. Verùm ne fortè expectẽt Iudices dum fiat expostulatio aut instent Procuratores Regis, tenentur ex officio de suspectis inquirere[a]: quę ratio magis occulta est, atq; haud scio an omnium sit tutissima. Sed quoniã metuũt alij, & eò se alij inferre dubitant vt inquirant ipsi, Regios certè Procuratores & vicarios actionẽ opus est intẽdere: atq; hæc secunda ratio. Horum enim propriũ munus est, vt ante omnia in persequutionẽ maleficiorum incumbant studiosissimè. Cumq; non rarò Iudicibus ipsis Regij Procuratores negligentiores sint in suo munere, expedit vnumquemq; in hoc crimine ad accusandum admitti iuncto Procuratore Regis: quòd si renuat, à priuatis tamẽ hominibus audiri accusationem ad publicã vindictam istius criminis, ac nõ quid huius intersit obseruari, prout in hoc regno ad omneis criminales causas fieri necesse est: si modò ea quę ex cõmuni iure solennia sunt, retineant̃, sicut scripta sunt l. qui accusare. de publicis iudicijs. ff. quæ tertia est nec incommoda quærendi via. Quarta ratio delationum est, cùm Regij Procuratores indicum nomina nõ cogunt̃ edere,

[a] Bar. in l. 2. §. si publico. de adult. l. nullũ. de tes. ff. l. si quis in hoc. de Epis. & cler. C.

edere, nisi aut calumnia sit euidentissima, aut accusatus in totum absoluatur, vt Molinnarum edicto cautum est: nam si reus conditione purgandi sui quousque reuocetur vinculis exeat, aut amplius fuerit pronuntiatum, ratio diuersa est, puta si indicia aut præsumptiones extent. Quia autem istud Magorum scelus in pagis & suburbijs frequentius est quàm in oppidis, itaq; imperitum vulgus plus sibi à Magis quàm à Deo & Magistratibus metuens neq; accusare audet neq; deferre illos, ad inquirendum tam horrendum crimen oportet laudabilem illam Scotorum consuetudinē quæ Mediolani est recepta (Indictum vocant) vsurpari: nempe cauum truncum in Ecclesia esse, quò liceat cuiq; chartulam iniicere, nomen Magi, rem gestã, locum, tempus, & testes exponentem, eumq; truncum præsente Iudice, Procuratore Regis aut fisci (quibus singulis vna clauis trunci bina sera occlusi futura est) quindeno quoq; die reserari, vt clàm de ijs inquiratur quorum deprehensa fuerint nomina: atq; hæc quinta est certissimaq; agendi ratio. Sextam fieri oportet monitorijs, quæ via est pernecessaria ad cogendum eos qui accusare, deferre, aut expostulare non audent, nec volunt. Septima est vt consortes istius criminis ad accusandū alios eiusdem reos admittantur, impunitate accusatori promissa atq; præstita, si ipsum pœnituerit & Satanæ renuntiauerit. Hæc Ioannis Durandi Iurecoss. sua ætate præstantissimi [a] opinio in tit. de accusation. qui hoc priuilegium consortibus Magicę ar-

[a] in speculo.

tis irrogandum putat: quamuis communi iure non posſint conſortes accuſare. Niſi illud fortè legis Tulliæ de ambitu adducitur, competitoribus prærogatiuam eamdem tribui, ſi ad honores conſequendos alter corruptionis alterum euicerit, cuius rei pretium dabatur victori, impunitas, & competitoris ſtatus qui cecidiſſet cauſa. Licet autē fuerit comprehēſus antequàm accuſatus Magus, ſemper tamen & impunitas promittenda, & pœna eorum minuenda eſt qui ſine quæſtionis tormento fatebuntur & affines criminis accuſabunt: quæ ratio certa & expedita eſt vt innoteſcant alij. Nihil enim tantopere veram criminis confeſsionem impedit quàm metus mortis: quod in hac cauſa manifeſtò vidimus, quando Rex Carolus ix. Triſcalano morti ob res magicas addicto veniam hac lege dedit, vt conſortes criminis accuſaret, quorum (vt antè diximus) infinitum numerum indicauit. Quòd ſi hęc via non ſucceſſerit, Sagarum puellas opus eſt comprehendi. Etenim non rarò compertum eſt illas à matribus informatas & in conuentus fuiſſe perductas: itaq; tenella adhuc ętate facilè perſuaderi poterunt & promiſsione erigi impunitatis, quam ab ætate & matrum ſollicitatione ipſis iuſtum ſit exorari: ſic homines, tempus, locū frequentatum conuentibus, & res quæ illic geruntur indicabunt. Hac via Boninus Caſtelli ruſsi pręfectus reſciuit omnia quæ geſta fuerant, ex puella adoleſcentula quam mater ſeduxerat: & apud Potezanos Lognianæ Sagæ (quarum anteà meminimus

nimus) puellæ operâ delatæ sunt. Quòd si rem ex veritate coram multis dubitabunt proloqui, Iudicis officium est vt duos aut tres certos homines post aulæum stare iubeat, qui dicta auribus non scripto excipiant, vt decerptæ confessiones deinde mandentur scriptis. Sed quia res grauis Iudicibus illis futura est qui nunquam de Sagis cognouerint, qui eas non viderint, qui nunquam earum causam tenuerint: debet Iudex simulatque potuerit prima occasione interrogare Sagã: quod ad omnia crimina est inprimis vtile, in hoc pernecessarium. Hoc enim semper compertum est, sentire Sagam cum primùm prehensa fuerit se à Satana deseri, velut attonitam animo consternari, ac tum fateri vltrò quod nulla vis vnquam quæstióue expresserit: sin autem aliquandiu in vinculis sinitur torpescere, non esse dubium quin eam Satanas informaturus sit. Quamobrem initia duci oportet à rebus leuioribus atque ridiculis, vt sunt agyrmata, idqúe sine actuario, & dissimulari cautè iudicij constituendi studium (quod istis mulieribus allubescit maximè) denique sensim ad quæstionem prolabi de parentibus, an artem istam coluerint. Sic de matre Ioannæ Haruilleriæ diligenter inquirendum esse iudicaui, cuius historiam suprà explicauimus: & certo homine Verberium in natalem vicum illius misso, compertum est matrem ante annos xxx. fuisse adiudicatam igni, filiam verò Ioannam adolescentulam ad flagra damnatam: Id enim est frequentissi-

mum filius à matribus seduci, & dicari Satanæ, idque sæpe cum primùm natę sunt. Sic Ioannæ Haruilleriæ filia, quę effugit vt matrem prehensam vidit, eiusdem criminis posteà comperta est: Barbaræ item Doreæ filiæ statim effugerunt, cùm mater fuisset capta artium magicarum nomine, nulla accusatione aut quæstiōe pressę: Magus autem quidam familiaritatem cum Dorea colens, pòst in iudicio dixit totum genus teneri isto crimine. Secundum caput esto de patria Sagę, & annon solū verterit. De Sagis enim ferè comperies eas de loco in locum, de pago in pagum migrare, nisi bona certo in loco remorentur ipsas: quod retectæ solent facere metuentes ab accusatione. Cognoscenda itaque est occasio cur sedem mutauerint, & oculi studiosè in vultum earum configēdi (non enim gēs ista homines audent in os aspicere) omnes deniq; actiones, gestus, & sermones in acta diligētissimè inserendi. Exploratum autem illud est, nunquam lachrymari Sagas: presumptio validissima, quia fœmina tempestiuè & intempestiuè lachrymas & suspiria iaculatur. Paulus verò Grillādus & Sprangerus Quæsitores scribunt se ne à Saga quidem vnica potuisse lachrymas exprimere. Dicta quoq; variātia optimè animaduerti opus est, & per interualla easdem quæstiones subinde proponi. Necessarium etiam videtur illud, vt de criminibus singulis, si fieri potest, vno tenore inquiratur, ne eas deinde Satanas à vero dicendo auocet. Optimè itaq; Danæus in dialogo nunquam esse ferendum

scribit

ſcribit vt Saga in vinculis ſit ſolitaria, quia ſermonem habet cum diabolo, qui aut à dicẽdo vero abducit eã, aut à rebus confeſsis iubet diſcedere, eámque ſemper non eſſe morituram pollicetur, vnde multa accedunt incommoda: fuerunt enim quæ putantes ſe in carcere (vt extra carcerem fecerant) volaturas eſſe, ſibi ipſi ceruices diffregerunt. Ex D. Adamo Martino Procuratore Laoduni audiui Biebranam Sagam (quam adiudicauit & affici curauit morte) ſibi dixiſſe vt ad mortem damnata eſſet, & fore vt concremaretur viua: quod nemo præterquàm Satanas ipſi indixerat. Hoc enim Iudices maximè ſunt admirati, quòd eam ſtrangulationi primùm, deinde igni iudicio ipſorũ addictam carnifex viuam concremauit, quia ſententiã ritè nõ potuerat exequi. Sunt etiam quas poſt hãc vitam Satanas fore beatas pollicetur, itaq; efficit vt non pœniteat ipſas, ſed in ſuo ſcelere obſtinatæ moriantur. Sunt quę ſibi violentas manus afferũt poſtquam damnatæ ſunt, vt perſępe accidit: ſunt quę res in quæſtione equuleóue confeſſas pernegant, ſuoſq; Iudices in eas cogũt anguſtias vt probatione competente defecti cogantur carcere eas eximere. Sin autem infitietur is qui ſine tormento ſcelera confeſſus eſt, eum nihilominus oportet dãnari, ſi confeſsionem præſumptiones aliæ indiciáque adiuuerint. Sed quandoquidem aduerſus inimicos ſcelera ſua exercent Magi, diligenter perueſtigandus eſt an is qui occiſus aut faſcinatus præſumitur odium contra Sagam ſuſpectam geſſerit,

ſingulaq́ꝫ ex Saga capita inimicitiarum inquirenda ſeduló. Pręterea vt ab accuſatis aut ſuſpectis Sagis exprimat̃ veritas, Iudices oportet commiſerantiũ ſpeciem induere, nõ ipſas dicere, ſed diabolum au- torem eſſe & compuliſſe vt necem hominib. quę- rerent, proinde ipſas videri innocentes. Quòd ſi nihil fateantur Magi, tum mutãdæ veſtes & pilus omnis radendus eſt: ita ad interrogationẽ venien dum: Sin probationis aliquid, aut violentæ præ- ſumptiões habebunt̃, adhibẽdus equuleus. Nam inter omneis cõuenit Magis pharmaca taciturni- tatis eſſe: & quãuis diabolus eos cõfirmet ſolus & animos addat, iſti tamen amiſſo pharmaco quæ- ſtionem à ſe ferri non poſſe putant, qua deſpera- tione plurim m ad dicendam veritatẽ ſine tormẽ- to adducũtur. Sic Inquiſitorẽ Cumanum legimus in Varniſerano agro finium Mediolanenſium, v- nam & 40 Sagas anno M. CCCC. LXXXV. ad ignem damnauiſſe, quæ omnes ſine quęſtione fue rant confeſſæ abraſo pilo & mutatis veſtibus: q̊d olim Domitianus Imperator Apollonio Tyaneo Mago feciſſe apud Philoſtratũ Lemniũ legit̃, eum nudari planè & abradi iubens: nã inquiſitor Sprã- gerus ait ſi Magus penes ſe ſilẽtij ſortẽ habuerit, eũ ad tormẽta nihil doloris experturũ, nec veritatem confeſſurũ vnquã. Huc pertinet quod Gregorius Turonenſis ſcribit Mummonẽ magnũ præfectũ prætorio (de quo antè diximus) in tortura verſan- tem iuſsiſſe nũtiari Childeberto Regi ſe omnis do loris expertẽ eſſe: tunc mandaſſe Regẽ vt diſten-

dere-

retur trochleis, & aculeis inter vngues pedum ma- nuūq; positis ita in diuersū traheret vt defetisceret ex labore carnifices, quod genus quæstionis omnium valentissimū apud Turcos obseruat: Nō eni disrumpunt mēbra, sed nullo negotio ob dolores grauissimos citò extorquetur veritas. Paulus Gril landus in tractatu de quæstionib. q. 4. num. 14. & Hippolytus Marsilius scribūt sępe sortē silētij in Magorū crinib. inuentā esse, qui alioqui in tormē- tis dormire, velut expertes omis doloris videbāt: itaq; Paulus Grillandus, qui multos viderat, moni tus est vt diceret, Domine labia mea aperies, &c. sic dolores sentiri & veritatē pronūtiari: quod ego quidem nō essem facturus, nec rei veritatē perqui- siturus carmine. Antequàm aūt ad quæstionē ve- niatur, sic oportet agi tanq; si magnus instrumen- torum numer9 & funiū pręparet & tortores serui instituāt, eaq; ratiōe Magos aliquātisper terreface re. Expedit etiā si anteq; reus introducat in tortu- rę locū, subornet aliqs qui horribili exclamet voce tanq; si in tormēto esset, tum reo dicat hominē tor queri, & à cōsternato hac via exprimat veritas. Iu- dicē videre memini tā atroce vtentē vultu & laque um voce adeò terribili minitantē nisi proderet ve ritas, vt reos grauissimè ita pcelleret, animoq; ab- iecto omnia fateri compelleret. Hæc ratio aduer- sus meticulosos, non autem pręfractos vtilis futu- ra est. Exploratores etiā versutos prudētesq; sub- mitti opus est, qui se ex eadem causa contineri di- cant carcere ex qua Magus fuit comprehensus, vt

veritatem hoc modo eruant: ſin fateri abnuat, vtile erit perſuaderi ipſum à socijs criminis accuſatũ eſſe, licet nihil tale fuerit cogitatũ: ſic fortaſſe vlcicẽdi animo par pari referet. Hęc oĩa licẽt diuino & humano iure: quicquid Auguſt. in lib. de mendacio & Aquinas ſentiant ab octo mendacij generib. quæ exponũt copiosè [a], abſtinẽdum eſſe. Has opiniones nõ amplectũt Iudices [b]: & Ægypti quoque obſtetrices meretricemq; Rachabã legimus eo ꝙ mentitæ eſſent mercedẽ à Deo accepiſſe. Nã cõtrà quidã ob enuntiatã veritatẽ digni ſunt laqueo, vt ſi perueſtigãti & ſciſcitãti graſſatori indicabit innocens. Quod aũt Canoniſtę negãt Abrahamũ vxori autorẽ fuiſſe mẽtiendi vt cędem ipſius auerteret, ſed tantũ hoc voluiſſe vt reticeret verum, friuolæ excuſatiõis eſt: mentiri em̃ (vt ait Nigidius Figulus) eſt cõtra mentẽ ire, & qſquis alius dicit q̃ cogitat hũc mentiri cõſtat, q̃d fecit Abrahã, Iſaac, Sara, & alij innumerabiles. Quas ob res fateamur iſtud neceſſe eſt, bonũ eſſe, laudabile & neceſſariũ, ſi ad ſeruandã hominis innocẽtis vitã mẽtiare, dãnandũ ſi veritatẽ dixeris vt gladio exponat̃. Itaq; Plato & Xenophon magiſtratib. permiſerũt vt ad Reipub. adminiſtrationẽ ſic mendacia ꝓferant vt erga ægrotos & puerulos adhibentur. Sic ergo in iure faciendum, vt occultorũ ſcelerum perueſtiget̃ veritas. Ex oĩibus autẽ ſcelerib. quæ in orbe terrarum extant nullũ inſignius eſſe aut deteſtabilius maleficio antè oſtẽdimus. Dicamus ergo de probationibus ad euincenda hęc ſcelera neceſſarijs.

[a] cap. omne genus & ca. ſiquis ad te. diſt. 22. q. 2. &c. quæritur eod.

[b] Can. vtilem. 22. q. 2.

DE

De probationibus ad euincendum crimen Magiæ necessarijs. Cap. II.

PRobationum ex quibus legitimum est iudicia ferri, tres necessariæ planè dici & indubitatæ possunt: prima est veritas notorij & permanentis facti; secunda confessio eius voluntaria qui reus factus atque peractus est; tertia certorum testium firmorumque testimonium. Nam rumores publici, vi extorta confessio, præsumptiones iuris, & si qua sunt eiusmodi, sunt quidem hæ præsumptiones aliæ alijs grauiores, non indubitatæ probationes appellandæ. Ac veritas quidem notorij & permanentis facti omnium est euidentissima [a], Nam est quidem notitia euidens facti, est notitia iuris, est etiam præsumptionis violentæ: sed euidens notitia permanentis facti solùm ac propriè omniũ est valentissima, omneis totius orbis testes, & voluntarias reorum confessiones superans. Verbi gratia, si testes quinquaginta exhibeantur Iudici, qui omnes vno ore pro testimonio dicant facto illius qui accusatur homicidij Petrum mortuum & fascinatum esse, Petrus verò coram Iudice viuus & incolumis compareat: tum nullam testium testimoniorumque habebit rationem Iudex, licet reus non infirmauerit eos, sed eorum dicto sese permiserit: nam hi ex iure infirmantur, quod ius tenetur supplere Iudicis autoritas. Similiter plus valet hæc probatio quàm voluntaria ipsa accusati hominis in iure

[a] Bald. in l. Deo nobis. de episc. & cler. C. coll. 3. per cap. quod aũt. 27. q. & Inno. c. proposuisti. de probat.

confeſsio. Exemplum eſto ex Valerij Maximi lib. viij. ſeruus vltrò confeſſus hominem qui aberat à ſe fuiſſe interfectum, ſupplicio vltimo affectus eſt: ille verò poſteà domum rediijt incolumis. Ideóque Piſo Conſul non leuem ſubijt permagnæ crudelitatis notam ſeueritatis militaris ſpecie. Nam cùm militem in caſtra ſine contubernali reuertentem vt cędis illius reum adiudicauiſſet morti, quamuis eum ſequi & mox venturum eſſe miles exponeret, Centurioni Proconſul mandat, vt eum damnatum necet. Cùm iam propè eſſet vt plecteretur morte, contubernalis aduenit incolumis. Tum Certurio à ſententiæ executione ſuperſedens vtrumque militem ſiſtit Proconſuli: hic autem indignè ferẽs quòd adeò temere hominem ad mortem damnaſſet, ſimul enecari iuſsit & Centurionem eò quòd non paruiſſet, & damnatum militem quòd eſſet damnatus, & militem alterum quòd neci vtriuſque cauſam attuliſſet: ita ob vnius innocentiam tres viri damnati & trucidati ſunt, vt narrat Seneca[a]. Standum igitur eſt veritati permanentis facti, quam videt, agnoſcit, tãgit, aut percipit vno è ſenſibus Iudex[b]. Etenim hæc probatio nec edictis, nec ſententia, nec conſuetudine excluditur[c]: & quamuis nemo ad probationes afferendas admittatur poſtquàm commiſſa eſt iudicio publico inquiſitio, huic tamẽ probationi locus eſt quæ facto

[a] *in lib. de ira.*
[b] *l. ſi irrupti. §. ad officiũ. fini. regund. ff.* Bal. *in l. 1. ſi aduerſ. libert. & in l. penult. fin. de peric. tut.* C.
[c] Bal. *in l. cõtra negantem, ad l. Aqu. C. & rub. de prob. C.* Barbatia *in c. euidẽtia, de accuſat. excu. & in c. 1. de officio ordinarij, & cõſ. 7. lib. coll. 4.* Alexan. *in l. eũ qui §. vlt. col. pen. de iureiur. & conſ. 116. fine li. 1. & conſ. 186. coll. 4. lib. 2. & conſ. 137. col. 4. lib. 4. & conſ. 63. col. pen. lib. 4.* Curſius Senior *in repet. l. admonendi. coll. 89. de iureiurando.* Carol. Ruinus *conſil. 138. lib. 5.*

perma-

permanente nititur, vt doctores aiunt[a]. Quòd si edicto aut consuetudine vlla cauebitur ne qua admittatur exceptio, omnino tamen accipienda ac non repudianda est euidentis facti exceptio, vt ait glossa in l.1. §. hoc interdictum, verbo imperfectum, de tabul. exhib. ff. & Baldus in l. ex prædiis, de euictionibus C. Multo magis igitur in causis criminalibus, in quibus probationes nunquam excluduntur, semper accipietur euidētis facti probatio. Si ergo penes Sagam venena aut sortilegia fuerint deprehensa, si in conclaui aut cista illius, si limē effodiens stabuli, si venena submittēs videbit, si ea submissa, si pecudes mortuæ cōperient, factū in hac causa euidēs & permanēs dici potest: Itē si ea q̄ Saga dicit reperit instructa bufonibus, hostijs, membris humanis, imaginib. cereis quæ acubus transfixę sint, ea in hoc crimine facta sunt permanentia: Si deprehendat Saga suspecta'ue sortilegij infantē occidēs (vt quædā nō furiosa Saga die 2. Febr. M. D. LXXVII. Coparis duas puellas iugulans fuit deprehēsa) hoc factū dici potest euidens ad conuincendā Sagam cū furore vacet, quāuis non fateat (quod illa fecit) se eò furoris à diabolo perductā esse: nihil. n. Sagæ tam habent in more quàm infantū cædes. Illi fuit Catharinæ Areæ nomen. Si audiet Saga inimico incolumi minitās, si tangens animaduertet, & ille repentè mortuus cōcidat, aut afficiat elephantiasi, membrorū distortione, apoplexia, subito'ue morbo, vt cōplurib. exemplis antè ostēdimus, euidēs factū est & p̄manēs,

[a] Baldus in l. si quis testibus, ad fin. de testib. C. & ibidem Salicet. coll. vlt. de testib. c. Roma. in repet. l. si verò. §. de viro. solu. matr. ff. Stephanus Bertrandi cōsi. 337. de arbitrijs col. 9. Alex. cōs. 63. l. 3. Iason. cons. 21. coll. 2. lib. 1.

quando rumor de arte illius in vulgus manauerit. Si Iudex fortè fascinumq́ per Sagam diabolo voce clara supplicantē viderit eximi, factū euidens & notorium est: quod si Iudice præsente gestū est, is sine alia quæstione ad condemnationē mortis tenetur procedere: sin eo absente, sed corā testibus, recognitis ille testimonijs debet cū infitiante Saga testes cōmittere. Si instrumētū obligatiōis mutuiq́ inter Magum & diabolū pacti ab eo subsignatum reperiat in scrimnio eius (vt antè annotauimus) factū est permanēs, cùm manū suā agnoscit Magus. Hęc ergo euidētissima est firmissimaq́ ꝓbatio, quæ veritatē ἐκ τοῦ αὐθεντοῦ perquisitā oculis exhibet [a]. Illud etiā euidētis facti exemplū afferri potest, si cū diabolo Saga sermonē habet, & ille quāuis nō cernat respōdeat, non eñ auditus incertior visu, sed longè certior est, ac eo quidē certior quòd minus auditus fallit, visus frequētissimè. Euidens quoq́ factū est, si cubili domoq́ Saga momento aberit forib. occlusis, quę vesperi incubuerat lecto suo, ac posteà in idē cubile reuertat, cuius rei satis multa exempla suprà congessimus. In omnibus istis factis euidentibus & consimilibus quæ sunt Iudici exposita, Iudex pro varietate facti iudicium ferre condemnationis potest (vt posteà demonstrabimus) quamuis omnia infitiante Saga: quanto magis si cum euidente facto confessio Magi cōcurrerit? eoq́ amplius si testimonia ἀπαρά-ζειπτα habebuntur? Euidens item certaq́ probatio est, si Magus oculos fascinat incātat'ue carmine: q lex

[a] l. si irruptiōe. §. ad officium. fin. regund. ff. Bald. in l. si quis testibus, de testib. C. & in l. 1. si aduer. lib. Azo in summa ad l. Aquil. C. Alex. in l. eū qui. §. vlt. coll. penult. de iureiur. & consil. 116. lib. 1. & cons. 186. lib. 2. & cons. 35. l. 4. & cons. 39. lib. 9. Carolus Ruinus cōs. 138. lib. 5.

lex Dei verbis expreſsis notauit dicens[a], quæ præſtigias oculis fecerit plectatur morte, & vtens propria voce *Mecaſpha*. Hanc enim probationem lege definit Deus tanquam certiſsimam, qua pacti cum Satana expreſsi Magus abundè conuinci poſsit. Ac proinde ſi quis homines, pecora, fruges incantauerit, in aerem aſcenderit, cani ſermonem indiderit, exectis membris ſanguinem eiecerit eademq́; denuò adunauerit, euidens probatio eſt. Secundus claræ & certæ probationis modus eſt, ſi complures teſtes ἀξιόπιστοι res quidem αἰσθητὰς ex ſenſibus, quæ verò in ſenſus non cadunt ex certis argumentationibus rationibusq́; pro teſtimonio dixerint. Notorij enim facti euidentiam oportet Iudicibus alijsq́; præſentibus apparere, neq́; Iudici aut alijs ſolùm eam apparere ſatis eſt:[b] probatio autem ἀπαραιτήτως teſtium in tranſeuntibus actionibus, ex facto permanente notoria non eſt. Exempli cauſa, ſi teſtes dixerint Sagam à ſe fuiſſe viſam vnum pluráve Necromantiæ acta committẽtem, aut inuocantem Satanam, aut ratione occulta diſcedentem & redeuntem foribus obditis, hæ tranſeuntes ſunt actiones quibus haud ſæpe Iudices poſſunt adſiſtere. Eo autem firmior probatio futura eſt, ſi teſtes actiones complures teſtificati, de tempore, loco, hominibus, & alijs circumſtantijs conſenſerint, qui Doctoribus Conteſtes appellantur[c]: firmior etiam, ſi coram iudice & alijs diabolum Saga inuocauerit, quæ notoria eſt probatio facti & validiſsima vt ad condemnationem procedatur:

[a] Exod. 22.

[b] *l. reſcripto. §. ſi quis accuſato rē. de munerib. & honor. ff.*

[c] *Bald. in l. ſuper. col. 5. de bono. poſſe. Inno. c. qualiter, de accuſ. Decius in l. quæ extrinſecus de verb. oblig. Alex. conſ. 47. lib. 2. num. 6.*

harum verò omniũ probatio eſt certiſsima, ſi cũ accuſatæ confeſsione ſermoni teſtiũ conuenerit[a]. Quamquam nihilominus certa eſt probatio hæc, ſi eas res quas antè diximus aut cõſimiles alias Saga infitiabitur. Non enim ſatis futurum eſſet, ſi teſtes cõplures dicerent poſt aliquod tempus quàm rea inimico interminata fuerat eum morbo correptum eſſe: hæc demum foret præſumptio iuuandis probatiõibus, quando quidẽ ſiquis illicò mortuus conciderit poſtquam à Saga minis tactúve exceptus eſt, Iudices Sagam damnare dubitant, niſi qua alia probatio, præſumptio, aut confeſsio acceſſerit. Equidem in hoc caſu ad alias corporales pœnas damnare auſim, ad mortem minimè: nam communi omnium populorum conſenſu receptũ eſt prout fuerint probationes ita grauari aut leuari pœnas oportere, & antiquatam eſſe maiorum formam reum abſoluentium, niſi clara planè integráque extaret probatio[b]. Sed de pœnis poſteà dicturi ſumus. Quod autem complures teſtes ἀξιοπίϛυς dixi, Lex duos minimùm poſtulat[c]. Certè in tam deteſtandis rebus, & quę noctu in antris & locis abditis perpetrantur, iniquè magnum teſtiũ numerum deſyderaueris. Quid ergo ſi tres teſtes tria diuerſa facta pro teſtimonio dixerint? puta ſi hic dixerit ſe vidiſſe Magum ſub limen ianuæ aut in compito fodientem (nam in hæc ferè loca iaciuntur ſortes) deinde homines aut pecora moriantur, alter quemdam à Mago eodem tactum ſubitò morte oppreſſum eſſe, tertius vicinum elanguiſſe

[a] Ge[illegible]eus conſ. 149. lib. 2. 2. q. 1. c. prohibentur. cap. peruenit. cap. conſuluit. cap. cũ ſpeciali. de appel. l. qui ſententiã. de pœnis C.

[b] l. qui accuſare. de accuſ. C. l. ſi autem. de probat. ff.

[c] l. vbi numerus. de teſtib. ff.

guisse, ex quo idem fuerat comminatus. Ego tres istos ἀξιοπίστους testes adiuncta aliqua præsumptione alia satis esse iudico ad ferendam mortis sententiam: nec etsi horum singularia sunt de singulis factis testimonia, vniuersè tamen in sortilegij crimine consentiunt: inter Doctores autem conuenit[a] probationem istam sufficere in occultis criminibus, vt sunt concussio, grassatio, fœnus, adulterium, adeóq; sortilegia, & alia crimina, quæ semper q̊ad eius fieri potest clanculùm perpetrantur. Quòd si in hoc genere ad probandum fœnus, concussionem, aut adulterium tres testes dicuntur sufficere, quanto æquius est ijs haberi satis ad probandum scelus turpissimum, & omnium quæ excogitari vnquam potuerint criminum occultissimum? Neque hęc solùm probatio sufficit ex Doctorum omnium consensu, verumetiam Bartolus amplius asserit: nam in criminibus adeò abstrusis præsumptionem & coniecturalem probationem iudicat sufficere, quam in sententiã alij quoq; descenderunt. Atque hoc quidem ad iudicium mortis ferendũ non esset satis, sed ad quaslibet alias pœnas excepta morte irrogandas sufficeret. In hac opinione sunt non modò iuris ciuilis Doctores, sed etiam Canonici, & ipse Innocentius quartus iuris inter Papas consultissimus[b]. Huius autem sententiæ manifesta est ratio, quia de vniuerso capite & generali crimine inter testes omnino conuenit: quod itaque in hac causa singulare est alterum ab altero non euertitur,

nec

[a] Accurs. in l. ob carmen. §. vlt. de test. Specula. de inquisitio. §. 1. Iacob. Butrigarius in l. Arriani. de hære. C. Baldus in l. actor. de probat. C. & in l. 1. de testã. Doc. in l. inter pares. de re iudic. ff. Alex. lib. 7. cons. 13. num. 24. & cõs. 72. li. 19. in l. de pupillo. §. si quis ipsi. de ope. no. nun. q. 8. Alex. in d. §. si quis ipsi. n. 22. & Ias. nu. 10. & Bart. in l. si quis ex argentarijs, §. an verò. num. 3. de eden. & ibi Ias. sub §. prætor. n. 18. Alex. cõs. 89. visa, per totũ lib. 2. Dec. cons. 577. viso. nu. 12 Soci. cons. 32. Hippol. cõs. 61. post reditũ. nu. 31.

[b] Inno. in c. qualiter. de accusa. Inno. in c. cùm oporteat. de accusationib.

nec obest alterum alteri, sed probationem adiuuat & firmiorem facit. Hoc probationis genus singularitatem adminiculatiuam vocauit Baldus [a], plurimùm differentem à singularitate contradictoria & sibi ipsi repugnãte quam obstatiuam nominat, cùm videlicet testis vnus probationem euertit alterius loco, tempore, similibúsve circumstãtijs ab eo dissidens: tum enim probatio est insufficiens, maximè vbi vita pœnáve corporalis agitᷣ, quo in genere firmior probatio opus est quàm in causis ciuilibus. Quamobrem in causis criminalibus iusiurandum non admittitur, quo tamen in ciuilibus suppletur probatio minoribusq; litibus: & consimiliter repudiatur conuentio qua se testis vnius dicto permittit reus, quoties de honore aut vita iudicium oportet fieri, quod in ciuili tamen controuersia ex partium consensu frequentatur [b]. Cùm itaq; imperfecta vna probatio dicitur cum altera imperfecta cõiungi non posse [c], id de probationibus, testibus, præsumptionibus, aut criminibus differentibus intelligatᷣ necesse est: veluti si testis vnus de homicidio, alter de adulterio, tertius de furto dixerit, hæc hominẽ quidem scelerosum esse probant, adulterum verò, homicidam, aut furem non ita probãt vt corporalem pœnam ex eis imperes. Nam neq; lex Dei testimonium vnius satis esse voluit vt iudicio condemnetur reus [d], neq; ciuilia iura ex ea pecuniariam condemnationem vel minimã fieri permittunt. Hac in re Doctores omnes tam ciuilis iuris quàm Canonici consentiunt, quacunque

[a] Bal. rubric. de controu. inuestitura. de vsibus feud. & in authen. rogati. C. de testib. & in l. de quibus. coll. antepen. Curt. in tract. de test. conclu. 46.

[b] Bar. in l. Theopompus de dote præleg. fin. Roma. & Alex. in l. 1. §. vlt. de verbo. obl. Bald in l. iudices. de sentent. & interlo. C. Felin. in c. veniens. de testib. Ias. in l. iureiurandũ, princip. de iureiur. ff.

[c] Panor. in c. penul. de prob. Alex. cons. 94. l. 7. nu. 3. Dec. in c. vlt. de success. ab intest.

[d] Deut. 17.

que dignitate, sanctimonia, & existimatione testis ille fuerit.[a] Et quãuis Ioannes Andreas & Doctor Alexander putauerint bonum testem & ἀξιόπιστον satis esse vt ad quæstionem rapiatur reus[b], nemo tamen illis suffragatus est, idq; Rex Lodouicus xij. expresso edicto in hoc regno fieri vetuit. Satis quidem futurum illud est vt in omnib. alijs criminib. reo exhibeatur quæstio, aut si qua præsumptio ad testẽ fide dignum accesserit, vt applicetur in ijs caussis quarum pœna capite aut corpore luenda est: In hoc aũt horrendo & tam abstruso crimine, opinionem Alexandri & Ioãnis Andreæ sequendã censeo, vt ad quæstionẽ rapiat̃ reus sufficere vnius testimoniũ viri boni fide digni, cui nulla mali suspicio hæreat, q̃ testimoniũ nitat̃ aut ratiõe certa aut sensibus. Viri boni appellatione nõ eos solùm accipio aduersus quos nihil adduci põt, & qui à Doctorib. omni exceptione maiores appellantur, sed eos etiã qui nullius infamiæ fuerunt damnati[c]: non autem eos qui ex homicidij, incestus, adulterij caussa infirmati fuerint, aut aliorũ criminum comperti quæ infamia ex facto appellant̃. Verũtamen horũ testimoniũ alijs coniunctũ non est inutile[d], prout in hoc regno obseruat̃: omissa istius infamię ex facto ratione, itemq; Canonũ qui hanc infirmandorum testiũ viam iniri iubent[e]: q̃ certè non oportet fieri. Nã si exceptiones contra indemnatos testes à reis adductę admitterent̃, opus esset cognosci de singulis testib. in obiectis caussis, itaq; improbi elaberentur, & viri boni persæpe calumnias subituri

[a] *l. vbi numerus de testib. Doct.*

[b] *Ioan. Andr. in addit. ad Spec. tit. de præsum. §. species. versu violenta. Alex. cons. 77. libr. 1. num. 1.*

[c] *ex l. infamen. de publ. iudi. ff.*

[d] *l. Lucius. de ijs qui notan. infamia. ff.*

[e] *Glos. & Pan. in c. sup. eod. 1. de testib. Felin. ibid.*

essent. Quinetiã quamuis sit cõpertus testis, conui ctus & damnatus non verbalis iniuriæ q̃ ex Canonico iure[a] (quod in hac causa obseruatur) non affert infamiã, sed publici criminis infamiam importantis: vtut ex lege infamis habeat[b], damnatus tñ & infamis testis ad testimoniũ dicendum admittitur, si est prouocatio, neq; pendẽte iudicio (ait lex)[c] ac non confirmato eam ob causam refelli potest. Verũtamen reum nõ debet Iudex quæstioni subijcere ob testimoniũ viri infamis ex facto, licet non cõdemnati in iure, nisi hic testis aut aliјs testib. aut præsumptionib. violẽtis adiuuet: alioquin vltimã de teste reiecto sententiã opus est expectari[d]. Qđ si quis dixerit à Iurecõsulto testimoniũ mulieris q̃ accusata fuerit adulterij quãuis absolutę, damnari: Puto notam obesse, ait Iurecos. idq; de mulieribus, quib. semper minus q̃ viris creditur[e]. Itaq; ex Venetiarum legib. an. 1524. latis & ex totius Orientis iure binę mulieres vnius viri, & quaternæ duorũ æquant testimoniũ, & Rom. legibus ad rem testamentariã aut corporalẽ obligationem mulierẽ nõ licet adhiberi testẽ[f]. Quinetiam ex iure Canonico mulieres in causis criminalib. testari non possunt, ob imbecillitatẽ & fragilitatem sexus[g]. At cùm Iurecoss. & Imperatores animaduerterent maxima quæq; scelera impune abitura nisi his testimonijs daretur locus, sapientissimè prospexerũt vt de crimine omnes homines testimoniũ ferre posint[h], idq; ratione euidentissima: nam in legitimis quidẽ actionib. quos velimus testes prõptum est adhibere, in cri-

[a] c. cũ te. de senten. & re iud.

[b] l. 1. de ijs qui not. infam. ff.

[c] l. furti. de ijs q not. infam. ff.

[d] Iacob. Butrig. Bar. & Cuneus in l. furti. de ijs qui not. infam. vult valere testimoniũ etiam si sententia confirmata sit, qa non debet negligentia accusantis. obesse procedẽti.

[e] l. palã. §. quæ. de rit. nupt. ff.

[f] l. qui testamẽto. §. mulier. de testament. ff.

[g] c. foras. de ver. signif. & can. mulier. 32. q. 5.

[h] l. ex eo. de testam. ff. Nouel. Leonis Philosophi 48.

in criminalib. verò quoſcunq; poſſumus. Quãobrem tũ in hoc regno, tum in optima quaq; Repub. in hoc argumento negligunt Canones, & ius ciuile obtinet. In hac certè cauſa opus eſt mulierib. haberi fidẽ, quamuis ſint infames ex facto, vt loquũt Doctores noſtri, aut etiã ignominioſę (vt Iurecoſ. & Latini autores aiũt[a]) cuiuſmodi mulier impudica eſt. Iurecoſſ. n. mulierũ adhibent teſtimoniũ, ne impunita maneãt crimina, q̃ ratio (ait Iurecoſ.) maxima eſt & conſideratione digna[b]. Ex hac igit̃ adeoq; grauiore cauſa hoĩes ex facto & iure infames ad teſtimoniũ contra Magos dicendũ oportet adhiberi, modò plures cũ indicijs concurrerint: alioq; nulla ſpes eſt execrandã iſtam impietatẽ pœnas luiturã vnq;. Om̃ib. aũt notũ eſt[c] & à iudicib. optimè obſeruatũ, ex alijs graſſationis eiuſdẽ cędiſve conreis probationẽ in alios peti, cũ nõ aliter põt facti inueſtigari veritas: neq; ſolùm in alios qui graſſationẽ ſimilẽ ꝑpetrauerint, vt Petr. Anca. definit[d], ſed etiã contra reos eiuſdẽ criminis cuius teſtis conuictus eſt, maximè ſi teſtis in ſeipſum dixerit. Ita memini cùm D. Geleus Quęſitoris rerum capitalium vices Lutetiæ agens, de ſententia Pręſidialium Iudicum in Caſtello Pariſienſi (id carceri nomẽ eſt) tres graſſatores accuſatos & ex ſua cõfeſsione deprædationũ cædiumq; multarũ cõuictos dãnauiſſet, quartũ ab eis accuſatũ eſſe qui ne ad tormentũ quidẽ voluit quicquã agnoſcere, nihilominus tñ ob præſumptiones certas & conreorũ teſtimonia fuiſſe damnatũ, affectũ morte, & rotæ impoſitũ: &

[a] Feſtus & Nonius ex Cicero. lib. 4. de Repu. l. infam. §. quæ. de ritu nupt. ff. l. cognitionum. de varijs & extra. cog. ff.
[b] l. ita vulner. ad l. Aquil. ff.
[c] Doct. in c. qu. de teſtib. Butri. Panor. Felin. ibi. Aretin. conſ. 61. Gloſſa in l. vlt. de accuſ. C.
[d] in conſil. 24. & ſequitur Grãmatic. con. num. 15. & 16.

quamuis (vt plerique faciunt) palàm exponeret se morti immerĕtem tradi & blasphemo ore nomen Dei assumeret vt suum honorem apud homines tueretur, confessario tamen suo declarauisse tam reum se esse quàm alij fuerint, sed ne indicaret cuiquam rogauisse: cõfessarium verò à iudice posteà accitum rem totam explicasse. Pessimus est mos ille Germaniæ, reum nisi confessum non multari morte, vt mille testibus peractus sit reus: etsi tam violentæ & sæuæ quæstioni deditur, vt membris captus langueat toto vitæ spatio. Quemadmodum autem his probationibus locus est in exceptis solùm ac non alijs criminibus, vt Doctoribus placet[a] (qui ne consortes quidem criminis testes cum præsumptione in alijs satis esse putant vt quæstioni dedatur reus) ita necesse est vt in exceptis criminibus (puta veneni, sortilegij, læsę maiestatis, & grassationis[b]) testimoniũ ab affinib. eiusdem criminis audiat̃ & sufficienter probare iudicet̃; nisi peremptoria sit exceptio, veluti si eius quem fuisse accusat maleficij participẽ capitalis est inimicus qui dicit testimoniũ. Sed ne illud quidem animaduerti opus est, sit'ne pater aut filius q̃ pro testimonio dicit. Nam in his quidem testimoniũ alterius contra alterũ Lex iubet, excludi ad sanguinis reuerentiã[c], dum alia aguntur crimina, licet testes non extarent alij: hoc verò singulare est, itaque filiæ contra matrem est audiendum testimonium, in hoc maleficio, cùm ex infinitis iudicijs omnino constet filiam à Saga matre in perditionem

[a] gl. & Doct. in l. fin. de accu. C. & cap. 1. de cõfess. l. quoniã liberi. de testi. C. l. 1. §. diuus. de quæst. Doct. in c. sunt. c. veniẽs. ca. personas. de testib. Spec. tit. de teste. §. 1. ver. itẽ quod est so- Cynus, Petr. Salic. in l. fi. de accusat. Alex. cõs. 89. li. 4. & cõs. 169. libr. 2. & cons. 128. lib. 4. Marsil. in practica. crim. §. diligenter. nu. 59. in sing. 209. Decius cons. 130. 175. 189.

[b] glos. in l. fi. de accus. C. & in tit. de malefi. C.

[c] l. parentes. de testib. C.

tionem abripi sæpissime. Boninus Præfectus Castelli rußi vnam ex triennio viuam cremari iussit quæ filiã in cœtus deduxerat, cuius filię opera (vt antè diximus) omnia retecta sunt. Lognianæ item Sagæ in Potezanis per filiam quam mater eodem duxerat fuerunt accusatæ. Quòd si patri & filio in læsæ maiestatis crimine testari licet atq; inter se accusare[a], si præmium ei legibus decernitur qui parẽtem aggressum salutem patriæ occiderit (prout omnes constituisse lex ait[b]) quare non admitterentur dicturi testimonium alter in alterum in læsæ maiestatis diuinæ crimine, & in eo scelere quod longo interuallo cætera omnia superat? Quapropter in tam horrendo crimine nihil necesse est religiosè hærere quemquam regulis procedendi, aut refellendorum recipiendorúmve testium ordinarijs[c]. Verùm vt religiosæ mentes in hoc iudiciorum genere confirmentur, in Exodo habemus insigne exemplum[d], vbi Moses aureum vitulum à populo factum videns, Qui stant à Domino, inquit, accedant ad me, deinde accedentibus Leuitis imperauit vt arma induerent, & singuli occiderent fratrem ac proximum suum qui se in idololatriam & cultum vituli abiecisset: cúmque illi ad tria hominum millia occidissent, Moses dixit ipsos manum suam Deo consecrauisse vt benedictionem eius acciperẽt. Deus itaq; elegit eos quibus ius traderet primogenitorum, & prærogatiuam hanc, vt in perpetuũ starent coram Deo, populoq; ius dicerent. Ex quib. apparet quantopere

[a] Doct. in d. l. parentes. & in l. quisquis. ad l. Iul. maiest. C.

[b] minimè. de religios. ff.

[c] l. 3. §. lege. de testib.

[d] Exod. 32.

displiceat Deo idololatria. qui ad vlciscendã iniuriam sibi factam noluerit rationem vllam sanguinis haberi & necessitudinis: quamuis non alio consilio (sicut in textu legimus) fecisset populus quã vt Deum qui eduxerat ipsos ex Aegypto adoraret, & aureum vitulum contra interdictum eius ad honorem ei habendum conflauisset. Quanto igitur magis odit Deus diabolũ adorari? Nihil ergo attinet insisti vijs ordinarijs, quæ filij in patrem testimonium, aut patris in filium audiri vetant, cũ ab hoc crimine cætera omnia superentur. Ex iure aũt certum est[a] sicubi aut periculum instat aut vrget necessitas, aut res se offert exorbitans, tum regulis iuris constringi non oportere, sed potius legitimè ex iure agi si ordo iuris omittatur, cap. tua nos, & cap. vestra, de cohabitation. clericorum. Itaq; testis qui non citatus sese obtulerit vt contra Magum dicat testimoniũ audiri debet, licet alijs in caussis admitti non sit legitimũ. Hic verò solam obiectionem semper excipimus odij capitalis, quod aliũde quã à sortilegiorũ caussa processerit. (Quis enim vir bonus inimicos Dei & humani generis non prosequatur odio iustissimo?) quia priuatæ & singulares inimicitiæ alia ex caussa susceptæ hominem stimulare possent vt calumniam innocenti obtruderet. Quamuis etiã alijs in caussis testis conuinci periurij eoq; refelli possit ac debeat, [b] in hoc tamen crimine cum alijs dicturus admittitur, nisi odio capitali prosequatr̃ reũ. Imò cum aduocatus & Procurator ex iure nec possint nec debeant cogi vt

[a] Alex. & Ias. in l. de pupillo. §. si quis riuos, de oper. no. nũ. & in l. 1. & ibi. Decius, de offi. cius cui. ff. & cap. pro necessitate. 1. q. & ca. cũ cessante. de appellat. & in l. quæ propter. de reg. iur. textus in l. casus. et ibi Bal. & Salicet. in 1. notabili. C. de testã. vbi propter necessitatẽ dispositio iuris suspenditur. l. filio. §. hi autem. de iniust. rupt. ff. Ang. in l. nemo carcerẽ. de exacto. trib. C.

[b] Bar. in l. post legatum. §. his. de ijs quib. vt indig. Alex. cõ. 72. l. 2. Bal. in l. 3. de testib. & in auth. si dicatur. eo. C. & ibi Salic. Innoc. in c. cùm Ioannes. de re iudic. Panorm. & Felin. in ca. quoties. de testib.

gi vt in clientium suorum causa testimoniũ dicãt[a], eos tamẽ in isto crimine oportet cogi[b]. Hos tamẽ postulante aduersario cogi posse cùm in ciuilib. causis tũ in criminalib. vt de clientiũ suorũ causa testimonium dicãt, permulti sentiũt. Quinetiã licet à cõreis in criminib. aliis probatio necessaria erui non possit[c], Magi tamẽ conrei socios eiusdẽ criminis accusantes aut dicẽtes in eos testimoniũ, maximè verò si plures fuerint, probationẽ satis firmã afferũt ex qua damnẽt rei. Nemo.n. est qui nesciat nõ alios quã Magos testari posse vt illi cętib. quos adeũt de nocte interfuerint. Itaq; Germaniæ Iudices apud Sprangerum legimus ex consortiũ testimonio ad condemnationẽ reorũ, licet obfirmatè infitiẽt accusati, procedere. Idem scribit Paulus Grillandus de Iudicib. Italiæ: idem omni tẽpore in hoc regno factitarũt nostri ad miserũ illud vsq; tẽpus quo data est opera ad quorumdã infamia tegeretur qui huius nefarii sceleris tenebãtur. Neq; obstat illud, quòd nemo ad proferendam & reuelandam suam turpitudinẽ admittitur[d]: hoc enim de iis oportet accipi qui emolumentũ suum ex eo captãt, non aũt de iis qui contra suũ emolumentũ veniũt, cùm alii ab aliis accusant. Quamq; facti potius est quàm iuris quæstio quicquid est in causa testium vel dici de ea potest, quam fidem ipsis haberi oporteat, & quæ probationes sufficiant aut non sufficiant. Quam in sententiam notari oportet illud Callistrati[e], *Quæ argumenta probandæ cuique rei sufficiant, nullo certo modo satis definiri potest*: & paulo

[a] *c. testimoniũ. de testib. c. si sacras. dist. 90. Bal. & Salicet. in l. si ex falsis de transactio.*

[b] *ex l. mandatis. de testib. ff. c. Romana. co. & ita indicatũ aresto Parisiorum. 1386.*

[c] *Bart. in l. deferre. §. idẽ. de iur. fisci. indicatum Gratianopoli 1454. ca. vlt. de testib. Bald. in l. quoniam liberi. eo. C. & gl. in c. 1. in verbo ad testimoniũ. Alex. cons. 120. li. 7. nu. 3. & cons. 69. lib. 2. & cõs. 89. li. 3. nu. 10. Soc. cõ. 95. coll. 1. li. 3. textus l. vlt. de accusat. C. Bar. in l. 1. §. si seruũ. de quæstiõ. Alex. cons. 160. lib. 3. nu. 8.*

[d] *l. cùm profitearis. de reuo. don. C. & l. si creditorib. de seruo pign. C.*

[e] *l. 3. §. quæ de testib. ff.*

paulo pòſt. *Aliâs numerus teſtium, aliâs dignitas & atrocitas, aliâs veluti conſentiens fama confirmat rei de qua quæritur fidem.* Ac propterea dicebat Adrianus Cęſar credendum eſſe teſtibus, non teſtimonijs: Iudex enim exercitatus in ſuo munere, prudẽs & cõſyderatus de teſtimonio iudicium faciet conſpecto teſte ex vultu, conſtitutione, & circunſtantijs alijs, innumeris. Illud verò ante omnia obſeruandum, non perinde cognoſci de ſortilegij crimine atque de alijs, ſed aliam viam extra ordinem teneri oportere ob eas cauſas quas modò explicauimus. Hactenus de primo & ſecundo probationis euidentis genere: iam de tertio, quam confeſsionem diximus eſſe, videamus.

De voluntaria & coacta Magorum confeſſione. Cap. III.

PErſæpe Iudices in Sagarum confeſsionibus animi pependerunt, dubitaueruntq́; iudicium facere cõmoti miraculis quæ fatentur illę: eo quòd alij quæcunque ab ipſis dicuntur ſtatuunt eſſe fabulas, alij metuunt vt iſti homines acti deſperatione nihil procurent quàm mortem, vt malorum ſuorum exitum. Volenti autem mori, ait lex, non eſt habenda fides [a]. Sic memini me apud Tertullianum legere, cùm oſtiarius quidã Proconſulis Africæ in prætorio clara voce rogauiſſet an illic Chriſtiani eſſent quos pœnis de more afficeret, plurimos il-

[a] *l. ... ſentem. de ...nis .l. 2. cum ...loſ. de ijs qui ante ſent. mort. ſibi conſci.*

mos illicò ſublata manu dixiſſe ex eo numero ſe eſſe, vt oppetentes mortem martyrium reportarent: Proconſulem verò eos ad mortem paratos animaduertentem ſic loquutum eſſe, Ite proiicite vos in mare quod ante vos eſt, è montibus domibusq́ vos date pręcipites, aut arboribus voſipſos ſuſpendite: quærite qui vos condemnet. Iulianū quoq́ Cæſarem, cùm fœminam Chriſtianam iuuenem videret cum puero mammæ admoto procurrere ad ſupplicium martyrij conſequendū, vetuiſſe ne Chriſtiani plecterentur morte: non vt fœminam feſtinantem ad mactationē ſeruaret, ſed quia illos poſt mortem ab alijs Chriſtianis in Deorum numerum referri criminabatur. Sunt alij ex Magis qui mortem expetūt non quod honorem ſperent, ſed quia deſperant ſummoq́ dolore crucientur: atq́ hi non ſunt audiendi, vtcunq́ eos excuſet Lex, & Plato honeſtū iudicet τὸ ἐξάγειν ἑαυτὸν & ſpiritum antequàm extrudatur emittere. Sprangerus autem Sagas ſe vidiſſe narrat quæ ſcelera ſua confeſſæ vltrò orabant iudices vt ſe morte plecterent, alioqui ſe ſibi ipſis conſcituras mortem, quia ſe à diabolo niſi parérent vexari confirmabant. Qua in ſpecie legi dicenti, in confitentem nullę ſunt partes iudicantis[a], &c. locus eſſe non poteſt, nec tenetur Iudex iſtorum hominum voluntati obſequi. Nam opinio eſt Sagam quam vexat diabolus reſipuiſſe & in via ſalutis eſſe: eam itaq́ oportet in carcere contineri, inſtitui, & modicis pœnis ſalutaribusq́ corrigi: ſin percipiat nihil ad reſipiſcentiam,

[a] l. 1. de confeſſis.

tum de condemnatiõe agere, quãuis se Saga morte roget affici. Quæ autem confessæ resipuerunt antequàm accusarentur, de ijs Iudex non cogniturus est, nisi euidentia sint quę fatebitur homicidia, modò res sine fraude fiat, nec ea quam pœnitet facti accusationem à se effugi non posse prospexerit: vt Magdalena Crucia Cordubensis Abbatissa (cuius antè meminimus) cùm se infamem esse plurimumque suspectam animaduerteret, seipsam consortij cum Satana triginta annis habiti accusauit. Est autem duplex confessio, vna voluntaria, coacta altera, siue in iure, siue extra ius facta sit. Ac confessio quidem extra ius aut coram pluribus fit, aut coram vnico, amico, necessario, inimico, aut confessario. Has circumstantias singulas oportet obseruari, non quòd plus in iudicio quàm extra iudiciũ vera sit veritas, aut plus coram populo quàm confessario: contrà enim plerique palàm in ijs rebus fucum faciunt pudore aut metu quas confitentur clamculum, vt prædones sæpe videmus quod nunquam in iure dicturi fuerint, id confessarijs exponere. Verumtamẽ nõ est tanti probatio ex confessione extra iudiciũ facta quã ex iudiciali, neque ex violenta quàm ex voluntaria, & inter voluntarias confessiones plus illa potest quæ antè fit quàm rogetur reus; nam interdum Iudex reum circumuenit, interdum verò instituit & adornat eum, vt cùm adolescentem accusatum parricidij Augustus interrogauit his verbis, Certè non occidisti patrem: interdum facta duo triáue confundit Iudex,

dit Iudex, è quibus vnum verum, cætera falsa sunt. Qua in specie Iurisconsulti certant ad facta'ne singula protendi confessio aut negatio debeat, prout quidam ex eis sentiunt [a]. Certum quidem est (vt agamus Dialecticè) cùm facta singula per disiunctionem, puta *aut*, &c. enuntiantur, si vna pars vera est, licet falsæ sint reliquæ, totum enuntiatum esse verum: cùm verò per copulam *&*, ex vno falso totum falsum esse. Cùm autem ij qui iuri dicundo præsunt in templo æquitatis & veritatis versentur, hominem de factis pluribus sibi cognitis interrogatum oportet alia ab alijs diuidere, & prout veritatem ipse tenuerit hæc confiteri, negare illa. Atque hæc Bartoli [b] & Panormitani [c] sententia Aresto Imperialis Cameræ confirmata [d] contra Comitissam Orientalis Frisiæ, quod Minsingerus Senator refert [e]. Prudentis verò & periti in sua functione est Iudicis, vt facta interrogando diuidat. Neque accipienda est eorum opinio [f], qui Iudicem facta ex accusatoris postulatione habentem cognita putant adijcere posse, ita confessionem exceptum iri vt si extra iudicium fieret: id enim abhorret à ratione, cùm interrogationes acta sint iudiciaria [g], ideóque extet titulus de interrogationibus in iure faciendis. Ipsa etenim partis confessio sine interrogatione facta coram Iudice etsi articulis factorum non comprehenditur, validior tamen est (ait Lex [h]) quàm si interrogatus respondisset: in causis verò criminalibus, ac in primis

[a] *Ioan. An. ad Speculat. tit. de litis contestat. parte 2.*

[b] *in l. 1. §. si stipulāti. de verb. obligat. ff.*

[c] *Panor. in c. 1. de plu. pet.*

[d] *lib. 2. cap. 55. anno 1554. octobris 27.*

[e] *l. qui iurasse. §. penult. de in reiur. & ca. ad hoc. de testib.*

[f] *Inno. in c. cū Bert. de re iudic. Alex. in l. cui. de iurisdic. ff.*

[g] *l. si sine. §. 1. de interrogator. act. ff. c. quoniam contra de probationibus.*

[h] *l. ordo. de publ. iudic. ff.*

ſortilegij ordinariam accuſationum teneri non oportet viam, quin potius Iudex quibuſcunque modis potuerit veritatem debet exprimere. Rei autem accuſati reſponſio aut certa, aut incerta eſt: quæcunque certa eſt ea aut affirmatur, aut negatur, aut denique accuſatus quid illud rei ſit ſe neſcire dicit. Incerta reſponſio eſt[a] cùm per ambages dubiè reſpõdet reus, ſe credere vel putare, aut per voces æquiuocas. Sin autem accuſatus rem falſam affirmauerit[b] aut veram negauerit[c], non ęquè reus eſt atque is qui per ambages reſponderit. Hic enim reſponſionẽ æquiuocam legitimum eſt pro confeſsione haberi in damnum ipſius[d], quia vnuſquiſque factum ſuum nouit, nec ineptè reſpondenti in hac cauſa prodeſt erroris excuſatio[e]. Sed difficilior eſt quæſtio, an accuſatũ qui nihil reſpõdet pro confeſſo haberi oporteat. Si ergo in ciuili cauſa vir talis extet, non eſt dubium quin illius damno pro confeſsis habeantur facta in rebus interrogatorijs & ſcriptura agnoſcenda[f]: aut quando caput hominis agitur, nec ſic quidem facta pro confeſsis tenenda ſunt niſi teſtes acceſſerint: à quibus ſi probatio habebitur, accuſati hominis ſilentium effectũ confeſsionis ſortietur, vt pro rei conditione ad condemnationem procedatur. Quòd ſi ad probatiõem vnius teſtis ſiluerit, non ita futurum eſt, ſed eum multis & carcere oportet cogi[g]. In eũ verò qui magicarum ſortium accuſatus nihil reſponderit, Iudex quæſtionibus primùm vſurus eſt pro qualitate perſonarum, ſi teſtem vnum aut

præſum-

[a] vt l. ſancimus. de iur. delib. §. 1. & l. vlt. de condict. indeb. C.

[b] l. ſi quis iure. & l. de ætate. de interrogator. act. ff.

[c] l. non alienũ. eod.

[d] l. de ætate. §. nihil eod.

[e] l. 1. §. 1. eod. cap. ab excommunicato. de reſcriptis.

[f] d. l. de ætate. §. qui tacuit. & l. ſi defẽſor. eo. ff. ca. ſi teſtes. §. item. 4. q. 2. & c. literas de præſum.

[g] l. vnic. ſi quis ius dic. ff. l. 1 §. igitur de ventre. inſp. ff. d. l. ætate. §. qui tacuit. & c. quoniam. vt lite cõteſt.

præsumptiones complures habuerit: si nihil quęstioni admotus dixerit, crimē dimidia ex parte cōfessum est: itaq; prout probationes erunt puniet, vt dicemus posteà. Similiter qui de industria respōsionem obscurat pro confesso habetur [a]: & quamuis responsio eiusmodi non sufficiat ex interpretatione iuris ad probationem criminum corporalē pœnam merentium, nisi testes adsint (quod in clara ac voluntaria confessione non est opus) tamen in tam occulto detestandoq; crimine pręsumptionibus aliis coniuncta sufficit. Ac Doctores quidē inter necessarias probationes & indubitatas confessionem retulerunt, vt in ciuilibus causis verum est: sed insignis tamen confessionum est differentia propter locorum, temporum, personarum, criminū circumstātias. Differunt enī confessio pueri, & viri ætate iusta, sapientis & stulti, maris & fœminæ, amici & inimici, in iudicio & extra iudiciū, iniuriæ & parricidij, in quæstione & sine quæstione: quam varietatem sapiens & consyderatus Iudex tenetur expendere. Neque verò l. 1. de confessis, oportet accipi de capitalibus criminibus aliis, nempe confessum pro condemnato haberi [b], nisi de aliis præsumptionibus sufficientibus constet, si nulla probatio (ait lex [c]) religionem indicantis instruat: maximè verò si fiat confessio cùm reus in quæstionem datus aut etiam oblatus est [d], quia cōfessionem ad tormētum factam Lex similem ei cōfirmat esse quæ fit in tormento ipso [e]: quoddam enim tormentum est tormenti metus. In causa au-

[a] *Accurs. in l. certum. de reb. cre. ff. Bart. in l. 1. de rela. C. Bal. in l. 1. quomod. & quan. Iudex. C. Cæpola cautel. 123.*

[b] *l. 1. de confes. C. nec reuocabilis est. l. si is. de confes. ff. sed nō in atrocibus. l. 1. §. si quis vltro. de quæstio. ff.*

[d] *l. 1. §. Diuus Seuerus. de quæst. ff. argu. l. ex incendio, & l. pædius. de incendio. ff.*

[b] *l. 3. quor. appel. non recip. C. l. item apud. §. adiicit. vers. quæstionem de iniur. ff.*

[c] *l. metum aūt. de eo quod met. ff.*

tem ſortilegorum qui expreſſa pactione cum diabolo inita fatentur ſe conuentibus & ſceleribus alijs interfuiſſe, quæ aliunde quàm ex ipſorum aut conſortium confeſsione poſſunt innoteſcere, hæc confeſsio quæ extra torturam ſit vim probationis obtinet[a], ſi à reo præuento ſiat qui in ſuſpicione iſtius criminis aut exiſtimatione fuerit, etſi non parebit eum homini pecorive mortem intuliſſe: nam hoc ſcelus omni parricidio deteſtabilius eſt quod excogitari ab vllo poſsit. Quòd ſi dicatur confeſsionem rei contra naturam (vt loquuntur quidam) excludendam eſſe[b]. ergo ne impuros quidem Sodomitas peccatum contra naturam confeſſos plecti oportebit: ſin autem contra naturam eſſe accipiant τὸ ἀδύνατον, id planè falſum eſt: non enim quicquid à natura fieri non poteſt, illud eſt ἀδύνατος. Nam eiuſmodi ſunt omnes actiones intelligentiarum & Dei opera quæ extra naturæ ordinem cernuntur ſæpenumero: etiamquẽ morbi omnes epidemici (vt Hippocrates annotat) à Deo procedunt adeóque, vt idem loquitur, neſcio quid diuini habent præter curſum ordinemquẽ cauſarum naturalium, ad quos cæciores talpis ſunt medici. Sophiſticum ergo illud eſt, hoc improbè factum à natura eſt impoſsibile, impoſsibile igitur: ac ſi quis de improbo dicat bonus cantor eſt, bonus igitur. Iam verò diuina & humana autoritate, vetuſtatis totius conſenſu, diuinis & humanis legibus, experientia, iudicijs, conuictionibus, commiſsis teſtibus, & confeſsio-

[a] ff. qui ſententiam. de pœnis C. Azo in ſumma de queſtiõ.

[b] l. confeßion. l. ſi cuius. de interrogator. act. ff.

fessionibus Magos exportari probauimus, eorũque operâ sterilitatem & procellas inferri: est igitur possibile. Cùm itaque lex dicit[a], vt admittatẽ confessio, rem possibilem & veram ea contineri oportere, veram autem nequire esse si est ἀδύνατος, nihil esse ex iure possibile quin à natura idem possit fieri[b], sophistica vtuntur fallacia qui falsam ex eo assumptionem astruunt. Nam maxima illa & admirabilia Dei opera ex natura sunt impossibilia, re tamen vera sunt: spirituum quoque intelligentium facta & quæcunque sunt μετὰ τὰ φυσικὰ natura sunt ἀδύνατα, ideóque Methaphysica scitè distinguitur, & re uera differt à Physica naturam solùm explicante. Spirituum igitur dæmonumqúe facta non sunt reuocanda ad naturalium effectorum legem. Quamquam si ex naturali demonstratione primum mobile momento vno milliarium amplius quingenta millia dicitur percurrere, æquè profectò spiritus malignus potest Sagæ corpus exportare in ambitum terræ, quæ punctum quoddam est si cum amplissimo cœlo comparetur. Magorum itaque confessionem de exportatiõe possibilem esse verámque affirmamus, & (quod amplius est) homines & pecora à Magis occidi malignorum spirituum ope & inuocatione: vt in Ægypto sub mediam noctem primogenita hominum pecorúmque a diabolo momento vno fuisse occisa è sacra scriptura didicimus. Fuit autem Ægypti regnum (vt Strabo & Plinius consentiũt) latũ ducenta mil

liaria

[a] l. inde Neratius. ad l. Aquil. ff. c. fin. de cõfes. li. 6. Baldus in l. 1. de cõfess. C.

[b] l. 1. de conditionib. institutionum. ff. & ibi glos.

liaria magna, longum quadringẽta, omnium quæ ſub cœlo fuerunt frequentiſsimum & opulentiſsimum. Deus verò, teſte Scriptura, noluit vt deſtructor Satanas populi ſui ingrederetur domos. Hoc quidẽ natura eſt ἀσώματος atqui tam verum eſt quã lucere Solem conſtat. Etſi Auicenna putat & Algazel ſpirituũ actiones naturales eſſe atq; à natura poſsibiles: quæ ſententia ferri poteſt ſi ea poteſtate preditos eſſe ſpiritus intelligamus ex permiſſione Dei, vt ignis vrendi poteſtatẽ habet: ſed illud (vt antè diximus) de cauſis naturalib. & ordinarijs nõ poteſt accipi. Verũ vt confeſsionũ quas Magi faciunt probationem confirmemus, eas cũ aliorum Magorum confeſsionibus oportet comparari. Etenim diaboli actiones ſemper ſibi & vbiq; conſtant, quemadmodum ſimia ſiue tela ſiue purpura induatur, ſemper eſt ſimia. Itaq; Magorum confeſsiones Germanorum, Italorum, Gallorum, Hiſpanorum, veterumq; Græcorum & Latinorum ſimiles eſſe animaduertimus, & Magi plurimùm alij ab alijs accuſantur: vt de Lochiano illo diximus, qui accuſans vxorem confeſſus eſt ſe illius ſuaſu conuentum Magorũ adiuiſſe, quæ poſtquàm omnia fuiſſet confeſſa igne viua abſumpta eſt: cui perſimile factum in Caſtello heraldino accidit, vbi vir & vxor à tertio quodam magicarum ſortium comperto fuerunt accuſati. Dicebat vir ſe Magorum cœtum ſemel tantùm adiuiſſe, vt quònam vxor ſcortatura proficiſceretur poſſet reſciſcere, non iuiſſe illuc ab eo tempore: fatebatur mulier ſe

lier se ex eorum esse numero, eodemq́ iuisse virum suum. Hic verò difficilis quæstio oborta est, an viri confessionem ἀχωρίστως, sine diuisione ad purgationem ipsius oporteret accipi: quemadmodũ permulti Doctores [a] sentiunt integram confessionem sumendam esse ex qua grauetur aut leuetur confessi crimen, siue articulum vnum siue plures ea comprehenderit. Horum præcipua est ratio, quòd iurisiurandi sacramentum vnũ ac indiuisum est: quę ratio planè est friuola. Nam eodem iure quinquaginta stipulationes ad vnum contractum (quem vnius iuramenti religio confirmat) pertinentes, vnius stipulationis loco ponerentur. Id verò falsum & absurdum esse inter omneis conuenit, cùm totidem in contractu stipulationes extent quot insunt clausulæ, & vicissim tot sententię quot stipulationum capita: quapropter etiam in prouocationib. sic possunt diuidi, vt de vno capite reliquis integris appellari possit [b]. Cõtrà verò bona pars Doctorum diuidi posse confessionem indicat: quæstionem hanc enim fuisse Iacobi Rauennatis tempore agitatam, & constitutum fuisse diuidi confessionem oportere [c]. In hanc sentẽtiam iudicia quàm plurimis arestis facta sunt [d]: itaq́ in causis ciuilibus & criminalibus obseruatur, adeò vt si reus fate-

[a] *Faber. in §. itẽ si quis postul. princ. de actio. & in l. vna. ver. contra. de cõfe. ex l. publia. §. vlt. depositi. ff. & ex l. si filius. §. vlt. de interr. act. Cynus in l. 2. q. vlt. de don. an. nup. C. Iaco. Rauen. Petr. bella perti. & Cy. in d. l. vna. q. 13. Alber. ibi q. 10. de cõfes. C. arg. l. etiam. §. 1. de mino. Alex. cõs. 22. ver. præterea. li. 2. de don. an. nup. text. in l. neminẽ. de lega. 2. & l. Põponius. §. 1. & ibi Ias. col. 2. de acquir. possess. ff. Bald. in l. 2. de transact.*

[b] *l. in hoc iudicio. fam. hercisc. Bald. & Florent. ibid. per l. Corne. de iu. patronat. Bald. in l. 2. de re iudic. C. Fel. in c. cùm inter, prima fallen. de re iudicat.* [c] *ex l. perfecta. de donat. C. & l. publia. §. vlt. depos. & ibi Accurs. Ang. Salic. Bart. Pan. in c. bonæ memoriæ, versic. extra. de postu. præla. Cæpola cautel. 184. si mutuam, per l. 3. §. 1. de iureiu. Fel. in c. cùm dilecti, de accus. fine.* [d] *Boerius in decisionib. Burdeg. 243. num. 7.*

bitur se quidem occidisse, verùm cùm priùs inuasisset alter, prius illud confeſsionis caput pro verò ex indubitata probatione habebitur, poſterius verò ad purgationẽ confeſsi pertinens non existimabitũ probatum, ſed accuſatus defenſiones ſuas ad ſe purgandum probare tenebitur: ſi non faciet, ſubibit condemnationem[a]. Propriè tamẽ hoc pacto non diuiditur confeſsio: ſi enim diuideretur & reijceretur, omnino accuſatus excluderetur à purgatione ſui afferenda. Vbi verò probatio deficit & probationis conſequendæ ratio, exempli gratia de nocturnis magorum congreſsibus, quæritur an tota confeſsio tanquã vera admitti debeat, cùm in eo quod pondus tũ in eo quod leuamẽ cauſæ accuſati affert. Nam in hac demũ ſpecie tota cõfeſsio vniuersè accipienda aut repudianda eſt, quã ſententiã iureconſultus Alexãder defendit[b], Iudici enim virũ interroganti cur ſuam vxorẽ non accuſauiſſet, reſpondit ille ſe voluiſſe honori ſuo & familiæ ſuæ conſulere: vxor verò dicebat virum ſemel tantùm eò abiuiſſe. Verumtamen ne hoc quidem reſponſo fuit excuſabilis, cùm vxorem ſuam turpiſsima atq; inprimis horrenda ſcortatione q̃ vnquam excogitari poſsit contaminatam ſineret permanere, atq; (vt ita dicam) lenocinij conuictus eſſet. Etenim Sagas omneis frequentẽ habere cum diabolo conſuetudinem antè oſtendimus: præterea conſtat inter omneis eum læſæ maieſtatis cõuinci qui coniurationem cognitam nõ reualuerit, dicet in coniurationem minimè omnium conſenſerit:

[a] l. si non cõuitij. de iureiur. C. & l. 1. de sicarijs. C.

[b] l. cõs. 80. coll. 2. vers. posse. li. 7. Rota decis. 408. fuit dubitatum. in nouis. Castrensis cons. 269. fi. lib. 2. Steph. Bertrãd. con. 151. viso. li. 3. & cons. 148. ex themate. nu. 3. li. 4. Ancharan. cons. 208. Iudex. cõs. pen. & cons. 207. quæst. coll. 2.

ſerit[a]: quãto igit̃ magis reus futurus eſt q̃ p̃ ſpectũ læſæ maieſtatis diuinæ & humanæ crimẽ ante oĩa deteſtandũ diſsimulauerit[b]? An verò hic vt Mag⁹ cẽſeri, & qua pœna affici debeat, dicemus poſteà. Sed videamus q̃ ſint Iudicis partes, ſi primũ Saga fateat̃, deinde infitiet̃ factũ. In hac cauſa diſtingui oportet, atq; obſeruari an prima cõfeſsio corã Iudice cõpetente & ſine q̃ſtione facta ſit, cũ p̃uẽta Saga & accuſata eſt: tũ. n. cõfeſsioni primæ hærendũ & quãuis nõ alia extaret ꝓbatio, ad cõdemnatiõem ꝓcedendũ (nã ſæpenumero fuit exploratũ Sagas in vinculis p̃ Satanã informatas ab antegreſſa cõfeſsiõe diſceſsiſſe (& q̃a hoc crimẽ ſupra oĩa turpe & deteſtandũ eſt, volũtaria Magorũ q̃ p̃uenti fuerunt cõfeſsio habẽda eſt certæ & indubitatæ ꝓbatiõis loco. Canonicũ Lauellẽſem memini an. 1569. veneni infuſi in Lauallẽſis Decani calicẽ accuſari, q̃ nocturnã miſſam faciẽdo medicatã potionẽ hauſit & in terrã proſtratus eſt, deinde verò euomuit. Reus vnlũtariè & ſine q̃ſtione agnouit factũ, condẽnatus Curiã Pariſiẽſem appellauit, interea verò informatus id q̃ antè fuerat cõfeſſus p̃negauit. Placuit tñ Curiæ hominem igni dedi, eumq; vidi cùm ad ſupplicium raperetur: quod Curia, ſi confeſſionem extorſiſſet quæſtio, non fuiſſet iudicatura. Quid verò, ſi confeſsio coram incompetente Iudice fuerit edita? an vim probationis obtinet? Statuunt plerique ne idoneam quidem præſumptionem eſſe ex qua torqueatur reus, nedum probationem iuſtam[c]: Quinetiam Canoniſtarũ bona

[a] Do. in l. quiſquis. ad l. Iul. maieſt. C.

[b] cap. vergentis. de hæreti. & l. vlt. de maleſic. C.

[c] ex l. diuus. de cuſto. reo. vbi Bar. & D. in c. at ſi clerici. & Felin. de iudic. ext. Alberic. in l. Magiſtratib. de iuriſdi. Ang. Aret. in §. ſed ſiquis. inſtit. de ſuſpec. tuto. deciſ. Capel. Tolos. q. 425. Soc. conſ. 108. nu. 5. li. 4. Guido deciſ. Del. 120.

pars putat confeſsionem extra iudicium factã neque confitenti neque conſortibus eiuſdem criminis vlla ratione damnoſam eſſe [a]: alĳ eam quæ coram Iudice incompetente fuerit, idem præſtare quod præſumptiones & coniecturæ ſolent [b]. Hic autem error profluxit ex dicto Vlpiani in l. certũ. §. ſi quis abſente, de confeſsis. ff. vbi ait ſi quis abſente aduerſario ſit confeſſus, eum pro iudicato nõ haberi: verùm ex eo minimè ſequitur confeſsionẽ ſiue in iudicio factam ſiue extra iudiciũ, ſiue apud competentem ſiue apud incompetentem Iudicem probationis hanc, illam minus pro rei conditione non efficere. Itaque viri forenſis adminiſtrationis peritiſsimi [c] putant confeſsionem abſente aduerſario factam nihil eſſe, ſi eum adeſſe poſtulet neceſſitas: Quòd ſi Iudex incompetens de facto cognitionaliter quæſtionem habuerit & reus corã ipſo fuerit confeſſus, etiamſi propter incompetentiam aliam've nullitatis cauſam cognitio fiat irrita, ſua vis tamen conſtat probationibus. Alioqui multa crimina, multi ſontes impunè abirent: cui malo occurri omnino præcipit [d], & ita proſpici vt ab iniquitate & abſurditate vindicet lex [e]: in primis verò ob incompetentiam Iudicis probationes intercidere foret iniquiſsimum in Magorum cauſa, vbi tam difficiles probationes & tam abdita ſunt ſcelera, vt vix è millenis vnus ſupplicium perferat. Diximus de voluntaria confeſsione, quę tertia eſſe pro-

[a] *Pelin. pro regula ponit cum 9. fallẽ. in c. olim. de reſcrip.* Cornæus *conſ. 123. lib. 1.* Bald. *conſ. 122. verſ. nam fama. li. 1.* Caſtren. *in l. transferre. ver. & licet. de trãſ act.* C. Salic. *in l. et bonæ fidei, de iureiur.* C.

[b] Immola *in c. per inquiſitiõ. de electio. & in c. 2. de cõfeſ.* Io. And. *in c. qualiter de accuſat.* Ang. *conſ. 28. quidam.* Romã. *con. 28. viſo. per tex. & gl. in l. 5. de adul. ff. & per l. ictus fuſtiũ. de ĳs qui not. infa.* Panor. *in ca. de hoc. de ſimõia, & in c. olim. de reſcrip.*

[c] Ang. *in l.* Papinianus. *§. meminiſſe. de inof.* Bar. *in l. cũ facta. de iur. & fa. ign.* Im. *& Ant.* Butrigar. *in c. ſi cautio. de fide inſtrument.*

[d] *l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ff.*

[e] *l. Saluius. de legatis præſt. ff.*

ſe probatio neceſſaria dicitur: nam quod ad confeſsionem violentam & extra ordinem quæſtione extortam, probationem aliquã efficit ſi reus à quęſtione remotus in confeſsione perrexerit: ſi deſtiterit, præſumptio magis eſt quàm probatio neceſſaria. Dicamus igitur de præſumptionibus quę contra Magos haberi poſſunt.

De præſumptionibus aduerſus Magos. Cap. IV.

Cùm tres probationes euidentes illę deficiunt, factum permanens atq; notorium ſermo conſentiens teſtiũ ἀνεπιλήπτων, & volũtaria repetitáq; confeſsio rei ante confeſsionẽ præuenti, tum præſumptiones oportet expẽdi quæ ad probationem & punitionem Magorum poſſunt conducere. Pręſumptionem autem aliæ ſunt temerariæ, aliæ probabiles, & violentæ aliæ. Ex eis poſtrema iure poteſt ſtatui, eſtq; aliarum probationum omnium valentiſsima, cuius autoritate probationes cętera excludi omnes Doctores conſentiũt[a]. Talis fuit pręſumptio ex qua Rex Salomo litem diremit matrũ de puerulo inter ſe contendentiũ[b]: & Imperatoris Claudij[c], qui matrem ei iubebat nubere quem filium eſſe negabat ſuum. At errare Salomo & Claudius in iſta cauſa potuerunt. Fateor: ſed in cauſis quoq; inculpatorum teſtiũ & confeſsionũ errari poteſt: quemadmodum ſuprà mancipium multa-

[a] *c. ad id. c. is qui. de ſponſal. c. per tuas. de cond. appo. l. ſi quis adulterij. de adulter. C.*
[b] *in c. afferte. de præſump.*
[c] *Sueton. in Claudio.*

tum fuisse morte ostendimus eo quòd hominem qui desyderabatur occisum à se fateretur, qui tamē posteà comparuit: ideóque lex dicit[a] non esse soli occisoris confessioni habendam fidem, nisi de occiso appareat. Sed præsumptiones iuris[b] & ex iure constitutæ, rationis naturalis nituntur fundamento[c]. Etenim præsumendum est matrem, quæ omnia tentauerit ad redhibēdum filium præoptaturam vt adiudicetur alteri quàm vt tradatur morti: Similiterq́ꝫ his qui factum quod negat renuit eiurare, aut iuramentum deferre aduersario offerenti, se reum peragit. Alphonsum regem Neapolitanum legimus cùm pater filium suum negaret esse, mandauisse vt mercatori Afro vænum daretur filius, tum filium à patre receptum esse: ita præsumptione lis fuit sublata. Verumtamen si qua probatio euidens contrarij facti extabit, contra præsumptionem admittitur[d]: quicquid probationem multi excludi contendant præsumptione iuris[e]. Nam hominis acceptilationem exhibentis probatio admittitur[f], quamuis de solutiõe nec iurare ipse nec iuramentum deferre voluerit, eo quòd non satis meminisset facti, nec sciret an haberet penes se acceptilationem. Prestigias autem Magorum & miracula contra naturam haberi in præsumptionibus iuris est iniquissimum: nam Lex Dei hanc certam & indubitatam probationem statuit, mulierē præstinguentem oculos non sines viuere, quod illæ tamen propalàm faciunt: sic enim Lex Dei statuit, eos qui fascinant cum Satana pepigisse vt res contra

[a] l. item Mela. ad l. Aquil. ff.
[b] l. manifesta. de iureiur. & ibi Bart. l. si hi q adulterij. ad l. Iul. de adult. C. l. excipiūtur ad sc. syllan. ff.
[c] auth. non licet de liberis præt. C. l. iura sanguinis de regu. iuris. ff.
[d] Alex. cōs. 158. li. 2. nu. 9. & gl. in l. si tutor. de peric. & cōmo. Tiraquel. in l. si vnquā. de reuoc. donat. nu. 133. C.
[e] Doct. in l. manifestæ turp. de iureiur. ff. Paror. in c. afferte. & in c. quāto. de præsump.
[f] cap. quanto. de præsumpt. Ioan. de Graßis in d. c. quāto. & Cynus in auth. sed id. eod. de donat. ant. nup. C. & §. 1. in auth. de æqualitate dotis.

contra naturam faciāt. Si igitur (vt ad præsumptiones cōtra Magos veniamus) liberi ad metris manum reperiantur occisi, quamuis nemo præter ipsam sit domi, non oportet præsumere cædem fuisse ab ea perpetratam, cùm aduerset iuris præsumptio[a] iudicio absoluitur illa, nisi probatione euidentissima cædis conuicta sit. Sin autem Sagam esse rumore prædicabitur, eam suorum ipsius liberorum parricidam esse præsumitur, nisi probationibus se in contrarium probet. Catharina Darea Coparis die secundo Februa. M. D. LXXVIII. Duas puellas iugulauit, vnam suam, alteram vicinæ, cùm tamen rei magicæ non fuisset infamata: hæc diabolum confessa est hominis proceri & pernigri specie curauisse vt id faceret, posteà cremata est prouocare nolens quamuis Copararum Præfectus licere exponeret: nam agnoscebat se hoc genus mortis esse promeritam. Sic conuictus Raziorum Baro se octo infantes confessus est occidisse & sacrificasse diabolo, & sibi Satanam indixisse vt suum ipsius puerum adhuc sacrificaret auellens ab vtero matris, quæ rem subodorata est, itaque iudicium in eum constitutum. Manassem Iudææ Regem, maximum sua ætate Magum, liberos suos diabolo sacrificauisse legimus, qui promissis de summa amplitudine ab eo acceptis, ab hostibus comprehensus & dignitate deiectus est. Magū ergo ex præsumptiōe diuini iuris parricidā esse præsumit[b]: & siquādo Magi hoīs infans desyderabit̄, præsumendū est ab eo sacrificatum

[a] l. vlt. princ. de cur. furio. l. penult. §. de vno. ript. nupt. l. creationibus de Episcop. audient. l. humanitatis. de impub. & alijs substitution. C.

[b] Deut. 18. Leuit. 20. 1. Reg. 18.

catum

catum fuisse diabolo, nisi secus probauerit. Atque hæc iuris diuini præsumptio ratione nititur: nam qui omni pietate in Deum adiecta seipsum diabolo mancipauit, omnem humanã pietatem studiũq; naturale & στοργὴν exuit. Eum ergo præsumendum est confecisse omnia quæ Magi solent: & quamuis facta errori potius quàm malitiæ æquum sit accepta ferri[a], nisi appareat secus[b], Magos tamen nihil errore fecisse, sed malitia & impietate semper præsumimus. Omnia improbitatis genera quæ Magi in vsu habent de mago homine præsumi necesse est: cùm tamen vir furti falsiué damnatus, alterius improbitatis nomine quàm furti aut falsi neque diffametur, neque præsumatur reus[c]. Siqua itaque Saga dãnata fuerit sortium magicarum, Saga semper esse præsumetur, ac proinde omnibus impijs sceleribus inquinata de quibus notantur magi: & quamuis non processerit aduersus eam condemnatio, sufficiet tamen accusatio, rumor, & publicus sermo ad præsumptionem violentam infamiamq; facti. Si enim lex mulierem accusatã adulterij, nec damnatam, nihilominus in vitam notari præcipit[d], quanto æquius ea notabitur & infamis habebitur quæ Magiæ nomine traducitur? Nam cùm mulierem Sagam esse fertur, eam Sagam esse præsumptio est vehemẽtissima, ex qua indicijs quibusdam coniuncta iure potest ad quæstionem rapi: etsi cauet edicto Lodouici xij. Galliarum Regis ne quæstioni dedatur quisquam nisi inculpatus testis cum indicijs exstiterit. Certè in alijs criminibus

[a] arg. l. quòd si nolit. §. quia assidua. de ædilit. ed. l. fin. in fine. de fideiu. C. l. si prius. §. certè. de aqua pluu. Alex. cons. 129. li. 7. nu. 11.

[b] l. quoties. §. tantundẽ. de hære. instit. & ibi Bart. Bald. Ro. Castr. con. 203. li. 2. Immola cõ. 104. Bal. cons. 144. l. 1. Cumanus cons. 135. & 142. Dec. in l. si librarius. de regul. Cæpola cõ. 21. col. 4. Curtius senior cons. 55. Alex. cõs. 53. li. 7. nu. 16.

[c] Canonistæ in c. 1. de præsum.

[d] l. palàm. §. q̃ in adulterio. de rit. nupt. ff.

minibus ex iure non potest quisquam ob communem famam quæstioni subiici, vt inter omneis ferè Doctores cõuenit[a]. Quamquã ex Mantuana consuetudine si testes quatuor communem famam à se auditam dixerint, in criminibus singulis capitalibus quæstionem legitimũ est adhiberi: multo magis ad quæstionem rapietur ille de cuius arte magica communis rumor & cõstans increbruerit, cum fama constans legitimæ probationis vim habeat nisi contraria probatione refellatur[b]. Contrà verò si mulier nunquam suspecta Magiæ mortis in vllum illatæ accusabitur, nisi manifesta fuerit probatio homicidij, non est in iudicio statuenda condemnatio[c], sed amplius decernendum, & illa intereà dũ cognoscitur vinculis eximenda. Verũtamen si sermoni communi & famæ hærẽdum est, eam non ab aduersarijs sed ab hominibus fide dignis oportet nasci[d]. Hæc distinctio videt̃ necessaria, vt præripiatur improbis occasio appetendi bonos calumnijs. Neque verò illud necesse est, quod multis video placuisse[e], vt communis rumor à maxima parte populi definiatur: in magno enim oppido esse rumorem suffecerit à vicinis omnibus, quia res propinquorum suorũ propinqui melius quàm longinqui alij cognouerunt. Itaq; viginti homines

a Io. Andr. in add. ad Specul. tit. de probat. §. videndum. vers. 13. Bal. in l. milites. de quæst. Cynus in l. vlt. eod. C. Eutrig. in c. veniẽs. col. 4. de testib. Alex. cons. 5. coll. 2. lib. 1. Ias. l. admonẽdi. coll. 15. de iureiur. ff. Marsil. in l. de minore. §. plurium. col. 5. vers. alterius. de quæst. Felin. in c. veniẽs. 1. de testib. coll. 5. Marsil. in praxi criminũ. §. diligenter. nu. 8.

b l. si mater. ne de stat. defun. C. l. 2. si seruus vel libert. C. c. transmissa. qui filij sint legit.

c c. cũ in iuuẽt. de præsũ. extr. l. non omnes. §. à Barbaris. de re milit. ff. l. 4. de suspec. tut. ff. l. 1. si quis imperatori maled. l. vlt. de actionib.

d c. qualiter & quando. de accusat. Bart. in l. de minore. §. tormenta. de quæst. Alex. ibi in addit. Salice. in l. ea quidem. de accusat. C. Textus. in c. iuuentute. extrà de purg. Canonic. Decius. cons. 37. in causa, coll. 6. nu. 9. & 10. & cons. 133. viso processu.

e gloss. in l. 3. §. eiusdem. de testib. Bar. in l. de minore. §. plurium. de quæstio.

(hic enim iustus duarum turbarum numerus) satis futuri sunt ad rumorem comprobandum. Si quis autem dixerit vocem populi negligendam esse, eã que vanã existimari[a]: id quidem verũ est si contra aut sensus aut ratiocinatio iudicandũ esse euicerit. Sed in Magorum causa vix fieri potest vt vox popularis erret[b], maximè si qua species adfuerit, quã Doctores legitimã famam nominant[c]. Multo magis autem id oportet statui si præter communem famam indicia exstiterint, verbi gratia, si saga dum comprehenditur dicat, actũ est de me, aut ne morte afficiatis me, id quod res est enũtiabo: tum enim mutationem admirabilem cum animo suo sentit: vt fecit quædam Saga, cuius à Præfecto Tenalliarum fuit allatum ad me iudicium. Certissimũ profectò indicium maleficij, cùm quis se antè condemnat quàm accusetur (vt ille fecit, qui postquàm parentem occidisset, nidum cernens hirundinum pullos occidit & attriuit pedibus, atque hoc facto crudelitatis reprehensus, Iamdiu, inquit, hoc mihi solùm exprobrant me parenti meo necem intulisse, ex hoc indicio (ait Plutarchus) comprehensus patricida in quæstionem raptus est & agnouit factum, aut si curationem afflicti pollicetur Saga & re infecta fugit, vt Ioanna Heruilleria (cuius antè meminimus) fecerat. Quisquis enim ab isto crimine purus est, calumnias à quibus in criminibus alijs metuit nunquã pertimescet. Verborum item cõiurationes & inuocatio Satanę qua ad maleficia

[a] l. decurionũ. de pœnis.

[b] Panorm. & Felin. in c. veniẽs. 1. de testib. Parsi. cons. 154. li. 4. nu. 12. vsque ad 18.

[c] Bald. in l. diffamari. de ingẽ. manum. C. & in l. veritatis. de iniur. & in l. proprietatis. ff. de probationib. &c.

eximẽ-

eximenda vtuntur Magi, præsumptiones sunt violentissimæ, quæ hominem Magicę artis arguunt: Etenim exorcistas quoque ipsos capitali pœnæ lex subijcit, l. 2. & 3. de maleficis C. qui colebant artem eiurandi diabolos atque depellendi: hi enim fuerunt Magorum facilè principes, qui religionis prætextu (ait Hippocrates in libro de morbo sacro) adiurationes coniunctas precibus exercebant: & quamuis hominem qui hac ratione sanat affectos lex morti non adiudicet, Magum tamen lex Dei morte multari iubet. Hunc enim certum est pactione teneri cum Satana, & loco vnius quem sanat binos affligere, vt antè ostendimus: vt autem nihil interuenerit quàm quòd Deum abnegans obligauit se diabolo, hoc scelus meretur mortem omnium atrocissimam. Alia indicia sunt hæc, gestus Magi (nam ferè vultum defigit humi, nec in os audet aspicere) nutationes respondentium incertè ad interrogata [a], ante omnia verò si vno aut vtroque parente Mago natus est. Nam hoc caput si cum sermone publico coniunxeris firmissimum est argumentum: quia nullum est sacrificium quod ab istis hominibus tantopere diabolus expetat, quàm vt suos ipsorum liberos, simulac hauserunt lucem, voueant dicentq; diabolo ad cultum ipsius, vt exemplis commonstrauimus. D. Antonius Lonanensis vicarius generalis regis apud Ribemontenses nuper mihi narrauit se cognouisse in iure de-

[a] l. vnius. §. testes. de quæst. c. literas de præscript. Bar. in l. vlt. de quæst. Ancharan. cōs. 288. Alex. cōs. 77. li. 1. Socin. cons. 15. lib. 1.

Claudio Vvaterio quodam ſortilegiorum multorum reo, cuius pater Nicolaus Vvaterius eiuſdē impietatis reus in carcere vita defunctus eſt, & auia nomine Cathatarina (cathonem Picardi vocant) viua igni tradita. De Ioanna Heruilleria idē notauimus: matrem eius Areſto crematam fuiſſe viuam, eam verò iamq; dicatam Satanæ cùm prehēnderetur mater: Barbaram quoq; Daream (quę pariter cōbuſta eſt) Lognianas Sagas apud Potezanos, Valerianas in Sabaudia, & illā Caſtelli ruſſi filias ſuas malis artibus imbuiſſe: ex quibus omnib. confici poteſt regula ampliſsima & exceptiones paucíſsimæ. Si enim Saga eſt mater, eſt etiā filia: quod in cauſa impudicitiæ dicitur filiā eſſe matri perſimilem non ſemper verum eſt, de magis verò omnibus ferè certiſsima eſt regula, vt ex innumeris iudicijs compertum eſt. Alia quoq; pręſumptio eſt, ſi non fleuerit Saga, quam præſumptionē Paulus Grillandus & Inquiſitores illi quorū opera crematæ fuerunt innumeræ annotant eſſe valentiſsimam. Regius ille vicarius apud Ribemontenſes, cuius modò mentionem feci, vnam Sagarum (de quibus cognouit) in iure cōfeſſam narrabat Sagarum dexterum ſolummodò oculum ternas lachrymas ejcere: quod non omittendum eſſe putauimus. Item ſi Saga in domo aut ſtabulo alterius deprehendatur, & mors aut ſubitus morbus aliquem paulo pòſt opprimat, pręſumptio aduerſus eam eſt, quamuis neque pulueribus comperiatur inſtructa, neque ſortem viſa ſit injcere, quæ probatio

probatio futura esset euidens. Atque hæc postrema præsumptio vires habet maximas, qua vtuntur Cornificius [a] & Bartolus [b] aduersus eum qui insolens in loco visus est vbi crimen fuit commissum dum cōmitteretur, aut qui in propinquo deprehēsus fuit cùm perpetraretur illud [c]. Extant recentes historiæ huiusmodi, vt apud Pedemontanos Casalij quędam nomine Androgyna videbatur cùm intraret in alienas ædes, & paulo pòst homines interibant: Comprehensa itaq;, Sagarum omnium consortium eiusdem maleficij retexit coniurationem (erant autem xl. fermè) quæ exteram ianuarū manum ad enecandos homines perungebant. Id anno M. D. XXXVI. accidit. Geneuæ quoq; posteà idem effectū est anno M. D. LXVIII. vbi ad septennium fuit pestilentia ex qua occubuerunt multi. Non absimile est quod de centum septuaginta Sagis legimus, quæ Romæ ex eadem causa sublatæ sunt Claudio Marcello & Valerio Flacco Coss. quo tēpore pro veneficis adhuc habebant. Adhæc frequens cū certis & conuictis Magis cōsuetudo, præsumptio est perualida & obseruatione digna: similis enim simili plerumq; adhærescit. [d] Etiā hæc permagna fuerit præsumptio, si mulier suspecta soleat cōminari. [e] Impotēs. n. natura mulierē incredibili vindictę cupiditate feruet, nec linguam à minis cohibere potest siquam nocendi facultatē habuerit: mors itaq; si minas sequit̄, maximè violenta est in criminib. alijs præsumptio [f] in hoc necessaria. Baptista Ziletus insignis Iurecos. cōsilio

[a] *Rhet. ad Herennium.*
[b] *Bar. in l. vlt. in fin. de quæst. Salic. l. vlt. eod. C. Paris de Puteo in tract. Syndi. verbo viso, ex l. 1. § . qd ergo ad Sc. Syllanian.*
[c] *Bar. in l. furt. de furtis ff. arg.*
[d] *arg. l. 3. §. nullus, de excus. tu. l. item apud Labeonē. §. adduxisse, de iniur. ff. l. nullus. §. 1. de actio. empti. ff. l. ædiles. § Pędius, de ædilitio edicto. ff.*
[e] *Bald. in l. pacumenius, de hæred. insti. ff. arg. l. si hi qui adulterij de adulter. C. l. si verò non mandat. ff. l. 3. de repudijs. ff. l. famosi. ad l. Iul. maiest. ff.*
[f] *Specul. tit. de præscript. §. species. vers. sed pone. Albericus in l. metum. quod met. cau. C. Bal. & Im. in l. 1. de seruis. fugit. C. Fel. in l. cū oportet. de accusat.*

Claudio Vvaterio quodam sortilegiorum multorum reo, cuius pater Nicolaus Vvaterius eiusdẽ impietatis reus in carcere vita defunctus est, & auia nomine Cathatarina (cathonem Picardi vocant) viua igni tradita. De Ioanna Heruilleria idẽ notauimus: matrem eius Aresto crematam fuisse viuam, eam verò iamq; dicatam Satanæ cùm prehẽnderetur mater: Barbaram quoq; Daream (quę pariter cõbusta est) Lognianas Sagas apud Potezanos, Valerianas in Sabaudia, & illã Castelli russi filias suas malis artibus imbuisse: ex quibus omnib. confici potest regula amplissima & exceptiones paucissimæ. Si enim Saga est mater, est etiã filia: quod in causa impudicitiæ dicitur filiã esse matri persimilem non semper verum est, de magis verò omnibus ferè certissima est regula, vt ex innumeris iudicijs compertum est. Alia quoq; pręsumptio est, si non fleuerit Saga, quam præsumptionẽ Paulus Grillandus & Inquisitores illi quorũ opera crematæ fuerunt innumeræ annotant esse valentissimam. Regius ille vicarius apud Ribemontenses, cuius modò mentionem feci, vnam Sagarum (de quibus cognouit) in iure cõfessam narrabat Sagarum dexterum solummodò oculum ternas lachrymas eijcere: quod non omittendum esse putauimus. Item si Saga in domo aut stabulo alterius deprehendatur, & mors aut subitus morbus aliquem paulo pòst opprimat, pręsumptio aduersus eam est, quamuis neque pulueribus comperiatur instructa, neque sortem visa sit inijcere, quæ

probatio futura esset euidens. Atque hæc postrema præsumptio vires habet maximas, qua vtuntur Cornificius [a] & Bartolus [b] aduersus eum qui insolens in loco visus est vbi crimen fuit commissum dum cōmitteretur, aut qui in propinquo deprehēsus fuit cùm perpetraretur illud[c]. Extant recentes historiæ huiusmodi, vt apud Pedemontanos Cazalīj quędam nomine Androgyna videbatur cùm intraret in alienas ædes, & paulo pòst homines interibant: Comprehensa itaq;, Sagarum omnium consortium eiusdem maleficij retexit coniurationem (erant autem xl. fermè) quæ exteram ianuarū manum ad enecandos homines perungebant. Id anno M.D.XXXVI. accidit. Geneuæ quoq; postea idem effectū est anno M.D.LXVIII. vbi ad septennium fuit pestilentia ex qua occubuerunt multi. Non absimile est quod de centum septuaginta Sagis legimus, quæ Romæ ex eadem causa sublatæ sunt Claudio Marcello & Valerio Flacco Coss. quo tēpore pro veneficis adhuc habebant. Ad hæc frequens cū certis & conuictis Magis cōsuetudo, præsumptio est perualida & obseruatione digna: similis enim simili plerumq; adhærescit.[d] Etiā hæc permagna fuerit præsumptio, si mulier suspecta soleat cōminari.[e] Impotēs.n. natura mulierē incredibili vindictę cupiditate feruet, nec linguam à minis cohibere potest siquam nocendi facultatē habuerit: mors itaq; si minas sequit̃, maximè violenta est in criminib. alijs præsumptio[f] in hoc necessaria. Baptista Ziletus insignis Iurecos. cōsilio

[a] Rhet. ad Herennium.
[b] Bar. in l. vlt. in fin. de quæst. Salic. l. vlt. eod. C. Paris de Puteo in tract. Syndi. verbo viso, ex l. 1. §. qd ergo ad Sc. Syllanian.
[c] Bar. in l. furt. de furtis ff.
[d] arg. l. 3. §. nullus, de excus. tu. l. item apud Labeonē. §. adduxisse, de iniur. ff. l. nullus. §. 1. de actio. empti. ff. l. ædiles. § Pędius, de ædilitio edicto. ff.
[e] Bald. in l. pacumenius, de hæred. insti. ff. arg. l. si hi qui adulterij de adulter. C. l. si verò non mandat. ff. l. 3. de repudijs. ff. l. famosi. ad l. Iul. maiest. ff.
[f] Specul. tit. de præscript. §. species. vers. sed pone. Albericus in l. metum. quod met. cau. C. Bal. & Im. in l. 1. de seruis. fugit. C. Fel. in l. cū oportet. de accusat.

lxxix. cuiusdam Germani Antonij Zund exemplum adducit, qui necis Valentino cuidam illatæ accusatus est eo quòd paulo ante mortem illius dixisset non esse præteriturum annum quin ille tanquam baculus exaresceret, itaq; ille obijsset. Fuit autem Magus in quæstionem raptus ob comminationem istam: hæc enim ad quæstionem sufficeret in omnib. alijs criminibus [a], in hoc verò præsumptio est violentissima. Sic confessio extra iudicium facta in alijs criminibus ad quæstionē sufficit, [b] in hoc ad condemnationem: Similiter si quādo extra iudicium reus perpetrati homicidij veniam postulauerit, idemque in iudicio negauerit, quæstioni ex iure deditur: in hoc verò tam detestando crimine legitimè ad pœnam cōdemnatur, idque pro conditione personarum. Omnes enim Doctores rerumq; forensium periti consentiunt [c] reum conuictum esse si criminis cuius insimulatur veniam in iure postulet, quamuis id deinde abneget: similiterq; confessionem extra iudicium factā, posteaq; reuocatam, in criminib. alijs ad quæstionem sufficere [d]. Eadem mendaciorum [e] responsorumq; variè nutantium est ratio: sunt enim violentissima indicia & præsumptiones aduersus Magos ex quibus torqueri eos legitimum est. Huius autem execrādi criminis iudicium extra ordinem oportet fieri diuersa à criminibus cæteris ratione: in quo si quis ordinem iuris forensesq; formulas obseruare voluerit, ius diuinum & humanum planè peruerterit [f]. Verumtamen non est temerè aduersus

[a] l. de minore. §. tormenta. de quæstio. Ang. Aretinus in sua inquisiti. in gl. super vers. cōparent.

[b] l. 5. de adult. ff. gl. & Bart.

[c] c. venerabilis. de electio. & Docto. in c. exhibita. de homicid. Io. Andr. Hostien. Butri. Cardina. Panor.

[d] Bart. in d. l. 5. de adult. ff. gl. l. ictus fust. de ijs qui not. infa. Bartol. & alij Doct. in l. quoniam. de infa. Alex. & Soc. in l. magist. de iurisdict.

[e] l. vnius. §. testes. de quæsti. & c. literas de præsumpt. extrà.

[f] c. tua nos. c. vestra. de cohabitat. cleric. c. cùm dilectus. de consang. & affin. 2. q. 1. c. prohibentur. §. vlt.

uersus Magos adhibēda quæstio. Hanc enim parui à Magis fieri Iudices annotant: itaque fieri posset vt impune abirēt Magi, propterea quod à quęstione, si præfractè infitiari potuerint, plurimùm soluuntur rei: quo instituto nullum grauius periculum potest accidere in quæstione istius criminis maiestatem Dei hominumq́; minuentis, & crimina omnia quæ homo comminisci potest continentis. [a] Nam etsi Magum Satanas è manu Iudicum nequit eximere: tamen compertum illud est, nisi resipuerint, à Satana non relinqui Magos, sed ipsius quoque aduersarij nomen ab ipso indicari reis. Ex D. Adamo Martino Biebrano Præfecto audiui persæpe Biebranam Sagam, cùm quæstio de ea haberetur, dixisse ipsi, Noui futurum vt me excipias malè, & ampliùs prædixisse ipso autore se igne perituram, cùm nondum lata fuisset sententia: Etsi hoc culpa euenit carnificis, qui eam ex sententia strangulare iussus nō potuit. Contrà verò dissuadet eis Satanas ne verū enuntient, & nonnunquam etiam torturę sensum adimit [b], vt inquisitor Sprāgerus ait, qui Sagas nō temere quæstioni admouendas censet. Hæc mea tn̄ fuerit sententia, si puella ætate parua puer've fuerit, aut tenera mulier, aut delicijs assuetus iuuenis, si pręsumptiones fuerint violētæ, vt alijs cū terrore exhibeat̄ q̄stio, & subdat̄ alijs: at Sagis vetulis minimè, quæ obfirmatiōis callū in neqtia sua obduxerint. Sed postq̄ ab hoīe torto veritas expressa est, eū studiosè oportet asseruari ne cū eo diabolus colloquat̄, deinde

[a] l. 3. 4. & vlt. de malefic. C. c. vergētis de hæ.

[b] Paris de puteo in tract. de Syndi. c. tortura. Syluest. Prierias in tract. de strigib. demōst. Mirand. li. 4. cap. 5. Paulus Grillād. in trac. de quæst. 4. q. Hippolytus. Marsil. in l. repetit. coll. 4. de quæst. vide suprà li. 4. cap. 1.

deinde post horas xxiiij. eandem confessionem iteratò repeti, vt Rex Ludouicus xij. edicto sanxit. Nam perseuerari in confessione opus est vt necessaria fiat probatio, vt edictum præcipit compluribus Arestis confirmatum [a]. Alioqui si extra quæstionem Saga reuocauerit confessionem suam, nō potest hoc argumento ad mortem damnari [b] aliáue pœna corporali affici, nisi præsumptiones aliæ exstiterint. Diximus anteà Edictum Lodouici xij. (q̊ cauet ne ad testimonium vnius inculpati testis subijciat̃ q̃stioni reus nisi alia indicia accesserint) non obtinere in isto crimine, vbi difficillimum est probationē inueniri. Etenim si ob læsæ maiestatis humanæ crimen ex sola presumptione legitimè in quæstionem rapi suspectus potest [c]. vt semper fuit obseruatum: præterea si in alijs criminibus ex constantissimo Doctorum consensu [d] ob sermonem vnici inculpati testis quæstionem licet offerre reo, & ad condemnationem mortis, si duo testes idem pro testimonio dixerint, ex lege Dei & institutis humanis procedere: planè iustius multò futurum est, si reum promptè Iudices (vt Baldus & Alexander loquuntur) ad quæstionem applicauerint ob crimen tam abominandum [e] si vnus testis inculpatus dicat, aut violentæ vrgētesq; grauiter præsumptiones extent. Nam vnus inculpatus testis dimidium probationis efficit. Exempli causa, si testabitur maritus se ab vxore in Magorum conuentus deductum esse, & negabit illa, torturæ debet subijci, nisi aut capitale odium aut periurium viri adduxerit.

[a] *Anno M. D. XXXV. mense Augusto.*

[b] *l. 1. §. D. Seuerus de quæst. ff. l. sicut. eod. C.*

[c] *Faber in l. si quis. ad l. Iul. maiestatis. C.*

[d] *Accurs. in d. l. si quis. & ibi Bald. & Salic. Matthæus afflictus in const. Neapolit. tit. de ijs qui fideiussores. nu. 17. licet verba l. mariti. de quæstion. ff repugnare videantur.*

[e] *Bald. in l. 3. de episcop. aud. C. Ang. in l. 1. de malefic. C. & in l. quicunque. de seru. fugit. C. Alex. lib. 3. cōs. 60. Afflictus in cōsuetud. Neapol. li. 3. de nox. cap. 2. c. testimonium. de testib. & c. sicut nobis. fine. Raphael Fulgo. cons. 173. & cō. 107. & Decius cōs. 189.*

xerit. Hęc enim duo in teſtibus infirmandis capita ſemper admitti ſolent: inprimis verò periuri hominis teſtimonium nunquam admittitur ad præſumptionem aut indicium conſtituendum, niſi aut teſtis certus aut præſumptio violentiſsima eum adiuuerit: verbi gratia, ſi comperietur ſignatus Magus, quo indicio Triſcalanus retexit plurimos. Ego tamen cum Danæo ſentio principes quoſque Magos carcere ſigno, aut illud habere loco tam abdito, vt eos ſigno retegi ſit difficillimum. Nam à Valeſio quodam nobili viro accepi quoſdam à diabolo ſub palpebrarum altera, quoſdam ſub vno ex labijs, quoſdã in podice obſignari. Triſcalanus autem dicebat ſignatis Magis ineſſe quaſi veſtigium leporis, & quamuis ad oſſa vſque indatur acus, locum tamẽ ſenſus expertem eſſe. Firmiſsima quidem præſumptio hæc, & cum indicijs alijs ſufficiens vt procedatur ad condemnationem: quemadmodum etiam ſermo reſipiſcentis Magi conſcios in morte accuſantis præſumptio eſt cõtra alios vehemẽtiſsima: hoc.n. pręſumi opus eſt [a], cùm pœnituerit ipſum & Deum inuocauerit, ab eo rem verè enuntiatam eſſe. Sed illius dicto fidem non conuenit adhiberi ſi mortẽ obſtinatus oppetat, vt pleriq; faciũt ab auditione verbi Dei abhorrentes vehementiſsimè. Atque hæc circumpſcriptio illius regulæ futura eſt quam veteres Doctores tradiderunt, morientem præſumi ex veritate dicere. Maiores itaq; ex ſermonibus eiuſmodi ad condemnationem procedebant,

[a] *ex l. vlt. ad l. Iul. repet. & c. ſancimus. 1. q. 7. c. cũ quis decedens. §. codicillis. de lega. 2. ff. auth. quod obtinet, vbi Bal. de prob. & in l. 2. comm. de legat. C. Doct. in cap. quãuis. de re iudic. Alex. in l. ſi de do. de col. C.*

vt obseruatum est in læsæ maiestatis crimine. Sic Nero intimos & familiares quosq; curauit interfici ex sermone morientiũ, q tñ nihil aliud inter moriendum spectabant quàm vt de aduersarijs vltionem sumerent. Verũ ista omnia ex prudentis Iudicis & considerati iudicio pendent, vt obseruet an vltionis studio loquatur moriturus,[a] & diligenter quærat an vllæ inimicitiæ cõtra delatos præcesserint. Saga quędã Berõda nomine Malbeci ad Bellomontium Lomaniense cremata est, quæ iamiam moritura cùm interrogaret̃ an nobilis quædã fœmina quam indicauerat fuisset in eo numero, nobilis autem fœmina cum ea cõmissa pernegaret, his verbis respondit Saga, *No sabes tu pas quæ lo darrein cop que nos hemes lo baram a la crotz deu pastis, tu portaues lo topin deus posons*? id est, an nescis cùm postremò saltationem haberemus ad crucẽ artocreatis, te portasse pharmacorum poculum? ad hæc obmutescẽs fœmina non respondit quicquã, ita se conuictã ostẽdit. Sin autem Magus obstinatus moritur, eum certissimũ Dei hominumq; aduersarium esse præsumit̃, qui viuens omneis enecare cupiat: vt Nero facilè Magorũ princeps dictũ illius qui cœlũ & terram in cineres abire optans dicebat, *me moriente*, illius ergo dictũ volens corrigere dicebat ἐμοῦ ζῶντος, me viuente. Hęc illa est species in qua præsumptionem vnam euertit altera[b]. Nec tamen debet testimonium morientis Iudex contemnere: fieri enim potest vt ex veritate sit: vt suprà demonstrauimus non raro Magos à Magis interire, & (quod ait Ie-

remias

[a] Bald. in tit. de pace Const. ver. vassal. in fi. Ias. in l. 1. col. 2. Oldra. cõs. 192. viso. Hippol. Marsil. in pract. §. restit. col. 12. & in rubr. de fideius. col. 7. 8. & seq. latiss. Bart. in l. si qs in graui. §. 1. ad Syllan. ff.

[b] l. diuus de in integ. restit. 22. q. 2. c. 1. est & c. ne qs arbitret̃.

remias) deum inimicos suos opera inimicorum euertere. Sed si is quem obfirmatus Magus accusauit dixerit ad probationẽ sui se ita semper vixisse vt virum bonum decet, audiẽda est illius defensio: sin autem eum cõtrà suspectum esse pareat, aut antè fuisse reum, sed neq; absolutum sententia neque damnatum, eum Magũ esse presumitur. Sed etsi legitur probationẽ contra præsumptionem iuris admitti non oportere[a], & diuino iure in Sagã est homicidij & parricidij presumptio: ferenda tñ est Saga, vt exhibeat aut viuos demonstret eos de quorum nece accusat̃. Hæc enim defensio coniuncta euidentię permanentis facti plus potest q̃ probationes oẽs & præsumptiones contrarię:[b] quemadmodum suprà ostendimus veritatẽ permanentis facti contra Sagam probationẽ esse omnium euidentissimam. Regula autem iuris est[c], probationem minus legitimam in atrocibus & nocturnis maximè criminibus (quale istud est) sufficere, quoties probatio certa non potest obtineri. Sapiens verò Iudex ad consequendum veritatem omneis presumptiones comportaturus est: modò ne id faciat quod multi Iudices in Germania solent. Hi enim aut magos alios conquirunt, vt per eos ad saltum cribri rescis̃cant an reus sortes exerceat: aut puerulis templum adeuntibus nouos calceos axũgia suilla perũctos curãt indui, vt Magæ inde

[a] l. antiquæ. ad Vellei. C. l. vltima ad Macedon. l. vltima. arbitrium tutelæ. C. l. à diuo Pio. §. si pignora. de re iudicata ff. Alexand. in l. inter stipulantem. §. 1. de verborum obligat. & consil. 47. & consil. 91. coll. finali. libr. 6. Roman. consil. 250. Hippolyt. Marsil. in l. 1. §. ad quæstionem. de quæstionib. Speculat. in tit. de præsumpttonib.

[b] Felin. in cap. quanto. de præsumptio. Bald. in l. contra negantẽ. cod. Roman. consil. 350. col. 8. Alexan. in l. vnic. vt quæ desunt aduocatis. C. & consil. 118. col. pen.

[c] cap. præterea. cum glos. ext. de testib. Panor. in c. venerabilis. col. 2. eod. l. si ij qui adulterij. ad l. Iul. de adulter. ff.

nequeant egredi, nisi eis visum fuerit qui pingues calceos ferunt: aut ambos pedes. Sagæ & manus colligantes eam imponunt aquæ leniter, eámque si saga fuerit, in fundo mergi non posse putant. Hac enim via diabolus iudicia, quæ sancta oportet seruari, commutat in scholam Magiæ. Similiter ne illud faciat quod in libro Coniurationum Romæ & Auenione impresso legimus, vbi ratio exponitur faciendi caseum mulieris Sagæ nomine, ex quo accusetur. Nobis verò neque illam formam, neque alias consimiles quas legimus, placet exponere. Verùm quæstio est si neque Magi extabit confessio, neque inculpatus testis, neque permanentis facti euidentia, sed violentæ præsumptiones erunt, puta à vicinis omnibus haberi pro Mago[a], aut busones in ollis locísve abditis alentem deprehendi, quamuis nemini sit comminatus Magus, qui in hac causa statui oporteat. Ego violentā præsumptionem eiusmodi non sufficere statuo ad sententiam mortis ferēdam, ad alias pœnas sufficere.

[a] *à vicinis veritas melius haberi potest.* Barto. *in l. dominus horreorum. locati. ff. & arg. l. si ita. §. mulier. & ibi* Bart. *de fūd. instr. ff.*

Dicamus igitur de Magorum pœnis, quas pro amplitudine probationum maleficiorúmque prudenter augeri minuíque necesse est.

De pœ-

De pœnis quas merentur Magi Cap. V.

DVO sunt omnino modi quibus sua Rebuspubl. amplitudo conseruatur, præmium & pœna: quorũ vnus ad bonos pertinet, alter ad improbos, & nisi iustè ex æquo & bono singulis tribuantur, nulla spes alia nisi ineuitabilis casus Reipub. maximęq́ꝫ ruinę ostendit. Non quòd pœnas de omnibus delictis sumi necessariũ videatur: nam neqꝫ Iudices reis iudicandis sufficerēt, neqꝫ plectē-dis carnifices: imò vix vnũ crimen è denis per Iudices castigat̃, sed tenuissimos solùm quoqꝫ videris pœnas luere, qui gratia amicis aut pecunia valent eos plerũqꝫ manus hominũ effugere: quamq̃ꝫ nec amici nec facultates vllæ eos à Dei manu vindicaturę sunt. Hi aũt falluntur plurimũ qui non alia de causa pœnas instituras putãt, q̃ꝫ ad castiganda maleficia: At hic minimus est me iudice fructus, q̄ ad Rempub. inde perueniat: Maximus .n. & summus omniũ est, ꝙ sedat̃ ira Dei, pręcipuè si directè peccatum fuerit contra maiestatē Dei, vt in hac causa est. Videmus itaqꝫ [a] cùm Dei populus sese Moabitis adiungens ad Bahal pehoris sacrificia declinasset, viginti quatuor millia ex eis occubuisse, & longè plures fuisse perituros, nisi repentè Pinhas Elezaris filius irã Dei cernens exardescere vnũ è ducib. populi cum Moabitide cubantē transfixisset. Tum mors desiuit peruadere: Deus aũt Mosi, Pinhas, inquit, sedauit furorē meum ardente zelo quo zelotypus fuit honoris mei, & obstitit ne populũ

[a] *Num.* 25.

istum perderem: dicito ei me fœdus cum ipso ac posteris ipsius initurum, vt sacerdotio fungantur mihi. Posteà trecentos annos vixit, eiusque posteri ampliùs bis mille annos sacerdotio honore amplissimo perfuncti sunt. Hic igitur primus punitionis improborum fructus, vt sedetur ira Dei, & vindicta eius in vniuersum populum auertatur. Ideoq; Iudicibus fuit imperatum[a], si postquàm perquisiuerint autorem homicidij nõ poterunt deprendere, vt sumentes vaccã sacrificẽt in loco vbi cædes cõmissa fuerit, manus abluãt vt innocentes facti, & Deũ orent ne ob effusum sanguinem ira sua populum perfundat. Secundus punitionis fructus est, vt in regionẽ totã accersat̃ Dei benedictio, prout in lege Dei scriptũ est[b]. Postquã igni & gladio tradideritis oppidũ è populo meo fratribusq; vestris qui deserentes Deũ idola coluerint, & omnem animã homines & bestias occideritis, aggerẽ è lapidibus trophæi loco accumulabitis: ac tum extendã amplas misericordias meas erga vos, & gratijs vos benedictionibusq; cumulabo. Tertius fructus ex improborũ punitione procedens est, vt metus & terror incutiatur alijs: sic enim lex Dei[c], vt alij videntes punitionem metuant peccare. Quartus fructus, vt caueat̃ ijs quos nondum infecit & corrupit improbitas, vt incolumes pestilẽtia inficit atq; elephãtiasis[d]. Quintus, vt improborũ numerus minuat̃: qua sola ratiõe vet⁹ Britanniæ consuetudo sancit suspendi fures, quia nimius eorum numerus futurus esset. Atque hæc verba

[a] Deut. 21.
[b] Deut. 13.
[c] Deu. 15. & 19.
[d] Leuit. 12. & 13. & 14.

verba ineptæ illius consuetudinis, *cùm omnes regionis syluæ non satis facturæ essent, mors autem grauior sit quidem puniendis furibus, sed furtis impediendis leuior*: verũtamen consuetudo isto solo argumento nititur. Sextus, vt boni securè vitam possint transigere. Septimus, vt puniatur improbitas[a]. Hæc bona atque commoda ex improborum supplicijs proficiscentia placuit attingere. Si quis autem modus vnquam exstitit sedandi iram Dei, benedictionem eius obtinendi, alios perterrendi aliorum supplicijs, hos ab illorum corruptione conseruandi, improborum numerum minuendi, bonorum vitam confirmandi, & improbitates summè detestandas quas ingenium hominis excogitare potest puniendi, hic certè vnus est vt omni rigore castigentur Magi. Quamquam non satis respondet rigoris vocabulum, cùm nulla sit tam crudelis pœna, quæ puniendæ Magorum improbitati queat sufficere: omnia enim ipsorum scelera, blasphemiæ, & instituta inuehuntur in maiestatem Dei, vt mille artibus irritent & exacerbent eum. Plurimùm apud veteres fuit dubitatum quod genus mortis in eum institueretur qui patrem aut matrem occidisset: vt ex lege Pompeia in parricidas constat, cuius nouum & accuratum supplicium lenius posteà visum est. Quamobrem Tarquezium maiorem, qui parentem suum Pictauiensem Electum occidi curauerat, Curia Parlamenti voluit discerpi cãdente forficè, diffringi artus ad rotam, ac postremò concremari:

[a] Deut. 19.

cremari:

cremari: etsi ne hoc quidem pacto condignas pro merito pœnas is perferre videbatur, qui vitam ademit ei à quo acceperat. Altero quoque Aresto eiusdem Curiæ nobilis quædam fœmina quæ virum suum occidi curauerat, viua exusta est: quod illa satis patienter tulit, cruentã subuculã viri sui ante oculos habens. Quidã etiã Magos dubitant igni tradere, etiam eos qui pacto expresso se diabolo adiunxerunt. Horum enim præcipuè vindictam diligentissimè & summo iure oportet persequi, vt iram Dei amoliamur vltionemque nobis superuenturam. Quoniam verò sortilegium autores nihil ampliùs quàm hæresin esse interpretantur (quamuis hæresis vera læsæ maiestatis diuinæ crimen est igne puniendum ex cap. vergentis. de hæreticis) ideò tenenda est istius criminis à simplice hæresi differentia. Primùm enim hanc professionem Magorum primam esse demonstrauimus, quòd Deũ omnemque religionem abnegant. Hominem qui Deum verum deserit vt hæreat alteri Lex Dei iubet lapidibus obrui[a], quod supplicium tradũt Hebræi interpretes esse grauissimum[b]. Hoc verò ante omnia oportet obseruari. Mago enim (de quo dicimus) non videtur satis si Deum abneget vt religionem alteram amplectatur, sed omni religioni veræ ac superstitiosæ renuntiat qua homines in offensæ metu contineri possunt. Secundum Magorum crimen est, quòd vbi Deo renuntiauerũt, maledicunt, blasphemant, & prouocant eum despectu maximo, & quemcunque Deum aut idolum antè

Primum Magorum crimen.

[a] *Deut. 13.*
[b] *R. Maymon. lib. 3. more hamebocim.*

Secundum Magorum crimen.

antè metuerint. Lex autem dei, [a] Quisquis Deum, inquit, blasphemauerit, peccatum eius manebit in eo: & quisquis maximum Dei nomen per contẽptum pronuntiauerit, plectatur morte: qui locus Philonem torsit, omnesq; Hebræos Doctores mirificè. Videtur enim prius legis istius caput ad eos pertinere qui Deum suum quem pro Deo habẽt blasphemauerint, & hos dici reportaturos peccatum suum. Alij interprètes dicunt ei qui blasphemauerit Deum, nunquam condonari (quodcunq; tandem supplicium perferat) nisi ipsum pœnituerit: & eum qui maximum Dei nomen audacius expresserit morte affici oportere. Ipsa Legis [b] verba obseruatione dignissima afferemus, יהוה מות יומת
איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו: ונקב שם Quamobrem Hebræi sanctissimum Dei nomen neq; scribunt vnquam, neq; pronuntiant. In priore autem legis capite videmus nõ dici יהוה propriam Dei appellationem, sed אלהיו, quod nomen Dijs omnibus & Angelis tribuitur. Etenim videtur Deus innuere ab ijs blasphemari Deum qui id blasphemãt quod Deum esse opinantur. Sic Deus qui corda & voluntates hominum scrutatur, consilia ipsorum respicit: vt cùm olim Magi crucifixorum, quos deos putabant esse, manus & crura confringebant, aut sumpta hostia bufones pascebant. Iam itaq; duplicem videmus & detestabilem Magorum impietatem esse, quòd Deum verũ non dubitant blasphemare & quicquid diuinitate aliqua præditum esse putant, vt omnem pietatis opinionem euellant &

[a] Leuit. 24.

[b] Leuit. 24.

Tertium Magorum crimen.

offensæ metum. Tertium crimen ampliùs abominandum est, quòd dant fidem diabolo, adorant eũ atq; sacrificant: & eorum sceleratissimi facta fossa vultum humi abijciunt orantes ex animo & adorantes diabolum. prout de Pamphila Larissana Saga in Thessalia antè notauimuus ex Apuleij testimonio. Sed ne procul abeamus, fuit in Laodunensi suburbio cui nomẽ est à valle, Saga mense Maio M. D. LXXVIII. quæ idem fecit multis præsentibus. Istud autẽ abominandum scelus omnia supplicia quæ ab homine excogitari possunt grauitate superat, cùm disertissimo Legis contextu pręcipiat Deus[a] vt qui inclinatione solùm honorem imaginib. quæ Gręci εἴδωλα vocant, habuerit plectatur morte: nam Hebræum *Tistaueb*, Chaldæum *Tisgud* nihil quàm inclinare denotat, quod omnes Latini interpretes dixerunt adorare. At Magi nõ satis esse ducunt si adorauerint solũ aut corã Satana se inclinauerint nisi se dedãt ei, orentq; & inuocent eũ.

[a] Exo. 20. et 32. [a] Deu. 13. et 27. Num. 25.

Quartum Magorum crimen.

Quartum crimen præcedente grauius est, quod permulti Magi fuerũt conuicti adeoq; confessi se progeniem suã Satanę deuouisse: qua impietate Deus se in lege adduci pronuntiat[b] ad vltionẽ in eos inflammandam qui Molocho dedicauerint liberos, quem Iosephus Priapum interpretat̃, Saturnũ Philo: vtut sit, Satanæ & spiritib. malignis offerebant̃.

[b] Leuit. 21. Deut. 18.

Quintum Magorum crimen.

Quintum prouehitur vlterius, Sagas ferè ex confessione ipsarum cõuictis esse quòd paruulos pueros necdum baptizatos sacrificabant diabolo tollẽtes in aera, deinde aciculam crassam in caput eorum

rum inferentes vt eos enecarent, crimine grauissimo. Sic Sprangerus narrat vnam se autore crematam esse, quę hoc pacto vnum & quadraginta necauerat. Sextum crimen horribilius superiore est, quòd Magis nō est satis suos ipsorum liberos diabolo sacrificauisse & cremauisse sacrificiorum ritu (aduersus quæ Deus lege inuehitur [a], dicēs se populos terrę ob istam abominationem exstirpasse) sed eos inde ab vtero deuouent Satanæ. Sic Raziorum Baroni Satanas indixerat vt filium suum adhuc in vtero versantem sacrificaret, eoq; pacto matrem cum fœtu enecaret: quod ille fuerat facturus nisi anteuertisset vxor, vt idem agnouit atq; confessus est. Duplex verò parricidium turpissima coniunctum idololatria. Septimum ac frequentissimum est, quòd iurati Magi promitttunt diabolo se quoscunque poterunt ad cultum ipsius perducturos: idque reipsa præstant, vt antè demonstrauimus. Lex autem Dei præcipit [b], vt quisquis ita vocatur, eum lapidibus curet obrui qui animum ipsius sollicitauerit. Octauum crimen est, quòd honoris causa inuocatur & iurat̄ per nomen diaboli: nam Magi eum semper in ore habēt, & per eum duntaxat iurant, nisi cū abnegat̄ Deus. Sic apertè veniunt contra legē Dei, quę per alium quàm per Dei nomen iurare vetat [c]: quāobrem Scriptura dicit, da gloriā Deo, quàm formulā Iudices cùm à litigantib. aut testibus iusiurandum exigerent, obseruabāt, dicentes, tribue gloriā deo. Nonū est, quòd Magi incesta colunt adulteria, &

Sextum Magorum crimen.

[a] Deu. 18.

Septimum Magorum crimen.

[b] Deut. 13.

Octauū crimē.

[c] Ierem. 5. 12.

Nonum crimē.

eo nomine omni seculo infamati atque cõuicti sunt: nam eos docet Satanas neminem perfectũ Magũ aut incantatorẽ esse quin sit ex patre & filia, aut ex matre & filio genitus. Quò spectat Catul. disticho,

Nam Magus ex matre & gnato gignatur oportet,
Si vera est Persarum impia relligio.

Epiphanius contra Gnosticos & Athenagoras in Apologia incestum Magis frequentem esse annotant. Omnia hæc impia scelera directè in Deum & honorem ipsius committuntur, quæ summo iure vlcisci tenentur Iudices vt iram Dei à nobis amoliantur. Cętera Magorũ crimina ad iniuriã hominibus factam pertinent, & quę illi cùm possunt vlciscuntur. At nihil tantopere odit Deus[a], quàm vt videat Iudices iniurias sibi aut alijs facta: vlcisci, horrendas verò blasphemias dissimulare quæ in maiestatem Dei euomuntur, qualeis à magis pronuntiari antè ostendimus. Alia itaque crimina persequamur. Decimum est Sagas homicidiorum artẽ exercere, adeoque infantium cædes committere, ac posteà elixare donec humorem & carnem eorum fecerint potabilem: quod Sprangerus ex ipsarum confessionib. scribit cognouisse, & Baptista Porta Neapolitanus libro de Magia. Neque omittẽdum illud est, infantes priùs ab eis enecari quàm fuerint baptizati, quib. quatuor circũstantijs exaggeratur crimen homicidij. Vndecimum crimen est, quòd humanas carnes ac puerorum maximè comedunt Sagę, & palàm bibunt sanguinem: quod scelus admirabatur Horatius, cùm diceret,

[a] 1. Sam. 2.

Decimũ crimẽ.

Vndecimum crimen.

Neu

Neu pransæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Verumtamen istud est exploratissimum. Quòd si pueros habere non possunt, hominum cadauera è sepulchris effodiunt, aut suspensorum eximunt è patibulis, prout persępe compertum est. Huc pertinet quod Lucanus olim cecinit,

—laqueum nodosq; nocenteis
Ore suo rupit, pendentia corpora carpsit,
Abrasit cruces, percussaq; viscera nimbis
Vulsit, & incoctas admisso Sole medullas.

Propterea se Apuleius narrat, cùm Larissam Thessalię aduenisset, sex aureos lucratũ esse ex nocturna corporis vnius custodia, eo quòd Sagæ (per quas illa regio famosa effecta est) nisi certa custodia adhiberetur, veniebant intrò quacunq; forma videbatur, & osium tenus circumrodebant corpora. Hæc verò detestabilis persuasio à diabolo mentibus humanis inditur, vt alij alios cædant vorentq; & euertant humanum genus. Hoc etiã addendũ, Magos omneis plurimùm esse veneficos, quo vno crimine ad mortem damnari possunt ex Cornelia lege de sicarijs, quamuis non fuerit venenum traditum. l. 1. in verbo, venenum confeceris de sicarijs. ff. Homicidium autem & lege Dei[a] & humanis legibus[b] capitale iudicatur: similiter qui carne humana vescuntur aut vescendam prębent, morte digni sunt. Sic Lutetiæ dulciarius pistor è suspensorum carne faciens artocreata, viuus crematus est, domus euersa, & interdictum ne ædificaretur denuò: sic locus perdiu in icuncularum

[a] Deut. 19.
[b] toto tit. ad l. Cornel. de sicarijs. C.

Duodecimum Magorum crimen.

vico desertus mansit. Duodecim crimen singulare est, quòd venenis & sortilegijs enecant ab homicidio simplice disparatis lege Cornelia de sicarijs & veneficis. ff. grauior enim offensa est si quem veneno quàm si aperta vi sustuleris, & grauius adhuc est necare sortilegio quàm veneno. Grauius est, inquit Lex[a], occidere veneno quàm gladio. Decimum tertium Magorum crimen est frequentissimum, quòd ab eis pecora enecantur. Ideò Augustanus quidam Magus anno M.D.LXIX. forficibus discerptus est, quòd redempto corio pecorum mortem eis intulisset. Decimumquartum est ordinarium expressum Lege, quòd fruges necant, & famem sterilitatemq; inuehunt in regionem totam. Decimumquintum est, quòd Sagæ cum diabolo rem habent, etiam dum maritis accubant, vt omneis confiteri suprà notauimus. Hæc detestabilia quindecim crimina, quorum minimum morte dignum est accuratissima: nõ quòd singuli Magi rei sint criminum istorum omnium, sed illud tamen compertum est Magos qui cum diabolo expressè pepigerunt, reos omnium istorum scelerũ ferè, aut certè plurimorum esse. Cùm autem multa crimina & multis actionibus ab homine committuntur, singulorum pœnas oportet repeti: neque vnum impunitum relinqui ex concurrente altero[b], sed plures pœnas (vt ait Bartolus[c]) distinctas imponi siue legibus & institutis, siue arbitratu Iudicis[d]. Si plura crimina in facto eodem cõmittuntur, idem iudicium est: nisi crimina sint vnius speciei,

Decimumtertium crimen.

Decimumquartum crimen.

Decimum quintum crimen.

[a] *l. 1. de malefic. C.*

[b] *l. nunq̃ de priuatis delict. ff.*

[c] *ex l. 3. de termino moto. ff. l. prætor. §. si mihi plures. de iniur. ff. l. si adulterium cum incestu. de adult. ff.*

[d] *l. non est nouum. de acti. empt. l. qui sepulchri. de sepulc. viol. C.*

speciei, vt parricidium in homicidijs quidem numeratur[a], sed reus sola parricidarum pœna tenebitur. lex autem Dei pœnam capitalem sanciens nō distinguit minutatim Magorum scelera, sed Sagā viuere simpliciter vetat, מכשפה לאתחיה: quem in locum Hebręus Philo his verbis, *lo techaie*, significari dicit. Sagam eodem die q̄ euicta fuerit morte afficiēdam fuisse, & ita à maioribus obseruatum. Sic ergo nō solùm grauitatē criminis exponit Deus[b], sed etiam demōstrat quantopere expetat vt iustitiæ leges in istos homines exerceantur. Nominatim verò Lex morti Sagam adiudicat, ne pœna ob sexum minuatur: vt legitimè in omnibus alijs criminibus obseruatur. l. sacrilegij. de peculatu. ff. l. si adulterium. §. stuprū. de adulter. ff. cap. sicut. de homicidio. Plus enim est offensionis in cæde fœminę quàm viri, ait Aristoteles in Problematis lib. 29. cap. 11. Itaq; si nihil aduersus Magum probabitur idololatrię, blasphemię, sacrificiorum, parricidiorum, homicidiorum, adulteriorū, scortationum cū Satana, & aliorum scelerum: cùm tamen probatū fuerit Magum reum esse meretur mortem. Ampliùs Iura ciuilia[c]: nam non solùm ea cui expresso pacto cum Satana conuenit afficienda est Morte, sed etiam is q̄ Sagas cōsulit: hę.n. tantopere sunt abominatiōi ex Lege, vt ea modò hostes salutis communis[d], modò id facinorū magnitudinē Magos maleficos[e], modò peregrinos naturę[f] (hos, inq̄t, tanq̄ naturæ peregrinos feralis pestis absumat) modò hostes humani generis[g] nominet. Augustinus etiā in hi-

[a] l. Senatus. de accusat. ff. & ibi Bart. l. prætor edixit. §. 1. de iniur. ff.

[b] Exod. 22.

[c] l. nemo aruspicē. de malef. C.

[d] l. vlt. eod.

[e] l. nemo. eod.

[f] l. multi. eod.

[g] l. etsi. de malef. C.

in libro de ciuitate Dei Magos appellat maleficos ob maleficiorum magnitudinem. Quod autem ad Magos aulicos, quia istud malum quàm maximè potest accedit Principes, idq; nõ nostra solùm memoria sed ab omni seculo, ad Rempub. totam euertendam (nam Principes eodem pellicit à quibus populares itidem pertrahuntur) hanc ob causam lex insignis extat[a], qua ita sancitur si quis Magus, vel magicis cantaminibus adsuetus, aut aruspex, aut ariolus, aut certè augur, vel etiam mathematicus, aut enarrãdis somnijs occultãs artẽ aliquã diuinãdi, quibuscũq; tandẽ præditus honorib. & potẽtia sit in comitatu Principis fuerit, vt præsidio dignitatis exut9 cruciatus & tormẽta nõ fugiat. Hãc legẽ literis aureis in portas Principũ incidi oporteret: pestẽ. n. capitaliorẽ in comitatu eorũ nõ inueneris. Vt aũt agnoscamus quantis laudibus Principes Ethnici digniores sint Christianis multis, apud quos faciunt stipendia Magi, mulierem Martham nomine, Marij temporibus in exilium à Senatu Rom. missam legimus[b], quæ se totius prælij aduersus Cimbros euentum prædicturam confirmabat: & Claudius Cæsar in Rom. equitem agi summo iure voluit, adeò vt morte multatus fuerit[c] & publicata bona, eo quòd galli gallinacei ouum circumferret (alij serpentis dicunt) vt eo pacto religionem falleret Iudicũ, litemq; gratia vinceret. Fuerunt homines imperante Tyberio ex minima opinione Necromantiæ ad mortem damnati[d]. Caracalla Imperator etiam condemnauit eos qui her-
bas &

[a] d. l. et si.

[b] Plutarh. in Mario.

[c] Tacitus. Plin. li. 29. ca. 3.

[d] Tacitus.

bas & alia id genus ad curandas febreis faucibus appenderant [a]: quod Deus lege prohibet, cùm ritus Amorrhçorum & Chananæorum abominatur. Nam in eis Moses Maymonis ligaturas numerat, quas etiam Augustinus damnat, vt suprà demonstrauimus. Hoc iudicium Caracallæ Cæsaris oculis eorum proponi conuenit qui lege Dei abutentes condonãt execrabilia Magorũ scelera, ex quibus tam multa mala perpetimur. Sed eos qui res istas præbent, non qui imprudentes accipiunt bona fide, eos inquam persequendos in iure censeo, (ista enim idololatriæ & sortilegiorum principia sunt) quo exemplo palàm demonstrabitur Magos qui expressæ cum Satana pactionis tenentur mereri mortem. Cumque sit ante omnia detestandum crimen, eo grauior pœna conuenit maleficio: nempe aut lapidationis, vbi hoc genus pœnæ receptũ est, aut ignis atque incendij, quod supplicium ferè apud Christianos iam olim fuit obseruatũ. In Belgico & multis Germaniæ partibus damnatæ mulieres immerguntur aqua: verùm Sagas colligatis artubus in aquam proiectas compertum est non posse mergi, nisi admota vi in aquam inferatur caput, vt suprà diximus. Quòd si pręter sortilegij crimen siue confessione, siue testibus, siue facti euidẽtia probetur aliquem à Saga enectum esse, infantem verò maximè, crimen est grauius. Et quamuis sorte quam Saga ad inimicum tollendum iniecerit alterum comperiatur enectum esse, digna tamẽ est morte: aut si philtrum cogitans mortem intule-

[a] Spartian. in Caracalla.

rit, etiam quæ Saga non est ex facto meretur mortem, ait lex [a]. Sed huius leniorem esse pœnam conuenit quæ non fuerit Saga. Nihil tamen plerumq; tam difficile est quàm probatio, & in ea maximè Iudices occupantur. Quamobrem si neque inculpati testes, neque reorum confessio, neque euidentia facti habebit (quæ tria esse genera probationum diximus ex quibus mortis iudicium ferri potest) sed præsumptiones solùm erunt, vtrum infirmæ sint an violentæ præsumptiones animaduertimus. Si præsumptiones infirmæ fuerint [b], neque reum oportet vt Magum condemnari neque absolui, sed amplius dicere ad commoditatem quæstionis, & intereà è vinculis reum eximere. Sin autem violentæ fuerint, an ad condemnationem mortis procedi sit opus dubitatur, propter discrimen huius criminis ab alijs amplissimum. In alijs enim criminibus nemo ex presumptione licet violentissima damnari ad mortem potest [c]: ad alias verò pœnas, puta triremes, flagra, multam honorariam aut pecuniariam pro qualitate personarum [d] & probationum grauitate damnari potest. Itaque videtur in isto abominando crimine ad iudicium mortis ex violentis præsumptionibus procedi posse. Verumtamē ex violentis præsumptionib. statuendā non cēseo mortis cōdemnationē, sed alias omneis pœnas excepta morte. Hoc nos in pari causa docet Lex Dei dicens [e], Si quod ex oppidis popularium tuorum audiueris apud alios instarc vt Deum æternum deserant orent-

[a] *l. si quis aliquid. § qui abortiones. de pœnis. ff.*

[b] *Bald. in l. si. de probat. C. & in l. presbyteri. de episc. C.*

[c] *l. absentem. de pœnis. ff. l. vlt. de probat. C. l. singuli. de accus. C. Gand. in tract. malefic. sub rubric. quādo puniantur plu. Ancaran. con. 217. Alex. Im. cons. 15. li. 1. & cons. 14. li. 3. Cæpola cons. 41. Castrens. cons. 192. Alex. cōs. 81. li. 5. Angel. de malefic. in verbo, & Andream. nu. 22.*

[d] *l. capitalium. §. in seruorum. de pœnis. ff. l. vlti. de incendio. ff.*

[e] *Deut. 13.*

orentq; Deos alios, veritatem rei diligenter peruestiga. Si eam certam esse cognoueris, tum incolas illius oppidi obsideto, perrumpito, igne cædibusq; misceto. Veritatem igitur teneri certò opus est, vt sententia feratur mortis. Hic verò dixerit quispiam, Aut absoluere, aut damnare opus est. Si verum crimen est, mors non suffecerit: sin falsum, oportet absoluere, aut certè ampliare donec amplius quæstione habita cognoscatur, reum verò hac lege vinculis soluere vt vadimonium eodē statu obeat, &c. non supplicio corpus afficere, aut honorem cuiquam ob præsumptiones adimere, ex prisca Rom. lege [a], apud quos tres erant notæ [b]: vna A. altera C. tertia N L. absoluo, condemno, non liquet. Respondemus hanc iudiciorum formam sublatam esse [c], & alteram extra ordinem inuectam, cùm Romani imperium obtinerent. Nam illud dictum legis, actore non probante reus absoluitur, verum est: sed ea demum probatio est non solùm quæ probat necessariò, sed etiam quæ ad indubitatam probationem accedit proximè. Inprimis verò eorum criminum quæ clàm committi solent probatio ex bonis certisquè rationibus petita sufficit, quod Baldus [d] & Ioānes Andreas [e] hoc modo dixerunt, ratione difficilis probationis sufficit probatio præsumptiua: quam ob causam probatio quoq; domesticorum testiū admittitr̄ in rebus clàm gestis intra priuatos parietes [f] quam probationem alioqui fora excluderent [g]. Magorum autem scelus de nocte ferè commit-

[a] l. vlt. de probat. l. sciant. eo. C. l. qui accusare. & D. ib idē

[b] Asconius in Verrem.

[c] l. ordo. de public. iudic. ff.

[d] in l. quicunq; de seru. fugit. coll. vlt. versu & nota octauo & in auth. quas actiones, circa fin. de sacrosanct. C.

[e] in c. cùm dioecesi. glos. super verbo, argumētis: & in c. illo vos. de pignor. & in c. ad nostrā. de emptio.

[f] l. consensu. de repud. & ibi Bar. & in l. lex quæ tutores. de administr. tut. & Cynus. in l. parētes. de test. C. Not. in c. 3. loco. de proba. & in c. veniēs. 2. de testib. & in c. cū dilecti. de electio.

[g] l. omnibus, & ibi Doct. de testibus. C.

titur, deſerto loco & ab hominibus remoto, ijsq́ꝫ modis quos nemo præſumere vel cogitare poſsit. Violẽtas igitur pręſumptiones in cauſa tam deteſtabili haberi ſufficit, vt ſupplicia corporib. quantumuis grauia, capitali ſolùm excepto, irrogentur, fuſtigationes, ſectiones, notæ, perpetua vincula, multæ pecuniariæ, publicationes, & pœnæ conſimiles, præterquàm exſilium, niſi in locum aliquem certum relegetur Magus. Solent enim plerumq́ꝫ Magi ſolum vertere vbi retecti ſunt, peſtemq́ꝫ importare aliò: ſin vno in loco iubentur conſiſtere vbi ſe obſeruari & in ſuſpicione eſſe viderint, nihil audent amplius. De perpetuo autem carcere, etſi ex communi iure prohibetur [a], melius tamẽ in Canonico iure proſpectum eſt, maximè verò in pręſente cauſa. Nihil enim tantopere formidant Magi quàm carcerem, prout carcer modus eſt potentiſsimus ad veritatem exprimendam & afferendã reſipiſcentiam: ſed alij comites expertes rei Magicæ ſemper ſunt adiungẽdi, quia dum ſoli ſunt eos à diabolo in ſua improbitate confirmari mõſtrauit experientia, aut etiam vt ipſi mortem ſibi conciſcant adiuuari. Si igitur Sagas bufonibus, lacertis, hoſtijs, oſsibus, pinguibus'ue ignotis inſtructa deprehenditur, & famoſa eſt rerum magicarũ nomine, p̄ſumptiones ſunt validiſsimæ: ſi aliquando reprehẽſa in iure, nec abſoluta eſt, vehemẽs eſt pręſumptio: ſi ex ſtabulo inimici aut ouili viſa fuerit egredi, poſteaq́ꝫ pecudes moriant̃, aut ſi ij moriant̃ vel lãgueſcant quib. interminatæ ſint Sagę, ſiue vnus ſi-

[a] l. mandatis. de pœnis. ff.

nus siue plures, violenta est præsumptio. Ex his præsumptionibus, vt neq; vllius confessionis neq; testium extet probatio, in pœnas tamen illas condemnari debent, præterquam ad mortem. Hęc nobis regula tenenda est[a], sublata mortis pœna & rigore legum mitigata, cùm præsumptionibus agitur: neq; eorum probanda sententia, qui ex præsumptionibus licet violentissimis corporalem pœnam irrogari non posse putant[b], sequuti opinionẽ Alberti Gandini & Pauli Castrensis. Hic enim (vt gloriatur ipse) impedimento fuit ne corporali pœna afficeretur prædo[c], qui deprehensus fuerat stricto gladio è loco exiens vbi inimicus recens occisus compertus est, & cui etiam occisori pater imperauerat ne regrederetur domum quin rem confectam resciuisset, deinde verò post rem gestam eum pater admonuit vt fuga sibi consuleret: quod in iure fuit comprobatum. Humanus spiritus, ait Paulus Castrensis, non poterat dubitare quin is qui accusabatur cædem perpetrauisset, vtcunq; infitiaretur: verumtamẽ non fuit affectus corporali pœna. Atq; in hanc sententiam Bononienses Doctores consenserũt[d], freti quodãmodo antiqua Rom. opinione, absoluendum planè aut condemnandũ

[a] Ant. But. Pan. Felin. Io. Andr. in c. afferte. de præsump. text. in c. illud. de cleric. secundum Felin. in c. qualiter & quãdo.

[b] Gand. in trac. de malefic. tit. de præsum. col. 3. Specul. tit. de præsump. § species. versu in summa. Oldr. cons. 192. viso. Bald. in l. præsbyt. col. 1. vers. & adde. de epis. C. & in l. non est verisi. quod met. ff. & in l. eius. §. 1. de testib. & in l. sciant cuncti. de probat. C. fin. vers. 6. vbi etiã. Castrens. Bal. in l. fugitiui. col. 2. & ibi Cæpola vlt. charta. de ser. fugit. C. Bal. in c. 1. fin. tit. quib. mod. feudum amit. Ancaran. in reg. semel malus. col. 10 de reg. iur.

[c] Castrens. cõs. in l. . §. si quis 26. coll. 7. vers. ad vnum, si cer. consil. 2. post 299. visa. col. vlt. lib. 2.

[d] Gand. in tract. malefic. tit. de præsump. Rom. in villa, si. ad Syllan. Franci. Aretin. in l. eius qui. §. si cui. de testam. Barbat. cõ. modo, lib. 1. & cons. 23. sapientissimus. coll. vlt. lib. 2. Alex. in l. 1. coll. 8. versu pet. ff. & cons. 15. viso processu coll. 2. lib. 1. & cons. 115. in causa lib. 3. & princ. lib. 7. cons. 138. coll. vltima. lib. 7.

ex lege, aut amplius decernendum dimiſſo reo: cũ tamen ex inſignibus prȩſumptionibus omnes ſemper multã pecuniariam committi cenſeant. Quid ita multam? inquies. Etenim ſi præſumptiões eas non eſſe iudicant ex quibus ferri ſententia poſsit, non debent rei ad multam condemnari, maximè cùm homo damnatus criminis, ſi ſoluẽdo non eſt, ex diuinis & humanis legibus corpore pœnas luere teneatur[a]. Sin autem reum ex violentis præſumptionibus pœna dignum iudicent, quare dubitauerint in enormi crimine ad corporalem pœnam procedere? Iudices huius regni & fora non ſequũtur Italicorum Doctorum ſententiã, ſed in pœnã corporalem damnant pro modo probationis, non ſolùm in hoc, verumetiam in omnib. alijs criminibus quæ ab huius atrocitate abſunt longiſsimè. Nobilem virum Cenomannum noui (cuius nomen propter honorem neceſſariorum illius reticebo) qui poſtquàm certo conſilio inimicũ ſuum occidiſſet, cum literis ad patruum fuit comprehenſus, quibus orabat ad ſe pecuniam mitti vt veniam criminis impetraret. Interrogatus negat manum ſuam eſſe. Simo Cornutus actuarius eũ iubet ſcribere, ſed ita ſcriptionem ſuam diſsimulat vt nulla ſimilitudo huic cum illa intercederet. Bienniũ fuit in carcere ſine alia probatiõe, tandem verò ad annos nouem fuit ad remigium relegatus (vt ipſe mihi confeſſus eſt) cùm nihil niſi præſumptiones haberentur. Frequentia ſunt in hoc regno iudicia eiuſmodi, neglecta Doctorum Italicorũ ſententia.

[a] *l.1.§.generaliter. de pœnis. ff. l. ſi quis id quod. de iuriſdictio. ff.*

In Bel-

In Belgico & certis Germaniæ locis ratio diuersa est. Sunt enim (vt aiũt) consuetudines quædam & institutiones Caroli magni, quibus ex rumore & admodum infirmis præsumptionibus morte plectuntur rei: quod etiam nuper in Carinthia factum est, vbi ex præsumptione morti tradebatur homo, ac posteà instituebatur capitalis quæstio. Sic improbè iustitiæ illudebatur. Sed vbi ex violentis præsumptionibus quales suprà exposuimus iudicium fuit constitutum, iudicium corporalis supplicij opus est pronuntiari. Alioqui impunita semper manebunt scelera si ea demum crimina quæ in oculis, ad manum sunt commissa puniantur: quod malum Iureconsultus adduxit [a], vt eo casu ad condemnationem procedatur, quamuis ex offendentium multorum numero quis pœnæ debeat subijci dubitetur. Nam etsi illic de damno agitur, quæ tamen est multæ pecuniariæ in causa ciuili ratio, eadem est suppliciorum corporalium in criminali causa, inprimis verò enormium criminum, cuiusmodi illud est quod agitur. Quamquam non obscurè demonstrat Baldus [b] ex præsumptionibus ad corporaleis pœnas instituendas procedendum esse, cùm ait mitius agi in pœnis corporalibus quando est dolus præsumptus & non verus, & citat l. 1. ad legem Corneliam. de sicarijs. ff. Præstat quidem, fateor, absolui sontem quàm innocentem damnari: sed eum qui præsumptionibus certis conuincitur innocentem non esse contendo, vt fuit is qui

[a] *l. ita vulneratus. ad l. Aquil. ff. l. si in rixa. eod. l. item mola. §. sed si plures.*

[b] *in c. l. in fine. tit. quib. modis feudum amitt.*

qui prope occisum solus cum gladio cruento fuit deprehensus, & aliis coniecturis oppressus quas modò annotauimus. Quamobrem Henricus ij. in hoc regno edictum salutare sanxit promulgatum & relatum in acta anno M. D. L V I. quo mulierem eo loco haberi iubet ac si fœtum occidisset ac morte affici, quæ grauiditatem partumque celauerit, eũ sine baptismo siuerit emori, neque testimonium cuiusquam adhibuerit: fidemque haberi vetat dicenti mortuum fœtum ex vtero prodiisse. Hoc multis decretis ab eo tempore fuit obseruatũ. Perditæ. n. & deploratę mulieres necabant fœtũ, easque Sagæ ad illud facinus instigabant. Hæc iuris p̃sumptio ex quo edictum latũ est: edictum verò ex humana præsumptione natũ eaque vehementissima, sed non æquè valida ac præsumptiones illæ quas antè diximus: & tamẽ ex ea non solùm ad corporale supplicium, sed etiam ad mortem proceditur. Verumtamen fieri potest vt mulier ad integrum suum honorem conseruandum, fœtum suum grauiditatem partumque celet, & fœtus quem studiosè fuisset educatura in doloribus expiret puerperii: sed quia hac specie nõ raro animaduersum est parricidia plurima perpetrari dum puer mortuus nasci dicitur, sapienter fuit institutum præsumptionem istam sufficere, vt vindicando sanguini innoxio ad capitalem pœnam procedatur. Nam ex vno incommodo quod raro contingit, non est committendum vt bona lex & salutaris omittatur[a]. Ac propterea mulierẽ Mureti ad Suessiones morti ad-

[a] *l. 3. & 4. de legib. ff. Sic Cato dicebat nullam legem omnibus satis commodam esse.*

ti adiudicandam censui, quæ celata grauiditate & partu infantem humi in horto condiderat mense Martio anno M.D.LXXVIII. Quinetiam in causa non perinde graui, si qui accusati adulterij, deinde absoluti, si ergo coniugiũ posteà iniuerint, prout ipsis à repudio licuisset[a], eos Lex summo iure puniri præcipit velut adulteros[b]: hi autẽ ad mortem damnantur lege. Item sicui ter maritus denuntiauerit ne cum vxore versetur, si eos sine crimine simul versantes offenderit, huic lege permittitur vt eos interficiat sine vlla forensis cognitionis formula[c]. Et, quod grauis est, Nicolaus Palermitanus Abbas licere negat Iudicibus pœnam Legis minuere, quæ tamen præsumptionibus solùm humanis nititur. Etenim legum præsumptio nihil est aliud quàm humana eorũ præsumptio qui ob præsumptiones tulerunt legem: imò ex præsente facto lex præsumit preteritum, atque ex præsumptionib. procedit ad condemnationem mortis, vt antè demonstrauimus. Hoc verò accuratè opus est obseruari, quod ea de causa solùm fuit institutum quia difficillimè possunt adulteri in facto deprehendi. Quãto igitur magis necesse est procedi ad corporaleis pœnas, cùm violẽtæ præsumptiones aduersus Magos extant? Sed si qua inest facti euidentia, tum veniendum est ad capitalem pœnam: verbi gratia, si quis rei magicæ accusatus deprehẽdatur humana membra, maximè verò puerulorum habens, oportet liberè ad condemnationem mortis procedere. Inest enim permanẽtis facti euidentia,

[a] l. si qui adulterij. de adult. C.
[b] l. quãuis eo. C.
[c] auth. matri & auiæ. §. his quoque. Pano. in c. accedens. versi. nõ obstat. de accus. Mathes. in singul. 116.

ſi quis magicarũ ſortiũ accuſatus ad curandũ alterũ clara voce diabolũ inuocauerit, aut ſummiſſa voce in terrã poſtratus magiſtrũ paruũ (vt vocãt) orauerit: itaq; capitalis pœna eſt intrepidè decernẽda. Sic M. Ioan. Martinus viuã cremari Sagam S. Probæ iuſsit ſentẽtia lata, quæ ſtructorẽ S. Probæ accuſabat̃ impotentẽ & tonicũ effeciſſe. Hæc balneũ fieri mãdauerat & trib. lacertis in ſudario datis iuſſerat eos cõuolutos in balneũ à ſtructore proijci cũ his verbis, abi in nomine diaboli. Nã diaboli inuocatio eſt deteſtabilis idololatria, qua ſola conuinci poterat licet nihil fateret̃, neq; de infirmato ſtructore extaret ꝓbatio: multi. n. faſcinũ morbũq; ab alijs Magis immiſſũ eximũt. De his aũt cognoſci in iure opus eſt, ſi neq; à natura eſſe neq; conuenire remedia videbunt̃ (vt tres illi lacerti q nunq̃ poſteà in blaneo cõperti ſunt, & ſicut Andina Saga, cuius meminimus, ad curationes cerebro feliũ, veneno certiſsimo, corui capite, alijſq; ſordib. vtebat̃) & adhibitis alijs præſumptionib. ac queſtionib. ad corporale ſuppliciũ ꝑueniri. Qđ ſi diabolũ inuocet aut appellet Saga, tũ ob antegreſſas rationes ſine cũctatiõe dãnari ad mortẽ debet, nec mortẽ quidẽ vulgarẽ: ſed viua cremari hęc portẽta debẽt, ꝓ vt cõſuetudo publica iam olim à Chriſtianis recepta eſt: q̃ conſuetudinẽ & generalẽ legẽ non põt legitimè Iudex omittere, de ea derogare, pœnámve minuere, niſi qua grauiſsima ratio & maxima exſtiterit. Nã perinde eſſe ait Lex [a] ſi pœnã minueris aut omnino ſuſtuleris: imò verò Iudicẽ reũ

[a] l. ſeruos. ff. de vi. pub. C. Lucas Pen. l. 1. col. 8. verbo diſtule rit, princ. de ſort l. lib. 12. C.

eſſe

esse statuit qui legitimam pœnã condonat aut minuit[a]: Et si Iudex inquit, non vindicat repertum, tegere vt conscius criminosa festinat: & quod amplius est, iudicem eo nomine notat infamia: Atque hoc in iure est extra omnem cõtrouersiam[b]. Quin etiam eum qui pœnam legitimam remiserit aut diminuerit, lex modò bonorum publicatione[c], modò exsilio[d], modò alijs pœnis pro ratione peccati multari iubet[e]: nonnunquam etiam eousque inuehit vt iudicem eadem pœna castigari velit, quã reus conuictus fuisset perpessurus, quemadmodum his verbis innuit, *nisi ipse pati velit quod alijs dissimulando concessit*[f]. In hanc sententiam Andreas Iserinus narrat Carolum Francum I. eius nominis Regem Neapolitanum iussisse vt suspenderetur Iudex, qui certo occisori pœnam hanc solùm indixerat vt ei præscinderetur manus. Quòd si Iudex qui supplicium maiestatis læsæ remiserit aut etiam minuerit, reus est, suppliciúmque læsæ maiestatis subire tenetur lege, quanto æquius est teneri iudicẽ qui supplicium viro dimiserit minueritve læsæ diuinæ maiestatis reo? Commodissimã iudicij istius rationẽ Tullius affert his verbis. Nõ istum Verrem maius in se scelus cõcepisse cũ fama

[a] *l. 2. fin. de cõmerc. C. & ibi Baldus. c. sicut inquit. cap. negligere. 2. quæstione 7. & ca. error. 80. dist. l. 1. de carcer. priu. C.*

[b] *d. l. seruos. Hostiens. & Ioan. Andr. in nouel. in verbo eadem. Panor. fine, & Dec. col. vlt. in c. de causis. de offic. deleg. Rom. sing. 77. Ioan. Plat. in l. 2. de deserto C.*

[c] *text. in d. l. 1. de deserto. Panormitan. in l. si veri. §. de viro. 26. fall. soluto matrimonio.*

[d] *text. in authent. vt neque milit. neque fœdè.*

[e] *l. 1. fin. & ibi Bald. vlt. not. de monopol. C. l. si quis sepulchrum. de. sepulch. violato. C. & l. præter §. diuus. eodem tit. & l. 1. publ. lætit. C. Bartol. & Bald. in l. mancipia. de seruis fugitiuis. Cod.*

[f] *l. nulli. fine, ne sacrum baptisma C. Andr. Iser. in cap. 1. tit. quæ sunt regul. Castr. in l. etsi seuerior. col. 1. Io. And. in c. qualiter. col. 7. de accus. Bart. in Clem. in verbo salutem, col. 13. vers. 13. l. Christianis fin, de paganis C. Faber. in d. l. nulli.*

ſpoliaret, cùm tot homines innocentes necaret, cũ ciues Rom. morte, cruciatu, cruce afficeret, cũ prędones accepta pecunia dimitteret, quàm eos qui iſtum tot, tantis, tam nefarijs ſceleribus compertum iurati ſententia ſua liberarent. Idem quoque de iudicibus Sagas, licet conuictas, abſoluẽtibus dici poteſt, qui ſe hoc ſolùm excuſant nomine ſe id non poſſe credere quod de Sagis dicitũ, easq́ mortem promereri. Sic enim vocantur in dubium lex Dei, humanæ leges & hiſtoriæ, & executiones innumeræ & annis bis aut ter mille hac de cauſa factæ, & tribuitur Magis impunitas. Si quis autem in hoc regno ſupplicia criminum eſſe arbitraria dixerit, fateor illud quidem, niſi edicto aut conſuetudine pœna definita ſit: antiquiſsima autem conſuetudo in tota Europa obtinet, vt viui concrementur Magi. Hactenus de ijs præcipuè Magis diximus, qui iurati pacto & ſocietate cum Satana cõſtringuntur. Sed alij quoque ſunt Magi de quibus libro ſecundo egimus, non perinde quidem deteſtandi, ſed tamen actionibus diabolicis cum diabolo communicãt. Eiuſmodi ſunt qui nodant ligulas damnabili ſcelere: ex quibus etſi nonnulli ſunt qui hoc ſine expreſſa conuentione aut ſocietate cum diabolo inita faciunt, actio nihilominus eſt diabolica & ſupplicio capitali digna[a]. Nã quiſquis artem iſtam colit, Dei legem omnino ac natura violat, impediens effectum matrimonij quem Lex Dei imperat: cùm hac de cauſa aut matrimonia ſolui oporteat[b], aut ſine prole conuiuere, quod planè

[a] *Lucas Penna ad hoc litus l. 1. de priuat. carcer. C. & l. 2. de ſepul. viol. & l. vlt. ad l. Iul. de vi pub. & l. præcipit. C. de cau. larg.*

[b] *c. vlt. de frigid. & malefic. c. ſi per ſortiarias. 33. q. 8.*

planè est sacrilegum. Neque verò negari potest quin sit homicida: tam enim homicida est qui liberorum procreatiōem impedit, quàm qui alium iugulat. Tertiò mutuam matrimonij amicitiam tollit sanctissimum naturæ & societatis humanæ vinculū, odiumq́ Vatinianum affert. Quartò eodem momento fit ista nodatio quo sanctas voces minister pronūtiat, & dum quicq debet ad Deum attendere, nodator voces interserit mysteriaq́ diabolica, impietate execrāda. Quintò causam affert scortationibus & adulterijs ex eo consequētibus: nodati enim cùm simul versantur vruntur cupiditatibus & ruunt in adulteria. Sextò multæ eam ob causam committantur cædes hominum à quibus id procurari suspicio est, quamuis ne in mente quidem habuerint. Hæc igitur quinque aut sex crimina nodatores perpetrāt, quæ modò annotauimus vt iudices (quorū autoritate saccularij vel crumenisecæ suspenduntur) istud capitale scelus impunè non sinant effugere: quod Iudex quidam Niortanus fecit, qui postulato præpeditorum coniugū mulierem, cuius facto vicina nubens sic fuerat impedita à coniugali officio, egit in vincula, & nunq egressuram. interminatus est nisi impedimentum eximeret. Sed cùm hæc elapso triduo nouis coniugibus indixisset vt simul concumberent, soluti coniuges certiorem fecerunt iudicem, & ille impunem dimisit maleficam eo quòd plurimi etiā pueri hāc artem colerent. Cùm itaque hoc crimen pullulet, atque hæc Magorum principia & fundamēta sint,

omnino capitali pœna in istud crimen (quod ex diametro Legi Dei & naturæ aduersatur) oportet animaduertere. Quòd si quis dum nodare capit in facto deprehendatur, aut nodationem fecisse comperiatur sed eo irritam quòd timẽtes Dei nodari nequeant, is flagris primùm ferróque candente dignus est. Si enim is qui venenum miscuit, quamuis consilium non assequatur, tenetur homicidarum subire pœnas, vt lex disertè [a] Doctorúmq; iudicia statuunt: si vir cum veneno deprehensus, aut illud emisse aut vendidisse compertus, in eamdem pœnam condemnatur [b]: si denique is qui monialis attentat pudicitiam [c], licet re infecta damnatur ad mortẽ, quibus tñ in rebus est crimen vnicum: certè multo æquius est nodatores istos qui facultatem suam eò contulerunt vt genituram auerterent, grauiùs quàm flagris castigari, cùm maxima sit criminis atrocitas, & Doctores vno ore statuant [d] conatum licet irritum in atrocibus maleficijs capitali pœna plectendum esse: adeóque studium & voluntatem (vt ferè obseruatur) capitalem esse in læsæ maiestatis crimine [e]. Nunc igitur læsæ maiestatis diuinæ crimen esse demonstrauimus, cùm sacramenta aut preces sacræ carminibus diabolicis inspurcantur: licet in alijs criminibus conatuum minor sit quàm effecti pœna [f]. Quod autem de nodantium conatu diximus, ea-

[a] l.1.§.præter-eà.l.eiusdem.de sicar. D. in l.si quis nõ dicam. de episc.C.

[b] D.l.1.eodẽ.

[c] D.l.1.& l.vlt. de capress. C.l. vlt. de indicta viduit. C.

[d] D.in l.si quis non dicam.

[e] l.cogitationis. de pœnis, & ibi Doctores.

[f] l.1.prin. de extraor.crim.ff.l. quamuis, de adult.C.Bald. in l.1.§.hæc aũt.quod quisq; iur.ff.Alex.con.ponderatis li.1.col.pen. Bal.con. 443. Mœchus. lib.3.gl. in §.in summa.de iniur.instit.Florian.in l.item si obstetrix, fin.ad l. Aquil.ff.Cæpo. in repet.l.fugit.col.12.Fel.in c.ex literis.de constit. Bald.cons. 34.casus talis. lib.1.finc.

dem ratione ad Magos pertinet qui iniecerunt ſortem aut ianuas inunxerunt, quamuis nullius mors conſequuta ſit: maximè cùm lex ei pœnam homicidarum irroget qui cum veneno comprehenſus fuerit, aut illud emerit, etiam nullo effectu conſequuto.[a] Cætera Magiæ genera quæ noſcendis rebus futuris exercentur, puta Geomantia & alia eiuſmodi quæ libro ſecundo notauimus, cùm diuinationes diabolicæ ſint commentáque diaboli omnia verbo Dei vetita, ea quicunque coluerint & conuicti fuerint colere primùm pecuniaria aut honoraria multa oportet affici, ſecundò flagris & candente ferro, tertiò ſuſpendio. Qui autẽ ſeſe medicinam facturos pollicentur dempto (vt aiunt) carmine, aut diabolicis artibus procellas arcent, imbrésve & grandines auertunt, hos quidem Lex puniri non ſinit[b]: ſed iſtos tñ medicos interrogandos eſſe & perueſtigandos confirmo, vt cognoſcatur an ſint Magi: quòd ſi nulla probatio habebitur, ipſis nihilominus indicta corporali pœna interdicendum ne medicinam exerceant, & ſtudioſè quid agant obſeruandum. Chiromantiam verò (qua ex lineamẽtis manuum ferè audent quidam futuros ſucceſſus prædicere) quicunque exercuerint, iis primũ ſub pœna arbitraria volumus interdici illius vſu: libros verò Chiromãtię & Geomantię, qui vbique venales ꝓſtant, cõcremari, & typographis librariiſque interdici ne porrò excudãt aut vendãt, cõſtituta in eos q ſecus faxint, 1. pecuniaria multa, 2. honoraria. Ne quis verò ſe no-

[a] l. 3. de ſicar. ff.

[b] l. 3. de mal. C.

ſe nomine ignorationis excuſari putet, neceſſe fuerit autorum nomina ſpeciatim exprimi, & in mandatis Iudici cuiq; dare vt libros Magicos qui faciundis inuentarijs deprehenſi fuerint comburat illicò. Hæc enim Iudices Ethnici factitarunt, neq; in rerum diuidundarum numero cenſuerunt iſta [a], vt Epheſi quoq; in primitiua Eccleſia fuiſſe legimus obſeruatum [b]. Sic impia iſta ſcelera quæ Chriſtiani diſsimulant, ab antiquis capitali ſupplicio legimus fuiſſe vindicata. Ab Apronio Romano Prætore Hilarium quemdam ad mortem damnatum fuiſſe legimus [c], conuictum Mago filium ſuum inſtituendum tradidiſſe, eumq; ex Eccleſia ad necem fuiſſe raptum: hæc enim legis verba ſunt [d], culpam ſimilem eſſe tam prohibita diſcere quàm docere. Valẽtem quoq; Cæſarem [e], cùm reſciuiſſet Iamblichum Alectryomantia ſcrutatum eſſe quis ab ipſo Imperator futurus eſſet, foueam Iamblicho ante obitum curauiſſe, & omnes conſcios aut ſuſpectos enecaſſe ſuprà annotauimus. Prætereà Baſsiani cuiuſdam bona publicata ſunt eo quòd de vxore diuinos conſuluiſſet [f], vtrum ea filium filiámve eſſet paritura. Alius Lollianus [g] nomine iuuenis admodum in exſiliũ miſſus & bona fiſco annotata ſunt, quòd librum magicum exſcripſiſſet: & præſtigiatori cuidam Sicitidæ adſtantium oculos faſcinanti oculi ſententia lata fuerũt eruti [h]. Præſtigiatores autem & faſcinatores, & quicunq; Necromãtiam, Pſychagogiam, Goetiam, & improbatas artes alias exercent, pactione expreſſa teneri cum Satana

eſt

[a] l. cæteræ. fam. herciſc. ff.
[b] in Actis Apo.
[c] Ammia. Marcellin. lib. 26.
[d] l. 4. de mal. C.
[e] Socrat. lib. 4. ca. 29. Sozom. lib. 6. c. 35. Nicephor. lib. 11. ca. 45. Zonaras li. 3. in vita Valen.
[f] Ammia. Marcell. lib. 29.
[g] Niceph. li. 10.
[h] Nicetas li. 4.

eſt compertiſsimum. Naturalem verò Aſtrologiã & cognitionem eius quod attinet, quia per eam admirabilia Dei opera, cœleſtium luminum conuerſatio, anni, & tempeſtates noſcunt̃, eſtq́; ad medicinam & meteoricorum inſtrumentorum vſum neceſſaria, hanc certè cum alijs non oportet confundere: ſed eorum abuſum auerſari qui conditionem vitamq́; hominum ſe prędicturos ex ea pollicentur, inſtituto diffidentiæ Dei & impietati maximæ coniunctiſsimo. Itaq; præſtantiſsima hæc ſcientia fuit infeſta criminationib. adeò vt his appellationibus, Aſtrologus, Mathematicus, Chaldæus, in legibus ſæpe intelligantur Magi [a]. At nõ abuſus nomine decet præclaras explodi ſcientias: alioqui artes ſcientiaſq́; omnes & ipſam legẽ Dei neceſſe foret condemnari. Sic permagni viri cùm rectum vſum Aſtrologiæ & abuſum non ſeparauiſſent, in errorem plurimos induxerunt: Ioannes Franciſcus Picus Mirandulanus Princeps eã præter modum criminatus eſt, Philippus verò Melanchthon plus ſatis diuinatrici Aſtrologiæ tribuit. Ægyptij cũ neq; abuſum poſſent tollere neque ſcientiam prohibere, hominibus Aſtrologos diuinos conſulentibus indixerunt canonem, quẽ Blaſeunomion velut ſcrutinium ſtultorum appellabant: quemadmodum memoria noſtra quidam illos fures & prædones conſulunt quos vocant Ægyptios, maxima ex parte Magos, vt iudicijs pleriſq; compertum eſt. Deniq; quibuſcunq; in rebus mens humana ſuperſtitioſo metu conſternat̃

[a] l.2. de maleſi. & mathem. l. item apud. §. ſi quis aſtrologus. de iniur. ff. l. vl. de malef. & mathem. C. Valerianus lib. 1. c. 4. ait Chaldæos ex Italia exire iuſſos intra 10. diẽ Coſſ. Popilio Lenate, & Lucio Calphurnio.

aut à fiducia in Deum vnicum reuocatur vt vanitati cuilibet hæreat, illis Deus offenditur, eaq; demum vera est idololatria: propterea pœnas grauissimas in istos homines Ethnici decreuerunt, [a] quemadmodum in constitutione M. Aurelij hæc verba legimus, [b] *Si quis aliquid fecerit quo leues animi superstitione terreatur, D. Marcus in insulam relegandum hunc rescripsit.* Accuratè igit animaduertenda est sortilegiorũ distinctio, vt rectè turpitudo et grauitas magicorum scelerũ dijudicari posit, tum quæ homines conuentione expressa cum Satana iuncti cõmiserint, tum quę nodatores aliorumq; sortilegiorum artifices. Sunt enim quædam eiusmodi quæ à magistratu nec tolli nec puniri possunt: vt cõmunis illa multorũ superstitio à qua Ethnici metuebant, in agro nendum non esse, inauspicatum esse si è sinistra nare sanguis effluxerit, aut si ante prandium mulieri grauidæ occurratur. Verùm longè grauior eorum est superstitio qui chartaceos orbiculos de collo pendentes, aut consecratam hostiã in pera circumferunt (vt penes gentilem Præsidẽ deprehendit hostiam carnifex, qui in patibulo mõtis falconis suspendit eũ) & superstitiones aliæ cõsimiles, quæ à Scriptura sacra & Rabbi Maymoni de inter vias Amorrhæorum numerantur, & seuerisimè in lege Dei ac Prophetis ob diffidentiam à Deo & insanam erga res creatas idololatriam prohibentur: quod malum non aliter potest quàm Dei verbo corrigi. Agyrtas verò & nugiuendulos circumforancos Magistratus castigare tenet,

[a] l. si quis aliqd. de pœnis ff. l. sacularij. §. sunt quædam. de extraord. crim. ff.
[b] l. si quis aliquid. de pœn. ff.

& in exsiliũ relegare. Si .n. Cęsares Ethnici exsilio multauerunt eos qui exercebant ista quò leues animi superstitione terrerent [a], qd Christianos eis oportet facere? & eis pariter qui, vt Aureliis & Bernæ, spiritus effingunt? Hos certè mortis reos esse constat, vt Bernę effectũ est, quid eis qui flentẽ inducũt crucifixũ? q̃d Mureti ad Tholosam, in Picardia, & Aureliis in ęde S. Pet. puellaris factũ est: sed hęc omnib. tentatis impunè abierũt. Hęc verò duplex est in sacerdotibus & pastoribus impietas: multo maioris, inquam, impietatis sacerdos tenetur aut pastor, qui pactus cum Satana detestabile sortilegium ex sacrificio facit. Etenim omnes Theologi vno ore docent à Sacerdote non consecrari, nisi consecrandi intentionem habuerit, quãuis Sacramentalia verba pronuntiet. Itaq; Lugduni Curio S. Ioãnis minoris viuus crematus est anno millesimo quingentesimo quadragesimooctauo eo quòd dixisset (prout in iure confessus est) se in missa non consecrare hostiam vt damnationi parochos suos subiiceret, quia sibi (vt aiebat) lis cum ipsis erat: etsi iustam miseri popelli ignorãtiam excusabat Deus. Quanto grauius igitur supplicium meretur Sacerdos Magus, qui blasphemat horribiliter consecrationis loco? Quamobrem princeps Plato in legibus [b] scripsit, Sacerdotem magum sine exoratione morte plectendum esse: turpitudo enim Magicarum sortium in eo qui procurat sacra est atrocissima, cùm ea quę sanctificare debuit polluat, inquinet, ac execrabilibus

[a] d.l. si quis aliqd de pœnis. ff.

[b] lib. 11. de legi.

blaſphemiꝭs obruat. Itaq; Sueſsionũ Curio, Froiſſardo teſte, qui bufonem baptizauerat hoſtiamq; ſacratam ei miniſtrauerat, viuus exuſtus eſt, neglecta autoritate Canonum qui Sacerdotes Magos ſolùm excommunicari iubent[a]: etſi hoc poteſt regeri, non præiudicare pœnam Eccleſiaſticam quin magiſtratus laici ſupplicia ſua irrogent. Quemadmodum autem ex proportione iuſtitiæ harmonicæ grauior pœna, & atrocius crimen eſt pro perſonarum de quibus agitur qualitate, vt ſi medicus veneficio vtitur, ſi tutor pupillæ vim facit, ſi Iudex iniuria afficit, ſi aurifex monetam adulterat, ſi vaſſallus prodit dominum, ſi patriam vendit ciuis, ſi principem ſuum occidit ſubditus, ſi Princeps fidẽ non præſtat, hi grauiores merentur pœnas & iꝭ omnino qui contra ſuum officium venerint[b]: ſic etiam Sacerdos Magiam colens non iſtis ſolùm omnibus peior eſt, ſed etiam Magos omneis alios execratione vincit qui non funguntur ſacerdotio: hic enim Deum ſuum deſerit ſe expoſiturus diabolo[c], & res ſacras prodit quas ſanctas & inuiolatas debuit ante omneis conſeruare. Quiſquis itaq; Sacerdos aut miniſter conuictus fuerit ſpeculis, ãnulis, ſecuribus, cribris, & rebus conſimilibus quæ etiam ſine expreſſa diaboli inuocatione adhibẽtur magicas ſortes exercuiſſe, mortis ſupplicio dignus eſt, cæteri verò exſiliꝭ. In criminibus aliꝭs, præter ſortilegia & ſacrilegia, iniquum foret Sacerdotem puniri grauius, ob cuius dignitatem ſupplicia oportet minui: & qui Sacerdotes aut miniſtros Dei offen-

[a] c. ſi quis clericus. ex concil. Aurelia. & c. aliquant. ex concil. Agathenſi. et c. ſi quis Epiſc. ex conci. Tolet. 26. q. 5.

[b] l. quis decurio. de falſis. l. quædã de pœnis. ff. Thomas prima 2. q. 7. artic. vlt. Dinus, Bal. Sal. Iacob. Arena in l. nemo. de ſum. Trinit. C.

[c] l. preſbyt. de Epiſc. C. l. qui. de pœnis. Rom. ſing. 476. & 669. Bal. in c. ſi quis vero. de pace iuram. Fel. in c. paſtorales de iureiur.

offenderit eum oportet puniri grauius quàm aliarum offensarum nomine, quia maior est ipsius dignitas propter quam ipse inuiolatus & sacer manere debet[a]: Si quando verò eo dementiæ venit vt Satanæ seipsum voueat, satis magna pœna infligi non potest. Ex innumeris enim iudicijs sæpe compertum est Magos aut sacerdotes esse, aut conscijs vti Sacerdotibus, qui siue pecunia siue gratia adducti Missas pro Magis canunt, hostias subministrãt eis, puram membranam consecrant, annulos, notatas characteribus laminas, & alia eiusmodi imponunt altaribus aut subdunt linteis, prout non rarò compertum est. Sic nuper deprehensus est Curio: sed impunè abijt fretus autore optimo qui ipsi annulum dederat linteis altaris, dum caneretur missa, supponendum. Secundum Sacerdotes & administros Dei, Magistratus iustitię custodes & depositarij sunt peruestigandi, & si qui deprehendantur summo iure puniendi. Nam si quis magistratu fungens in eo numero fuerit, præbebit effugia Magis, eoq; pacto regnum Satanæ promouebit. Primaria verò in Magistratum præsumptio est eum magũ esse, cùm ludificatur sortes: sic enim risus specie virus lethale obtegit. Vt autem Areopagitas legum custodes mandauit Solon, si leges infregissent, auream sui ponderis statuam persoluere, Plutarch. teste:[b] sic Magistratum magum qui pœnas de Magis tenetur reposcere, si viam euadẽdi eis aperiat, castigari opus est seuerissimè: fecit enim Iudicum dissimulatio vt hoc malum in infini-

[a] Philo in lib. de sacrificijs. Leuitic. 2.

[b] in Solone.

tum propagaretur, cùm Triſcalanus Regi Carolo ix. dixerit in hoc regno eſſe ampliùs trecenta Magorum millia. Aulicos item Magos promiſcuè ſine conditionis diſcrimine, vt Lex ait, a cruciatibus exponi eſt æquiſsimũ. Nec immeritò lex ſeuerè Magos aulicos iubet pœnas luere: vnicus enim in comitatu Magus omnibus viris fœminiſq; principibus corrumpendis ſufficit qui ſequuntur aulam, adeoq; ſummo principi peruertẽdo: quia principes curioſè ſtudent præſtigias Magorum videre & cognoſcere, tanquam ſi hac via aliquid magni effecturi eſſent. Satanæ verò nihil antiquius quàm vt eo principes attrahat, quia ſimulac immerſi ſunt, nihil procurant aliud quàm vt voluntati illius pareant, omnem religionem ludificentur, exemplum popularibus adulterij, inceſtus, parricidij, crudelitatis. exactionumq; præbeant, & ſeditiones inter ſubditos bellaq; ciuilia moueant ad ſpectandas cædes exhibendaq; diabolo ſacrificia ſanguinis innoxij, quæ ei ſunt acceptiſsima: prout improborum conſeruationi conſulit. Hos ex ordine ſequuntur matres, quæ filias ſuas in diabolicos cœtus deduxerint. Ac filiæ quidem, ſi matres ſuas antè indicauerint quàm in iure cognitio de eis inſtitueretur, duobus nominibus merentur veniam, tum quia factũ accuſarunt, tum quia ipſas pœnitet: Sin poſt cognitionem ſuſceptam, minores ætate & reſipiſcẽtes virgis cædi ſuffecerit, deinde verò honeſtæ alicui matronæ inſtituendas cõmitti. Nã etſi in caſtigandis delictis ætati minorũ veniã iniquum eſt

a l. nemo aruſpicẽ. de maleſi. C.

dari

dari, aliquid tñ, ait lex[a], de rigore legũ oportet resecari, præsertim si reus minor fuerit ann. 18.[b] Sin autem neq; expressa pacta neq; magicorũ conuẽtuũ aditum fateri voluerit, sed aliorũ vincat̃ testimonijs, morti adiudicandus est: sic. n. firmũ statumq; consiliũ cum diabolis initũ à se fuisse ostenderit. Si enim lex impubem puerum[c], qui dum occidebat̃ herus non exclamauerit nec occisores accusauerit, addicit morti (vt puer vndecim annos natus qui puellam ictu lapidis occisam abdiderat, decreto Curiæ anno M. CCC. XCIII. sirpicula ad patibulum tractus vitam finiuit laqueo) multo æquius est puerum magum qui pubertatem attigerit capitali supplicio affici, nisi diabolicos cœtus indicauerit, maximè si præoccupatus in iure & conuictus infitiabitur. Nam etsi parentes Magi liberos suos diabolis dicare solent, hi simul atque ex vtero processerunt, illi antequàm in lucem fuerint editi: tamen diabolos expresse cum pueris sibi dicatis non antè pacisci demonstrauimus quàm pubertatem attigerint, vt ex interrogationibus Ioannæ Haruilleriæ didicimus, quæ se quidem à matre Satanę fuisse dicatam exposuit, sed non antè nuptui traditam ei, neque de concubitu à Satana, & de abnegatione Dei & omnis religionis compellatam quàm duodecimum ætatis annum attigisset. Similiter Magdalena Crucia Cordubensiũ in Hispania monialium Abbatissa confessa est Satanam rem non antè secum habuisse quàm duodecimum annum ageret. Sed supplicium ignis, cui maio-

[a] l. 1. si aduers. delict. C. l. auxiliũ. de minor. ff.
[b] auth. si captiui, cum glos. de Episc. & cle. C. Iacob. Are. Sal. in l. si quis in tãtum, vnde vi. C. Philipp. Corn. cons. 247. lib. 1.
[c] l. excipiuntur. ad Syllan. ff.

maiores annis adiudicari oportet, mitigari potest. In hac autem causa tam execrabili supplicium ob imbecillitatem sexus fœminei non debet minui, nisi seria pœnitentia ductæ Deum ex animo inuocabunt: qua in specie supplicio ignis sublato pœnitentem præfocari aut strangulari æquū est. Quisquis autem in pactione cum diabolo persistiterit ἀμετανοήτως, vt pleriq; faciunt, cum supplicio ignis oportet subijci, ac non pœnam (quæ ex iure & lege Dei capitalis est) minui, siue baptismi nomine siue pœnitentiæ: quæ pœnam aliquatenus imminuit[a] nulla enim pœnitentia supplicium istud abolere potest[b], cùm Ecclesiæ potius & canonici iuris consilium sit iustitiam coli[c]. Quamobrem Canonistæ omnes consentiunt eum quem pœnituit sui criminis in foro laico accusari & puniri posse: nam Ecclesiæ absolutio, inquit Baldus[d], nullum præiudicium brachio seculari facit. Pleriq; etiam Doctores & ciuilis iuris & Canonici[e] pœnitentiā aiunt quamuis amplissimā nihil de grauitate supplicij legibus imperati deminuere. In hanc sententiam scribit Decius se iudiciū contra Iudæum pronuntiauisse, qui ad supplicium criminis à se commissi minuendum Christianus esse voluerat: sed magistratum Paduæ de sententia doctorum omnium nihil de pœna derogasse. Idem quoque iudicium Theologorum est[f], & lex ipsa Dei hominem

[a] lib. 4. sentent. & c. quod aūt. 32. q. 1. & c. vlt. de pœnis. item dist. 7. & c. 2. fi. de consecr. dist. 4. Cald. Anto. Butrig. Imola, Fel. in c. de his. d accusat. glos. vlt. 49. dist.

[b] l. 2. §. si quis à pr. ne quid in loco pub. ff. & c. super eo. de off. deleg. & c. ex tuarū, de author. & vsu pallij.

[c] c. 1. de alien. feu. & can. vlt. 29. q. vltima.

[d] in l. placet. de sacros. ecc. C.

[e] in c. admonere ver. pœni. 32. q. 2. & glos. Inno. & Hostiens. in coll. vlt. fine. Io. Andr. Ant. But. Panorm. in c. gaudemus. de diuort. Marian. et Franc. in d. c. de his. de accusat. Card. in Clem. 1. §. sanè. de vsur. Lucas Penna in l. si apparitor. coll. penult. de cohortib. C. lib. 12. Decius in c. quæ in Ecclesiarum. coll. vlt. de constit. & con. 130.

[f] Alex. Ales. in 4. sentent. q. 20. mem. 1. artic. 2. Bonauent. in d. 4. sentent. dist. 2. artic. 1. q. item Thomas in 3. parte sum. q. 68. art. 5. Astesanus li. 4. tit. item. 4. artic. 1. coll. vlt. Ant. Florent. in 1. parte 3. p. princ. tit. 14. cap. 13.

qui certo consilio alterum occiderit à sacro altari necandum iubet abripi, ne fortè religionis, libertatis, aut pœnitentiæ velo se obtegant improbi vt supplicia legibus instituta queant euadere, sed potius quocunque modo meritas pœnas luat improbitas: quem ad scopum omnes Iurecoss. animum aduerterunt maximè[a]. Atque hæc respõsio ad eorum dicta qui specie pœnitentiæ Magis effugia nituntur comparare. Nam si homicidam cùm resipuerit nihilominus morte iubemur afficere, cur effugiat Magus millies sceleratior? De ijs autem hęc volumus accipi quos anteuertit cognitio Iudicũ, & qui se posteà ingerunt in monasteria, non alio consilio quàm vt domus dicata sanctimoniæ spelunca parricidarum atque Magorum sit. Non est igitur quòd eorum Magorum persecutionem Magistratus differat, qui se in monasteria iudicijs pręuenti conferunt, sed eorum supplicium exemplo esse alijs opus est neglecta amictus priuilegiorumque ratione: quibus (vtcunque alij statuerint[b]) non debet esse in hac causa locus. Nã si homicidã Lex Dei ab altari sacro rapi ad supplicium iubet, quid Magum parricidis omnibus deteriorem reclusum monasterio à iustissimis pœnis iure eripuerit? Si vero præuentus quidem, sed nõ conuictus Magus fatebitur verum & consortes criminis indicabit, non alienum à ratione fuerit, se pœnitebit eum, supplicium ignis mitigari[c], cùm quia minus

[a] l. ita vulneratus. fin. ad l. Aquil. ff. l. conueniri, de pactis dotalib. l. si maritus. §. legis. versu cæterùm. de adulter. ff.

[b] Oldrad. cons. 4. quòd laicus. Bar. in l. de nominis. Bald. in l. 1. fine. an ser. ex fac. sup. Cæpola cautela 9. Ias. in l. pen. princ. vlt. not. de iurisdict. Bar. Guillelm. Iacob. Butrig. & Bald. in l. vlt. qui satisd. Ioan. Andr. in c. 1. de oblat. ad ratio. Cynus in auth. causa quæ sit. de Episcop.

[c] l. 1. ne tut. vel cur. C. auth. sed nouo iure. C. de pœna Iud. qui malè iud. c. vlt. & ibi glos. de furt. & c. inter corporalia. versic. sanè. de trãsl. episc. & c. vlt. & ibi glos. 50. dist. & cap. si quis omnẽ fin. 1. q. 7. & c. non dicatis 12. q. 1. glos. not. in l. non omne. §. vlt. de re milit. Panor. in c. at si clerici, & ibid. Felinus coll. 2. l. edicto princ. de iure fisci. l. 3. §. vlt. de al. iu.

reus est, tum quia cæteri hac via ad confessionem veri & resipiscentiam adducuntur. Athenis etiam, ait Plutarchus in Alcibiade, reus absoluebatur qui necdum conuictus fatebatur: sed lex ista non obtinuit, quia consequebatur ex ea maleficiorum impunitas. Imò verò ex diuina lege[a] qui furtũ suum sacerdoti fatebatur, furtum restituere & quintam superaddere tenebatur præter oblationem peccati: multo igitur minus lenienda pœna est si confessus euinci potuerit[b]. Si quis verò neq; accusatus, neq; præuentus, neq; reus actus fatebitur qui conuinci non potuerat, & facti pœnitentia ductus conscios accusabit, hic venia dignus est: non quòd istud capitale non sit adorauisse Satanam & Deum abnegasse, sed vita huic permittenda est, cùm vt sit delationis præmium, tum vt hac arte alliciantur cęteri. Alioqui confessio[c] quæ prçuentionem sequuta ante probationem facta est vllam'ue probatiõis speciem, minuere quidem at non tollere supplicium potest[d]: nisi fortè edicto aut lege disertè caueatur ne Iudices pœnam lege constitutam minuant: ita enim voluntaria confessio accusationem antegressa[e] nec absolutionem nec leuamen vllum afferret supplicij. Hic enim legis interdictum plus potest, quàm Magistratuum omnium autoritas. Quæstionem aliquis fortè iniecerit si princeps vassallũ dominus subditum, herus seruum, pater filiũ, aut mater filiam coegerit cum Magis facere, adire cœ-

[a] Exo. 22. & Num. 5.
[b] Pan. & Felin. in c. at si clerici. col. 2. vers. nota. de iud. extr. glos. in c. 3. 50. dist. per c. vlt. 24. dist.
[c] Pan. in c. de hoc. de simõia.
[d] Bald. in l. ea quæ. de cõd. indeb. C. q. 10. c. vlt. de iuram. calũ. lib. 6. Bal. in l. contra negantem. col. 1. de l. Aquil. C. & in c. vassallus, ibi coll. 3. si de feudo fue. c. controuer. & in 1. §. porro. col. 4. tit. quæ fu. prima cau. feu. Ang. in §. ex malef. col. 8. Barbat. cõs. 28.
[e] l. id quod scr. §. 1. de pecul. leg. & ibi Bar. & l. palam. §. vlt. de rit. nupt. ff. Bald. in l. ea quæ. q. 2. de cõdic. indeb. C. Pet. Ancarã. in c. perpetuæ col. 4. de elect. lib. 6. Florian. in l. 2. ad l. Aquil. Ang. Aretin. in tract. malefic. in verbo deducta 4. parte. Bald. in l. vlt. coll. 2. de exec. rei iudic. C.

cus,

tus, abnegare Dominum, an ij legalibus pœnis teneantur. Equidem quæstionem hanc nihili esse duco, cuius species nec vera est nec verisimilis, quia plenam assensionem liberamque hominum voluntatem Satanas postulat, prout exemplis antè commonstrauimus. Quod si quis pater aut dominus tanta improbitate esset qui filium suum eò compelleret vt abnegaret Deum, non continuò magus aut supplicij in Magos constituti reus hic dicendus esset: nam peccatum nisi voluntarium non est peccatum. Augustinus inquit. Atque in hac quidem causa ij legibus absoluuntur [a] quos necesse fuit obsequi: eorum verò qui potuerunt non obsequi, sed reuerentia aliqua ducti paruerunt, pœnæ summo iure non repetuntur, sed lenius cum eis agitur. Verùm hoc ad atrocia crimina pertinere non potest, ad istud verò inprimis detestandũ minimè: cùm in hac causa Lex Dei occidi mandet [b] quisquis facinus solùm suaserit tam execrabile. At puellæ erga matrem, pueri erga patrem, seruuli erga herum obsequium pœnam mitigari flagitat, si antè confessio & pœnitentia quàm conuictio pareat [c]. Huc accommodari potest illud Senecæ in Thyeste, *quem peccasse pœnitet pene est innocens*, si vera fuerit ac non ficta pœnitentia. Et quãuis Principis aut summi Magistratus preces plus posint quàm violentia [d] obsequium tamen in tam execrando scelere caret excusatione:

[a] l. sed & si viuus. §. si iussu domin. de inin. ff. & l. vlt. fine & ibi gl. de bo. dãn. & l. seruus & ibi. de actio. & oblig. ff. l. liberorũ. §. excusantur. de ijs qui not. infa. ff l. liber homo. ad l. aquil. ff. l. ad ea. de regul. iur. ff. auth. sed nouo iure, de custo. reor. l. si seruus, de sepulc. viol. C. & ibi Faber, Gellius li. 2. c. 7

[b] Deut. 13.

[c] l. seruos, & ibi Bal. & Salicet. ad l. Iul. de vi pub. C. & in l. 2. & ibi glos. Faber & D. de sepu. viol. C. gl. in c. dixit Dominus. 14. q. 5. & in c. quod quis. de regul. lib. 6.

[d] l. 1. quod iussu, & ibi glos. petitio principi. Bartol. in tract. de tyran. q. 7. Castren. con. 70. col. 4. li. 4. Innocent. in c. de iureiur. Socin. cons. 263. can. rogo. 11. q. 3.

nam neque Principi imperium est in subditum cõtra legem Dei, neque vlla subdito ad obsequendũ necessitas. Iubet tamen æquitas supplicio adhiberi modum si confessio facti pœnitentiaq; aderit; sin autem aperta vis iustusq; mortis metus presserit immorigerum (etsi mori præstat quàm obsequi) hic tamen obsequium ad euitandam pœnam corporalem præstitum quodammodo accusatione dignum est [a], etiamsi Magus sortilegio quo fuit impulsus hominem enecauerit: quemadmodum si indicta capitali pœna cogeretur hominem occidere, non esset propterea homicidarum pœnam subiturus [b]. Doli enim & fraudis non potest accusari, modò præcisa fuerit (vt dixi) indicta morte aut cruciatu impulsio [c]. Sed quid de eo dicturi sumus qui Deum & suam religionem abnegans se dedit Satanæ lege mancipij, vt reualescat à morbo, vt à metu mortis hostis've liberetur: quo supplicio dignus est qui seipsum vouet Satanæ, vt curetur à morbo incurabili: etsi anteà ostendimus vix fieri vt vnus ex denis, idq; à sortilegijs solùm reualescat. Certè imperitus aliqs in hac causa quodammodo à supplicio capitali excusatus esset, non autem literatus quispiam: licet in isto crimine nullus sit ignorantiæ locus. Nemo enim ausit bona fide dicere per errorem factum vt Deo Creatori suo renuntiaret & se Satanæ permitteret: præterea ex omnibus iudicijs constat voluntatem liberam Satanę acceptã esse. Error verò hominũ in illicitis demum sortilegiorum formis est excusabilis, quæ nõ habent

[a] D. in. c. sacris. de ijs quæ vi metúsve cau. & c. presbyteros. 50. dist. Alexand. Ales in 3. parte summæ. q. 41. membro 4. artic. 7.

[b] Bal. in §. iniuria. tit. de pactis iuram. firmandis. & Petrus in l. scientiam. §. qui cũ aliter. ad l. Aquil. Cynus & Faber in l. 1. vnde vi C. Bar. in l. 2. noxali. ff.

[c] l. metum autem. de eo quod met. ff. l. vani. de regul. iur. ff.

habent conuentionem cum Satana iuramento cõfirmatam, vt sunt annulorum, speculorum, cribrorum, & similium sortes, in quibus multi (vt antè diximus) aliorum exemplum imitantur. Sed hæc tamen actione prima non oportet impunè abire, quin potius aliquo pacto multari, secunda corpore pœnas luere, tertia ad mortem damnari: cùm saccularius tertiò conuictus ex generali consuetudine vltimo supplicio afficiatur plurimùm [a]. Quid autem fiet illis qui malignos spiritus inuocarunt, eisque pelliciendis suos ritus mysticos obseruarunt, licet non aduenerit Satanas (quamquam semper aduenit) neque responderit? Imitatur enim scorta callidissima quæ rogari expetunt. Horum profectò non tentamentum solùm est, sed detestabile sortilegium, idque perfectum atque absolutum. Hic est igitur pœnę capitali locus, neque in hac causa æquum fuerit de pœnis minui quæ in conatus irritos ac non effectos constitutæ sunt [b]: nõ enim conatus simplex, sed gestum scelus atque perfectum dicendum est [c], cùm inuocatus fuerit & oratus Satanas, quod certissima Dei renuntiatione coniũctum est. Is ergo diuinis legibus & humanis abutitur qui ea specie ignoscit pœnitenti Mago, quòd hæretico pœnitenti leges [d] & Canones [e] iubeant condonari: etsi magistratus permultis locis antehac ita prospexerint, vt quisquis die Veneris edebat carnes viuus igni traderetur, nisi hominem pœniteret (sicut apud Andes anno M. D. XXXIX. factum est) si pœnitebat, per commi-

[a] Angel. de maleficijs, verbo etiã vestẽ, pag. cxcviij. Gãdin. in tract. de malefic. rub. de furibus, & lege Friderici de pace Constantiæ.
[b] l. 1. §. diuus & ibi Bart. ad l. Corn. de sicar. ff. & in l. si in rixa col. 1. eod. Bal. in l. si quis non dicam, de episc. C. & l. is qui cũ telo, & duab. seq. de sicarijs. C.
[c] Bal. Alex. Salicet. in limitat. l. si quis, non dicam. de epis. C.
[d] l. Manichæos, de hæretic. C.
[e] c. ad abolendam. §. pœnitenti. de hæretic. lib. 6.

ſerationem vitam finire laqueo iubebatur. Quiſquis enim rem legi Dei aduerſantem credit, vt ſit hæreticus, tamen opinione mutata conſcientia integra permanet. Qui verò Satanã adorat Deũ'ue abnegat (quæ duo ſunt coniunctiſsima) is rem effecit quę non poteſt non eſſe facta: prout in iure dicitur, factum infectum eſſe non poteſt. Si qui autem Deo non renũtiauerint, ſed characteras, circulos, & inuocatiões vſurpauerint prout in libris vetitis ſcriptas inuenerunt, nec familiaris (vt vocant) ſpiritus aduenerit, perſonarum diſcrimen oportet obſeruari. Si imperitus fecerit, neſciens iſtos ſpiritus è numero diabolorum eſſe, huic honoraria & pecuniaria multa imperabitur: Nam etſi voluntas effectu carens pœnas non luit in Gallia[a], eſt tamẽ aliquis effectus in hac cauſa, puta inuocatio. Sin autem literatus vir & iudicio valens vtatũ inuocatione, reus eſt mortis: ſciens enim prudens Satanam inuocauit, vt vident omnes. Quòd ſi vir in multam honorariam damnatus maleficij iſtius nomine recuſet contumaciter iudicatũ facere, hũc morti adiudicari neceſſe eſt, quemadmodum ex decreto Curiæ die xvij. Aprilis M. D. XXIX. Ioanne Berquino factum eſt, qui honorariam multam hæreſeos nomine recuſans ſubire, damnatus eſt ad ignem viuus, & ſtatim iudicium effectum. Quod tamen in Gallia conatus irritus pœnas dicitur non luere, non ſemper verum eſt: cùm in atrocibus criminibus conatus effectu carens puniatur[b], & qui venenum præbuit, re nõ ſequuta quam-

[a] Bar. in l. ſi rixa & l. 1. §. diuus. de ſicar. ff. Ang. de maleſic. verbo in platea, nu. 31. Doct. in l. ſi qs non dicam. de epiſcop. C. & ibi Baldus.

[b] Bal. Salic. in l. ſi quis non dicam. de epiſ. C. & in l. cogitationis. de pœnis. vbi Bart. l. is qui cumtelo, de ſicar. C. & Bart. in l. generaliter. §. 1. de calumniat. ff.

quamuis non æquè grauiter, puniatur: quod in omnibus delictis obtinet. Non est autem in potestate Principum vt crimen condonent quod lex Dei capite plecti iubet, vt est sortilegium. Principes certè Deo permagnam iniuriam faciunt, si tam horrenda maleficia directè in maiestatem ipsius commissa condonauerint, cùm minimus quisque Princeps iniurias sibi factas capitali pœna vindicet. Quamobrem quicunque Magis effugia comparant, aut eos summo iure punire nolunt, ij pro certo habeant fore vt Magorum arbitrio à Deo permittantur: similitérque regionem quæ eos tolerauit, peste, fame, bellis afflictum iri: & qui vlti fuerint, eos benedictionem Dei percepturos eiúsque furorem sedaturos. Atque hæc causa est cur virum magicarum sortium accusatum nunquam planè absolui conuenit, nisi accusatorem indicémve calumniatum esse luceat meridie clarius: horũ enim scelerũ probatio adeò abstrusa & difficilis est, vt ex centenis Magorum millibus ne vnus quidem accusaretur aut pœnas lueret si defecti probationibus aduersarij ad ordinarias iudiciorum leges cogerentur: ac propterea in causis criminalibus Edicto prohibentur Iudices ne id sinant fieri, nisi res comparatæ sint: quamuis Lacedæmonios Plutarchus scribat de more nunquam planè secundum reos iudicasse, sed carcere solùm liberauisse ad reuocationẽ vsq; in omni crimine. Cùm Sibylla Dinscops Saga in Ducatu Cliuẽsi cremata esset, suprà annotauimus

manum

manũ quę viatores insectabat momento destitis-se: cremata quoq; Biebrana ad Laodunum Saga, lues quæ veneficijs homines & pecora infestabat fuit sublata. Nec illud omittendum est quod ex D. Adamo Martino illius iudice accepimus, cùm illa mulieri cuidam comminata dixisset eam nunquam puerum lacte vberum suorũ alituram, exaruisse vbera: & quamuis multos ex eo tempore pepererit, nihilominus lacte caruisse, donec Saga iudicio facto cremaretur viua Deo iudice iustissimo, contra quàm Iudices (quibus strangulari eã placuerat) constituerãt, & cogitabat carnifex. Etsi grauius est obrui lapidibus (quod lege Dei prę- cipitur) quàm viuum cremari, vt Moses Ramban annotat[a]. Memini me in Malleo maleficarũ legere, pestem de vico Germanię in agro Constantiensi non abiuisse, donec Sagam quamdam humo eruissent & in cinerẽ redegissent corpus. Sic Verignij ad Cucium fœmina quædam fuit accusata & traducta multorum maleficiorum nomine, qua liberata ex probationum defectu pecudes innumerę & homines enecti sunt, vt ex incolis audiuimus. Hæc mense Aprili M. D. LXXIX. decessit de vita: ex eo Verigniani homines & pecudes quieuerunt ab hoc malo, nec amplius vt solebant moriũtur maleficijs. Ex his facile cognoscitur cessare effecta causis præcipuis eorum desinentibus: quæ tamen Deus pro voluntate sua solet immittere ad eos quos visum fuerit affligendos.

[a] lib. 3. more nebocim.

OPI-

OPINIONVM IOANNIS VVIERI CONFVTATIO.

SVB finem istius operis, cùm propè esset vt excuderetur, Typographus cui mandaueram misit ad me nouũ Ioannis Vvieri Medici librum de Lamijs, in quo defendit Magos & Magas supplicijs affici non oportere: hoc impressionẽ operis distulit. Iamdiu fuerat Vvierus in hac sententia [a]: quia verò leui brachio firmamenta opinionis illius attigerant quidam, nec ei valde obstiterant, sic ille respondit vt si victoriam adeptus esset. Hęc mihi data est ad respondendum occasio: non quòd abripiar odio, sed primùm ad tuendum honorem Dei, contra quem se armauit ille: secundò vt quorumdam Iudicum opinionem eximam, quorum iste mutatam sua opera sententiam fuisse gloriatur, & tantum suis libris effectum vt iam lege optima è vinculis liberentur Magi, Iudices alios quorum calculis damnantur illi, vocans carnifices. Hoc ab vllo homine dici non mediocriter miratus sum, cùm opinionẽ istam ab homine aut imperitissimo aut improbissimo necesse sit proficisci. Ex libris autem Ioann. Vvieri animaduerti-

[a] lib. de præstigijs.

mus eum non imperitum, ſed medicum eſſe. Verumtamen in libris ſuis mille ſortilegia damnabilia edocet[a], etiamq́ voces, inuocatiões, figuras, circulos, characteras apponit Magorum principum qui poſt omnem hominũ memoriã extiterint, vt execrabilia mille ſcelera, q̃ ſine horrore non potui legere, perpetrent. Prętereà ſingulos autores Magos ſeculorum omniũ adducit & celeberrimos, vt à legentibus conſulantur: & (quod grauius eſt) in fine libri de pſtigijs excuſi Baſil. M.D.LXXVIII. Monarch. diabolicę indicẽ conſcripſit, nomina & cognomina 72. principũ exponens & diabolorũ 7405926. ſaluo errore calculi. Nam diabolorum plebem in legiones refert, quibus ſingulis ſexies millenos ſexcentenos ſexagenos ſenos attribuit, addens eorum conditiones, proprietates, & quos ad vſus inuocari poſsint. Poſtquàm verò doſes diabolorum docuit religioſiſsimè, hæc verba ſubijcit, ſed hoc nefarium eſt. In l. 1. §. medicos. de varijs cognitionib. ff. dicitur eum vocari medicum non oportere qui incantauit, qui imprecatus eſt, qui (vt vulgari verbo impoſtorum vtar) exorcizauit: non ſunt iſta medicinæ genera. Id verò Lex Dei non impoſturam ſimplicem, ſed deteſtabilem impietatem eſſe dicit. Is igitur dici Impoſtor poteſt cui non ſatis eſt exercere, ſed qui etiam libris impreſsis ſcelera docet eiuſmodi, eaque vt fucet, aliquid de Deo & lege ipſius nonnunquam interſerit: qua fraude Satanas & adminiſtri eius ſemper abutuntur, vt obducto

[a] lib. 3. & 4. de præſtigijs.

ducto rerum ſanctarum velo impietatis genera quælibet venditent. Fernelius inquit[a] Magum à ſe fuiſſe viſum, qui orationes & voces ſacras cum barbaris confuſas enuntians, quicquid placuerat in ſpeculo videndum exhibebat: idem narrat Origenes & Græcus interpres Syneſij[b]. De V-viero autem & ſimilibus illud meritò prædicari poteſt, quod Dionyſius ad Soſipatrum de Apollophane, Diuinis aduerſus Deum nefariè vtitur. Itaque fatetur Vvierus ſe Ioannis Tritemij Steganographiam exſcripſiſſe quam in muſæo Magiſtri ſui Agrippæ repererat, librum orationibus dæmonumq́ inuocationib. plenum, & ſupra oẽs libros (vt ait Carolus Bouillus) deteſtabilem. Lollianum quemdam iuuenem multatũ exſilio, & bona eius publicata legimus[c], quod librum magicum deſcripſiſſet: quid igitur ille mereat̃ qui defendit eã, adeoq́ ſcriptis & ſermone docet? Nõ eſt igitur Vviero cùm Dei meminit habẽda fides, in cuius libris blaſphemiæ tam horribiles offendũtur. Vt enim nullum venenum tam capitale eſt quàm illud quod ex ſaccharo aut cõdimentis ſuauibus infunditur, quia auidiùs ſorbetur & difficiliùs egeritur: ſic nulla eſt maior impietas quàm cui pietatis ſpecies prætexitur. Satanæ fuiſſe Magos omnis generis antè oſtendimus. Fuerunt complures Papæ, vt Cardinalis Beno, Naucle-rus, & Platina ſcribunt, fuerunt Reges, Principes, Sacerd. Concionatores, Iudices, & Medici permultis locis, fuerunt deniq́ in omnib. opificijs.

[a] lib. 1. de abditis rerũ cauſis.

[b] in lib. περὶ ἐνυπνίων

[c] Niceph. li. 10.

Sed gratiores certè administros non habet ijs qui alios efficiunt Magos, eosque in sua retia sermone aut scriptis pertrahunt, & qui impedimento sunt ne pœnas luant meritas. Guilhelmum Luranum Theologiæ Doctorem Concionatorem celebrē[a] antè notauimus ob crimen Magiæ Pictauij damnatum esse anno M. CCCC. LIII. die 12. Decembris, testimonijs & confessione propria conuictum (quæ adhuc in actis Pictauiensibus extāt, vt ex Saluerto Pictonum Præside cognoui) quòd mutuo obligationis instrumento cum Satana confecto (hoc autem penes eum fuit deprehensum) renuntians Deo & sacrificans diabolo promisisset se prædicaturum (vt fecit) fabulas esse quicquid de Magis dicitur, crudele factum esse ad mortem damnari Magos: hoc pacto, inquit ille, Magorū punitio cessauit, regnumq; Satanæ augescente in infinitum Magorum numero fuit confirmatum. Nondum omnes socij Concionatoris istius perierunt. Etenim nuper Sacerdos extitit Motanus nomine famosus Magus, qui agebat exorcistam: diabolus verò nullius causa se exiturum quàm istius prædicabat. Vuierum diem scribentem legimus quod ille Diabologię Doctor prædicabat. Neque verò leuiter illud omittendum, quòd Vuierus confitetur[b] se fuisse Agryppæ discipulum Magorum sua ætate facilè principis, nec discipulum modò sed administrum & seruum: bibisse, comedisse, & cubuisse cum eo (vt fatetur ipse) postquàm Agrippa diuortium ab vxore fecerat. Quod autem

Paulus

[a] Petrus Mamor. in flagello maleficor.

[b] lib. 2. cap. 5. de præstigijs.

Paulus Iouius [a] & alij scripserunt nigrum Agrippæ canem, quem vocabat Dominum, postquàm ille in Xenodochio Gratianopoli vita defunctus est, se coram omnibus in fluuium dedisse præcipitem, nec fuisse visum ab eo tempore: hunc scribit Vuierus non fuisse canis specie Satanam, sed verum canem quem ipse loro post Agrippam duxerit, eumquè medium inter Agrippam & ipsum cubuisse. Cum verò Magi recordatur magistri sui, fidelis memoriæ Agrippa, inquit [b], aut venerandi præceptoris mei Agrippæ: quamuis nemo sana mente præditus non confiteatur lectis Agrippæ libris eum inter Magos principatũ obtinere. Manifestum illud est ex epistolis quas adiecit ad finem libri tertij de occulta philosophia, vbi ad Italum quemdam ordinis Augustiniani scribens clauem occultæ philosophiæ à se amicis solùm dicit asseruari: is autem liber quartus est, discipulorum & amicorum Agrippæ opera post magistri obitum mandatus typis, qui liber tanquam clara luce detestabile Magiæ venenum retegit, omnes dæmonũ inuocationes, circulos, characteras, & sacrificia Satanæ oblata. Hactenus qui vir fuerit Agrippa placuit ostendere, ne cui videatur mirum si Vuierus tantopere ad defensiõem Magorum exarserit, vt Magistratus sęuos carnifices & lanios non dubitet appellare. Quinetiam legem Dei conatᷣ corrumpere [c], vbi sic dicitur, *Præstigiatricem non sines viuere*: arripiens enim Græcam interpretationem affirmat legis sensum esse vt venefici ac non Magi

[a] *in Elogijs.*

[b] *lib. 3. cap. 35.*

[c] Exod. 21.

tradantur morti, & fretus voce equiuoca Hebraicum textum præterit, cuius maxima est euidentia. Atqui hæc Legis verba sunt מכשפה לא תחיה. Hebræum vocabulum fit à כשף quod est præstigias oculis offundere: vnde מכשפים dicuntur præstigiatores in Exodo [a] & alijs scripturæ locis [b] quos annotauimus, vbi vox non alios designat quàm Magos. Sed quoniam Magi hominibus mortem plurimùm afferunt, & pulueribus, ossibus, ac venenatis animalibus abutuntur, eos Græci φαρμακέας, φαρμακοὺς, & φαρμακευτὰς dixerunt, fœminas verò φαρμακίδας & φαρμακευτείας, prout pars Magorum maxima Medicos solet ac Exorcistas agere. Vuierus autẽ fucũ volens legi Dei facere verbis Hebra. scriptæ, obducta specie Græcæ interpretationis turpiter lapsus est cùm ait Veneficos φαρμακεύσους appellari, quod vitio typographi non accidisse accentus arguit: nam etiam itidem scriptum est in præfatione libri de præstigijs, & lib iij. cap. xxxviij. & lib. vi. ca. xxij & lib. de Lamijs ca. iiij. cùm φαρμακίας aut per crasin φαρμακᾶς fuisset dicturus. Sed in rebus lapsus longè est grauior. Nam Hebræus Philo & septuaginta duo interpretes commodiore Græca voce destituti sic interpretantur Mecaspha, qua significant sagę. Græcũ autem φαρμακεῖς & seplasiarios seu pharmacopœos, & veneficos, & infectores, & herbarios, & Magos denotat, & eos qui olim purificabant impurata templa, & qui ejiciebāt diabolos (hos lex impostores & exorcistas vocat [c]) quod Eustathius in librum vigesimum secundum

[a] Exod. 7.
[b] Habac 3. Miche. 5. 2. Reg. 9. 2, Paralip. 33. Esai. 47. Ierem. 27. Dani. 2. Nahum. 13.

[c] l. 1. §. medicos. de varijs cognitionib. ff.

dum Odisseæ annotauit sub finem. A Græcis aũt plerumq; ac non ὁμωνύμως Magos appellari φαρμακοὺς non aũt veneficos, demõstrat Dioscorides cùm de Rhamno inqt. ἀφαιρεῖ τὰς τῆς φαρμακείας κακουργίας, & Aristoteles agens de hippomane lib. 6. cap. xviij. de historia animalium, Magos περὶ τὰς φαρμακείας vocat, cùm Hippomanes tradit vsui esse Magis: quod tamen non venenum esse vsus Magorũ indicat, qui ex eo conficiũt amatoria. Theocritus etiam Hippomanes herbam esse narrat in Thessalia nascentem, hoc est, Thessaliæ pharmacum. Hęc in Ecloga Sagæ (φαρμακευτρίαν nominat) quæ carminibus, votis, precibus, & inuocationibus omnibus vtitur apud astra & dæmonas, adhibita volucri quam Gręci ἴυγγα, Latini Motacillam, Galli *Mouette* nominant, non ad tollendũ veneficio, sed ad pelliciendum amasium qui procul aberat: nam motacillæ non est insuauis cibus. Quamquam Seruius voce ἴυγγος ait significari fistulã sonandis Magorum criminibus accõmodam: itaq; ostẽdit nihil veneni esse, vtrauis significatiõe acceperis. Aristoteles [a] etiam de Sippe volucri loquẽs eodem sensu φαρμακείαν accipit, cuius hęc verba sunt, Σίππη τὸ μὲν ἦθος μάχιμος, τὴν δὲ διάνοιαν εὔθιος, καὶ εὐθύμων καὶ εὐβίοτος καὶ λέγεται φαρμακεία εἶναι διὰ τὸ πολυΐδρις εἶναι. Et in Hippocrate[b] legimus πεφαρμάκους dici quos sortilegijs affecerunt Magi: totus enim liber de morbo sacro in Magos scriptus est (μάγους, γόητας, φαρμακοὺς, ἀγύρτας vocat) qui se gloriantur, inquit, Lunam deducere, Solẽ obscurare, tempestates ciere, Deos subijcere.

[a] *Lib. 9. ca. 17. de historia animalium.*

[b] *Lib. de morbo sacro.*

Nemo

Nemo autem eſt qui neſciat Magos ſine veneno enecare, ſeu pomum dantes, ſeu manu aut virga attingentes: vt Patauij Sagam à ſe viſam Cardanus ſcribit, quæ puerum enecauit illicò, dum virga leniter dorſum illius contingeret. Medea Saga zelotypa quòd Glauca Regis Creontis filia Iaſoni quem deperibat nuberet, coronam auream miſit ei nuptiarum die, cumq́; eam capiti ſuo impoſuiſſet Glauca, exarſit flamma ex qua repentè obijt, vt Euripides in Medea ſcribit φαρμάκων τῶν σῶν ὕπο, inquit, hoc eſt, non venenis tuis, ſed pharmacis. Medea enim ſuos ipſius liberos dicitur ſacrificauiſſe, vt Glaucæ mortem inferre poſſet: quod è ſacrificiorum genere oportet accipi l. ex ſenatuconſulto, de ſicarijs, ff. Ex Sc. eadem legis Cornelię pœna tenetur qui mala ſacrificia fecerit, habuerit, puta deteſtabilia Magorũ ſacrificia, non autem Paganorum (vt Accurſius in gloſſa tradidit) cùm autor ipſe legis Paganus eſſet: vnde apparet Senatũ ad legis contra ſicarios latę interpretationem decretum addere in eos qui ſcelerata Magorum ſacrificia fecerint, habuerint. Verùm vt optimè differentia conſtet veneni à ſortilegio (quod vtrumq; ſonat φαρμακεία, vt Latina voce veneficij & naturale venenum & ſortilegium deſignatur) Platonẽ lib. xi. de legibus oportet conſulere. Alterum enim ab altero diſtinguens capitalem pœnam in Sacerdotes & aruſpices decernit qui ſacrificijs, ligaturis, incantationibus, alijſve ſortilegijs (ἢ τῇ τοιαύτῃ φαρμακείαις ὁντινωνοῦν, inquit) hominẽ enecauerint. Atque

que hæc legis illius inscriptio, λόγος ὁ δὲ νόμος περὶ φαρμακείας: in qua ligaturas eiusmodi nominat illecebras & incantamenta κατ' δεσμοὺς, ἐπαγωγὰς, ἐπῳδάς. Tũ verò alterum legis caput subijcit de eo qui veneficio ἄνευ μαντικῆς vtitur: deinde Magos adijcit mirabilibus modis operari, & qui incredibiles planè viderentur nisi obseruauissent alij, cùm cereas suas imagines in compitis, ad parentum sepulchra, sub ianuis ponerent. Ex quibus manifestũ est iam Platonis seculo & ante illud in vsu fuisse cereos typos, quos Magi nostri (licet Platonem non legerint) imitantur, & quibus ope Satanæ mortem hominibus afferunt. Quamobrem Azo in hęc verba l. 1. de maleficis & mathematicis, plus est occidere veneno quàm gladio, addit, venenũ arte magica datum: & in l. venenum. ad l. Corneliam de sicarijs, & l. venenum. de verb. signif. ff. vox veneni vtrumque complectitur. Sed quoniam Vuierus ambigua Iosephi interpretatione nititur, agedum, ne legẽ Dei ampliùs corrumpat, τὸ ὁμώνυμον ei detrahamus. Philonem igitur Hebr. consulamus socium Iosephi & familiarẽ: hic caput illud legis Dei Hebręis verbis conscriptum Grecè interpretans in libro de singularibus legibus, lex Dei, inquit[a], à Magis & veneficis abhorret (μαγοὺς καὶ φαρμακευτὰς vocat) qui modis artibusque damnandis mille mala perpetrant, & eos quo die fuerint intercepti morte multari iubet: quemadmodum sancit l. vltima. de malefic. C. vt qui magum retexerit illicò ad publicum pertrahat. Tum explicatis magorum & maleficorum sceleri-

[a] lib. περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων.

bus Philo naturalem Magiam, id est, Physicam ab incantatorum magorum præstigiatorumq; magia distinguit exorcismis & incantationibus abutentium, odia capitalia amicis ingerentium, aliaq; scelera incredibilia committentium. Et his itaq; euidens Io. Vuieri calumnia tenetur manifestò, defendentis legem nolle vt mulieres Magæ, sed venéficæ solùm multentur morte. In hac quæstione omnium maxima diutius hæreo, vt cognoscatur an tot innocentes, vt Vuierus loquitur, absolui oporteat, & vtrum præstet calumnijs hominis insistere quàm autoritati legis diuinæ obsequi, quæ præstigiatricem die vnico relinqui vetat superstitem. Et quis, obsecro, Hebręam linguam & Dei legem melius quàm Hebræi & Prophetę intelligat? Elias autem Leuites omne ὁμώνυμον sublaturus vocem Mecaspha exponit Lamiam, qua voce Horatius [a],

[a] in arte poetica.

Neu pransæ Lamiæ viuum puerum extrahat aluo.

Hesychius λαμιώδεις γυναικάς nominat: etsi Eustathius in Homerum scribit [b] voce Lamiæ significari dæmonem specie muliebri, eodemq; sensu ait Philostratus Lamiam pueros deuorantem Corintho ab Apollonio Tyaneo expulsam esse. Vuierus dicit Scripturam sacram nusquam Lamiarum meminisse: certè, nam vox Græca est, at testamentum vetus scriptum Hebraicè: Esaias verò ob sortilegia Babylonem detestatus ait non esse mansurum lapidem vnum alteri impositum, prout re uera effectum est (iamdiu enim non potuit quisquam lapidem vnicum è ruderibus ostendere illius oppidi, cu-

[b] in Odyss. 13. num. 33. vide Dion. Chrysosto. in Lyb. fabu. in vita Apollonij.

di, cuius ambitus fuit milliarium triginta, siue itineris tridui, vt narrat Herodotus) sed illic Satyros & Dæmonas saltaturos esse, & ibi commoraturam Lamiam. Hebraicè vocatur לילית, lxxij. interpretes ἐμπούσαις vertunt, Latini Lamiam eodem sensu. Cùm autem plerumque Dęmones spectentur in desertis locis, prout est maxima ex parte Africa, Lamiam in historia Africana describit Dion similem feræ habenti vultum fœminę elegantissimũ, mammas & pectus pelliciendis viatoribus regenti, modestis & gratis oculis: cæterùm loco pedum habere serpentis caput, & squamigerum serpentem esse, qui hominem cum primùm accessit vorat auidissimè: quò referri potest illud Ieremiæ, Lamiæ nudarunt vbera, Threno. 4. ideóque isti spiritus voratores appellantur siue Lamiæ παρὰ τὸ λέλαμμαι, aut à voce λαιμός, id est, ingluuies, vt ait Porphyrio [a]: & eodem iure piscis omnia deuorans, etiam homines integros, teste Nicandro Colophonio [b], appellatur Lamia: cumqúe Sagæ humanum sanguinem hauriant auidissimè, eas Apuleius nominat Lamias. Sic ea nominatur quæ sectis faucibus Socratis (id sodalis Apuleij nomen) accubantis ei atque dormientis sanguinem excepit vase & obduxit plagã: quod experrectus Socrates se nõ sentire dicebat ludificabaturque & postridie tñ vita defunctus est. Huc illa pertinet Salomonis allegoria, Aquilã pullos sanguine pascere, id est, Satanã isto cibo subditos suos educare: & à dæmonibus spiritibusque malignis amari sacrificia scribit

[a] in illud Horat. neu pransæ L.
[b] apud Eustath. in Odyss. 12.

Porphyrius libro περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων, nõ indigno qui latinus fiat. Quamobrem Deus populũ suum à sacrificijs dęmonum auocare volens, sanguinem super altare & ad dexteram eius effundi iubet: atq; vt omnes intelligant id à se iuberi vt populum suũ ab impijs illis scelerib. abstrahat, sic ait, Nec vobis vnquam deinceps accidat vt euntes sacrificetis diabolis & Satyris, quos sequuti commisistis idololatriam & adulteria. Solebant enim (ait R. Moses Maymonis[a]) dæmonib. sacrificare sub arbori-

[a] *lib. 3. more nebocim.* bus & collibus, partemq; sanguinis in fossam inijcere, ad cuius ambitũ conuiuabant̃ cum malignis spiritibus. Sic accipimus illud legis diuinę caput[b],

[b] *Leuit. 19.* Ne comedatis super sanguine, & præstigiatores ne sitis. Hebræa verba sunt על חדם, quę interpretes vertunt *cum sanguine* præter naturam præpositionis על significantis super, quia videlicet morem illum non animaduerterant quem R. Maymonides

[c] *Nahum. 3. 4.* scribit à Chaldæis profectum esse. Itaq; Propheta Nahum[c] scortum Babylonis metropoleos Chaldæorum detestatus, dicit Babylonem præstigijs potentem esse, & omnes populos terræ pręstigias suas docuisse: vbi Propheta vocibus ijsdem vtitur בכשפות & מכשפיה, quæ R. Dauid Kimhi interpretatur בעביתם pari Magorum significatione, & Chaldęus Paraphrastes Ionathan Vrielis filius exponit חרשין, id est, sortilegia Hic enim & tollit homonymiam, & verum illustrat Scripturæ sensum. Id autem foret ineptum, si quis venena populis & Regib. terræ à Babylone subministrata diceret, cũ

sit v-

ſit vbique veneni copia, vt Plinius expoſtulat: Babylonios verò Magorũ principes exſtitiſſe apud omneis conſtat, & inter Cræcos Latinosq́ conuenit eam ob cauſam Chaldęi nomine ſortilegum ſignificari, diuinum, magũ: Sic Heſychius, χαλδαῖοι, τὸ γένος τῶν Μάγων: ſic ſępe Tullius [a], ſic leges noſtrę [b], ſic etiam Scripturæ ſacræ [c]. Nam cùm in libro Regum dicitur Iezabelæ Reginæ Samariæ ſortibus inquinata fuiſſe terra, legitur vox illa מכשפים, quia non poſſunt venena intelligi: cùm Prophetas Dei (quos odio capitali oderat) & Nabothum aperta vi, non autem venenis tolli curauerit, & ex quo Saga in Samariam inuexit Magos (vt Medea Regina in Theſſaliam) ſexcentos annos Samaria hoc modo referta manſerit, adeò vt vulgo diceretur, Samaritanus es, diabolũ familiarem habes: quam calumniam aduerſarij impegerunt Chriſto [d]. Hinc Simon ille cognomento Magus, magiſter Menandri. Vuierus autem caput iſtud diuinæ legis, *Præſtigiatricem ne ſinas viuere* [e], petens calumnijs, non animaduertit quid cauſæ fuerit cur lex nõ dicat pręſtigiatorem: quod tamen non eo conſilio dixit vt Magis, medicis, & Pharmacopœis ignoſcat ſi fuerint uenefici, quib. notiora ſunt venena quàm mulieriqus, ſed eo pacto Lex Dei innuit hoc malo nõ perinde inquinari viros, & pro viro vnico quinquagenas mulieres ex eo laborare: vt in prouerbio Hebræorum eſt [f], quo plus mulierum, eo plus magorum eſt, רב מכשפים ברב הנשים Quamobrẽ ſcribit Plinius [g] fœminarum ſcientiã in veneficio pręſ-

[a] *Lib. de diuinat.*
[b] *l. nemo de malefic. & mathe. C.*
[c] *Daniel. 2. Eſai. 47. 1. Reg. 18.*
[d] *Ioan. 8.*
[e] *Exod. 21.*
[f] *Libro Pirke aboth.*
[g] *lib. 25. ca. 11.*

ualere: quod vocabulũ de veneno accipi nõ oportere idẽ autor demonstrat exẽplo Circes homines in bestias transformãtis, q̊d omnia mũdi veneficia nõ essent effectura. Quintil. etiã hãc præsumptionem affirmat esse[a], Latrociniũ in viro facilius, ait, veneficiũ in fœmina credã. Legant omnes eorũ libri qui de Magis scripserũt, fœminę quinquagenę cõperientur Sagæ aut dęmoniacæ vnius viri loco, vt antè diximus. Hoc aũt mea sentẽtia nõ ex sexus fragilitate accidit: nã inexsuperabilẽ peruicaciã in plerisq; cernimus, easq; ferẽdo quæstiõis tormẽto sæpe viros antecellere: vt cõiuratione in Neronẽ fuit exploratum[b] & post mortẽ Hippiæ Athenarũ tyrãni (cũ fœminæ sibi ipsis linguas præciderẽt vt omnẽ veritatis consequẽdę spẽ tortorib. eriperẽt) & plurimarũ q̊q; fœminarũ martirijs. Illud maiorẽ veri speciẽ habuerit, si dicamus istud vi brutæ cupiditatis effici q̃ eò fœminã redigit vt perfruat̃ suis cupiditatib. aut sese vindicet: qua ex causa videtur Plato inter virũ & animantẽ brutã, fœminã collocauisse. Etenim grandiora esse videmus fœminarũ viscera quã virorũ, qui nõ perinde feruẽt cupiditatum violẽtia: hominũ verò capita crassiora, qa pl9 cerebro prudẽtiaq; valẽt q̃ fœminę. Hoc illud est q̊d poetæ olim figurabãt, cũ Palladẽ sapiẽtiæ Deã è Iouis cerebro natã sine matre dicerẽt, vt ostenderent nunquam à mulieribus manare sapientiã, quę naturam brutarũ animantiũ accedunt propiùs: nã etiam fœminam quæ seduxit virũ, Satanas primũ aggressus est. Prçtereà sic Deo visum fuisse statuo in ordi-

[a] in declamatione.

[b] Tacitus li. 14.

in ordinem cogere & debilitare Satanam, cùm facultatē plerumq; ac inprimis ei concederet in creaturas indigniores, puta ſerpentes, muſcas, & alias quæ lege Dei immūdæ dicunt̄ eſſe, deinde in alias ſimiliter expertes ratiōis potius quàm in homines, tū in fœminas potius quā in viros, poſtremò in eos potius qui vitam more pecudū brutarum tranſigunt quā in cęteros. Adde quòd Satanas fœminarum opera viros & liberos eodem pertrahit. Stabit itaq; diuinę legis conſtitutio, pręſtigiatrices ſtatim morte multari oportere: & Vuieri calumnia cōtra legem Dei & magiſtratus probè officio fungentes repudiabitur. Vuierus enim aſſentitur [a] Sagis communicatiōem cum diabolis & pactum intercedere, easq; ope diaboli nō pauca ſcelera committere: idē verò libro de Lamijs modò pactionē interuenire negat, modò probari non poſſe ait, modò Sagarum confeſsioni non eſſe habendā fidem, falli quę putant ea fieri à ſe quę pro confeſsione dicunt, eas morbo melancholico infeſtari. Atq; hūc prætextum imperiti & Magi adhibent, vt effugiū paribus afferant, regnumq́ue Satanę adaugeant. Quicunque antehac dixerunt id eſſe à melancholia, non eſſe dęmonas putauerunt, nec fortaſſe dęmonas Deum've vllum crediderunt ſubſiſtere. Vuierus autem Deum fatetur eſſe, fatētur etiā diaboli (vt in Scriptura legimus) & de potentia illius contremiſcunt: fatetur etiam omnibus ſcriptis bonos & malignos ſpiritus exiſtere, quibus cum hoīe ſocietas pactumq; interuenit. Et quare Magorum expor-

[a] lib. 2. de præſtig. cap. 4. & 8. & 34. & li. 4. cap. 14. & lib. 5. cap. 9. & ſæpe alibi.

exportationes, maleficia, actionesque mirabiles oportuit acceptas ferre melancholiæ: quare (id quod est incredibilius) fœminas melancholicas efficere: nam id esse admirandum notauit antiquitas ac inauditum potiùs, cùm nunquam fœmina ex melancholia aut vir gaudio moriatur, sed contrà fœminas complures summa lætitia enecet[a]. Certè Vvierus, vt est medicus, non potest ignorare humorem fœminæ planè aduersari adustæ melancholiæ vnde furor nascitur, siue à bile flaua adusta oriatur, siue à succo melancholico, vt inter omneis medicos conuenit: Vtrumque enim procedit à calore & siccitate nimia, vt Galenus scribit libro de atra bile. At fœminæ frigidæ à natura & humidæ sunt, vt idem autor, omnes Græci, Latini, & Arabes vno cōsensu docent. Ideoque Galenus[b] scribit virum calida & sicca constitutione in regione calida & sicca per æstatem in melancholiæ morbum incidere: cùm tamen Olaus magnus, Gaspar Peucerus, Saxo Grāmaticus, & Vvierus ipse cum Germanicis omnib. Magorum Quæsitorib. assentiantur sub Arcton vbi congelascit mare, in Germania, per Alpes, & apud Allobrogas omnia Sagis circumfluere. Populos autem Borealeis constat tam abesse à melancholia, quàm absunt à pituita Afri. Illos enim albos esse videris, virentibus oculis, rufis & tenuib. capillis, rubicunda facie, hilares & loquaces: quæ omnia humori melancholico planè aduersantur. Quinetiam Hippocrates libro ἐπιδημιῶν primo & Galenus ibidem confirmant fœminarum in genere cer-

[a] *Plinius lib. 7. Valerius Max. Solinus.*

[b] *lib. de atra bile.*

re certiorem esse quàm virorum valetudinem ob profluuium menstruum quo ab innumerabilibus morbis vindicantur. Nunquam fœminę, ait Hippocrates, podagra, nunquam pulmonum exulceratione, Galenus inquit[a], nunquam epilepsia, aut apoplexia, aut phrenesi, aut lethargo, aut conuulsionibus, aut tremore infestãtur dum menses profluunt. Et quamuis dicat Hippocrates[b] comitialium & dæmoniacorum morbum (quem vocabant sacrum) naturalem esse, hunc tamen piitutosis solùm ait accidere, biliosis nunquam: quod Vuierus medicus non potuit ignorare. Fœminas autem ferè dæmoniacas potiùs esse quàm viros supra demonstrauimus, & Sagas sæpe corpore exportari, sæpe ἐκστατικῶς abripi modis diabolicis, animaq; à corpore separata, & corpore rigente experte sensus. Illud verò magis ridiculum, quòd Sagarum morbus dicit à melancholia procedere, cùm morbi ex melancholia nati periculo semper coniuncti sint[c]. Verumtamen videmus Sagas in arte ista quadraginta annos aut quinquaginta versatas indeà duodecimo ætatis anno (vt Ioanna Haruilleria, quę viua cremata est die xxix. Aprilis M. D. LXXVIII. & Magdalena Crucia Cordubensis Abbatissa in Hispania M. D. XLV.) familiaritatẽ coluisse, & consortium cum diabolo habuisse, illã quadraginta, hanc triginta annis. Necesse est itaq; Vuierus fateatur insulsum esse, indignũ medico, & crassissimæ ignorantiæ vitium (etsi ignorantiã quid dico?) si melancholici morbi fœminis tri-

[a] lib. de venæ sectione.

[b] lib. de morbo sacro.

[c] Galen. lib. de atra bile.

buuntur, quibus illi non magis competunt quàm laudabilia effecta temperatæ melancholiæ, quæ virum (vt prisci omnes philosophi & medici annotarunt) sapientem, modestum, & consyderatum efficit[a]: nam affectiones istæ non mulieri amplius quàm ignis aquæ cohærere possunt. Salomo[b] quoque ante omnes temperamenti muliebris peritissimus se vidisse ait de millenis viris sapientem vnum, sed ex omnibus fœminis ne vnam quidem. Nunc igitur lymphatorum hominum errorem omittamus, qui fœminas statuunt esse melancholicas. Etenim VVierus ipse videns suum illud velum melancholię certissima demonstratione sublatum esse & euidentissima veritate tot diuinarum humanarumque legum, tot gentium omnium & populorum historijs, tot confessionib. voluntarijs aut vi extortis, tot iudicijs, conuictionibus, condemnationib. executionib. ab annis ter mille toto orbe terrarum editis: alteram technam sed obesiorẽ cõmentus est, vt Magorũ supplicia impediat: cùm Sagas dixit[c] à diabolo seductas esse, eique persuasum esse quod ipse fecerit id ab eis effici. Itaque in speciem se vehementissimè Satanæ aduersari simulat, re cõseruat Magos, id est (vt paucis explicemus) colludit verbis cum Satana, reipsa verò amplitudinem & potestatem illius stabilit, cùm non ignoret magistratui neque iuris dicũdi, neque diabolos prehẽdendi facultatẽ esse. Atqui hoc argumento absoluunt̃ non solũ Magi, sed etiã occisores omnes, latrones, incestuosi, parricidę, & qui-

[a] Arist. in problem. sectio. 30. princip.

[b] Prouerb.

[c] cap. 4. & ca. vlt. de lamijs.

quicunque ab hoste humani generis ad maleficia committenda impelluntur. Deinde verò laudibus effert mirificè [a] multam in Papali Camera imperatam, quæ ad veniam consequendam binûm ducatorum est in quamq; pœnitentem Sagam: tum dicit alibi [b] si defenderet non solùm ex lege Dei non esse mortem Sagis irrogandam, sed ne vllam quidem Sagarum mentionem extare in Scriptura sacra, ipsum non facilè conuictum iri. Hic ego testẽ appello Deum & legem ipsius ad istum hominem euincẽdum, appello sexcentos Bibliorum locos [c]. Imò verò vt cernamus oculis nihil esse coram Deo tam abominabile, nihil frequentius in Scriptura sacra prohiberi, Baleham à Deo inspiratus, quamuis summopere instante Balaco Moabitarum Rege ne faceret, populo Israelis benedixit, & tanquam Propheta rationem reddidit: nam neque incantator est, inquit, neque Magus in isto populo, sed Deus ipsi cùm opus est exponit voluntatem suam: Cúmque Deo placuit ostendere quantopere à magicis sortibus abhorreret, inquit, Cauete vobis pro vita vestra, ne sequamini consuetudines abominandas istarum gentiũ quas excidi è terra propter sortilegia, magicas artes, & diuinationes, atq; ibidẽ nouẽ recẽset genera quib. reliqua continent̃ [d]. Sed illud inprimis oportet obseruari, non homicidij, parricidij, incestus, tyrãnidis, idololatriæ noĩe Deũ dicere populos illos à se exterminari, sed ob sortes magicas: & q̃niã populi suos liberos diabolo Moloch cõsecra-

[a] lib. de lamijs cap. 24.

[b] lib. 3. de præstig. cap. 35.

[c] Exod. 7. & 8. & 9. & 22. Leuit. 19. et 20. Deut. 18. 2. Reg. 9. & 21. & 23. 2. Paralip. 33. Esai. 8. & 34. & 47. Daniel. 2. Miche. 3. & 5. Ezech. 13. Iere. 19. 23. 27. & 50. Actor. 16. Nahum 3. Num. 23.

[d] Deut. 18.

bant ad facienda sortilegia sua, Deum praecipere vt quisquis rem istam abominandam commiserit lapidibus obruatur[a], morte omnium (vt R. Maymonides ait[b]) crudelissima: tum verò Deum adijcere se furorem suum immissurum contra populū qui impune scelera ista abire siuerit. Itaq; volens Samuel grauitatem peccati regi Sauli exponere, peccatum, inquit, tuum aequè magnum est ac magorum crimen: Similiter vt demonstretur quantopere Manassem Regem Deus exhorruerit, scriptū est Manassem suis execrādis sceleribus prouocasse Deum, atq; subijcitur eum fuisse magum, & conuentionem cum diabolis iniuisse: itaq; spoliatum fuisse regno, & numella in carcere fuisse coercitum. Et quamuis eum posteà poenituerit, eo tamen exstincto post annos quinquaginta Ieremiae dixit Deus[c], Igne & caedibus delebo istud oppidū propter execrabilia scelera Manassis Regis: de loco verò Topheth vbi Satanae sacrificauerat dicitur is fore locus caedium ad vindictam irae diuinae (vt contigit) exercendam. Similiter libro IIII. Regum cap. xvij. dicuntur decem tribus exterminatę & in exilium raptae, quòd in res magicas & sortilegia incumberent. Atq; hos quidem locos apprimè conuenit obseruari: nititur enim hoc vno crimine decem tribuum captiuitas: de duabus autē reliquis tribubus, dicitur Deus (qui ad vltiones est tardissimus) post annos quinquaginta sortilegia Manassis vindicasse, cùm igne cędibusq; permista fuerunt Hierosolyma & duae tribus deportatae.

a Leuit. 20.
b lib. 3. more nebocim.
c Iere. 19. et 15.

tatę. Alibi verò dicit[a], Gladius ad diuinos, gladius ad Chaldęos: & apud Micheā[b], delebo è terra magos diuinosq́; Et cū Esaias euersionē Babyloni minat̃, cædes & incēdia, oēs hę calamitates, inq̃t, euenient tibi propter amplitudinē scelerum tuorū execrabilium quę commisisti cum Magis tuis. Denique infinitum esset omneis sacræ Scripturæ locos minutatim expendere: vt missos faciamus Doctores, Legislatores, Philosophos, Historicos exēplis circumfluēteis, ex quibus apparet magos post omnem hominum memoriam Deo & hominibus visos fuisse execrabiles. In hanc quoq; sententiam suprà annotauimus ab Augustino scribi, supplicia contra Magos ab omnibus sectis decreta esse: vt demōstraremus VVierum quidem legisse optimè & intellexisse pœnas diuinis & humanis legibus cōstitutas, sed de industria appetiuisse cauillis atque calumnijs, cùm eas non de Magis dixit, sed de veneficis solùm agere. Iam igitur videamus quid Lamiarum nomine intelligat: in hoc enim vertitur tota disputatio. Hæc VVieri definitio[c]. Lamia est quæ ob fœdus præstigiosum aut imaginarium cum dæmone initum, propriè ex suo delectu, vel maligno dæmonis instinctu impulsúve, illiusq́ue ope qualiacūq; mala vel cogitatione, vel imprecatione, vel re ludicra atq; ad institutū opus inepta designare putatur: id est (vt paucis contraham) Saga est quæ putatur fœdus habere cum dæmonibus, & id quod non facit ope eorum facere. Hic verò nemo non videt, si multum VVierus ab arte

[a] Ierem. 50.
[b] Miche. 5.
[c] lib. 7. de præstig. cap. 1. & lib. de Lamijs, cap. 5.

medica aberrauit cùm de melancholia fœminarũ ageret, eum iterũ errare in ratione Dialectica & lõgè grauiùs, cum definitionem in imaginatione ponit: proprium enim definitionis munus est vt tanquã digito pertingat & cõmonstret oculis germanam rei naturam siue essentiã cuius est definitio. Id verò magis est ridiculũ, ꝙ in definitione sex disiũctiões coaceruat: cũ vitiosa sit definitio, ait Arist.[a] quæ vel vnicam disiunctionẽ continet, velut si dixeris, occisor est is qui percutere putatur, aut occidere, aut ludificari alterum. Huic persimilis est Vvieri definitio. Atqui si ea Saga est quæ putatᷣ esse, & non est Saga aut Lamia, certè nec fuerunt de Lamijs scribendi libri, nec peruestiganda rei quę nõ est definitio. Primùm. n. quęritur vtrũ id quo de agitur sit in rerũ natura, nécne. i. an sit, tum quid sit, deinde quale sit, postremò cur sit. Librum igitur Vvieri de Lamijs deleri oportuit, non aũt rei quę nusquam est definitionẽ poni: qui lapsus in re philosophica est vitiosissimus. Vvierus tñ sortilegũ[b], quem magum infamem vocat, definit eum qui conatur accersere & inuocare diabolum, vt se exhibeat & ad postulata respondeat. Hęc paucis placuit annotare: nam Vvieri definitio paginam propè continet, ac disiunctiones duodecim. Non ita facilè conuinci Petrus de Appono potuit, qui Dęmonas existere non audebat confiteri, tum vt eleuaret opinionem vulgi (nam magus habebatᷣ vulgo) tũ vt alios eodem perduceret: at Vvierus postquam confessus est esse malignos spiritus, etiamq́

[a] lib. 6. Topic.

[b] lib. 2. de præstig. cap. 2.

indicẽ eorũ conſcripſit ad fin.lib. de præſt. Magis præterea cõfeſſus eſt cõmunicationẽ cũ Satana & fœdus intercedere, mirũ eſt profectò ꝙ idẽ negat Sagã cũ Satana fœderatã eſſe, idq́; totũ imaginariũ aſſerit, cùm diſertè lex Dei Sagę cũ maligno ſpiritu fœdere iunctę meminerit. Quia verò Inquiſitores quinq́; [a], qui ſummatim infinitum Sagarum numerum conſcripſerũt quę in Germania ipſis autorib. fuerũt neci traditę, cõpererunt ex confeſſione omnium eas cum Satana fœdus cõſertis manibus pepigiſſe, hic VVierus [b] adducit fieri non poſſe vt cõſerãtur manus, quia dęmones, inquit, nõ carnea ſed ſpirituali cõcretione cõſtãt. Atqui vox cõcretionis naturæ ſpirituũ omnino aduerſatur: nihil eſt, ait Tullius [c], in animis cõcretũ, nihil miſtũ: idq́; ex Ariſtotele [d], qui intellectum vocat ἀμιγῆ καὶ ἀπαθῆ. Quòd ſi in ſpirituũ natura concretio admittitᷣ, id quoq́; fatẽdũ erit eis eſſe corpora: vt fecit Auguſtinus ſequutus definitionẽ Apuleij, qui dæmonas vocat natura corporeos, itẽ Philoponus Peripateticus [e], Porphyrius, [f] Iãblichus [g], Plethõ, Pſellus, Plotinus Academici, & Gaudentius Merula hoc vno argumẽto freti quòd res incorporea non põt quicquam à corporea perpeti. Itaq́; Baſilius ipſe æquè Angelis ac Dęmonib. eſſe conſtituit corpora, eademq́; occaſione veteres dixerũt dęmonib. diuiſionẽ cõtingere. Cõmunis verò Theolog. opinio, ac nominati Ioan. Damaſc. Greg. Nazian. Thom. Aquinatis [h] & Magiſtri ſententiarũ eſt dęmonas & Angelos eadem natura eſſe, omnes formas puras & ſim-

[a] *in malleo maleficarum.*

[b] *lib. de Lamijs, cap. 7.*

[c] *in Tuſcul. qu.*

[d] *li. 2. de anim.*

[e] *lib. de anim.*

[f] *lib. περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύχων.*

[g] *lib. de myſte.*

[h] *lib. 3. ſenten.*

& simplices: quãuis in eam quoque rem consentiũt, bonos & malignos spiritus sibi cùm opus est, formare corpus aspectabile, vt id σωματικῶς efficiant quod volunt. Plena est Scriptura exemplis, vt visionis Abrahamo oblatæ, Iacobo, Mosi, Eliæ, Manohæ, Abacucho, Tobiæ, alijsque innumeris: pleni sunt libri Iamblichi de mysterijs Aegyptiorum, Plutarchi [a], Procli, Porphyrij, & Plotini; denique omnes totius antiquitatis libri ad nostrum vsque seculum: vt Oalus magnus scribit frequentissimè in regionibus singulis ad Boream sitis spiritus spectari humana forma, qui tangũt hominũ dexteras, posteaque euanescunt. Verũtamen ponamus nec naturæ concretionẽ in dæmonib. esse, nec eos corpus vllũ assumere, sed naturas esse puras, simplices, & planè disparatas, vt de Angelis siue intelligẽtijs loquitur Aristoteles: Vuierus tamẽ negare nõ potest quin velit illudere, cũ argumẽto isto abutit' vt probet nullum pactũ hominib. nullam conuentionẽ cũ Satana intercedere. Etenim ad conuentionẽ simplex cõsensus sufficit, qui cõsensus sine stipulatiõe, sine verbo, sine scriptura, oculo & nutu solo, ait lex [b], fieri potest. Imò Vuierus ipse annuit Magos pacisci & conuentionẽ inire cũ Satana, & hũc eos alloqui & respõsa dare: Cur verò Magos potius quàm Magas? nam lex Dei de Magis fœminis disertè loquitur & nos fœminas exemplis innumeris infestiores hoc malo quàm viros esse suprà commonstrauimus. Amplius etiam Vvierus assentitur [c], dæmonas sibi corpora hominum bestiarumque assumere:

adeò

[a] lib. περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.

[b] l. nutu. de legat. 3. ff. lib. 2. de præstig. cap. 2.

[c] lib. de Lamijs, cap. 16. & lib. 3. de præstigijs, cap. 12. & lib. 4. cap. 14.

adeò vt ex ſcriptis ipſius iudicari queat contradictio, & ἀνακόλουθον conclusionum ipſius vinci. Nobiſcum enim in eo conuenit, quòd Dæmonas tradit exportare homines & in aera efferre ſine corpore: cuius rei plurimas adducit historias [a], & viſas à ſeipſo narrat. Ridet quoque Vuierus [b] ſuauiter Magorum cum Dæmonibus copulationem, quam omnis antiquitas omnesque populi certiſsimam eſſe duxerunt & Theologi confirmarunt: Augustinus ipſe libro xv. de ciuitate Dei, magnę impudentiæ ſcribit eſſe ſi quis hoc negauerit. Hæc illius verba, Dæmones creberrima fama eſt, quos Latini Incubos, Galli Duſios vocant, mulierum attentare atque peragere concubitus: & hanc aſsiduè immunditiam & attentare & efficere plures talesque aſſeuerant, vt hoc negare impudentiæ eſſe videatur. Cõſtat apud omneis nõ eſſe moris vt fœminæ de ſcortationibus ſuis glorientur: qui ergo faterentur illę rem ſibi fuiſſe cum diabolis, niſi ita ſe habuiſſet? Omnes autem Germaniæ, Hiſpaniæ, Galliæ, Italiæque Iudices monumentis literarum conſignarũt, & nos legimus Sagas omneis iudicio ipſorũ condemnatas, fuiſſe confeſſas & in ſuis confeſsionib. ad mortem vſque perſtitiſſe, complureis etiam quibus venia data eſt dixiſſe copulationem ſibi fuiſſe cum dæmonibus, & frigidum illorum ſemen expertas eſſe, vt ex libro Quæſitorum quinque [c] (per quos innumeri fuerunt ad mortem damnati) & ex Paulo Grillando [d] didicimus. Demonſtraui ſuprà multis ſingularium iudiciorum exemplis quæ ad

[a] lib. 3. & 4. de præſtigijs.
[b] lib. de lamijs.
[c] malleo maleficarum.
[d] lib. de ſortile.

me perlata sunt, id optimè cùm factis ἀβασανίστως confessionibus, tum conuictionibus certis comprobari: necque dubium est quin scortationis corporeæ cupiditas fœminas præsertim ad spiritualem scortationem pertrahat. Huc referri potest abominanda illa & execrabilis impietas expressa Lege [a], qua omnes qui diabolo Pehoris sese coniunxerant, miserè dicũtur perijsse. Cumque lex Dei [b] prohibuit ne Saga sinatur viuere, paulo pòst subijcit, qui animãti brutæ concubuerit plectatur morte. Verborum autem in lege Dei series obscurè perstringit turpia & incredibilia scelera. Sic vbi dicit, nõ offeres Deo mercedẽ meretricis aut pretiũ canis, scortorũ coniunctio cũ canib. ostendit, quã insignibus exẽplis antè demõstrauimus: & Leuitici xvij. dicit, nec eũtes ampliùs sacrificabitis Satyris vestris diabolis, post quos scortati estis. Sed cũ Vuierus medicus animaduerteret necque oppilationẽ hepatis, necque lienteriã sanis & incolumib. fœminis adscribi posse, atque hũc morbũ dormiẽti solũ accidere, à tota verò antiquitate nõ solùm dæmonũ (q̃s Græci Ephialtas, Latini Incubos vocãt) cũ fœminis copulationem, sed etiã virorũ cũ dæmonib. specie muliebri, Hyphialtas vocãt aut Succubos, eamque inter vigilandũ fieri, & in quibusdã 30 aut 40 an. perdurare, vt ipse Vuierus agnoscit: propterea nõ dixit hunc morbũ esse in Magis, sed negauit, dicẽs fœminas esse melancholicas quę id se putãt facere quod nõ faciũt. Atqui nunquã eæ eis cremant furiosæ [c]: sed fraus in eis cernit, discretio, iudiciũ, quo negãt constanter

[a] Deut. 4.
[b] Exod. 22.
[c] l. diuus. de offic. præsid ff. l. pœna. §. sanè de parricid. ff.

ſtanter factum, vt quædam faciũt, aut excuſant veniamq́ postulant, vt aliæ, aut ſe abdunt & proripiunt fuga, quæ actiones furioſorũ non ſunt. Adde quòd conuictiones, teſtimonia, comparatiões teſtium, & cõfeſsiones gentium omniũ ad Indos occidentales vſq; maximã inter ſe habent conuenientiam & ſimilitudinẽ, item Dæmonũ cum fœminis copulationes: vt in hiſtorijs Indicis legimus, & ſuprà annotauimus. Vnũ ex Vuiero libenter quæſiuerim, quiſnã iſte ſit Sagarũ morbus quo puerulos qui deprehendunt̃ occiſi putãt ſe occidiſſe, quo elixant & liquant eos vt pinguedinẽ ex eis habeant, vt fatentur illę & ſępe compertæ ſunt. Imaginant̃ (ait Vuierus [a]) ſed id totum effeciſſe, falluntur tamen: Cui verò in tam execrando ſcelere fides habebitur, niſi oculis habeatur: niſi ſenſui: niſi tactui: niſi inculpatis teſtibus: niſi confeſsionibus voluntariè aut ad quæſtionis tormenta factis: niſi denique euidenti & permanenti facto, vbi fuerint deprehenſæ: Sprangerus ſcribit [b] obſtetricem vnam quæ frequẽter aderat puerperijs, in Conſtantienſi agro fuiſſe morti traditam eo quòd XLI. pueros recentes ab vtero necauiſſet, inditis clàm in eorum capita grandibus aciculis. Eadem parricidia à Medea Saga legimus fuiſſe perpetrata, cũ modò fratrem, modò ſuos ipſius liberos occideret. Sortes quoque Magicas Canidiæ apud Horatium legimus [c], Erichthonis apud Lucanum, bufones, angues, oſſa, quæ Sagę noſtræ plerumq; ferunt & quibus comperiũtur inſtructæ. Nulla ſors

[a] *lib. de Lamijs cap. 8.*

[b] *in malleo malefic.*

[c] *lib. Epodon. ode 5.*

magica eſt quam Orpheus ante annos ferè ter mil le non deſcripſerit, & Homerus ex parte, quam lex Dei ante annos ter mille quingentos non annotauerit. Suprà ex Ammiano exemplum Magi adduximus, qui mulierem grauidam execuit vt haberet fœtum, Valente imperium obtinente. Ante annos c. Raziorum Baro conuictus eſt quòd poſt multas puerorum cædes vxorem ſuam prægnantem conatus ſit diſcindere, vt ſatanę ſacrificaret filium, id'que edoctus à Satana, cui nihil gratius poteſt accidere: non autem vt pingue haberet ad res deteſtabiles conſumendum. Iſta Satanæ eſt perſuaſio, vt Magos adducat ad parricidia: nam pingue infantis defuncti ex natura lege ineptum eſſe ſuis rebus prædicant. Demonſtrauit modò id exemplũ quod adducebamus puerorũ xli. quos interemit Saga, necdum baptizatos, ſed Satanæ cõſecratos. Vvierus autem ſimulans ſe nihil eorum credere quæ tam bene quàm magiſter ipſius Agrippa nouit, auſus eſt ſcribere ac potiùs fingere ſe Baptiſtæ Portæ Itali opinionem ſequi, eum'que ſummopere laudibus euehit. Scribit tamen iſte Sagas ſibi con feſſas eſſe vnguentum à ſe ex pueris elixis & liquatis fieri, & pharmaca quædam adhiberi, quæ hic diſsimulari præſtat: Sic reipſa docet parricidia iſta committere, id'que ex falſa diaboli perſuaſione, hoc vnguento fieri vt homines huc illuc tranſuolent. Sagæ autẽ Gallicæ nec agiliores nec leuiores ſunt Germanicis aut Italicis: verumtamen pars earum maxima (vt in Cenomãnis, Verberianis, Lognianis a-

nis apud Potezanos quas antè obseruauimus) scopis solùm quos inter crura ponebāt & verbis quibusdam vtentes in aera subitò attollebant: & Paulus quoque Grillandus earum plurimas quas in Italia necari vidit confessas narrat hircum ipsis prae foribus adesse, quem conscendebant exportandae sine pingui vnguentóve vllo. Baptistam Italum in libro de Magia, id est, sortilegio, & Vvierum in id videmus incumbere, vt istud vnguentum esse doceant facultate naturali & soporifera, ne quis periculum dubitet facere. Etenim herbae soporiferae sunt mandragora, papauer, solanum mortiferum, hyoscyamus, cicuta: at nūquam medicus Graecus, Arabs, aut Latinus extitit, qui dorso, brachijs, cruribus vnguenta imposuerit quibus eo vsque hominem soporaret vt planè careret sensu. Sin aūt quid extrinsecus adhibuerit, frontale fortasse fuerit ex seminibus frigidis quae mistionib. & infusionibus emendantur. Pingue verò (vt medicorum placitis exponitur) calidum est & inflammat natura sua. Quo igitur pacto afferret somnū, siue dorso siue brachijs adhibitum? somnum enim faciunt venae carotides sanguinem à corde ad cerebrum exportantes, & lenis humorum fluxus (qui vt vapores in aerem, sic in cerebrum ascenderunt) suauiter in partes cordi adiunctas recidens. Verùm vt doceamus animam à Satana extra corpus abripi, tanquā si vitę & sensus expers relictum esset (quemadmodum in capite de ecstasi disseruimus) neque id sommo simplici adscribendū esse, omnia simplicia so-

porifera manifestum est impedire non posse quin homo, quãuis soporatus & sepultus somno, ignẽ cuti admotum sentiat: magos verò in ecstasin abreptos nec ignem sentire nec dolorem vllum est exploratissimum, vt suprà demonstrauimus, in locum Virgilij agentis de Saga,

—*quæ se promittit soluere mentes.*

Alio quoq; argumento quod nullę machinæ labefactare possunt, confirmamus neq; id vnguentum efficere, neq; somnũ esse, sed veré animã extra corpus abripi: nempe quòd omnes qui sic rapiũt post semihoram redeũt, aut simulac videt ipsis: hoc verò homines narcoticis soporati nõ possunt, sed vnum duos've interdũ dies obruti somno permanent. Vsus prætereà comprobauit homines ecstasi abreptos (vt antè ostendimus [a]) veritatem rerũ ad centesimum milliare gestarum annotare. Illud verò notari conuenit, vnguenti illius confectionem quam autor Magiæ naturalis docet, non ex simplice vllo soporifero constitutam esse, sed ex periculosis venenis compluribus. D. Augustinus de hac ecstasi (quam certam esse & indubitatã affirmat) loquens, & vires diaboli admirans, Serpit, inquit, hoc malum dæmonis per omneis aditus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subijcit. Si ergo dæmones iustissimè annuente Deo animam à corpore separare possunt, ecqui non possent eos corpore exportare? Illud enim multo plus habet admirationis, si soluta anima separabitur à corpore atque eodem

[a] in c. de ecstasi.

eodem reuertetur, quàm si corpus animaq; simul à diabolo auferatur. Equidem istam ecstasin siue aphæresin secundum legis diuinæ testimonia validissimum esse argumentum iudico, quo demonstremus animas immortales esse, & Aristoteleam illam decidamus hypothesin [a], animam si quid potest sine corpore immortalem esse: corpus enim Magorum principes (qui id experientia, vt Orpheus, cognouerãt) carcerem dicunt animę, Empedocles & Zoroastes nobilissimi sua ętate Magi sepulchrum vocant, Plato σῶμα, corpus, tanquam σῆμα, monumentum, appellari putat, quod Socrates animæ cauernam appellabat [b]. Ad argumenta & rationes istas, quas Vuierus non soluit, adest clarorum virorum omnium ab omni seculo autoritas Plutarchi [c], à quo plura & numerabilia exempla afferuntur, Plotini [d], Plinij [e], Augustini [f], Thomæ Aquinatis [g], Doctoris Bonauenturæ [h], Durandi, Theologorum deniq; omnium, item Syluestris Prieræ, Pauli Grillandi, [i], & quęsitorũ quinq; Germaniæ [k], qui de innumeris Sagis iudicia habuerũt, & acta earum breuiter in librum vnum retulerũt. Cùm itaq; præter autoritatem hominum tam multorum, ordinaria quoq; ex infinitis iudicijs habeatur experientia, in quibus extant testimonia, repetitiones, comparationes testium, conuictiones, & confessiones ad mortem vsque stabiles, non isthæc pertinacia est Vuieri quòd sententiam contrariam defendit, sed maxima impietas est studiũ quo rapitur vt Satanæ regnum amplificet. Visa enim

[a] *lib. 2. de anim.*
[b] *lib. 7. de Repub. Plato.*
[c] *Plutarh. in Romulo.*
[d] *Plotin. lib. de anima.*
[e] *Plinius lib. 7*
[f] *August. li. 10. et 21. de ci. Dei.*
[g] *Thom. in secunda secũdæ, q. 95. art. 5. tit. de superst. & in tract. primæ partis q. 8. & tit. de miracul. q. 16. art. 5. & 6. tit. de dæmõ.*
[h] *Bonauent. in lib. 3. sent. dist. 19. q. 3.*
[i] *Grilland. li. 2. de sort. ca. 7.*
[k] *in malleo malefic.*

enim est sagarum probatio, quæ cùm de nocte abfuissent, confessæ verum causam absentiæ suæ indicarunt. Tempus quoq; visum est, cùm ij qui recentes in illos cœtus venerãt, ope Dei implorata aut earum rerum quas videbant metu aut horrore cõcepto se procul à domo abesse compererũt ad milliaria quinquaginta aut centum, & eò reuerti maximis itineribus vnde ipsos Satanas momento exportauerat. Exempla recentis memoriæ notauimus, Lochianum, Lugdunense, Cenomãnicum, Pictauiense, Castello russanum, Lognianum, aliaq́ue innumera apud autores à nobis adductos exposita, qui omnia simul Vuieri argumenta resecãt dicentis Magos esse melancholicos: istud enim de duobus saltem non potest dicere, qui domum itineribus maximis reuerterunt. Quamquam Vvierus [a] sibi ipsi contradicens pasim assentitur Simonem Magum, cui Nero honorariam statuam dedicauit, in aerem volauisse: quod prisci etiam Doctores [b] nec pauci consignauerunt scriptis. Summæ igitur dementiæ istud est, Vvierũ confiteri Simonem magum per aera volitasse, & nihilominus cõtrariam sententiam affirmare, falli nempe Magos cæteros qui se per aera exportari in cœtus Magorum putent. An minus virium iam habet Satanas quàm tum habuerit? hæc enim post mortem Christi gesta sunt. Quin etiam Vvierus ipse [c] narrat histrionem magum à se in Germania visum, qui spectante populo cœlum versus ascendebat clara luce, cumq; vxor pedib. eũ prehenderet pariter sublatam

[a] lib. de lamijs, cap. 3.

[b] Ambrosius in Hexamero, Irenæus, Eusebius, Clemens in itinerario, Hegesi. lib. 3. de excid. Hieros. c. 2. Niceph. lib. 2. hist. eccl. c. 27. Fulg. lib. 8. cap. 11.

[c] lib. de præst.

latam esse, hac item comprehensa ancillam sursum abiuisse: ita multo tempore in aere versatos esse, corona populi attonita & miraculum admirante. Simile exemplum in Hugonis Floriacensis historia legimus, Matisconensem quemdam Comitem maxima voce clamantem, amici adiuuate me, abreptũ in aera & delatum esse, nec deinceps visum: sicuti nec Romulus apparuit ex quo pręsente exercitu in aerem fuit sublatus. Quamquam ex contextu Euangelij discimus Christũ à Satana ad templi verticem, deinde ad cacumen montis fuisse exportatum: vnde Aquinas conficit id dubio procul esse consectarium, nihil minus Satanam ex permissione Dei alijs quoque transferendis posse, cùm certissimè apud omneis sanos constet verum hominem ac non imaginarium fuisse Christum. Ego verò satis habuero, si Vuierum ex sermonibus ipsius & scriptis vicero. Idem enim [a] qui se homines vidisse scribit à diabolis in aerẽ sublatos, eamquè rem non esse absurdam dicit: qui rem falsam ibidem scribit, quæsitum fuisse in Germania Magum qui se pollicebatur liberos Francisci I. Regis Madrico ex arce educturum & ex Hispania in Galliam per aerem deuecturum esse, at nihil fuisse effectum, quòd metueretur ne hoc duce ruerent & ruentibus ceruices diffringerentur: qui ampliùs lib. iiij. cap. xix [b]. scribit diabolum causidici specie agentem causam, cùm audiret aduersarium diabolo sese dedere si ab hospite pecuniam accepisset, dimissis confestim subsellijs periurium spectantibus

[a] li. 2. de præstigijs. cap. 12. pag. 6.

[b] de præstigijs.

omnibus exportasse, eamque historiam re uera in Germania confirmat accidisse: qui multis exportatorum à diabolo virorum accumulatis exemplis, id omnino certum nullaq; ex parte absurdum concludit esse: idem ergo nihilominus in libro de Lamijs rem planè contrariam asserit, eoq; pacto leuitatem sui cerebri & confusam instabilitatem omnibus vbique testatam facit. Ac multorum quidem historicorum & Theologorum repudiat fidem [a], verumtamen Legenda quoque aurea vtitur, ex S. Germani vita producens historiam, S. Germanũ ad visendam Sagarum saltationem abiuisse, inde repentè ad cubilia virorum aduenisse in quibus illæ compertæ sunt, tanquam si leuior Satana S. Germanus extitisset, ac non eadem celeritate qua deuexerat eas potuisset reuehere. Quod autem Vuierus ait non esse in propria Sagarum facultate vt tonitru immittant aut grandinem, accipio lubens: ac ne homines quidem cereis imaginibus aut vocibus enecare posse. Sed illud negari non potest, & ipse Vuierus annuit homines, bestias, fruges à Satana perdi nisi seruet Deus, idq; sacrificijs Magorum, votis & precibus, iustaq; Dei permissione inimicos suos operâ inimicorum vlciscentis. Itaque Magi ante alios supplicijs mille digni sunt quòd Deo renuntiauerint & Satanam adorauerint: & quidem grauioribus digni supplicijs quàm si suis ipsorum manibus parentes occidissent & segetes incendissent. Hæ enim offensæ contra homines sunt, ait Samuel [b], illa directè petit maie-

[a] lib. 2. cap. 13. de præstig.

[b] lib. 1. cap. 2.

tis maiestatem Dei. Multo igitur magis supplicia merentur illi qui & Deum ipsum nō obscurè prouocant offensionibus, & homines sortibus suis enecant, & fruges perdunt: ac propterea xij. tabulis in eos constituebantur pœnæ qui fruges incantassent: quod Vuierum ludificari non miror, cùm ipsam Dei legem petat calumnijs. Atqui hoc potest regeri, debuisse Vuierum de colore & hypostasi vrinæ & rebus consimilibus iudicium facere, non res sacras attingere & in diuinas humanasq́ leges attētare. Etsi enim à Satana Vuierus illud fatetur fieri, minimè tamen negaturus est eum à Magis incitari, pelli, pertrahi, adiuuari, itemque à Satana Magos, vt ea quæ perpetrantur scelera perpetrent: quemadmodum id etiam dici nec iniuria potest, populos ardentibus Mosis, Eliæ, Samuelis, aliorumque sanctorum votis seruatos esse, cùm Deus ad preces eorum inclinans manum subduxerit & ab accensa ira conquieuerit. In eam ergo sententiam Magi dici possunt abominandis precibus & sacrificijs in causa esse cur tam multæ calamitates accidant. Fatetur Vuierus ipse[a] cùm famosę illius Sagæ Cliuensis meminit ad Eltanum pagum, Sibyllæ Dinscops nomine, statim vt cremata est illas viatorum infestationes destitisse, qui manu aspectabili (nihil enim amplius conspicuum erat) atrocissimè cædebantur: ex quo manifestum est hanc primariam illius vexationis causam extitisse, cùm effecta repentè cessauerint ea causa expugnata. Hoc enim commune in

[a] *lib. 6. de præstigijs, cap. 15.*

omni ſcientia axioma obtinet, ceſſante cauſa ceſſare effectum [a]: quemadmodum ex contrario dici potuiſſet iſtam non fuiſſe cauſam [b], ſi infeſtationes illæ perſtitiſſent. Nihilominus tamē apud omnes conſtat iudicium aduerſus Satanam à Iudicib. non fuiſſe latum, ſed eo vim ac potentiam illius imminutam eſſe, quòd Sagam illam ſuſtulerint quæ manum ſuam ei commodauerat, eum orauerat adoraueratq́, eiusq́ conatus adiuuerat. Biebranæ Sagæ ſuprà meminimus, quæ ad Laodunum cremata fuit anno M.D.LVI. Hęc infirmabat homines, mirificeq́ diſtortos reddebat, eosq́, beſtias, & fruges perdebat. Sed vt primùm fuit exuſta, ceſſauerunt hæc omnia, vt ex Iudice qui de ea quæſtionē habuit cognouimus. Idem mihi pręterea narrauit, cùm iſta cuidam fœminæ comminata eſſet eam nunquam lactaturam, ita accidiſſe & lac eius ſubitò exaruiſſe, & quamuis multos liberos pareret, tamen vbera ſemper aruiſſe: Cremata verò Saga ſtatim copioſè lacte abundaſſe, quamuis non propterea Satanas viuere deſtitiſſet. Ex quodam nobili honorato viro cognoui vxori ſuę ab amita impedimentum fuiſſe factum ne pareret (ſic illa moriēs confeſſa eſt) vt ſucceſsionem liberis acquireret: Illa vt mortua eſt, hanc breui grauidam factam pepeiſſe ſemel atq́ iterum, cùm annos iam vndecim cōiugati vixiſſent. Satanas verò (quem Vuierus ſolum in cauſa fuiſſe dicit) non erat mortuus. Hebræis coram Bahal pehore procumbentibus & orantibus eum, exarſit ira Dei in populum totum, & occu-

[a] l. adigere. §. quamuis. de iure patronat. ff.
[b] l. conditionis. §. pupillus, prin. de cōdit. & demon. ff. l. pen. ex quib. cau. maiores. ff.

& occubuerunt breui tempore viginti quatuor hominum millia. Populum autem ad istam idololatriam à Satana fuisse prouocatum nemo negauerit: Verumtamen Pinhas Sacerdos zelo honoris Dei percitus transfixit ducem cuidam Madianitidi concumbentem, quæ ad istam idololatriã eum pellexerat: itaq; repentè ira Dei sedata est, qui Pinhaso benedicens amplis benedictionibus, furorem suum accensum contra populum ab eo extinctum esse pronuntiauit. At Satanas tamen non erat mortuus, quẽ Vuierus, planè excusans Sagas, fuisse & esse autorem asserit istorum malorum omnium. Ex his igitur concludimus Sagas συνεργοὺς & impellentes causas esse morborum & necis hominibus pecoribusq; illatæ, cùm illis affectis morte omnia ista desinant: atque hoc responso argumenta singula euertunt quæ adduci solent, & quæ Vuierus deprompsit è Doctorum quorũdam scriptis [a] similiter vt ipse disputantiũ, id est, Physicè de Metaphysicis, insigni errore innumeraq; absurda pariente. Nam si Physicè agetur ex naturę lege, dicendũ erit Sagas nec fruges nec animalia enecare posse, quia præditus esse potentia oporteret: vt autem potentiam habeant tria sunt opus, vis & facultas agentis, apta constitutio rei patientis, & conueniens quæ possit fieri commodaq; rei vnius ad alteram applicatio. At mulieri non inest facultas constituendi de elementis, nec verbis alia facultas quàm illius qui ea pronuntiauerit: si autem ne illa quidem potest, certè nec illius verba (quicquid

[a] Alex. cõ. 128. lib. 1. Alciatus.

Ioannes Picus in positionibus magicis asserat) vt suprà demonstrauimus, adeò quamuis Sagæ inesset potentia, ineptus tamen modus quo vtitur, verborum pronuntiatio, eam carere potentia arguit. Hoc argumentum ratione nititur. Quòd si negabitur Saga id cum Satana non posse facere quod sola per se nō potest, vt Vuierus ait, id verò falsum est. Hoc argumentum captiosum est, & elenchus sophisticus à simplicibus ad composita. Est enim certo certius, quemadmodum nec solum corpus sine anima quicquã potest, nec sola anima corporeas actiones præstare, puta bibere, edere, dormire, digerere, & quæcunq; naturalia sunt animæq; coniunctè & corporis communia, sed alterũ cum altero suis actionib. optimè defungunt: eadẽ quoque ratione dici id posse fieri vt nec sola Saga, nec Satanas solus ac seorsim possit quod alter cũ altero coniuncti possunt. Fundamentũ rationis huius est naturalis causarũ demōstratio ad vnũ effectum concurrentiũ & inter se adiuuantiũ, vt progenies est à mare & fœmina iunctis, ad quam nihil disparati possunt: & apud veterẽ quemdã Rabinũ memini legere corpus & animam subire pœnas, quia coniunctè peccauerint. Istorũ itaq; à rebus disiunctis ad cōiunctas excusatio tam probabilis est, quã illa cæci & pedibus capti quos accusabat holitor ingressos fuisse hortũ & fruct⁹ eius comedisse. Respondenti cæco, at nihil video, nec hortũ, nec arbores, Capto pedibus dicẽti, nō sunt mihi pedes quibus iuerim, Regessit holitor, cæcus captum pedibus ba-

bus ba-

bus baiulauit, hic duxit illum: sic coniuncti fecerant quod nunquã seorsim potuissent. Quinetiam in hac causa maior est veritatis species, cùm solus Satanas res admirabiles (vt antè diximus) possit efficere[a], cædere, necare, fruges perdere, ventos agere, ignes, grandines, fulmina disijcere, vt Deo permittente castiget tanquam carnifex & summæ illius iustitiæ administer: ac proinde multo magis si iuuetur, rogetur, adoreturq; à Sagis vt id faciat, cùm sine precibus earum, inuocatione & adoratione infirmentur vires illius, debilitetur potentia, & ita nocendi occasio præcidatur vt sæpe mortuis Sagis loripedes videas erigi, curari morbos, luem desinere, quod suprà demonstrauimus. Istud autem argumentum, Sagas pœna indignas esse si eis Satanas ad efficiendos conatus suos abutitur, nec posse actionem simul & perpesionem eidem rei incidere, sophisticum & captiosum est. Nam actionem simul & perpesionem certissimum est posse eodem tempore concurrere, sed respectu vario, vt siquis hominem deijciat in terram qui alterum sibi adstantem prosternat ruens. Alterum argumentum quo Vuierus adstruit (vt passim nititur) Sagas pœna indignas esse, quia Satanas earum opera abutitur, non modò sophisticum est, sed impietate plenissimum. Etenim si huic esset argumẽto locus, maxima quæque hominũ impietas abiret impunita: nã etsi homines aut vindictę studio ad occidendũ feriendũ've adducunt, aut bruta impotẽtia ad pudicitiam alterius tan-

[a] Iob 1.

rius tentandam impelluntur, non sunt tamen ex officina hac scelera grauissima, sed commissa cædes de industria (vt sunt Magorum homicidia & veneficia) puerorum cædes, parricidia, & consimilia crimina quæ homines etiam à re magica alieni faciunt, à Satana procurantur, itaq; impunita forent. Ne plura si Vuieri & Doctorum à quibus sua tela habuit argutiæ obtinerent, semper grassatoribus latronibusq; esset effugium vindiciæq; à diabolis, in quos nec iurisdictionem habent Iudices, nec prehensionis facultatem: itaq; omneis diuinas & humanas leges de supplicijs criminũ oporteret cãcellari. Hoc argumẽto quidã Academicus aduersus Posidonium Stoicũ vtebat' vt absurditatẽ illam demõstraret quã efficiebat planè fatalis necessitas Stoicorũ omĩa ex necessitate fieri confirmantiũ. Iureconsultorum .n. axiomate [a], quod disertè in lege Dei confirmat', ille absoluit' cui vis facta est, & qui ad faciendũ aliquid coactus est, quia necessitas (vt aiunt) non habẽt legẽ, nec subest discretioni legũ. Itaq; hanc absurditatem vt effugeret, à sentẽtia sua discessit Posidonius [b]. At hæc nostra causa est potior: nam inter omneis Magos conuenit non cogi à Satana quemquam vt Deo renuntiet, aut se diabolo voueat, sed contrà puram liberamque voluntatem à suis subditis exigit, & cum eis contrahit liberis conuentionibus. Fatali ergo Stoicorum necessitati non est hic locus, nec edicto De eo quod metus causa. ff. eum enim edictum restitui iubet quem metus mortis aut tormentorũ oppresse-

[a] *l. si stuprũ. de adulter. ff. cum similibus.*

[b] *Galen. lib. de placitis* Hippo*cratis.*

presserit [a]: alius metus quicunque fuerit, doloris, infamiæ, bonorum amissionis, non excusatur lege [b] sed eas actiones voluntarias lex esse iudicat. Itaque multo magis contractus, conuentiones, sacrificia, adorationes, & detestabilia Magorũ cum Dæmonibus consortia non solùm voluntaria oportet dici, sed liberæ ac spontaneæ (vt philosophi nominant) voluntatis effecta, & spontè ἑκουσίως καὶ αὐτομάτως (vt Græci loquuntur) facta. Illud ergo minimè dicendum est, quod Vvierus rationem sequutus Doctoris cuiusdam dixit, si Satanas Magis vt instrumẽtis vtitur, non esse plectendos Magos, quia ab instrumentis non æstimantur actiones, sed in quæstione de supplicijs ad finem solum attendi opus est [c]: quæ rationes è medio iure petitæ [d] Doctoribus istis ex diametro aduersantur. Saga enim malignos spiritus veluti instrumenta ad malefaciendum & nefarios suos conatus efficiendos adhibet, cùm nec pulueri, nec verbis, nec carminibus facultas vlla sit. Nam Magos communicantes cum Satana antè ostẽdimus orare Satanam vt hunc interimat, infirmet illum, prout id permissione Dei à diabolis præstari posse Tertullianus doctè exponit in Apologetico [e], & in singulis quoque Magorũ iudicijs videmus confessiones ipsorum istis rebus abundare. Quamobrem longè grauiora supplicia promerentur Magi quàm ij qui certo condictoque pretio locant prædonum operam vt inimicos interimant: quos sine spe veniæ iura addicũt morti [f], quamuis homicidium prædo non perpetrauerit [g],

[a] l. metũ. de eo quod met. causa. ff.
[b] l. mulier. e. ff.
[c] l. diuus. ad l. Corn. de sicar. l. aut facta. de pœnis. l. verum. de iniur. ff.
[d] arg. l. q mihi. de donat. ff.
[e] cap. 22.
[f] l. non solum. §. nec mandatu. de iniur. l. qui mihi bona. §. qui iussu. de acquir. hæred. ff. & ibi Bart.
[g] l. si quis nõ dicã rap. de episc. C. & ibi Bald. Angel. Salicet.

& quotidiana iudicia condemnant. Quãto igitur est capitalior Magus, qui in reb. istis Satanã occupat? qui orat? qui adorat? Nõ est igit̃ quod Vvierus & boni eius Doctores expostulẽt Magos pœnas dare de Satanæ maleficijs, aut indignè calumnientur legẽ Dei[a] quæ hos vetat illorũ pœnas luere: nam tota scriptura Sacra documentis istis plena est, Deũ à Magis summè abhorrere, eosq; plus quàm parricidas, incestuosos, atq; Sodomitas abominationi esse, imò tantopere eos detestari vt quoties eorum meminit toties æstum, furorẽ, vltionẽ pronuntiet: q; nusquam in alio scelere fit prætereq; in causa idololatriæ[b]. Eodem responso argumentum alterũ refellit̃ quod Vvierus à bonis suis Doctorib. mutuatur, confessionib. stari non oportere nisi veræ sint atq; possibiles: fateor. Sed assumptio qua dicit nihil esse ex iure possibile quod à natura nõ sit possibile, hæc ergo assumptio falsa est & impietatis plena: tollit enim singula Dei miracula operaq; contra ordinẽ naturæ facta, adeoq; ipsa religionis & pietatis omnis in Deũ fundamẽta: imò si huic axiomati daret̃ locus, omnes articuli fidei delendi essent. Verùm vt in argumento iuris consistamus, Hermaphroditas aliaq; monstra contra naturam esse nemo negauerit: ea verò admittit atq; agnoscit lex[c]. Nec verò negari potest id cõtra naturam esse quod se Vvierus oculis suis vidisse narrat, cùm homo feras ita sistit verbo vt tandem ad se pertrahat. Etiam contra naturam est diuinare quis furtum fecerit: capitali tamen supplicio afficitur

[a] Ezech. 11. l. crimen patronum. de pœnis. C. l. sancimus. c.

[b] Exod. 15. 32. Leuit. 20. 26. Num. 11. 25. Deut. 29. 33. Iosue 7. 23. 1. Sam. 24. 2. Reg. 13. 2. Paral. 12. 28. 29. & 36.

[c] l. Hermaphroditus. de statu hom. ff.

tur[a] quisquis Magos de furto consulit, & quisquis ex hac præsumptione furẽ in ius vocauerit. A natura fieri non potest vt homines grandinẽ tempestatémve eiciant, frugésve carminib. enecent: at id leges accipiunt tanquam certissimum[b], quamuis natura ἀδύνατον, & supplicium capitale vtentib. hac arte irrogant. Non iura solùm igitur gentium, sed diuinæ leges quàmplurima agnoscũt natura quidem impossibilia, sed possibilia contra naturæ ordinem & legẽ: sed has leges VVierus & consortes eius è Pandectis & Codice ipso lubentissimè eximerent: etiam Dei lege animus esset idem faciendi, dum aiunt si quarum legum causę non amplius comperiuntur veræ, eas leges corrigi oportere. Scilicet id pro confesso habent quod est totius disputationis caput, & principium, τὸ ἐξ ἀρχῆς petunt, vt dicitur in re sophistica, id assumentes quod fuerat concludendum, errore in Dialectica grauissimo. Atqui tantum abest vt assumptionem istius argumentationis eis concedamus, & res post omnem hominum memoriam ab annis quater mille de Magis exploratissimas nunc demum VVieri & Doctorum eius seculo dicamus falsi compertas esse, vt contrà Augustinus ipse (quod antè diximus) annotauerit omneis philosophorum & religionum quæ vnquam extiterunt sectas Magiæ pœnas decreuisse. Plutarch. etiam in Apophthegmatis à Persis scribit supplicio omnium crudelissimo affectas fuisse Sagas, quarũ caput inter duos lapides elidebant. Multos scripturæ Sacræ locos

a l. item Labeo. §. si quis astrologos. de iniur. ff.

b l. eorum. l. multi. l. nemo aru. & toto titul. de malefic. C.

annotauimus quibus hoc ipſum inculcatur, & graviſsima mortis ſupplicia aduerſus Magos in lege Dei decernuntur. Platonis quoq; leges annotauimus capitali ſupplicio addicentis Magos. Hiſtorias complureis adduximus (at ne centeſimã quidem earum partem) iudiciorum in Magos capitalium, & in eos pariter qui libris magicis vtebãtur. Erroris igitur & ignorantiæ totam antiquitatem neceſſe eſt condemnari, deleri omneis hiſtorias, diuinas & humanas leges antiquari, vt falſas ludicras & falſis nitẽtes principijs: atq; his omnib. opponi V vieri & aliorum aliquot Magorum ſententiam, qui inter ſe ad ſtabiliendum & confirmandũ regnum Satanæ conſociati ſunt. Hoc V vierus infitiari non poteſt, niſi verecundiam omnem abiecerit, qui in libro de præſtigijs [a] plus execrabilium magicarum ſortiũ promulgauit quàm magiſter ipſius Agrippa vnquã fecerit. Ille enim libros ſuos de occulta philoſophia planè retractauit ca. xlviij. de vanit. ſcient. hic verò diſcipulus illius cõmonſtrat digito & ante oculos ponit qcquid Satanas principes Magos docere põt: ſed multas Dei voces ſanctorumq; Doctorum interſerit, vt venenũ cum melle infundat animis, prout hic eſt ſemperq; fuit cõmunis ſtylus Satanę. Quamquã iſti homini mentem ſic ademit Deus, vt nõ ampliùs aquæ aduerſet̃ ignis quàm ipſe ſibi. Fatet̃ enim locis quàmplurimis non Sagas, ſed eum qui artem magicã exercet capitali ſupplicio affici oportere. Confiteor, ait [b], magicas artes capitales eſſe, ſed Lamiæ nõ cõtinentur:

[a] *lib. 5. cã. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 17. 18. 21. 25. de præſtigijs.*

[b] *lib. 6. cã. 24. de præſtig.*

tinentur: vt si quis dixerit homicidas suspendi oportere, sed grassatorib. cōdonari. Innumera sunt dicta eiusmodi. Alibi autem dicit [a] non eo supplicium mereri magos ꝙ cum Satana pepigerint & Deo renuntiauerint, quia decepti sunt & causam præbuit contractui dolus: ideoq́ꝫ contractum esse irritum, & hominib. deceptis, ac non decipientib. ignoscendum. Hæc ridicula sunt Doctorum Italicorum argumēta, qui tam strenuè in ista arte prouecti sunt vt ista lues Italiam totam peruaserit & infecerit Galliam, vim facientes legib. vt istud malum induant aliqua probabilitatis specie. Nemo autem tam stupidus est aut demēs, qui insulsum istorum argumentorum non videat ἀτοπίας. Si enim à subdito facta conuentio suasu alterius qui eius principem odit capitaliter, sine vlla spe veniæ punitur morte, quo tandem iure cōuentio facta cum Satana excusari posset infensissimo Dei & piorū aduersario? Etenim vt nunquã Magus homines, pecudes, fruges nece maleficióve affecerit, sed homines sortibus infestos semper sanauerit & tempestatem propulerit (vt quidã Magus Curio Sauillaci ad Tholosam tēpestates semper à parochia sua abarcebat) cùm tñ Deo renuntiauerit & cum Satana pepigerit, dignus est qui viuus pereat incendio. Nam conuentio hæc longè est capitalior quã si igne gladióve fruges homines aut pecora enecet, quia hoc maleficium in res creatas intenditur, quibuscum iniri potest cōuentio [b]: qui autem cum Satana paciscit, maiestatē Dei oppugnat palàm &

[a] libr. de lamijs cap. vlt.

[b] 1. Sam. 2.

contemnit eum. Itaque lex Dei mulierem Sagam statim necari iubet, non adhibita distinctione vtrum fruges an pecudes perdiderit: quem in locum annotauimus Legem vti voce מכשפה, id est, præstigiatricis, oculos fascinantis, vt Doctor Abraham Aben Ezra, & interpretes omnes consentiunt. Atque hoc quidem apprimè oportet obseruari (nam lex Dei ita se habet vt nulla vox emphasi sua careat) vt illud neminē fugiat, Magos nō eam ob causam præcipuè castigandos quod homines pecoráve necauerint, sed quòd Satanæ pactum iniuerint. Vt verò noscantur ij qui cum Satana pepegerint, Lex vnam speciem oculis exhibet digitoque monstrat, puta illius qui sic oculos præstinguit atque fascinat vt id quod non est sæpe videndum præbeat, aut qui incantat carmine: itaque statuit certissimā hāc & indubitatam inter alias probationem esse existimandam pacti cū Satana initi, si quis oculos fascinet, incantet carmine, aut alia cōmittat eiusmodi: Hæc enim Magi persæpe faciunt, vt risum moueant, & industrij homines habeantur. Sic Vvieri & sociorum dicta radicitus exsecantur, & Iudicibus materia præciditur ampliùs quærendi vtrum Magus cum Satana pepigerit nécne, quid, quando, quomodo pepigerit, aut an nociturus alicui fortē vllā maleficiúmve immiserit: harū enim rerū probationes penè forent ἀδιώκτοι, quia non nisi in tenebris & desertis locis, & modis propè incredibilibus ijs qui factum non audiuerint, plurimùm cōmittuntur. Non quod alienum sit ab æquo & bono, si de his

rebus

rebus quæstio habebitur : sed Deus lege docere voluit illud sufficere si Magum probabitur carmine fuisse vsum, aut oculos fascinasse: quod præsente Rege Triscalanus fecit, orbes catenæ aureæ quã gestabat nobilis quidam ad manum suam pelliciens intactos, cùm tamen integra ad collum nobilis illius catena permaneret : itemq; alibi Breuiariũ Sacerdotis ita dissimulans & chartarum ludus esse videretur. Ista probatio sufficit vt ad condemnationem Magi procedatur, quia res istas quæ non vllo diuino miraculo fiunt sed contra naturam veniunt, à Satana pręstari constat certissimè, idq; expressa conuentione cũ eo facta & iuramento confirmata. Hæc eò dicimus vt ad istos magistros sortium artificesq; probè attẽdatur, & tempestiuè ac seriò animaduertatur. Sic fuit Iudæus Magus nomine Sedechias qui (vt narrat Ioan. Abbas Tritemius) emittebat hominẽ in aera, in membra discerpebat, eaq; recollecta adunabat, vt Simon magus Nerone præsente fecit: currũ etiã onustũ fœno cũ equis & agitatore corã toto populo absorbebat. Vvier. ipse [a] non auditũ à se in German. sed visum tradit fuisse hoĩem q cœlũ versus ascẽdebat, & trahebat post se vxorem atq; ancillam hęrentes pedibus hanc heræ, illam viri, cum maxima populi admiratione, vt suprà meminimus. Atque hoc quidem pacto & Vviero & Doctoribus illius respõderi potest, id credendum esse negantib. quod natura est impossibile, cũ à se Vvier. ipse [b] res eiusmodi confiteat̃ visas quę natura tñ sunt impossibiles:

[a] lib. de præstig.

[b] lib. 1. cap. 12. de præstig.

vt i-

vt idem se oculis suis vidisse autor est cùm puella Henrietta nomine à diabolo sine quiete vlla per aërem ferebatur in arce Laldebrocensi Ducatu Geldriæ: quæ historia, vt sola esset, labefactandis omnibus Vvieri sociorúmque argumentis sufficeret. Quamquam totus liber eius exemplis abundat rerum quæ contra ordinem & facultatẽ naturæ acciderunt, & quas fateť idem spirituum malignorum opera effectas esse: vt de cultro extracto è ventre puellæ cui nullum vlceris vestigium inerat, quod se in maxima virorum frequentia vidisse narrat, & & cultrum adhuc in rerum natura esse: similiter ꝙ se vidisse ait[a], cùm Vlrici Nussenseri fascinati corpus secareť, ex eo educi cultros quatuor, baculum crassum, clauos multos, & fili plurimũ, multis medicis alijsq́ præsentib. spectaculum illud admirantibus. Falsus igitur sermo & impietatis plenus, ꝙ natura fieri non potest id credi non oportere. Verũtamen vt miraculosas istas actiones & fascinationes contra naturã venientes omittamus, id prę cipuè agitur vt summo iure puniantur ij qui Deo renunciauerint & se Satanæ permiserint, quam actionem esse impossibilem Vvierus non affirmauerit. Quoniam verò difficilis est istius impietatis probatio, lex Dei multari morte fascinatores iubet oculos phantasiamq́ pręstinguẽtes, id'q́ cũctatione: nimirum pro certo habens fascinatorẽ esse magum pactionis cum Satana expressę tacitæ've reũ. Multò igitur magis summo iure cum eo agi opus est, si aut confessionib. aut testimonijs aut scripto pare-

[a] lib. 4. de præstig. cap. 9.

parebit conueniſſe cum Satana, aut maleficia exer cuiſſe quæ natura committi nequeunt. Illud enim notari (vt dixi) & ſępe inculcari conuenit, legem Dei, cùm de Magis & pœna eorum capitali loquitur, diſertè non meminiſſe necis pecorum hominúmve aut maleficiorum fruges infeſtantium (nã hæc minima ſunt mala quæ Magi perpetrent) ſed eorum qui faſcinant & carminibus oculos præſtinguunt, qui mortuos conſulunt, qui denique res faciunt cæteras quarum interpretationem antè attulimus. Nam quia θαυματουργοὶ iſti contra naturam venientes ludibria perſæpe exhibent, molliuntur Iudicum animi & nihil eis ineſſe mali omnes exiſtimant. Sic vir quidam magnus & autoritate valẽs, qui poſt mortem incuſatus eſt magicarum ſortiũ, ſolebat ſeueritatem iudicum ad riſum flectere vt Magos eriperet. Sic eleuando impietatis cumulo Satanas riſus excitat: ſic carminibus indulgent Sagæ, & procurãt vt denis ſortilegijs vnum aliquod factum agyrticum illabatur, vt quicquid faciunt agyrticę ſubtilitatis & agilitatis eſſe videatur. Quãobrem Deus nominatim cauit vt qui oculos faſcinant plectantur morte, & (quod grauius eſt) præcipit ne ſinant viuere, vt ſtatim eo ipſo die (inquit Hebræus Philo [a]) dedantur morti: quod idem autor eſt fuiſſe obſeruatun. Quibus ex verbis apparet iudicia non laborauiſſe de inquirendis alijs magorum maleficijs, ne probationis grauitas ſupplicia retardaret. Vuierus autẽ vt euertat leges in magos latas omneisq́; hiſtorias in dubium vocet, in

[a] *lib. de ſpecia. lib. legibus.*

refutanda opinione Lycanthropiæ operam consumit, id meram esse illusionem prædicans. At ne eo quidem pacto respondet ad legẽ Dei, quæ præcipit vt qui sic illudunt plectantur morte: neq; hic quæstio agitur sit'ne vera mutatio corporis humani in lupum ratione integra permanente, an plena corporis & animæ transmutatio, an verò simplex illusio & fascinatio eorum qui spectant corpore animoq; integris. Amplius tamen Vuierus audet[a], nihilq; nisi illusionem defendit esse. Id verò nec Mathematici hominis nec philosophi factũ est, id temere affirmare quod non intelligas: sed in hac causa ad effectum attendi necesse est, idq; obseruari q̊d dicitũ ὅτι ἐστὶ, causam verò, id est, τὸ διότι, permitti Deo. Omnia autem Vuieri argumẽta nitũtur caduco & putri fundamento, cùm de spiritibus, dęmonibus, & actionibus eorum perinde disputat ac si de reb. naturæ ageret, cœlum terræ miscens, & in præfatione operis demonstrauimus. Historiam Iobi veram confitetur esse, à Satana excitari ventos, fulmina, ignem, inimicos, quibus euertit & consumpsit domos, liberos, familiam, pecoraq; Iobi momento vno, hunc quoq; opera illius à vertice ad pedes imos vlcere incurabili afflictum esse, quæ omnia factu difficiliora sunt, quàm in lupum transfiguretur homo: at permagnam istam potentiam Satanæ Deus tradidit. Nabuchodonozorem quoq; Monarcham Asyriæ Vuierus non negaturus est in bouem mutatũ esse depascentẽ herbam annos septem, versa pelle, pilo, vnguib. formaq; tota, deinde figu-

[a] August. li. 18. de ciuit. Dei, cap. 18. & li. de spiritu & litera cap. 26.

de figuram pristinã recepisse, vt Danielis Prophetæ historia docet. Quòd si mutationem istã Regis Nabuchodonozoris non fabulosam illusionẽ, sed veram historiam esse cum sacra Scriptura dixerit, fateatur ergo æquè posse fieri vt homines in lupos aliasq; feras transfigurẽtur: Sin Magorum mutationem in lupos & alias feras affirmet fabulas illusionem esse, certè historiã quocq; sacrã fabulosam illusionem esse concluserit: Nam si factũ est in vno, in aliis etiam potest, cùm potentia Dei minuta nõ sit. Hoc argumẽto vtit̃, vt ostẽdat re vera Magos à Satana deportari, exẽplo veri hominis Iesu Christi super templum & montem à Satana exportati. Quòd si Deus Satanæ in Iobum & Iesum Christũ hanc facultatem dedit, quis dubitet in Magos atq; impios etiam ampliorem dari? Etenim Vuierus [a] assentit̃ in libro de Lamiis Nabuchodonozorem à Satana in bouem mutatum esse: Rem pudendã planè, Vuierum in Nabuchodonozore confiteri (nam infitiari qui posset?) transfigurationẽ in bestiam in Satana effectã esse, negare in aliis. Nã Canon Episcopi [b] & cõsimiles alii de transformatiõe eos spectant solummodò qui facultatẽ efficiẽdi res istas Magis aut Satanæ per se inesse putãt. Illud verò dementiæ foret atq; hæreseos, si quis facultatẽ istã, cùm videt̃, Satanæ dari à Deo nõ putet improbis castigãdis: blasphemiæ, si terminos potentiæ Dei præfigeret: capitalis temeritatis, si de secretis eius iudiciũ faceret. Nam, vt apertè dicam, potentia rerum creatarum est potentia Dei, nec minus

[a] *lib. de Lamiis. cap. 16. & li. 1. de præstig. cap. 24.*

[b] *26. q. 5.*

elucet Dei gloria in potentia quam tradit Satanæ, quàm in omnibus creatis quę in terra degunt, cùm in Iobo dicatur non exiſtere in terra potentiã quæ cum potentia illius comparetur: quibus ex verbis cognoſcimus actiones ſatanæ ſupra naturam eſſe, nec eas ad legem cauſarũ naturalium metiri oportere. Magos quoq; Regis Aegypti legimus baculos in ſerpentes exẽplo Moſis conuertiſſe: Moſem verò nequaquam illuſiſſe certum eſt: fuerũt igitur ſerpentes veri, quod longè eſt difficilius quàm vt natura vnius animalis in alterum transformetur. Verum quidem illud eſt Deum creauiſſe om̃ia, nec alium creatorem eſſe quàm Deum ſolum: at illud non dicitur, nec vſquam legitur à Satana aut Magis omnibus creatam nouam ſpeciem vnicam aut formatam eſſe. Sed ſi poteſtatem hanc Deus Moſi contulit, eam certè potuit & adhuc poteſt Satanæ & Magis tradere: ea enim ſemper eſt potentia Dei, ſiue ordinaria, ſiue extra ordinẽ, ſiue ἀμέσως ſiue per res creatas, vt Aquinas [a] & Scotus conſentiunt, & nos antè demõſtrauimus. Sed Vuierus fallit̃, cùm creationem pro generatione, & generationem pro tranſmutatione accipit. Prima eſt de nihilo, Creatoris propria: Secunda ex eo quod ſubſiſtit, diciturq; γένεσις in formarum generatione: tertia non eſt motus, ſiue κίνησις, ſed ἀλλοίωσις ſolùm & μεταβολή, mutatio & accidentalis alteratio eſſentiali forma remanente [b]. Quod itaq; ſemel à Creatore creatũ eſt, id creaturę generant ſucceſsione, & transformãt proprietate ac potentia quam dedit ipſis Deus. Hanc Aqui-

[a] lib. 1.

[b] Ariſtot. lib. 3. & 5. φυσικῆς ἀκροάσεως.

Aquinas[a] virtutem naturalem vocat, de ſpiritibus ſic loquens, Omnes angeli boni & mali habent ex virtute naturali poteſtatem tranſmutandi corpora noſtra. Veteres autem inde ab Homeri ſeculo, & quicunq; de Magis mutationẽ iſtam expertis cognouerunt, conſentiunt (vt ſuo loco diximus[b]) rationẽ formamq; eſſentialem manere immutabilẽ. Hæc ergo ſimplex accidentalis formę & corporis eſt alteratio, nõ vera transformatio. Sed Vuierus Phyſicè de rebus metaphyſicis diſſerens, ad fundamenta & principia Phyſicæ impingit paſsim: cũq; ſe infinito diuinarum humanarumq; hiſtoriarum numero de transfiguratione hominum in beſtias oppreſſum videt, dicit corpora à Satana ſoporari. Atq; id quidem in horam poſſet diem've fieri: ſed hominem incolumem amplius ſex dies ſine cibo à natura viuere eſt impoſsibile. Id Plinius autor eſt[c] exploraiuiſſe veteres in ijs omnibus qui ſententia lata necabantur fame, iuuenesq; magis quàm ſenes fame affici: quamobrẽ fame in obſeſsis locis priores, teſte Hippocrate[d], moriuntur. Sed in Liuonia dies minimùm duodecim homines in lupos verſi manent, alij treis menſes: etiam veteres annotarũt[e] qui decem annos transformati fuerint poſtquàm fluuium quendam traieciſſent. Illud verò obſeruatu dignum, non extare exemplum vllum ferarum verſarum in humana corpora, vt Peucerus ſcribit. Prætereà iudicio in Parlamẽto Dolenſi lato xviij. Ianuarij. M.D.LXXIIII. contra Aegidium Garnerium Lugdunenſem cõtinetur ipſius confeſsio:

[a] dist.7.art.5.
[b] lib.3.
[c] lib.11.ca.54.
[d] lib. de carnib.
[e] Plinius.

nempe puellas duas puerumq; vnum ab ipso vora tos esse, primam die S. Michaelis ad Serranam syl uam in vico Castenoÿ, dimidio milliari ab oppido, eamq; occisam & vnguibus specie lupi fuisse la niatam, vt suprà copiosius diximus[a]: quæ confessio puerorum morte, loco, tempore, forma, & testi monÿs eorũ qui superuenientes facto speciẽ viderunt lupi fuit confirmata. Certè aut corpus in figu ram lupi versum oportuit, aut humanã animam in corpus lupi transmeasse, vt omnia tã accuratè obseruare posset. Quamuis ex posteriore hac sentẽtia fatendũ esset duas simul formas in vnum subiectũ concurrere, quod ex diametro principÿs Physicę aduersat̃[b]: Vuierus aũt qui de rebus Metaphysicis disceptat Physicè, fatet̃ sexcentis suorũ librorũ locis diabolos (hi aũt sunt intelligentes formę) ingredi corpora hominũ q̊s ea de causa veteres δαιμονῶντας appellabant. Quamobrẽ nunq; Aristoteles in libris Physices de spiritib. & intelligentÿs disputauit, sed reiecit in libros τῶν μετὰ τὰ φυσικά, ab ÿs incõmodis rebusq; absurdis metuẽs quib. se priores implicauerãt qui Mathematicas quæstiões cũ Physica confundebãt, eoq; nomine reprehẽsionẽ ipsius subierũt[c]. In eundẽ errorẽ Vuierus labit̃, & quicũque adhærẽt eius argumẽtis. Nã Aristoteles Physicũ axioma statuit, formã physicã separatã à naturali corpore interire, in Metaphysicis verò animã humanã excipit, q; in libr. de partib. animantiũ ait θύραθεν ἐπεισιέναι. i. θεόθεν οὐρανόθεν, ὑψόθεν, extrinsecus ad hominem venire, & corrupto humano corpore subsiste-

[a] li. 2. cap. 6.

[b] Aristot. lib. de ortu et interitu.

[c] lib. 1. φυσικῆς ἀκροάσ.

ſiſtere. Vuierus etiam qui actiones ſpirituum Phy ſicæ conatᷣ exponere millies in libris ſuis aſſerit dia bolos migrare de loco in locum: & ita res habet, prout in eis cernimus quos obſident exportant've dæmones: nihilominus ſi vera ſunt principia Phy ſicę quę ſtatuit Ariſtoteles, à natura fieri nō poteſt quin res omnes mobiles quę locum occupant ſint corpora: id aūt ſpirituum naturæ planè aduerſatᷣ. Idē verò Ariſtoteles Theologicè, id eſt, Metaphy- ſicè diſputās ait ᵃ ſeparatos ſpiritus motionis auto res eſſe corporib. cœli, & per accidens motū quoq; excepto primo mouente perpeti. Et Deus ipſe pu- riſsima ſimplicisſimaq; natura Angelos oēis ſu- perans de ſeipſo dicit, Cœlum & terrā ego impleo, ac propterea appellatur מָקוֹם id eſt, locus, quia mū- dus in ipſo eſt, non autem ipſe mundo includitᷣ, vt Hebræi Doctores in illud Eſaiæ tradunt, Cœlū mihi ſedes eſt & terra ſcabellum pedum meorum. Quòd ſiquis cū Auguſtino dixerit ex Apuleiana definitione dæmonū quā Academici acceperunt, Dęmonas eſſe corporeos: id verò admirabilius, & à conueniētia naturæq; lege alienius futurū eſt. Nā corpus vnū in alterū penetrare poſſet: itaq; tota pe nè Phyſica euerteretᷣ hoc principio nitēs, nō poſſe in dimenſiones penetrari, cū dæmones in hominū corpora penetrēt, quod Vuierus ipſe confitetᷣ paſ- ſim. Ineptū igitᷣ fuit fundamēta argumētorū de Ma gis & actionib. dęmonū ex principijs & hypotheſi bus Phyſicis petere, ijsq; peſsimè (vt diximꝰ) intel lectis. Hæc ita ſe habere videbit manifeſtò quiſq; Philo-

ᵃ lib. 8. τῶν μετὰ τὰ φυσικά.

Philosophorũ libros seriò legerit & intellexerit: illis enim, inprimis verò Academicis, in causa Dæmonum, bona ex parte cum Theologis conuenit. Nam cœlorum motus & cœlestiũ luminum æquè à Scriptura sacra atq; à Philosophorum grege Angelis tribuit, vt videmus apud Ezechielem & Psalmo lxviij. versu xviij. vbi ait Chaldæus interpres esse vicies mille luminaria, & eis mouendis Angelos totidem. Thomas item Aquinas (quem recentiores Græci pro philosopho tanto habuerunt vt librorum illius præstantissimum fecerint è Latino Græcum) singulas spirituum Magorumq; actiones veras esse putat, vt antè demonstrauimus: nec mirum esse asserit[a], quòd Simon Magus diabolorum opera fecit vt loqueretur canis. Sic Magi quatuor qui Pictauij anno M. D. LXIIII. fuerunt concremati, dicebant hircum quem adorabant de nocte secum loqui solitum: & Paulus Grillandus[b] scribit Sagam à se Romæ fuisse visam cùm illic esset, Franciscam Sienensem nomine, quæ coram omnibus faciebat vt loqueretur canis. Atq; hæ quidem actiones omnes & similes aliæ mirificæ, quas Vuierus fatetur, cõtra naturam fiunt. Hic ergo necesse est ceruices corã Deo demittamus, & tenuitatem confitentes nostri ingenij principia naturæ rationesq; negligamus: quibus toties profectò fallimur quoties ex eis volumus spirituum actiones, dæmonumq; societatẽ cum Magis expendere, eoq́ue pacto παρασυλογισμὸν istum conficere, actiones istas veras esse non posse quia contra naturã sunt, & quic-

[a] Clemens in itinerario.

[b] lib. de sortilegijs, section. 7. num. 24.

& quicquid à natura fieri non poteſt id eſſe impoſſibile. Purũ certè paraſyllogiſmum & elēchum ſophiſticũ: vt ſiquis de ſcelerato homine dixerit, bonus laniſta eſt, bonus igitũ: nam à coniunctis ad ſimplicia nõ valet conſequẽtia. Vvierus aũt[a] omnino volens quacunq; ratione Sagis præbere effugium, eas à diabolo poſsideri & vim pati narrat. Atq; nemo tam oculis captus eſt qui nõ videat quantũ ſit diſcrimen inter eas Sagas, q̃ ſe vouerunt, dicarunt addixerúntque Satanæ, & eas quas malignus ſpiritus obſidet: cùm illas pſtibulis impuriſsimis, has pudicis virginib. vim paſsis cõparandas conſtet. prætereà quis Satanã erga ſuos fideles ſubditos credat tã inconſyderatè agere? Idem poſteà cõfirmat fieri nõ poſſe à natura vt Sagæ tã breui tẽporis ſpatio in cœtus ſuos trãſportent. Nos aũt ad ſermonẽ iſtũ copioſè ſatis reſpondimus. Hic verò Vvierus demonſtrat q; parũ ſit Mathematicus, quẽ perpuſillum Phyſicæ deguſtauiſſe ſuprà oſtẽdimus. Nã 8. cœlũ cũ aſtris omnib. horis 24. videmus cõuerſari, cuius ambitus eſt ſupra q; 133000000. milliariũ, vt bis mille paſſus Geometricos milliari aſsignemus. Etenim licet Archimedes & Ptolemæus interuallũ Solis à terra ſolùm demõſtrauerint 1209. ſemidiametra terræ cũ dimidio capere (eſt aũt ſemidiametrũ milliariũ 1800. vt milliarib. bis mille paſſus tribuas, ambitus aũt terræ ſemidiametrorũ 6. cũ 7. parte ſemidiametri, vt collectis Hipparchi obſeruationib. Ptolemæus demõſtrauit) Arabes tñ Alphragã, Albategni, Tebit, Campan vlte-

[a] lib. de Lamijs. cap. 16.

rius prouehentes ſcripſerunt diſtare terram ab o-
ctauo cœlo 20081. terræ ſemidiametris, & minutis
viginti octo, quæ efficiunt milliaria 36145800. R.
Moſes Ramban lib. iij. More nebocim amplius eſ-
ſe ſtatuit, quia demonſtrationes Aſtronomicæ ex
ſenſu fiunt. Verumtamen vt minimum ex omnib.
numerum retineamus, certa eſt illa Ptolemæi de-
mõſtratio, tantã eſſe proportionem ſemidiametri
cum arcu quanta eſt 52. ad 60. ex Euclidis autẽ de-
monſtratione in lib. 3. ſex ſemidiametra vnius cir-
culi præciſè faciunt hexagonum: itaq; ſemidiame-
trum à centro terræ ad cœlum octauum vſq; ſexies
planè comperietur in octauo cœlo. Interſunt igit
ſexies 6146800. milliaria, cum dimidio circuli gra-
duum 48. Quòd ſi octo gradus ad vnumquenque
arcum hexagoni circuli aſſumpſeris præter ſex illa
ſemidiametra, cõficientur mil. amplius 28916690.
adde quæ omiſimus minuta 28. milliarium 800. to
tus ambitus octaui cœli futurus eſt 245991440.
milliarium quæ horis xxiiij. percurruntur. Longè
ampliora ſunt nonũ decimumq; cœlum. Optimè
enim Ptolemæus in Almageſto monſtrat totam
terram (cuius ambitus eſt 1160. milliariũ) cum So
lari tãtùm circulo comparatam qui longè octauo
minor eſt, tam exiguum punctum, eſſe vt ſenſu ne
queat percipi. Quòd ſi horis viginti quatuor fit o-
ctaui cœli conuerſatio, certè minuto horæ (ſexage
na aũt minuta conſtituũt horã) emetit octauũ cœ-
lum 1706155. mill. motu Angeli diuinitus hac facul
tate prediti, quẽ Hebrei[a] vocant Cherubinũ ver-
ſantem

[a] *Leo Hebræus lib. 2.*

ſantẽ rotam flãmantis gladij.i.cœleſtiũ luminariũ: an igitͬ non poſſet Satanas, quẽ Deus tanta in terram poteſtate inſtruxit, horæ ſpatio hominẽ ad cẽtum ducẽta've mill. transuehere? Manifeſtũ eſt igitͬ non eſſe hunc motũ à natura ἀδυνάτων. Ioanna Haruilleria (quã viuã die April. vlt. 1578. crematã fuiſſe ſuprà meminimus) ſe poſtremò in lõginquiſsimas partes fuiſſe exportatã, multumq́ tẽporis antequã perueniret ad cœtũ cõſumpſiſſe fatebatͬ, reuerſam verò defatigationis plurimũ ac laſsitudinis expertã eſſe, vt ex iudicio illius didici quod mihi Claudius Fayus Procurator Regis apud Ribemõtenſes attulit. Illa verò ſpectata eſt Vvieri malitia, cùm ſcribit cap. 8. de Lamijs confiteri Sagas id ſibi negotij à Satana mandari vt dum monſtratͬ hoſtia aut terrã inſpuãt, aut crucẽ terant pedib. Quã occaſionẽ Vvier. arripit vt eos decipiat q à miſſa defecerunt, dicens rem eſſe ridiculam. Sprang. etiam ſcribit ſe quæſtionem de Sagis habentem audiuiſſe multos expreſſo cum Satana pacto recipere ſe artus diffracturos Crucifixis, idq́ preſertim die antepaſchalis Veneris. Hoc Vvier. totum ſtultitiæ imputat. Hic verò nõ placet queſtionẽ aggredi de religiõis merito, quod multi Theologi copiosè explicauerũt, neq́ eſt præſentis argumenti: ſed technas Satanę affirmo eſſe incredibiles niſi optimè attendatͬ, quod ille nõ fecit qui puerilem admodũ conſcripſit librũ de Satanæ ſtratagematis. Iſtud enim eſt conſilium Satanæ, vt ipſius ſubditi ad contẽptũ abnegationemq́ Dei ſolũ adducantͬ, ſed etiã oĩs religiõis & earum

omniũ rerũ q̃ putant̃ esse Dij & metu à maleficijs absterrere possunt, & ad satanã omnino auertãtur. Inter Magos itaq; cõuenit, id primũ Satanã à tyronib. nouitijsq; Magis exigere vt Deo & omni religioni renuntiẽt, pro certo habẽs quisquis religioni cuiuis renũtiauerit eũ ad omnẽ impietatẽ & scelus proiectũ fore. Etenim Romę in nocturnis etiã Bacchi sacrificijs innumeri Magi cõperti sunt, qui mille incestos & nefarios coitus exercebant, innocẽtissimos quosq; mactabãt: quamobrẽ per totã Italiã in perpetuũ fuerunt vetita, & Magi quãplurimi affecti morte[a]. Sic in primitiua Eccles. (vt Epiphani⁹ testis est) insinauit Satanas damnabilẽ Magorum Gnosticorũ sectã, qui religionis specie sacrificabant infantes ex incestis congressib. ipsorũ natos, tundebant in mortarijs cum farina & melle, factasq; ex eis placentas suis sectatorib. vescendas dabant, atq; hanc suam cœnã esse prædicabant. Hi veri fuerũt Magi edocti à Satana, cuius hic præcipuus est scopus vt omnem religionẽ ex humanis mentib. eximat ad stabiliẽdum potentiã suam, aut etiã vt superstitiosa religionis specie tegat omnia scelera quæ fieri possunt ad contẽptũ Dei vel eius qui putat̃ Deus. Nã quisquis aliquid cõmittit ad contẽptum lapidis materięue alterius q̃ habet pro deo, hunc tantundẽ penè cõfirmo offendere, quãtum is offendit qui Deum verũ æternum quẽ nouit blasphemauerit: vt olim Caligula[b] Iouis assumens imaginem in aurem eius insusurrabat contumelias, & statuam cõminuebat Vestę quam vestales oscu-

[a] Liuius.

[b] Suet. in Caio.

les osculandam ei præbuerant. Non quod à natura sit maleficium cõminui Vestalium statuã: sed in Caligula blasphemum fuit & impium facinus, cuius istud fuerat propositum vt eum contẽptu prouocaret quem habebat pro deo. Deus enim ad animum semper mentemq; hominum respicit, & gestus negligit, ideóq; scrutator cordiũ appellatur. Sciens itaq; Baruc populum in Babylonia captiuũ eò impelli vt corã imaginibus è metallo, ligno, lapide procideret, scribit in hanc formam, Cùm imagines humeris portari videbitis vt reuerẽtia ipsis habeat̃, dicite cũ animis vestris, ad te, ô æterne Deus, hic honos pertinet. Idem in prisca Ecclesia factitabant multi, qui vi aut metu intererant gentium sacrificijs, aut ad præuertendum scandalum ne existimarentur Athei, & quamuis in genua coram imaginibus prociderent, Deũ orabant tamen vt se ab omni pollutione & idololatria integros conseruaret, bonumq; ipsorum animum & conscientiam ac ignari rudisq; populi accipiat æquo animo & probet. Ex his igit̃ concludimus cuiuscunq; actionis seu bonæ seu malæ fundamentũ esse voluntatẽ & intentionem hominis in omneis partes: adeò vt si voluntas cõtra id venerit quod bonum esse ratio iudicat: etiam decepta ratione offendat̃ deus. Hæc decisio Thomæ Aquinatis[a] in tractatu de bonitate actus interioris voluntatis, vbi sic ait, Quando ratio errans ponit aliquid vt præceptum Dei, tunc idem est contẽnere dictamen rationis & Dei præceptum: quod item August. sensit[b]. Quapropter

[a] in prima secundæ, q. 19. ad 5.

[b] Libro retractation.

videns Satanas Deũ. ad intentionẽ attẽdere, vim, metum, iustamq́ue ignorantiã excusare, tentat non veram modò religionẽ euellere, sed etiã omnẽ diuinitatis opinionẽ ex humanis mentib. eximere: itaq; nullũ lapidem non mouet vt qui vnicum adorat Deum plures ei adhibeat socios, tum à Creatore ad res creatas auocat, à creaturis intelligentibus ad eas quas sensus percipit, à nobilib. cœlestibúsque creaturis ad elementareis, ad immundas vsq; animantes, serpentes bufonesq́ue, & à creaturis Dei ad hominum opera. Est.n. abominabilius si idolis quæ fabrefecerint homines honor habeat̃, q̃ si ante bufones & crocodilos, quos adorauerunt Ægyptij, creaturas Dei atq; opera procidat̃. Quamobrem procurat Satanas vt secundum has humanis operib. honos habeatur, puta imaginib. & statuis quas Græci idola, Hebręi Pesilim appellabant: neque hoc contentus eò tandem homines perducit, vt imaginib. ipsis (quarum metu ab offensionib. quodãmodo absterrent̃) renuntiantes adorent ipsum: atq; vt impediat suos ne redire in gratiã cũ Deo possint, eos obstringit maleficijs insignib. & horrẽdis blasphemijs ne vnq; veniã sperare audeant. Verbi gratia, autor est eis vt ad Dei contumeliã sacratas hostias prębeãt bufonib. comedendas, instituto execrabili, q ab eis solùm seruari iubet q pro certo habent hostiã esse Deũ, vt suprà docuimus: similiter vt ad despectũ dei sagittis configant crucifixos, altero non minus detestando scelere, q Magos Sagittarios in Germania dictos antehac
Sata-

Satana duce fecisse notauimus: iamverò desiuerũt isti ex quo bona pars Germaniæ credidit nihil in crucifixis diuinũ esse. Vt. n. animos scrutat̃ Deus & consilia hominũ introspicit, sic imitatus Deum Satanas se coli ꝓ Deo curat, ꝙ maximi quiq; Magi factitant eum demissa in terram facie adorãtes, idq; adhibitis etiam ceremonijs & ritib. honorificis qui Deo putant̃ grati, vt cùm oscula iungũtur reliquijs, & lucernæ accendunt̃. Sic cultũ sibi Satanas exhiberi iubet, vt in iudicio compertum est Magorum quatuor qui apud Pictonas viui cremati sunt anno M.D.LXIIII. Hi enim dixerunt se ad crucem quamdam cum lucernis ardentib. podicem Satanæ apparentis hircina specie osculatos esse. Si Sacerdotes illi quos Monstreletus & Froissardus meminerũt cum bufonib. baptismũ cõmunicauisse hostiamq; illis ꝑbuisse, nequicq; diuinitatis in hostia esse putauissent, nõ fuisset id officij desyderaturus ab eis Satanas: neq; Neroni Magorũ ab omni memoria facilè principi, aut Caligulę istiꝰ patruo futurus autor vt statuas Iouis, Vestæ, aliorumq; ꝓculcarẽt, nisi aliq; eis diuinitatẽ esse putauissẽt. Itaq; in sortileg. omnib. & abominãdis Magor. cõmunicationib. singulę ꝓpè voces cruce, singulæ orationes Iesu Chr. & S. Trin. noĩe ac lustrali aqua (benedictã vocãt) aspergũt̃: & si ꝙ scelus cereis imaginib. opus est perpetrari, eas corporalibus, dum missa canit̃, Satanas subdi iubet (vt permultis iudicijs fuisse cõpertum Paul. Grillandus [a] narrat) baptizari in eorum nomine ꝗs diris volunt

[a] *lib. 2. de sortilegijs. c. 5. n. 11.*

sunt desigere, & horrendas voces mysteriáque v-surpari quæ profectò non vnquam imprimi sed in perpetuũ supprimi oportuit. Illud verò ante omnia op⁹ est obseruari, Satanã ab omni seculo Sacrificos, Aruspices, & sacerdotes ad se pellicere, vt omne genus religiõis inquinet, eisq́ plus semp quàm alijs facultatis ad nocendũ cõferat. Itaq; Plato lib. de legib. xi. capitale suppliciũ in Sacerdotes decernit q sacrificijs & arte magica occiderint: qd Rom. Senatus cons. iudicatũ fuisse suprà annotauim⁹ ad leg. Corn. interpretationẽ l. ex Senatuscons. de si c. ff. legis de sicarijs latæ pœna dãnari q sacrificia ista fecerit habuerit. Et apud Sprang. Paul. Grillandũ, & Pontanũ legimus maximos quosq; Magos sacerdotes exstitisse, vt populũ totũ corrũperent: nã quo sanctiorẽ atq; integriorẽ ministrũ Dei oportet esse vt populũ sanctificet, orationésq; & laudes deo acceptas offerat, eo magis abominandum est facinus & detestabile, cùm se is addicit Satanæ sacrificiáq; exhibet q Deo sacrificare debuerat. Ipse. n. Porph. à veterib. annotatũ fuisse scribit, si q̃ sacrificia Ioui, Apollini, & alijs Dijs indignè fierent, superuenire malignos spiritus & p̃ces in execrationẽ verti: nõ qd Deus idololatrias (quas indicta capitali pœna vetat) ꝓbauerit, sed eũ ꝓbabile est ad imperitorũ mentẽ respexisse, & pro voluntate qua erant de eis iudicauisse. Iacob. Perusinũ sacerdotẽ Grillandus ait[a] maximũ fuisse totius Italiæ Magũ, q cũ missam canẽs versus populũ sese obuertisset vt diceret, *Orate pro me, &c*, die q̃dã dixit, Orate ꝓ castris Ecclesiæ, quia

[a] lib. 2. de sortil. cap. 6.

siæ,qa laborant in extremis:eodem'q; momẽto cæsa fuisse castra, quæ Perusio (vbi canebat missam) viginti quinque milliaribus aberant. Similem historiam in Philippo Comminæo legimus de quodam Italo Viennensi Archiepiscopo, qui præsente Ludouico Rege xi. die Epiphaniæ Missam celebrans in æde S. Martini Turonensis, quando pacẽ Regi osculandam præbuit, hæc verba pronuntiauit, Pax tibi, ô Rex, hostis tuus est mortuus: & hora eadem compertũ est Carolum Ducem Burgundiæ ad Nanceum in Lotharingia occidisse. Prophetas alios sub id tempus quàm nũc afferat an pepererit Italia nescio:equidẽ valde metuo vt artẽ illã coluerit quæ ab aliis gentis istius frequentat̃, quibus Satanas apud Principes vtit̃ emissariis vt ista lue inficiat eos: multa.n. de hoc bono Archiepiscopo Comminæus narrat, quæ nihil magis redolent quàm veri Magi effecta certissima. Atq; hæc ad dictum Vuieri responsio, ridiculum id esse prædicantis quòd suis Satanas imperat Crucifixos effringere, in terrã despuere cùm spectanda hostia proponitur, aquã lustralem vel benedictã nõ attingere. Idem verò Sagã nescio quã ridet, cui Satanas mandauit vt accuratè calceos veteres asseruaret q pro amuleto ab aliis Magis essent. Istud consiliũ Satanæ esse duplex assero significatione: calcei qui semper sordibus obducunt̃, peccata significãt: nam edicens Deus Mosi & Iosuæ, amoue calceos tuos, hic locus purus & sacer est, innuebat (inquit Hebræus Philo) animam optimè à peccatis purgan-

dam esse vt Deum contempletur & laudet. Vt autem cũ Satana conuerset, eam opus est inquinari & immergi perpetua impietate sceleribusq; atrocissimis: tũ bonis suis administris auxiliat Satanas. Quòd si propriũ istius rei sensum præoptaueris, Satanã diximus omnem operã cõsumere vt homines à fide in Deũ ad res creatas abducat, quæ vera est definitio idololatriæ à Theologis tradita: ac proinde siquis crediderit se calceis veteribus, periaptis, alijs've magis perlatis conseruari à malo posse, hic in perpetua hæret idololatria. Aliud etiam Satanas spectare solet, vt suos subditos ad obsequium informet assuefaciatq;: sicut Satanã suprà ostendimus puellam ad suam voluntatẽ pellecturum edixisse ei vt sibi daret de capillitio, quod illa fecit: posteà mandauisse vt ad ædem S. Mariȩ virtutũ proficisceret; hoc cũ animaduerteret factũ, rogauisse vt peregrinationẽ Cõpostellas ad S. Iacobum susciperet: id neganti posse, indixisse Satanã vt in sinum forcipes inderet: q postquã illa hoc cõsilio fecisset vt à maligno spiritu sese liberaret, eum lõgè grauiùs quã antè fecerat institisse. Hoc aũt certo certius est blasphemũ illud in Deũ fore, si prȩciperet Satanas legẽ diuinã obseruari, & illud quispiam studio obseqẽdi præstaret. Quamobrẽ illud in primis cauendũ est, ne quis vllo pacto Satanæ obsequat. Qđ ad Canonẽ, Episcopi, toties à Vuiero inculcatũ, anteà demonstrauimus neq; generali Concilio, neq; Synodali fuisse factũ, sed in Cõciliabulo: & q Magorũ exportationẽ negat id à Theologis

logis omnib. improbari [a]: cùm eam cōtra affirmēt. Augustinus, Thomas Aquinas, Durādus, Bonauentura, Syluester Prieras, Inquisitores 5. Paulus Grillādus, & alij innumeri. Nihilominus tn̄ in canone, nec mirū, §. magi, xxvi. q. v. dicunt Magi solo verbo fascinare & maleficiū violentū cōmittere: idemq́ confirmāt Hebræus Philo in libro de specialib. legibus, Augustinus, & Tertullianus in Apologetico. Id etiam Lucanus hoc versu innuit,

Mens hausti nulla sanie polluta veneni Incantata perit.

Sprangerus scribit se in Germania vidisse Sagas, quę repētè verbo vnico homines enecabāt, rē multo plus miraculosam quā sit trāsuectio: nō q̄ istud efficiat verbo, sed opera Satanæ, quē adorās Saga de ea re exorauerit. Quamq́ nō perficit cædes huiusmodi, nisi aut Deus iustè maleficiū hominis malè meriti vlciscat, aut etiā permittat, vt antè demonstrauimus. Postremo cap. de Lamijs Vuier. cœlū terrę miscet, vt effugiū Magis comparandū esse doceat ridiculo quodā elēcho, nec absimili ab eo quē à Corace Tisiaq́ prolatū narrat Gellius. Nā sic ait ille, Sagis pœnitentib. oportet ignosci, vt hæreticis ignoscitur: obfirmatis verò cōdonari, nec corpus & anima perimant pariter. Sic magistro suo in iure dicebat Tisias, si persuasero me nihil debere soluere, absoluar sententia: si persuadere non potuero, ne tum quidem exoluam quicquam: nam effecturum se promisit Corax vt bonus orator fiam, id est, quicquid placuerit oratione persuadeam: Ad illud magister dixit, si Iudicibus poteris

[a] August. li. 10. & 21. de ciuit. Dei. Thomas in secūda secūdæ, q. 95. art. 5. tit. de superstit. & in tract. 1. part. q. 2. & tit. de miracul. q. 18. art. 5. & tit. de dæmon. Bonauentura in 3. sent. dist. 19. q. 3. Spranger. in malleo ma. Paul. Grilland. li. 2. de sortil.

persuadere nihil deberi abs te, mihi tamen solutu-
rus es, quia bonus orator fueris iudicatus: Sin au-
tem eo condemnaberis quòd persuadere non po-
tueris, etiam mihi ex sententia solues: Iudices sen-
Κόραξ, coruus. tentiam ferent mali corui malum ouũ. Ita Vuiero
regeram, si prędones atq; sicarij, quãuis resipiscen-
tes, diuinis humanisq; legib. addicunt morti, quia
executio iuris & pœna maleficiorũ à culpa & pœ-
nitẽtia distãt longissimè: omnino ęquius futurũ est
vt obfirmatus Magus omnib. prædonib. sicarijs,
& parricidis peior, reusq; diuinæ & humanæ maie
statis læsę multet morte. Pœnitentia autẽ efficit vt
condonetur culpa, quam Vuierus à pœna nesciuit
distinguere. Postquàm Dauidi indicasset Deus
culpam eius cõdonari, non eo minus pœnas de eo
visum est sumere: & quamuis Deus dixisset Mosi
peccatum populi condonatũ esse, seuerè tamẽ fuit
castigatus. Quamobrem paulo pòst, Ego sum, in-
[a] Exod. 34. quit[a], Deus maximus, æternus, exercens misericor
diam, condonans peccata & iniquitates, sed impu-
nita non sinens: vt habet textus Hebræi veritas &
Vatabli interpretatio. Non q; peccata omnia pro
merito eorũ puniat, nam humanũ genus iam olim
perijsset: verùm exercet Deus iudicium, iustitiam,
& misericordiam: iudicium quidem, peccata ho-
stium coniuratorũ ex merito eorũ puniẽdo: iusti-
tiam, mercedẽ cuiq; benefactorum causa tribuẽdo:
misericordiã verò, tum ampliùs benefaciẽdo, tum
lenius castigando quàm promereat̃ quisquã. Hoc
vnum est è præstantissimis sacræ scripturæ myste-

rijs, ac

rijs, ac fortasse minimè omnium à plerisque intellectum: Ieremias enim has proprietates cum vehementissima exclamatione assignat Deo. Quòd si Deus deliberauerat populum suũ in deserto morte afficere (is autem erat animarum octies decies centies mille minimùm) quòd procidissent corã imagine contra Legem veniẽtes, sacrificia ei obtulissent, si etiam vtcunque resipuerint, ex eis tria millia repentè enecauit: quid, obsecro, mereantur Magi, Satanã adorantes & sacrificãtes ei? Ecquis igitur Vuierum non dixerit à Deo planè reiectum esse, qui rem adeò absurdam sit ausus scribere, condonari eis oportere qui blasphemant Deum peruicacissimè & bellum ἀσπονδον aduersus eũ gerunt? Melius fuisset cũ Vuiero actũ, si apertè dixisset vt Agesilaus [a], qui de amici cuiusdã causa ad Iudices scribebat in hanc sententiã, si ius cũ eo faceret, secundũ eum iudicarent: sin contra ius ageret, viderẽt tñ Iudices ne litẽ amitteret: nam vtcunque esset, amicum in lite volebat vincere. Idem Vuierus satagit, qui Magis si resipuerint, veniã dari cupit: si peruicaces fuerint, itidem cõdonari, ne corpus & anima eorũ intereãt: itaque reus est cõmunis Magorũ supplicij, prout disertè cauet lege [b], quisquis Magũ reũ publicum seueritati legũ subtraxerit, is vltimo cũ Magis supplicio pereat. Quod autem Vuierus sub finẽ incalescẽs & ira pcitus Iudices vocat carnifices, magnũ certè illud est præsumptiõis argumentũ, ab eo valde metui ne quis Magus plus satis eloquat, eumque puerulos imitari q ex metu de nocte canũt. Res aũt

[a] Plutarch. in Apophthegm.

[b] l. vlti. de malefic. C.

omnium absurdissima quæ in diuinis & humanis legibus obseruari posſit, persępe à Deo in Lege & à Iurecoss. adducta, nimirum ne crimina impunè abeant, res inquam ista argumētis Vuieri implicat, quando voce maxima asserit blasphemis, incestis, parricidis, aduersarijs Dei & naturæ, id est, Magis condonādum esse, licet in blasphemijs sceleribusque horrendis perseuerent. Animaduertens autem Vuierus tandem diuinas æquè ac humanas leges sibi obsistere omniumque gentiū consuetudinē, vt dicta sua circumuestiat aliqua specie, Dei legem in duob. locis sibi putauit corrumpendā. Primùm enim scribit [b] lege Dei pręcipi vt falsi testes afficiātur morte: deinde mandari vt fur occidatur qui de die domū alterius vi perruperit. Si acta notarius, actuarius, aut Iudex corruperit, dignus est suspendio. Vuierus bis duabus lineis Dei corrupit legē. Nam falsum testem lex Dei [c] supplicio idem addicit quod in alterum fuisset importaturus: si falsum pro testimonio dixerit ad tollendum vitam, testi vitam ademptum iri: si ad flagra incutienda, perpessurum flagra: si ad multam vnius aurei, aureo multatum iri. Impudētius verò altera Lex ab eo corrupta est: Lex enim siquis interdiu furem occiderit, eum sancit reum esse sanguinis [d] contra quā Vuierus asserit. Capitalius verò falsi crimen illud est, cum legem Dei vetantem ne pręstigiatrix sinatur viuere, de venefica solùm dicit accipi oportere. Nam lex Dei de ea loquitur quæ fascinat, quę pręstinguit oculos, & id quod non est videndum exhibet:

[a] l. conueniri. de pact. dot. l. si maritus. §. legis. de adult. l. ita vulneratus, ad l. Aquil. ff.

[b] ca. 24. de Lamijs, colum. 6. num. 10.

[c] Deut. 19.

[d] Exod. 22.

hibet: nempe id pro certo ſtatuens, non poſſe hoc fieri niſi cum Satana fœdus interuenerit. Sed vt tandem aliquando finem ſcribēdi faciamus, reſtat vt omnes videant & iudicent, potiúsne blaſphemijs & falſis ſermonibus Vuieri ſit hærendū quā legi Dei toties in ſacra Scriptura inculcatæ, qua pœnæ capitales in Magos maxima grauiſsimaque Dei execratione infeſtos decernuntur: potiúsne cum tenui medico faciendum, quàm cum libris & ſentētijs philoſophorum omniū qui vno ore condemnauerunt Magos: potiúsne tenendæ pueriles Vuieri argutiæ, quàm Platonis leges, xij. tabulæ, prudentū reſponſa, Imperatorum placita, decreta populorum legislatorumq́ꝫ Perſarum, Hebræorum, Græcorum, Latinorum, Germanorum, Gallorum, Italorum, Hiſpanorū, Anglorū capitales pœnas conſtituentiū aduerſus Magos & eos qui aut receptauerint Magos, aut impunitatē eorū procurauerint: potiúsne habenda Vuiero fides quàm cōmuni populorū, Regum, Principū, Legiſlatorum, Magiſtratuū, Iurecoſſ. experientię, qui euidentiſsimè impia & execrabilia comperta habuerunt ſcelera quibus contaminant̄ Magi: potiúsne eundum in ſentētiam illius hominis qui diſcipulis fuit Magi omnium qui ſuo ſeculo vnquam extiterint peritiſsimi, quàm Prophetis, Theologis, Doctoribus, Iudicibus, & Magiſtratibus accedendū qui veritatem explorauerunt permultis millibus violentarū prǽſumptionū, accuſationum, teſtimoniorū, repetitionū, comparationū, recognitionū, reſipi-

resipiscentium animorum, & confessionum sibi ad mortem vsq; constantium. Habemus quoq; Dei ipsius iudicium[a], qui se exponit Palęstinę gentes è terra exstirpasse non aliam ob causam quàm propter horrenda sortilegia quibus vtebantur, qui se non Magos solùm pronuntiauit exterminaturum, sed eos omneis etiam qui Magos sinent viuere[b], qui Ieremiæ edixit[c] quam maxima voce pręedicaret se igne cędibusq; euersurũ esse Hierosolyma omneisq; incolas ob execranda Manassis Regis sortilegia. Hęc ergo mihi videntur ad Vuieri libros responderi posse. A' te autem, vir clarissime, lectoribusq; omnibus veniã mihi dari postulo, si quid asperius fortè cõscripserim: etenim fieri nõ potest vt quisquis vel leuissimo honoris Dei studio afficit, tot blasphemias audiat & legat sine stomacho iustissimaq; indignaõtie, prout sanctissimis hominib. Prophetisq; accidit si quando rerũ tam abominandarum meminissent: quarum recordatione totus perhorresco & zelo accendor, quo omneis inprimis opus est inflammari, ne Dei honos sic teratur & proculcetur eorum pedibus qui scelera blasphemias impunitatemq; Magorum solent defendere.

[a] Deut. 18.

[b] Leuit. 20.

[c] Ierem. 15.

FINIS.

112